

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

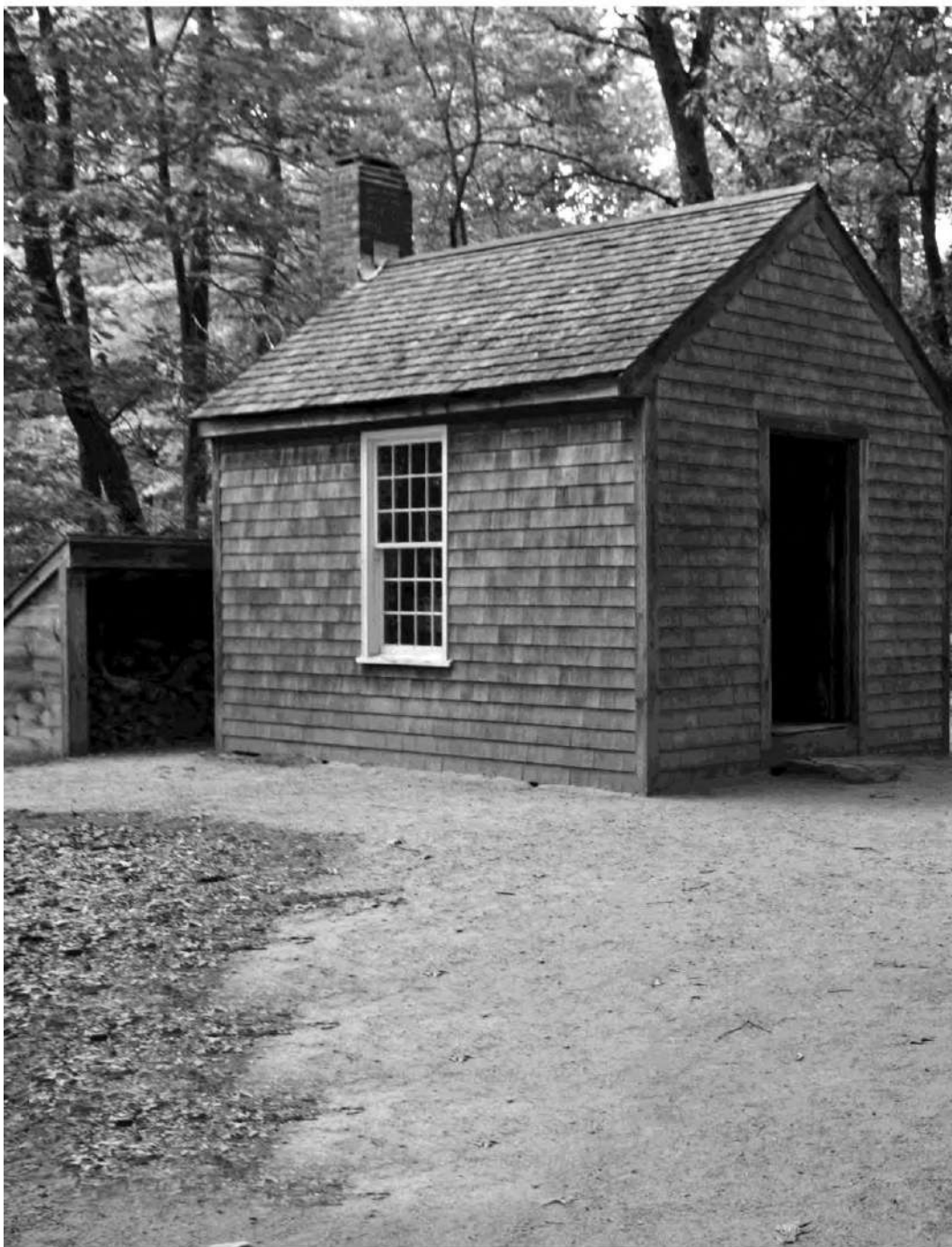
EMİNE EBRU

Henry David Thoreau

sivil ve itaatsiz

KİŞİLER

**HENRY DAVID
THOREAU**

Sivil ve İtaatsiz

HENRY DAVID THOREAU Sivil ve İtaatsiz
Hazırlayan: Emine Ebru
Biyografi / İnceleme
304 sayfa

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık © 2014, Kişiler
www. kafekitap. com
iletisim@kafekitap. com
Sertifika no: 25603

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık
İslambey Cd. 44/13 34050 Eyüp İstanbul
0212 615 22 99

ISBN 978-605-143-120-8

Basım
Ceylan Matbaacılık Maltepe Mah D. Paşa Cd. Güven iş Merkezi
No: 83/ 317 -318 -319 Zeytinburnu İSTANBUL
Tel: 0212 613 10 79

**HENRY DAVID
THOREAU**

Sivil ve İtaatsiz

Emine Ebru

KİŞİLER

“En büyük Amerikan anarşisti...”

EMMA GOLDMAN

“Bu cesur New England’linin vergi ödemeyi reddetmesi ve Meksika topraklarına köleliği yayacak savaşı desteklemek yerine hapse girmeyi seçmesiyledir ki şiddetsiz direniş teorisiyle ilk teması sağladım.”

MARTIN LUTHER KING

“Yıllar önce, Amerika’da Henry David Thoreau adında büyük bir adam yaşardı. Onun yazıları milyonlarca kişi tarafından okundu ve üzerinde düşünöldü. Yazdıklarına büyük değeri verildi, çünkü o sözünün eri, söylediklerini uygulayan biriydi.

Görev duygusu ile kendi ülkesi Amerika’ya karşı çok şey yazmıştır. Amerikalıların birçok kişi kölelik zinciriyle tutsak etmelerini büyük günah saymıştır. O, sadece bunu söylemekle yetinmedi, aynı zamanda bu ticareti durdurmak için tüm gerekli adımları attı. Bu adımlardan birisi de köle ticareti yapan eyaletlere herhangi bir vergi ödememektir.

Bundan dolayı vergi ödemeyi durdurunca hapse atıldı.Tutsaklığı sırasında en özgün fikirlerini yazdıklarında cisimleştirdi.”

GANDHI

ÖNSÖZ

Into The Wild (Özgürlük Yolu) filmini çoğumuz bilir. 2007 yılı yapımı ve Sean Penn'in yönetmeni olduğu bu film, yazar Jon Krakauer'ın 1996 yılında çıkan ve Christopher McCandless'in doğa serüvenlerini anlattığı aynı adlı bir kitaptan uyarlanan gerçek bir öyküdür. 24 yaşındayken trajik bir ölümle sonlanan Christopher Johnson McCandless'in kısa ama sarsıcı yaşam hikâyesidir bu.

Christopher Johnson McCandless, 12 Şubat 1968 doğumlu çılgın gibi görünen, fakat oldukça sakin bir gezgindir.

Onun yaptıklarını duydukça, okudukça ve izledikçe, onun serseri olduğunu düşünülebilir. Ama öyle biri olmadığı kesindir. O sadece "Özgürlük Yolu" adını verdiği bir yolu seçerek "Her yol batıya gider" felsefesiyle bir serüven yaşamıştır.

Diğer birkaç yazarla birlikte etkilendiği insanlardan birisinin 'Henry David Thoreau' olduğunu söyler ve yanında bulundurduğu kitaplardan birisi de Thoreau'nun 'Walden' kitabıdır.

Filmde McCandless'in aile kurumuna, günümüz vahşi tüketim toplumunun modern insanının yaşam tarzına yaptığı göndermeler ve eleştiriler çok doğru tespitler gerçektir de.

Özgürlük Yolu filminde doğada tek başına yaşarken, yediği zehirli ot nedeniyle ölen Chris'in son gördüğü şey, Tolstoy'un yazdığı "mutluluk ancak paylaşıldıkça gerçek

olur” sözüdür. Chris sürekli Thoreau ve Tolstoy okumasına rağmen, ölüm anına kadar bu satırı fark edemez; ancak Chris ölüp ekran aydınlandığında bu satır fark edilir. Ve bu satırlar Thoreau’nun satırlarından başkası değildir.

“rather than love.. than Money.. than faith.. than fame..than fairness.. give me truth.”

“bana aşk, para, inanç, şöhret, adalet yerine gerçeği verin.”

McCandless’in etkisinde kaldığı iki yazarın (Jack London ve Henry David Thoreau) vahşi hayata, yolculuğa ve gerçeğe bakışları çok net olmuştur. Bu anlamda Thoreau, ormana, Walden Gölü kenarına taşınmasını, kendine özgü bir şekilde yaşamayı arzuladığı, hayatın sadece asli gerçekleriyle yüzleşmek istediği ve bir gününü dahi olsa doğa kadar kendiliğinden yaşamak istediği şeklinde açıklar.

Her şeyi ama her şeyi arkasında bırakarak sade bir yaşamın kucacağına, doğaya adım atan bu adam ve bu yolda adımlarını atarken öğreticisi ondan bir yüzyıl önce yaşamış ‘Henry David Thoreau’ydu.

Şehrin kaosundan uzaklaşmak, teknolojiden, modern dünyadan, sistemden, yüksek binaların arasında sıkışmış yaşamlardan, şehir insanların obur canavarlar gibi sürekli tüketmek, tüm güzel şeyleri yok etmek üzerine olan hayatlarından kopup doğaya dönmek günümüzde pek kolay değil aslında. Ait olduğumuz şehirleri bırakma cesaretimiz yok çünkü artık gidecek bir yerimiz kalmadı.

Artık herkesten uzakta ıssız bir sahil bulup da oraya yerleşmek, uzaklaşmak, ıssız bir toprak parçasına izinsiz bir çivi çakmak bile imkânsız. Kalabalığız ve paranın gücü her zamankinden daha fazla.

Durum böyle olunca sistemden kurtulmak isteyen çağımız insanı ancak evini arabasını satmakla kalacaktır. Ayrıca teknoloji çağının yarattığı iletişim çılgınlığı insanları her gün geri dönülemez bir sonuca doğru sürüklediği aşıkardır. Her gün onlarca yeni şey görüyor, gördüklerimize özeniyor ve bize birer güç sembolü gibi gösterilen sayısız ürüne birer köle gibi bağlanıyoruz ve 21. yüzyılın icadı kariyerlerimizin ucunda hep daha fazlasını elde etme arzusu yatıyor.

İnsan da dahil olmak üzere tüm canlılar mistik doğanın bir parçasıdır ve mutluluk doğaya yakın yaşamdadır belki de..

Doğayı sevmekten, orada hem huzur hem heyecanla yaşama düşüncesinden vazgeçemeyiz.

Into The Wild filminin açılışında ekranda akan Lord Byron'ın dizeleri pek çok şeyi açıklıyor gibi:

*Mutluluk uçsuz bucaksız ormanlardadır;
bomboş sahillerdeki coşkundadır;
insan elinin değmediği bir yerdedir;
derin denizlerin gürleyen müziğindedir;
insanları az değil ama doğayı daha çok severim.'*

Daha yaşanabilir bir dünya için, neler yapabiliriz diye ve ayrıca özgürlük yolunda ilerleyenleri biraz daha anlayabilelim diye 'Henry David Thoreau'nun kitaplarından bi-

rini muhakkak alalım. Sonra bir kahve yapalım kendimize, mümkünse aydınlık bir pencere kenarına oturalım. Yolda da olabilirsiniz; o halde çıkarın çantanızdan kitabı, okumaya başlayın. Gürültüden rahatsız mı oldunuz, kitap okumak için çareler tükenmez. İnin bir durakta, mümkünse şehirden uzakta, bir ağaç gölgesinde, rüzgârın ılık sesiyle birlikte bir solukta okuyun.

EMİNE EBRU

Sivil

I went to the v
I wished to li
to front only
facts of life,
if I could not
it had to teach
when I came to
that I had not

- Henry Dav

** Ormana gittim çünkü bilerek yaşamak istiyordum. Yaşamın asıl gerçekleriyle yüzleşmek ve öğretilerini öğrenip, öğrenemeyeceğimi görmek için. Ve ölüm geldiğinde aslında hiç yaşamadığımı fark etmek için.*

Woods because
we deliberately,
the essential
and see
learn what
h, and not,
die, discover
lived.

Wid Thoreau

"Geyik, Kızılderililer..."

"Bu kitapta kendimden bahsettim evet, kendimden daha iyi tanıdığım biri olsaydı bunu yapmazdım."

Henry David Thoreau

1817 yılında Massachusetts eyaletine bağlı Concord'da doğdu.

Thoreau'nun babası, etliye sütlüye pek karışmayan, herkesle iyi geçinmeye çalışan, pasif bir dükkân sahibidir. Annesi ise otoriter, çocuklarını okumaya teşvik eden ve doğaya çok ilgi duyan bir kadındır. Bugün bile eski güzelliğinden bir şey kaybetmeyen Concord, etrafı göl ve nehirlerle çevrili ufak bir kasabadır. Thoreau, çocukluğunu balık tutarak, kanoyla dolaşarak geçirir. Bir çocuk arkadaşının,

‘Acayip bir çocuk, pek çalışkan biri değil’ demesinden Thoreau'nun lisedeyken parlak bir öğrenci olmadığını anlıyoruz. Buna rağmen 16 yaşında Harvard üniversitesine girmeyi başarır. O zamanlar Harvard öğrencileri siyah üniforma giymektedirler, Thoreau ise yeşil bir ceket giymeyi tercih eder.

Yıllar sonra hamisi ve arkadaşı Emerson'ın Harvard'ın bütün bilim dallarında eğitim sağladığını söylemesi üzerine, Thoreau, " Evet bütün dallar var, fakat kökleri yok." yanıtını verir. Dört yıl sonra aldığı diplomanın

koyun derisi üzerine basıldığını fark eden Thoreau," Keşke her koyun, kendi derisine sahip çıksa! " diyerek böyle bir diplomanın kendisi için ne kadar az değeri olduğunu belirtir.

Harvard Üniversitesi'nden 1837 yılında mezun olur. Hiçbir zaman geleneksel bir öğrenci olmamıştı, okul yıllarında transandantalizme ve Ralph Waldo Emerson'a olan ilgisi başladı. Harvard'dan mezun olunca bir süre babasının dükkanında çalıştı, daha sonra bir okulda öğretmenlik yapmıştır.

Bütün bu olayların cereyan ettiği ve Thoreau'nun 'Bu vıcır vıcır kaynayan yüzyıl ' diye bahsettiği 19.yüzyıl aynı zamanda genç Amerikan ulusunun batıya doğru gün geçtikçe yayılıp Kızılderililerin yerlerinden yurtlarından edilmeye başlandığı ve sudan nedenlerle Meksika'nın işgal edildiği zamanlara rastlar. Bir yandan Thomas Jefferson'un büyük bir bölümünü hazırladığı anayasaya koyduğu " Meclis, basın ve vicdan özgürlüğünü engellemez." maddesinden faydalanan basın, tam bir özgürlük içinde görevini sürdürürken, diğer yandan Güney eyaletlerinde kölelik hala devam etmektedir. 19 yüzyıl aynı zamanda Edgar Allen Poe, Nathaniel Hawthorne, Herman Melville ve Walt Whitman gibi yazarların en ünlü yapıtlarını verdikleri bir çağdır.

Düşüncesel anlamda fazlasıyla etkisinde kaldığı ve ömür boyu dostu olacak Emerson 1841'de onu evine davet etti ve Thoreau 1843'e kadar sık aralıklarla Emerson'da kaldı. Emerson'ının asistanı gibiydi, The Dial isimli transandantalist dergiye şiir ve nesirleri ile katkıda bulundu. 1845 yılında Concord şehrinin dışında bulunan

Walden Gölü kıyısında, Emerson'a ait olan bir arazinin üstüne bir kulübe inşa etti.

Burada geçirdiği iki yılın meyvesi olarak "Walden" kitabını yazdı. Walden gölünün kıyısında geçirdi doğayla bütünleşik ama yalnız iki yılın bir diğer meyvesi de, 1849'da yayınlanan, "A Week on the Concord and the Merrimack Rivers" (Concord ve Merrimack Irmakları Üzerinde Bir Hafta) idi. Thoreau'nun sağlığında yayımlayabildiği sadece bu iki kitabı vardır. Diğer eserleri ve günlükleri ölümünden sonra yayınlanmıştır.

O günkü düzene kalıcı bir alternatif arayan Thoreau'nun Emerson'la arkadaş olması ve transandantalist doktrinlerini kolayca kabullenmesi zor olmaz. Thoreau bütün yaşamı boyunca kendisine iyi gelir sağlayacak, sürekli bir iş tutmaktan kaçınır ve genellikle tamircilik, çiftçilik gibi el emeğine dayanan işler yapar.

Thoreau'nun kendisinden 14 yaş daha büyük olan Ralph Waldo Emerson'la tanışıp arkadaş olması ve transandantalist felsefesini genel hatlarıyla benimsemesi, onun yaşamını etkileyen belki de en önemli olaydır.

Fakat onu gruptan ayıran en önemli husus, gerçek Ütopya'yı ancak bireyin kendisinin yaratacağına ve gerçek mutluluğun bireyin kendi kendisini islah etmesi ile sağlanabileceğine inanmasıdır. Bütün yaşamı boyunca inançlarını harfî harfine uygulayan ve ana prensiplerinden hiç taviz vermeyen bu insan böyle bir Ütopya'nın nasıl mümkün olabileceğin kanıtlamak için Walden Gölü'nde zaman geçirmiştir.

Eline bir dürbün ve not defteri alarak her gün 4 saat süren gezilere çıkar. Hayvanları, bitkileri inceler, komşu

çiftçilerle havadan sudan konuşur. Sadece bir buçuk kilometre uzakta olan Concord kasabasına da uğramayı ihmal etmez.

Thoreau Sivil İtaatsizlik adlı makalesinde, Meksika'ya açılan savaştan ve kölelikten nasıl utanç duyduğunu uzun uzun anlatır ve zaten pek sempati duymadığı hükümete hapse girdikten sonra bütün saygısını yitirdiğini söyler:

" Bana ulaşamadıkları için vücudumu cezalandırmaya karar verdiler, aynen büyüklerine kızıp da bir şey yapamayan bir çocuğun hıncını köpeğinden alması gibi. Hükümetin nasıl yarı-akıllı olduğunu gördüm ve dostundan düşmanını ayıramayan bu hükümete karşı bütün saygımı kaybettim."

Walden 1849 yılında tamamlanmış fakat Thoreau'nun ilk kitabı "A Week on the Concord and Merrimack Rivers"ın (Concord ve Merrimack Nehirlerinde Bir Hafta) mali açıdan bir fiyasko olduğunu bilen kitapevleri bu yeni kitabı basmaya yanaşmamışlardır. 1000 tane basılan bu kitap, dört yılda sadece 218 tane satabilmiş ve basım evinin arta kalanları geri yollaması üzerine Thoreau günlüğüne şu satırları yazmıştır:

" Kitaplığımda şimdi 900 kitap var, bunların 700 den fazlasını kendim yazdım."

Walden'ı bir türlü bastıramayan Thoreau ümidini hiçbir zaman yitirmemiş ve 5 yıl boyunca kitabın üzerinde çalışmış, kısaltmalar, eklemeler yapmış ve zaten çağlayan bir ırmağı andıran üslubuna cila üzerine cila vurarak kitabı daha da güzelleştirmiştir.

Doğa tarihi eserleri arasında kendisine özgü bir yeri olan Walden, bir bakıma çok şaşırtıcı bir kitaptır. Daha ilk

sayfalarında Thoreau bu kitabı kendisinin, o kulübede nasıl yaşadığını, ne yiyip içtiğini merak eden komşularını aydınlatmak için yazdığını söyler. Kulübeyi nasıl inşa ettiğini, nereye ne kadar para harcadığını en ince ayrıntılarına kadar anlatır. Hazırladığı bir tablodan, tahtaların 8 dolar 3.5 sente, iki varil kirecin 2 dolar 40 sente, sacın 31 sente ve çivilerin 3 dolar 40 sente mal olduğunu öğreniriz.

İşte bu ayrıntılı bilgilere ne gerek olduğunu düşünen okuyucu aniden şöyle bir inciyle karşılaşır:

" Ben koruluklara gittim..yaşamın yalnız zaruri ihtiyaçları ile karşı karşıya kalabilmek için; bu yaşamın bana öğretebileceği bir şeyin olup olmadığını anlamak için; ki ölürken yaşamadığının farkına varmayayım."

Ve hemen sonra:

"Yaşamın bütün ilğini emmek istedim.."

Thoreau'ya göre herkes kendi ütopyasını kendi yaratabilir ve bunun gerçekleşmesi için de basit bir formül önerir:

" Basitleştir, basitleştir. Günde üç öğün yemek yerine gerekirse bir tane ye, 100 tabak yerine 5 tane kullan, diğer ihtiyaçlarını da aynı oranda azalt."

1854'de yayınladığı başyapıtı "Walden" Amerika'nın en önemli entelektüel New England Transandantalizmi için bir örnek eserdir. Eserde yer alan çevre konusundaki düşünceler ise modern çevreciliğin ve çevre korumanın en önemli satırlarıdır diyebiliriz.

Walden'a çok sayıda konuk gelir ve pek çoğunun ayakta kalması Thoreau'yu hiç rahatsız etmez.

‘Evimde üç tane iskemle var; bir tanesi yalnızlık, ikincisi arkadaş, üçüncüsü de toplum için.’

Su isteyen konukların ellerine bir maşrapa tutuşturup gölü gösterir. Eğer yemeğe kalanların sayısı birden fazlaysa o akşam Thoreau dahil hiç kimse yemek yemez. Gelenler arasında çiftçiler olduğu gibi, zamanın ünlü yazarları ve düşünürleri de vardır ve Thoreau'yu en çok rahatsız edenler de bu entelektüellerdir.

"Evimin küçük olmasının bir fena yönü varsa, o da büyük düşünceleri büyük sözlerle ifade eden konuklarla arama, yeteri kadar mesafe koymaya elverişli olmamasıdır."

Ama Thoreau insanlarla ilişkilerini hiçbir zaman koparmaz. Ayaküstü de olsa komşularını sık sık ziyaret edip o yılın mahsulünden, havadan sudan konuşmayı sever ve hemen hemen bütün ihtiyaçlarını kendi ekip biçtiği tarladan sağladığı halde Concord kasabasını sık sık ziyaret eder. Komşularını tarif ederken kullandığı dil ve ifadeler bir kısım eleştirmenler tarafından küçük görmek, aşağılamak olarak değerlendirilmişse de, bu metinleri dikkatle incelediğimiz zaman, Thoreau'nun bu insanlara sadece acıdığını görürüz. Onlar " Yaşamın en güzel meyvelerini" koparamazlar, çünkü cahildirler, anadan babadan öyle görmüşlerdir. O zaman Thoreau'nun görevi " Kümesin üstünde öten bir horoz gibi" komşularını uyardırmaktır.

Amerikan düşünce tarihi, transandantalizm ve natüralizmde bıraktığı izler ne kadar önemliyse, "Sivil İtaatsizlik" (Civil Disobedience, 1849) isimli makalesi de siyasi

tarihe bıraktığı iz de o kadar önemlidir. Meksika savaşı yüzünden ki ona göre bu savaş sadece köleliği geliştirmek içindi, ödemeyi reddettiği vergi sonucu hapiste geçirdiği bir gece, onun "Sivil İtaatsizlik" isimli makalesini yazmasına neden olmuştur.

Daha sonraları Gandhi'nin en büyük ilham kaynağı olacak bu makale Thoreau'nun belki de en ünlü eseridir. Gandhi'nin dışında Tolstoy ve Martin Luther King gibi önemli isimler de Thoreau'nun düşüncelerinden ve eserlerinden ilham almışlardır.

Thoreau, 1862'de, birkaç küçük gezi ve Harvard'daki öğrencilik dönemi dışında hiç ayrılmadığı Concord şehrinde, geçirdiği tüberküloz yüzünden vefat etmiştir. Bütün eserleri 20 cilt halinde 1906'da basılmıştır.

Vereme yakalanan Thoreau öldüğünde 45 yaşında idi. Thoreau, ölüm döşeginde yatarken bile tuttuğu rotayı hiç değiştirmemiş ve bizde "Tövbe ettin mi" karşılığına gelen "Tanrı'yla barıştın mı" diye soran bir arkadaşına, " Kavgalı olduğumuzun farkında değildim" yanıtını vermiştir.

Son nefesini verirken bile akli hala yabandadır. Etrafını saranların Thoreau'dan duydukları son cümleden anlayabildikleri sadece şu iki kelimeden oluşmuştur:

"Geyik, Kızılderililer..."

never got my fingers burned by actual possession. The nearest that I came to actual possession was when I bought the Hollowell place,² and had begun to buy my seeds and collected materials with which to make a wheelbarrow to carry it on or off with; but before the owner gave me a deed of it, his wife—every man has such a wife—changed her mind and wished to keep it, and he offered me ten dollars to release him. Now, to speak the truth, I had but ten cents in the world, and I surpassed my arithmetic to tell if I was that man who had ten cents, or who had a farm, or ten dollars, or all together. However, I let him keep the ten dollars, and the farm too, for I had carried it far enough; or rather, so generous, I sold him the farm for just what I gave for it, and as he was not a rich man, and had a pressing need of ten dollars, and so I had gotten ten cents for seeds, and materials for a wheelbarrow. I found that that I had lost a rich man without any damage to my poverty. But I retained the landscape, and I have since annually carried off what it yielded without a wheelbarrow. With respect to landscape—

I am monarch of all I survey,

My right there is none to dispute."

I have frequently seen a poet withdraw, having enjoyed the most valuable part of a farm with the crust of time supposed that he had not a few wild apples only. Why, the owner does not know it for many years when a poet has left the farm in rhyme, the most admirable kind of artistic license, has fairly impounded it, made it skinned and got all the cream, and left the farm to the farmer's milk.

The real attractions of the Hollowell farm to me were; its complete retirement, being about two miles from the village, half a mile from the nearest neighbor, and separated from the highway by a broad field; its bounding on the river, which the owner said protected it by its logs and frost in the spring, though that was nothing to me; the gray color and ruinous state of the house and barn, and the dilapidated fence; and, such an interval between me and the last occupant; the hollow and rotten-covered apple trees gnawed by rabbits, showing what kind of neighbors I should have; but above all, the recollection I had of it from my earliest voyages up the river, when the house was concealed behind a

NOT UNTIL WE ARE LOST DO WE B

** Kaybolmadıkça kendimizi anlamaya başlayamayız.*

BEGIN TO UNDERSTAND OURSELVES

HENRY DAVID THOREAU

Henry David Thoreau

ELBERT HUBBARD

*Gördük ki boşa çıktı dünyanın bütün yolları,
Ve tüm mevkileri birleştirdi ölümün hükümleri.
Zamanını kuşlar ve ağaçlarla geçirmeyi seçti,
Yaşamını zorunlu ihtiyaçlarla sınırladı:
Kuru et, içecek, uyku ve tefekkür.
Dizine kadar suya girmiş tombul inek
Islak çimenlerin arasından yürüdü, bilerek
Ağız dolusu körpe otun tadını,
Ve sadece doğanın görebildiğini o da gördü.
Tanrı'nın daha çok vereceğini bilerek vazgeçti hepsinden:
Altın posası için göklerin müziği;
Gereksiz meraklara, alevler şarkı söylüyor,
Ve geçen yıllara rağmen asla yaşlanmıyor.
Hep sakındı gereksiz meraktan ve çekişmeden,
Kısacık bir hayatta buldu sonsuzluğu.*

Kural olarak, her şeyi eşit biçimde iyi yapabilen bir insan, sıradan bir insandır. Toplum karşısında işaret feneri gibi duranlar ise büyük hatalar yapan ve bazı şeyleri beceremeyen insanlardır. Bu insanların hataları veya kusurları yüzünden değil, onlara rağmen yaşadıklarını belirtmeye gerek yok. Henry David Thoreau, insanlığın kal-

bindeki yerini zaman geçtikçe daha da sağlamlaştırıyor. Onun hayatı, paradoksal bir gerçeği yeniden kanıtıyor bize: gerçekten başarılı olanlar, aslında başarısızlığa uğrayanlardır. Thoreau'nun anlaşılmazlığı, yoksulluğu, gerek bir yazar gerekse bir öğretmen olarak toplumda yer bulamayışı, başarısız bir âşık olması, iş hayatındaki başarısızlıkları ve erken ölümü birleşip, onu neredeyse şehit mertebesine kadar çıkararak ölümsüzleştiren felaketlerdir. Özellikle erken ölümü, bütün bunları kutsuyor ve listeyi tamamlıyor. Hayatta en çok şeyi görebileceği, keyif alabileceği dönemi yaşayan bir natüralistin, zamanının büyük bir kısmını açık havada geçiren bir adamın tüberkülozdan ölmesi... Bu tür şeyler bizi zalim kadere karşı olan insanların tarafına çekiyor ve sempatimizi ve sevgimizi perçinliyor. Doğa hep nesilleri önemser, bireyler nesillerin sürekliliği için merhametsizce feda edilirler. Doğa'nın bireye karşı bu garip umarsızlığı, bireyin sadece bir araç olduğunu gösterir. Birey sadece bir belirti, bir semboldür. Ömrünün kısa olması da aslında önemli olanın birey olmadığını kanıtlar. Doğa bireyleri önemsemez. Tek bir tanesinin düşünebilecek kapasitede olabilmesi için milyonlarsa birey üretir. O bir tanenin dışındaki tüm bireyler unutulup giderler. Sadece bir tek birey, fikirleri olan ve onları ifade edebilen birey, kendinden sonraki kuşakların hatıralarında yaşayabilir. Rousseau'nun, T. Jefferson tarafından da kısmen açıklanan en iddialı hatalarından birisi, insanların eşit ve özgür doğduğunu söylemesidir. Hiç kimse özgür doğmadığı gibi, eşit de doğmaz; üstelik bir saat bile özgür ya da eşit kalamaz. Thoreau kuşağı öldü. Concord'daki Sleepy

Hollow Mezarlığında yarım düzine Thoreau'nun mezarının bulunduğu bir anıtmezar var. Mezar taşlarındaki yazıların hepsi aynı karakterde, ama içlerinden sadece birisinin adı hâlâ yaşıyor. Çünkü onun düşünceleri vardı ve bu düşüncelerini açıklayabilmişti. Eğer Thoreau ailesinden bir tek kişi Cennete gidebilmişse, bu kişi mantığını kullanarak yaratıcısını sorgulayabilmiş olandır. Kanıtlanamayan hiçbir şeyin gerçek olduğu iddia edilmemelidir. Ama Henry Thoreau'dan bir alıntı yaparak şöyle bir hipotez ileri sürebilirim: İnsan sadece bir araçtır – Fikirler ölümsüzdür – Asıl olan düşüncedir.

Soyacekim, Henry Thoreau'nun gelişiminde önemli bir rol oynamamıştır. Fransız kökenli olan ve çocukken ailesiyle birlikte Concord'a yerleşen babası John Thoreau basit, duygusuz, dar fikirli bir adamdı. John bir ara Boston'da iş kurmayı denemiş, ancak ticaretin acımasız kuralları onu iş dünyasının dışına atınca, tekrar kurşun kalem üretilen bahçe işleriyle uğraşarak hayatını kazanabileceğine inandığı yere, Concord kasabasına geri dönmüştü. John Thoreau'nun karısı Cynthia Dunbar, uzun boylu, güzel, oldukça da hazırcevap bir kadındı. İş gücü komşuların işleriyle ilgilenmekti. Henry Thoreau, yedi çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu olarak Concord'dan bir buçuk mil uzaklıkta, Virginia yolu üzerindeki eski bir evde dünyaya gelmişti. Thoreaular, Aslında Bayan Thoreau'nun annesine ait olan bu eve, kendilerinden başka hiç kimseyi etkilememiş gibi görünen

ekonomik bir fırtınadan kurtulmak için geçici olarak sığınmışlardı. Tüm aile kurşun kalem üretiminde John Thoreau'ya yardım ediyordu. Thoreaular ürettikleri kurşun kalemleri kasabadan on beş mil uzaktaki Cambridge'de satıyorlardı. Harvard'daki öğretim üyeleri, ulvi düşüncelerini Concord malı bu kalemlerle kâğıda aktarırlardı. Thoreau daha on yaşındayken, söylendiğine göre annesinin yönlendirmesiyle, Harvard'a gitmeyi kafasına koymuştu. Concord'daki en iyi aileler çocuklarını Harvard'a gönderirlerdi. Thoreaular'ın neyi eksikti onlardan? Özenme ve aile gururu ağır basıyordu. Henry'nin okula gönderilmesinin başlıca nedeni çelimsiz olması ve fiziksel işlerde pek başarılı olamamasıydı. Concord Academy'de koleje hazırlanan Henry on altı yaşına geldiğinde Cambridge'e nakil oldu ve bin sekiz yüz otuz yedi dönemi Harvard sınıfına başladı. Harvard'da hiç kimse onun ileride büyük bir düşünür olacağını söyleyemezdi. Sınıfından onu hatırlayan çok az kişi, yıllar sonra Michiganlı dindarların makalelerinden de faydalanarak hatıralarını yazacaklardı. Thoreau ne fakülte'deki oyunlara katılır, ne de sosyal ortamlarda bulunurdu. "İnek" de değildi, öğretmenlerin dikkatini çeksin... Fakültenin son sınıfında, tam "kapı eşliğindeyken", beş dolar verip diploma almayı reddetmişti. Çünkü o diplomanın bu kadar etmeyeceğine inanıyordu. "Walden" adlı eserinde Thoreau, kolej eğitimi hakkındaki görüşünü şöyle belirtiyor: "Eğer bir çocuğun sanat ve bilim hakkında bir şeyler öğrenmesini isteseydim, onu bir profesörün yanına verip, sanat ve bilim dışında her şeyin öğretildiği ve uygulandığı genel bir derse gön-

dermezdim. Aslında denizcilik okumuş olduğumu fakülteden mezun olduğumda öğrendim ve çok şaşırdım. Limanda birkaç tur atsaydım fakültede öğrendiğimden çok daha fazla şey öğrenirdim.” Hatırlatmak gerekir ki Thoreau’nun seyir subayı olmak gibi bir tutkusu yoktu. Onun istediği sadece kayığını Walden Gölü’nde ve Concord Nehri’nde kullanabilmektir. Onu gerçek anlamda keşif gezisine başlatanlar iki Harvardlı, Ellery Channing ve Ralph Waldo Emerson olmuştur. Eğer koleje gitmemiş olsaydı, büyük olasılıkla konuşmacının dikkatini hiç çekemeyecekti. Harvard gençleri hayata hazırlar. Ama hayata hazırlanan o gençlerden biri vardı ki özellikle hayata sırtını dönmüş ve ormanda yaşamaya başlamıştı. Gerçek bir ormancı pek merak edilmez, ama medeni bir ormancı ilginçtir. Okulların eğilimi, insanların ilgisini doğadan kitaplara, açık hava ateşinden sobaya, buharlı kazanlara ve kasalara yöneltmektir. Ama Thoreau, bütün kuralları tersine çevirerek hem kendisini hem de başkalarını kendi durumunu açıklamaya çalışırken buldu. Harvard ona alternatif akımları öğretmişti. O çevresindeki insanları etkiliyor, ama aynı zamanda onlardan da etkileniyordu. Ama Harvard olmasaydı, Thoreau da olmazdı. Diplomasını almaya hak kazandığı için onu kabul etmeme ayrıcalığını elde edebilmişti. Fakülteye gittiği için klasiklerin anlamsız olduğunu söyleme hakkına sahipti.

Ürettiği kurşun kalemleri küçük paketler halinde satan John Thoreau şöyle diyordu: “Korkarım kurşun kalemler yakında hiç kullanılmayacak; insanlar o tuhaf son moda çelik kalemleri daha çok tercih ediyorlar”. Tam vazgeçmek üzereyken Paul Jones onu cesaretlendirirdi: “Henüz savaşa başlamadık.” Aslında gerçek şuydu ki insanlar henüz kurşun kalem kullanmaya başlamamışlardı. Kurşun kalemlerin değil ama John Thoreau’nun modası geçecekti. Zavallı adam, açgözlü ev sahipleri yüzünden oradan oraya savruldu ve yakınları olup olmamasını umursamayan akrabaları tarafından hep kandırıldı. Onlara borcu on dolarsa, onlar bu borca karşılık elli dolarlık kalem alıyor ve borcunun kapandığını söylüyorlardı Thoreau’ya. Sonra John’u alelacele yarı fiyatına sattılar. Bu olayların Massachusetts’de geçtiğini belirtmekte fayda var. Yüz yıl önce, New England’ın her yerinde uzun kış günlerinde faydalı pek çok şeyi ormandan çıkaran insanlar vardı. Bu insanların oğulları aynı işi daha hızlı yapmaya yarayan aletler icat ettiler ve New England’da fabrikalar kurulmaya başlandı. Beyne karşı eller, zekâya karşı beceriler, inisiyatif karşılığında meşakkatli endüstri geliştirdi. Uçakların motoruna giren veya makinelerin arasına sıkışan minik serçelerin çektiği acıyı ve kederlerini anlatabilecek bir insan henüz dünyaya gelmedi. Tanrı serçeleri umursuyor gibi görünmüyor. Grant Allen, serçelerin dörtte üçünün yuvalarında veya havada telef olarak öldüğünü söylüyor. Nispeten daha az sayıda insan bu yeni koşullara uyum sağlayabilmiş, geri kalanlar ise uzaklaştırılmış, iflas etmiş, vazgeçmiş ve ölmüştü. Dixon ve Faber otomatik beslenen makineleri icat edip de

Thoreau'nun bir yılda ürettiği kalem bir günde üretmeye başlayınca John oyun dışında kalmıştı. John çocuklarını da çalıştırmaya başlayınca Henry kalem üretim uzmanı olmuştu. Aslında Henry'nin Faber&Company'de formen olarak işe girmesi veya onlardan uzakta kendi kalem makinesini yapması gerekirdi. Ama Henry bunun yerine Concord'a yerleşip babasının kullandığı yöntemle kalem üretmeye başladı. İş yürütebilmek için arkadaşlarından küçük miktarlarda borçlar aldı. Ama girişimcilikte başarılı olduğunu söylemek pek mümkün değildi. Bir yılda bin dolarlık kalem üretip de bütün bu kalemleri yüz dolarlık bir borcunu kapatmak için feda etmek zorunda kaldığını kendisi anlatmıştır. Yine de yeteneğin kalıtsal olmadığı söyleyen insanlar vardır. John Thoreau kalem üretiminde başarısız oldu ama Henry Thoreau bütün gün kır tanrısı Pan gibi flüt çaldığı için işi yürütemedi. Balık tuttu, etrafı seyrederek, doğanın seslerini dinleyerek, hayal kurarak ve düşünerek ormanda ve tarlalarda dolaştı.

Nehrin Lodore'a döküldüğü yer olan Keswick'te, I. William döneminden kalma bir kalem fabrikası vardı. Coleridge'in karısı filozof kocasının ve çocuklarının geçimini, burada çalışarak kazandığı parayla sağlamıştı. Southey buraya yakın bir yerde yaşamış ve Keswick kalemlerini doğru kullanarak İngiltere Kraliyet Şairi unvanına layık görülmüştü. Buradan sadece birkaç mil uzakta yaşayan Wordsworth, Charles ve Mary Lamb'ı buraya getirmiş ve her ikisine de üzerinde isimlerinin yazılı olduğu kalemler almıştı. Bugün o kalem fabrikasının sahibi olan yaşlı adam anlattı bana bunları. Aslında iyi kur-

şun kalemin edebiyatla doğrudan ilişkisini de açıklamıştı ama şu anda nasıl olduğunu hatırlamıyorum. Eğer Henry hacıların Concord'a gelmesine kadar birkaç yıl daha dayanabilseydi, hediye kalem satışından zengin olabilirdi. Ama o, bütün zamanını hayaller kurarak, avare gezinerek ve felsefe yaparak geçiriyordu. Yazılarını yazarken kartal tüyü kullanıyor, mürekkebinin ise mürver ağacının meyvelerinden kendisi yapıyordu. Hatta ilk başlarda kâğıt olarak beyaz kayın ağacı kabuğu yeterli oluyordu. "Yabanıl insanlar ve yabanî hayvanlar bolluk içinde yaşarlar," derdi.

Brook Çiftliği, George Ripley tarafından faydalı çabayı, dürüstlüğü, basitliği ve tefekkürü içinde barındıran ideal bir komün hayatı yaşamak amacıyla başlatılan oldukça ciddi ve önemli bir deneydi. Fakat Thoreau, kendi özgürlüğüne, bir komiteye emanet edemeyeceği kadar düşkün olduğu için böyle bir topluluğa giremezdi. Bu çiftliğin öngördüğü yaşam biçimi ilgisini çekiyor, fakat böyle bir topluluğun bireyleriyle birlikte olmak istemiyordu. Emerson Brook Çiftliği'nde bir gece kalmış, sonra ayrılıp İdealizm üzerine denemesini tamamlamak üzere evine dönmüştü. Hawthorne, "Blithedale Romansı" adlı kitabına yeterli malzeme toplayacak kadar uzun kalmıştı orada. George William Curtis ve Charles Dana, Brook Çiftliği'nden mezun olmuş ve hayat oyununda başarılı olabilmek için New York'a yerleşmişlerdi. Evet, Brook Çiftliği'nde tefekküre ulaşılmıştı; fakat böyle bir yaşam için şairler kadar girişimcilere ve başka şeylere de ihtiyaç vardı. Brook Çiftliği'nin mali durumu oldukça kötü gidiyordu. Bu durum, doğal bir çöküşü de beraberinde ge-

tirmişti. Finansal sorunlar nedeniyle başarılı olamasa da Brook Çiftliği'ndeki yaşam biçiminin sonuçları dünyanın düşünce hazinesine katılmış ve bu çiftlikte yaşamamış olan iki düşünür, Emerson ve Thoreau tarafından özömsenmişti.

Türkçesi: Asena Yalınz

Henry David Thoreau

RALPH WALDO EMERSON

Henry David Thoreau, Fransız ataları gibi, Guernsey Ada'sından bu ülkeye yani Amerika Birleşik Devletleri'ne gelen son torundur. Kişiliği, nadiren dahi olsa, çok güçlü olan Sakson dâhisi ile paralellik gösteren bir uyumla kanının gerektirdiği davranışları sergilemesine neden olmuştur.

1817 yılında, Concord, Massachusetts'te Temmuz'un 12'sinde doğdu. Herhangi bir edebi ayırım yapılmaksızın, Harvard Koleji'nden 1837 yılında mezun oldu. Edebiyatla geleneklere tamamen karşı durmuş bir kişi olarak, ona sundukları için okuluna çok seyrek olmakla birlikte teşekkürlerini sundu ve ona çok az bir saygı besledi fakat buna rağmen ona olan borcu küçümsenemeyecek kadar büyüktü. Üniversiteyi bıraktıktan sonra, abisi gibi, özel bir okulda öğretmenlik yaptı ancak çok kısa bir süre sonra kovuldu. Babası kurşun kalem üreticisiydi ve Henry'de kendini bu işe vererek, önceden kullanılan kalemlerden daha iyi bir kalem yapabileceğine inandı. Deneylerini tamamladıktan sonra, işini Boston'daki kimyacı ve bu sanatla uğraşan sanatçılara sergileyerek, Londra'nın en iyi üreticilerinden, kalitesi ve mükemmelliği konusunda sertifikalar alarak

evine çok memnun bir şekilde döndü. Arkadaşları bu şekilde bir servet kazanabilmesi için artık önünde çok iyi bir kapı açıldığı için onu tebrik etti fakat onlara cevabı, bir daha başka bir kalem üretmeyeceğini söylemek oldu. “Neden üreteyim ki? Eğer bir kere ürettiysem bir daha üretmemeye gerek yok.” Çeşit çeşit araştırmalarına kaldığı yerden devam ederek, çevresel etkenler üzerinde çok özenli çalışmalar sayesinde, teknik ve metne dair bilim üzerine dikkatini yoğunlaştırmış, doğa hakkında her geçen gün yeni bir bilgi edinerek, buna rağmen hiç hayvanbilim veya bitkibilim konusunda konuşmamıştır.

Bu esnada, güçlü, sağlıklı delikanlılar olan kendi okulundan yeni mezunlar kendi mesleklerini veya kazançlı bir iş edinmeye eğilim gösterirken, onun düşüncelerini engellemek imkânsızlaşmıştı ve çok nadir olan bir karar alarak genel geçer tüm yolları reddederek ve kendi başına buyruk yalnız bir hayatı seçerek ailesinin ve arkadaşlarının doğal beklentilerini hayal kırıklığına uğrattı: tüm yaşadığı zorluklara rağmen dürüstlüğüne korudu ve kendi bağımsızlığını koruma konusunda kararlılığıyla tüm insanlığı bu konuda sorumlu görüyordu. Ve Thoreau hiçbir zaman bu konuda kararsızlığa düşmedi. Muhalif bir insan olarak doğmuştu. Dürüstlüğüne, mesleki veya kurumsal çıkarlar için dar alanda bilgi edinmeye ve yapıcı şeyler ortaya koymayı ne kadar büyük bir isteği olsa dahi, bu konudaki hırsından vazgeçerek, daha anlaşılır bir çağrıya cevap vererek, iyi yaşama sanatına hizmet ederek göstermiş oldu. Eğer diğerlerinin seçimlerini görmezden gelmiş olsa veya küçümsemiş olsa, bunun tek nedeni kendi inandığı şey ile onların niyetlerinin orta yolunu bularak aralarını bulmak

amacının taşıyor olmasıydı. Hiç tembellik etmeden veya kendisine olan saygısından dolayı, paraya ihtiyaç duyduğunda, kendisine uyacak olan bir iş gücü aracılığıyla, bot veya çit inşa etmek, çim biçmek, aşlamak, gözlemcilik veya bunlar gibi daha kısa işler ile daha uzun anlaşmalar ve sorumluluklar edinerek yapmayı tercih etti. Cesaretli alışkanlıkları ve çok az sayıdaki istekleri sayesinde, odun kesip doğrama konusundaki yetenekleri ve güçlü aritmetiği ile dünyanın herhangi bir yerinde yaşayabilecek tüm donanım sahipti. Başkaları ile karşılaştırıldığında ihtiyaçlarını gidermek daha az zaman gerektirdiği için, çok daha kolay oluyordu. Böylece, kendi serbestliği sayesinde güvende olduğunu hissediyordu.

Doğal bir yetenek olan ölçebilme yeteneği sayesinde, matematiksel bilgi dağarcığı ile ilgi duyduğu uzaklık ve ölçme konusunda bilgi edinerek, ağaç boyutları, göl ve nehirlerin derinlik ve genişlikleri, dağların yükseklikleri ve en sevdiği tepelerin zirve noktalarının yükseklikleri sayesinde, Concord toprakları üzerinde daha çok bilgi edinerek, onun haritacı ve kadastrocu olabilmesine yol açtı. Bu sayede, gözlerden uzak bölgeler konusunda araştırmaları, doğa konusunda çalışmalarına çok faydası dokunmasına yardımcı oldu. Yetenekleri ve donanımları ile yaptıkları en sonunda saygı gördü ve ihtiyaç duyduğu işe sahip olabildiğini sağladı.

Bir gözlemcinin sorunlarını rahatlıkla çözebiliyorken, her geçen gün daha ciddi ve kaçınılmaz sorunlarla mertçe baş etmeyi başardı. Her geleneği inceledi ve yaptıklarını ideal bir temel üzerine oturtmayı amaçladı. Aşırılığa karşı duran bir protestocuydu ve bu nedenle birçok insanı bu tip bir

yaşam biçiminden vazgeçirmeye çalıştı. Meslek edinmeden, hiç evlenmeden, yalnız yaşayarak, hiç kiliseye gitmeden, hiç oy vermeden, devlete vergi vermeyi reddederek, et yemeyerek, şarap içmeyerek, tütün kullanmayı bilmeyerek ve natüralist olması nedeniyle, ne silah ne de bir tuzak kullanmadan yaşamayı tercih etti. Kendisi için, dâhice, şüphesiz, sadece fikirlere ve doğaya dair bir yaşam seçti. Sağlık konusunda herhangi bir birikimi olmadan, sefalet ve kabalık olmadan nasıl fakir yaşanılabileceğini bilerek yaşadı. Belki de bu yaşam tarzına çok fazla tahmini olmadan kendini adanmıştı fakat daha sonrasında bunu bilgeliği sayesinde doğrulama şansını yakaladı. “Kendime çoğu kez hatırlatıyorum,” diye yazdı günlüğüne, “servetiyle ünlü Lidya kralının zenginliği bana bahşedilmiş olsaydı, eğilimlerim yine aynı kalırdı ve benim için anlam ifade eden şeyler değişmezdi.” Arzulara karşı koyma gibi bir niyeti yoktu çünkü ne arzuları, ne tutkuları, ne de elit eşyalara olan isteği yoktu. Onun için, güzel bir ev, kıyafetler ve bunun gibi yüksek mertebedeki kültürlü insanlarla iletişim halinde olmak gibi arzuları kafasından çok uzun zaman önce fırlatılıp atılmıştı. Konuşurken yaşatılan o gereğinden fazla gelen kibarlık ona ayak bağı gibi geldiğinden dolayı, bir kızıl deriliyle basit koşullarda karşılaşp arkadaşlık etmeyi tercih ediyordu. Yemek sonrası partilere olan davetleri geri çevirdi zira herkes sonrasında kendi yoluna gidiyordu ve bu tip insanlarla hangi amaçla olursa olsun aynı ortamda görüşmeyi saçma buluyordu. “Kendilerini gururlandırıyorlar,” diyor ve ekliyordu “yemeklerini bu kadar pahalıya getirerek, bense olması gerektiğinden daha ucuza getirerek kendimi gururlandırıyorum.” Masada ne yemek istediği

sorulduğunda “Bana en yakın olan” diyordu. Şarabın tadını sevmiyordu ve hayatında hiç çapkınlık yapmamıştı. “Henüz erkek olmadan önce, kurutulmuş zambak köklerini içmekten dolayı aldığım zevkten başka anımsadığım bir zevkim yoktur. Genelde bunlardan edinirdim. Bundan daha zararlı herhangi bir şey içmedim” demiştir.

İsteklerini azaltarak kendini zenginleştirmeyi ve kendi kendine tedarik ederek seçmiştir. Yolculukları esnasında, o dönemde çok önemli bir amaç olarak görülmeyen demiryollarını kullanarak birçok ülke gezmiş ve yüzlerce mil yol yürüyerek, tavernalardan uzak durarak, daha ucuz ve eğlenceli olacağı için çiftçilerin ve balıkçıların evlerinde konaklayarak ve böylece ihtiyacı olan bilgilere ulaşabilmek için insana da ulaşabilmiş oluyordu.

Doğasına baktığımızda sadece askerlik konusunda zorlanmadı, her zaman cesaretli ve yapmaya hazır halde, sanki bu tarz bir iş dalı haricinde kendini pek rahat hissetmeyecek şekilde fakat nadiren de olsa temkinliydi. Asıl istediği şey söz konusu olan bu safsata ve yanlış inanışın gerçek yüzünün dışı vurmak, pot kırarak boyunduruğun ifşa olması, yani bir zafer göstergesi olarak davul çalarak tüm güçlerini tamamen kullanabilmesiydi. Buna hayır demek ona hiçbir bedel ödetmiyor, hatta evet demekten daha kolay buluyordu. İlk bakışta böyle bir teklifi duyduğunuzda yalanlayarak çürütme içgüdüsünü ve gündelik düşünce tarzımıza göre düşüncelerimizin ne kadarda tahammülsüz ve sabırsız olduğunu ortaya çıkartıyordu. Bu alışkanlık, tabii ki, sosyal etkileşimlerin az da olsa rahatlatılarak bastırılması ve böylece çevresindeki eş dost yaptığı herhangi bir kötülük veya yolsuzluk sonucunda onu aklayacak fakat

yine de bu aralarındaki iletişimi sekteye uğratacaktı. Bundan dolayı, hiçbir eş dost bu kadar hilesiz ve saf olan seven ilişkilerin önüne geçemeyecektir. “Henry’yi seviyorum,” demişti arkadaşlarından biri, “ama yine de seve- mem, çünkü onun kolunu tuttuğumda sanki bir karaağacın kolunu tutuyormuşum gibi hissederim” diye eklemişti.

Her ne kadar inzivaya çekilmiş ve acılara katlanmaya alışmış bir insan olmasına rağmen, sempati duymaya düşkün bir insan olarak, kendini içtenlikle ve çocukça bir şekilde sevdiği genç insanların önüne atarak, sanki tarla ve nehir-lerden alıntılar yaparak benzersiz ve çeşit çeşit deneyimler anlatarak eğlendirmekten dolayı memnuniyet duyuyordu. Ve her zaman yabanmersini, kestane veya üzüm toplama-ya çıkmak için önderlik etmeye hazırdı. Bir gün Henry herkesin arasında topluluğa konuşurken tespit ettiği şey dinleyen tarafından yanlış anlaşılması onun başarıya ulaş-masına neden oldu. “Kim herkesin okuyabileceği Robinson Crusoe gibi bir kitabı yazmak istemez ki? Ve kim herkesi rahatlatarak memnun edecek şekilde yazdıklarının düzgün bir şekilde maddi anlamda davranışlarla des-teklenerek somut hale getirilmediğini görünce pişmanlık duymaz ki?” Henry itiraz etti ve tabii ki buna ek olarak çok az kişiye ulaşabilmiş daha iyi birkaç kitaptan bahsetti. Ama, akşam yemeği esnasında, genç bir kız, Aristo’nun ders verdiği koru hakkında bir dolu öğüt vererek, sert bir şekil- de Henry’ye “öğretisi ne kadar güzel olursa olsun, ilginç hikaye, bunları oda duymak isterdi veya bu da onun umur- samayacağı eski felsefi şeylerin arasına girmiş olurdu” dedi ve Henry ona dönüp aslında düşünülebilecek bir şey oldu-ğunu, ona ve kardeşine böyle bir şeyin uyacağını ve bir

mahsurunu olmadığını düşünerek, sanki onlar için iyi bir fikir olduğunu düşünürmüşçesine bu ders için daha dik oturdu ve dinletiyi başladı.

Doğuştan konuşmacı ve doğruların arkasında duran bir karakter olan Henry, bu nedenden dolayı birçok kez dramatik durumlara düştü. Her koşul altında, onun yanında duranlar, Henry'nin hangi tarafı tuttuğunu ve ne diyeceğini bilmek istiyor ve buna ek olarak beklentilerinin hayal kırıklığına uğramamsını umarak her acil durumda kendine has olan yargılama sistemini kullanımına güveniyorlardı. 1845'te Walden Gölü'nün kıyısında, kendine kare şeklinde bir ev inşa ederek burada iki yıl yalnız bir şekilde, işçi ve kendini geliştirme hayatı yaşadı. Bu hareketi ona doğuştan uyuyor ve davranışlarıyla uyumlu hale getiriyordu. Onu tanıyanlar arasında hiç kimse böbürlenerek onun külfet olduğunu söylemedi. Sanılanın aksine, düşündüğünden çok farklı çıkan komşularına davranışları çok değişti. Yaşadığı bu yalnız hayatın faydalarından sıkılıp yorulduğunu fark ettiği an bu hayatı bırakmayı tercih etti. 1847'de bazılarının tavsiye etmediği gibi, topluma yansıyan bazı harcamalarından dolayı, şehir vergisini ödemeyi reddetti ve bu nedenle hapse girdi. Bir arkadaşı onun vergisini ödedi ve bu sayede serbest bırakıldı. Bir sonraki sene aynı sıkıntı tekrar onu tehdit etti. Fakat arkadaşlarının vergisini ödemesi nedeniyle, bu muhalif duruşunu bir kenara bırakarak, karşı koymayı bıraktı. Hiçbir zıtlasma veya aptalca davranış onun itibarının sarsılmasına neden olmamıştı. Her zaman fikirlerini soğukkanlılıkla ve tamı tamına anlatıyor ve böylece hiçbir şirketin veya kurumun fikirlerini etkilemesini veya etkilenmemesini sağlıyordu. Bununla ilgi sadece üniversite

kütüphanesine kitap temin etmeye gittiğinde bir olay yaşadı. Görevli ona kitapları vermeyi reddetti. Bay Thoreau Başkan'a, bu durum için söz konusu olan kuralları belirterek, din adamlarının ve mezunların on millik bir çevre içinde kalmaları şartıyla kitapları temin edebilme üzerine olan haklarından bahseden bir mektup yazdı. Yeni demiryolunun eski ölçü birimlerini mahvettiğini ve bu nedenle üniversitenin ve dolayısıyla kütüphanenin kullanılamaz hale geldiğini belirterek kendi okulunun kütüphanesini kullanmaya dair isteğini belirtti. Başkan, bu dönemde böyle bir zorunluluk olduğunu fakat kütüphanedeki görevlinin değil, kendisinin bu konuda yetkili olduğunu belirten bir yanıtla, Bay Thoreau için bir istisnanın yapılabileceğini ve o istediği sürece kitap almak için üniversitenin kütüphanesini kullanabileceğini belirten bir cevap yazdı.

Thoreau'dan daha iyi bir Amerika vatandaşı daha dünyaya gelmemiştir. Ülkesini her konuda tercih etmesi ve kendine has tutumuyla, İngiliz ve Avrupa'lılara karşı hoşnutsuz tavır ve zevkleri neredeyse aşağılama düzeyine gelmişti. Londra çevrelerinden gelen köşe yazıları ve güzel sözleri toplayarak sabırla dinledi fakat her şeye rağmen tüm bunlar onu aşırı derecede sıktı ve ne kadar medeni olmaya çalışsa da bu anekdotlar çok sık gelmeye başladı. İnsanlar küçük bir kalıbın içinde birbirlerini taklit etmekten başka bir şey yapmıyordu. Birbirlerinden olabildiğince uzakta yaşasalar da, kendilerince biraz erkek olmayı deneseler olmaz mıydı? Hep en hareketli olan çevreyi aradı ve Londra yerine Oregon'a gitmeyi istedi. Günlüğüne "Büyük Britanya'nın her köşesinde Romalıların kalıntıları, ölü tabutları, onların yerleşkeleri, yolları ve mücevherleriyle dolu hal-

dedir. Ama Yeni İngiltere, en azından, Roma kalıntıları üzerine kurulu değil. Evlerimizi bir önceki medeniyetin külleri üzerine kurmak zorunda değiliz” diye yazmıştır.

Fakat idealist yapısı nedeniyle, köleliğin ortadan kaldırılması, gümrük vergilerinin kaldırılması ve hatta neredeyse hükümetin ortadan kaldırılması konusundaki duruşu dolayısıyla, gerçekten siyasetle haşır neşir olmadığını ancak tüm reformculara karşı çıktığını söylemek gereksiz kalır. Yine de Köle Karşıtı Parti’ye olan borcunu ödeyebilmek için her zaman elinden geleni yaptı ve çok saygı duyduğunu hep dile getirdi. Sadece yeni tanışmış olduğu bir adama olağanüstü bir saygı duyuyordu. Yüzbaşı John Brown hakkında herhangi bir şey söylemeden, onun karakterini ve kişiliğini anlatmak amacıyla, Concord’da birçok eve davetiye yollayarak, Pazar sabahı için insanları halka açık bir alana çağırdı. Cumhuriyetçi Komite, Köleliğin Kaldırılması Yanlısı Komite, bunun için daha çok erken olduğunu ve tavsiye edilemeyecek bir şey olduğunu savundu. Onlara cevabı ise, “Sizin fikrinizi sormak için değil, konuşma yapacağım için bunu duyuru amacıyla size yolladım.” olmuştur. Çağrılanlar bir saat öncesinden toplanmış, tıklım tıklım dolmuş ve hak ettiği methiyeleri tüm saygınlığıyla ortaya konularak birçok insanı şaşırtan sempatisiyle meydan okumuştur.

Türkçesi: Eylül Desen Kaytançı

NEREDE VE NE İÇİN YAŞADIM?

Hayatımızın belirli bir mevsiminde çevremizdeki her yeri ev yapma adına uygun bir arsa olarak görmeye başlarız. Bu sebepten yaşadığım kasabanın on iki millik arazisinin her tarafını iyice inceledim. Hayalimde tüm çiftlikleri teker teker satın aldım, hepsinin fiyatını kafamda biliyordum. Çiftçilerin arazilerinde dolaştım ve yabancı elmalarının tadına baktım. Onlarla çiftlik hakkında konuştum ve verdikleri fiyattan çiftliklerini satın aldım. Sonra herhangi bir fiyata çiftliği onun üzerine ipotek ettim, hatta üstüne daha da fiyat koyarak ipoteğin bedelini arttırdım. Tapu dışında her şeylerini aldım. Sözlerini senet olarak kabul ettim. Konuşmaya bayılıyordum. Çiftliği ve çiftçiyi işledim. İnandım ve yeterince keyfini çıkardıktan sonra işine devam etsin diye çiftliği ona geri bırakıp, oradan ayrıldım. Bu deneyim beni arkadaşlarımdan gözünde bir emlak komisyoncusuna dönüştürdü. Nerede otursam orada yaşayabilirdim. Bu nedenle tabiat benden etrafa doğru yayılıyordu. Bir ev *oturaktan*, bir oturma alanından başka nedir ki? Tabi eğer bu bir kasaba oturağıysa daha iyi. Üzerine bir ev kurulabilecek pek çok alan keşfettim. Yakın zamanda gelişmeye müsait görünmüyorlardı. Kimileri köye uzak diye düşünebilir

buraları. Ama benim gözümde köy buradan uzaktaydı. Orada yaşayabilirim dedim. Ve orada yaşadım. Bir saatlik yaz ve bir kışlık hayat yaşadım. Kışla boğuştu, baharın gelişini gördüm, yılların elimden nasıl kayıp gittiğine şahit oldum. Bu bölgenin gelecekteki sakinleri evlerini nereye inşa ederlerse etsinler, beklendiklerinden emin olsunlar. Bir akşamüstü yetti bana, toprağı meyve bahçesi, ağaçlık ve çayır olarak yan yana dizmeye. Ve kapının önüne hangi güzel meşe ağacını ya da çamı dikeceğime karar vermeye. Harap olmuş her ağaç en iyi şekilde değerlendirilebilirdi. Böylece onları, orada öylece bıraktım, izledim, kendi talihleriyle baş başa hallerini. Çünkü insan bazı şeyleri kendi haline bırakmaya gücü yettiği zaman zengindir.

Hayal gücüm beni daha da ötelere taşıdı. Öyle ki bazı çiftlikleri satın almayı reddettim. - Tek istediğim reddetmekti. Gerçek bir mülk satın alıp başımı yakmayı hiç istemedim. Gerçek bir çiftlik sahibi olmaya yaklaştığım en yakın an Hollowell'in yerini satın aldığım zamandı. Tohumlarımı ayırdım ve getir götür işlerinde kullanacağın el arabasını yapmak için gereken malzemeleri topladım.

Ama çiftliğin sahibi bana tapuyu vermeden önce karısı - herkesin böyle bir karısı vardır -fikirini değiştirip, çiftliği elden çıkartmak istemediğini dile getirdi. Adam çiftlikten vazgeçmem için bana on dolar vermeyi önerdi. Şimdi işin gerçeğini konuşmak gerekirse, dünyada sahip oldum tek para cebimdeki on sentti. Bu matematik kafamı biraz karıştırdı. Cebinde on senti olan bir adam mıyım yoksa çiftliği olan bir adam mı, ya da on doları olan mı, ya da

hepsi bir arada mı? Yine de on doları ve çiftliği kendine saklamasını söyledim. Elimde tuttuğum kadarı bana yetmişti. Daha doğrusu cömert olmak adını bana verdiği fiyattan çiftliği ona geri sattım. Zengin bir adam olmadığı için on doları ona hediye olarak verdim. Benim cebimde hala on sentim, tohumlarım ve el arabası için topladığım malzemelerim var. Böylece yoksulluğuma herhangi bir zarar gelmeden zengin bir adam olabileceğimi fark ettim. Ama toprağı elimde tutuyordum ve el arabam olmadan yıl boyunca her şeyi yanımda taşıyabiliyordum. Toprağı saygımla,

*"Sahibi benim, gördüğüm her şeyin,
Kimse itiraz edemez hakkım benim."*

Bir şairin, bir çiftliğin en değerli parçasının keyfini çıkarıp oradan uzaklaştığını pek çok kez gördüm. O giderken huysuz çiftçi, şairin alıp götürdüğüünün sadece birkaç yaban elması olduğunu sandı. Şairin, çiftliği görünmez çitlerin en hayranlık verici çeşiti olan kafiyelerle çevrelediğini, tamamına el koyduğunu, sütünü sağdığını, yağını çıkarttığını, tüm kaymağını aldığını ve çiftçiye sadece yağsız süt bıraktığını, bunca yıldır niçin göremez bu çiftçi?

Hollowell çiftliğinin bana göre en çekici yanları şunlardı: Köyden iki mil, en yakın yerleşim birimine yarım mil uzaktaydı. Sınırı anayoldan geniş bir tarlayla çiziliydi, bu yüzden tamamen inzivaya çekilebileceğiniz bir yerdi. Çevresini bir nehir kuşatıyordu. Sahibi bana bahar geldi-

ğinde nehrin üzerindeki sisin buzlanmayı önlediğini söyledi. Bu benim için çok önemli değildi. Evin ve ahırın gri ve harap görüntüsü, eski komşuyla ile aramızda bir duvar gibi duran, yıkılmaya yüz tutmuş çitler, tavşanlar tarafından kemirilmiş oyuklu ve üzeri yosun kaplı elma ağaçları, ne çeşit komşularım olabileceğini bana gösteriyordu. Ama tüm bunların haricinde hafızamda, nehrin yukarısına doğru yaptığım ilk gezide, sık kızıl akça ağaçların arasına gizlenmiş evin arkasından gelen bekçi köpeğinin sesi kaldı. Mülk sahibi kayaları sökmeden, oyuklu elma ağaçlarını kesmeden ve çayırda kendiliğinden biten bazı huş ağacı fidanlarını yolmadan yani kısaca daha fazla ileri gitmeden çiftliği satın alma telaşına düşmüştüm. Bu üstünlük halinin tadını çıkarmaya, tıpkı Atlas gibi dünyayı omuzlarıma alıp, taşımaya hazırdım. - O bunların karşılığında ne alıyordu bilmiyorum. - Parasını ödeyip huzursuzluk duymadan mülke sahip olmaktan başka bir amacım yoktu. Şayet onu tek başına bırakma gücüne sahip olursam, en iyi çeşit ürünleri vereceğini biliyordum. Ama olaylar dediğim gibi sonuçlandı.

Geniş arazilere yayılan çiftlikler için söyleyebileceğim tek şey, - ben hep bahçeleri ekip biçtim - tohumlarımı hazır ettiğimdir. Tohumların zamanla geliştiği çoğunlukla düşünülür. Zamanın iyiyi ve kötüyü birbirinden ayırdığına, ettiklerim sonucunda hüsrana uğramayacağıma dair hiçbir şüphem yok. Ama dostlarıma olabildiğince özgür ve bağlanmadan yaşamaları gerektiğini söylüyorum. Ha bir çiftliğe bağlanmışsınız, ha şehir hapishanesine arada pek bir fark yok.

"De Re Rusticâ" eserinde yer alan "Çiftçi" diyor Yaşlı Cato, - bulabildiğim tek çeviri de metni anlamsızlaştırıyordu - ve şöyle devam ediyor: "Eğer bir çiftlik almaya karar verirseniz bunu kafanızda iyice düşünmeniz gerekiyor. Açgözlülükle hemen almaya kalmayın. İyice bakıp, incelemeye tereddüt etmeyin. Bir kez görmekle yetinmeyin. Ne kadar sık gidip bakarsanız, sizin için uygunsa, o kadar tatmin olursunuz." Ben açgözlülükle satın alacağımı düşünmüyorum. Ama yaşamım boyunca döne do-laşa gezecek ve orada gömüleceğim. Ve belki sonunda en azından beni tatmin eder.

Bu türden anlatmak istediğim bir sonraki deneyimimi daha ayrıntılı tarif etmeyi amaçlıyorum. İki yılın deneyimini bire indirgemeyi. Daha önce de söylediğim gibi kedere övgü dizmek değil, sadece komşularımı uyandırmak için sabahları tüneğinde dikilen horoz gibi böbürlenmek amacım.

Ormana ilk gelip yerleştiğim, geceleri de burada yaşamaya başladığım tarih tesadüfen Bağımsızlık Günü'ne, 1845'in 4 Temmuz'una denk geliyor. Evim henüz kışa hazır değildi sadece beni yağmurdan koruyordu. Sıvası ve bacası yoktu. Duvarları kabaca yapılmıştı. Geniş aralıklı tahtalarından içeri hava giriyor, o yüzden de geceleri soğuk oluyordu.

Dik duran beyaz renkli yontma direkler ve zımparalanmış kapı ve pencere kasaları içeriye temiz ve havadar bir görünüm veriyordu. Özellikle sabahları, keresteler çiy taneleriyle dolunca akşamüstleri reçineleri tatlı tatlı sızdıracağını hayal ediyorum. Bu ev bana bir yıl önce gidip gördüğüm bir dağ evinin görüntüsünü hatırlatıyordu ve

seher vaktinde aklıma düşen o görüntüyü hayallerimde aşağı yukarı gün boyu korurdum. Bu havadar ve sıvasız kulübe, gezgin bir tanrıyı ağırlamaya uygundu. Ve belki de bir tanrıçanın eteklerinin izini bırakacağı bir yerdi. Dağların sırtlarını süpürür gibi evimin üzerinden geçip giderken rüzgâr, kesik kesik notalarıyla dünyevi müziğin sadece kutsal bölümlerini içinde barındırıyordu. Sabah rüzgârı durmaksızın eser, yaratılışın şiiri yarıda kesilmezdi. Lakin bu sesi duyan insan sayısı azdı. Olimpos dışarıda, yerkürenin her yerindeydi.

Sandalımı saymazsak eğer bugüne değin sahip olduğum tek ev, yazları bazen gittiğim gezilerde kullandığım çadırdı. Tavan arasında bir yerlerde hala sarılı durur. Ama sandal elden ele dolaşa dolaşa zamanın akıntısında kaybolup gitti. Diğerlerinden daha sağlam olan bu barınakla birlikte dünyaya yerleşme adına bir yol kat ettim. Bu belli belirsiz etrafımı çevreleyen iskelet bir çeşit kristaldi ve onu yapan ustasına tepki veriyordu. Bir dereceye kadar ana hatlarının görüntüsü hakkında bilgi veriyordu. İçerideki ortam henüz tazeliğini kaybetmediğinden hava almak için dışarıya çıkma gereği duymuyordum. Yağmurlu havalarda bile oturduğum kapının içi, kapının ardından farklı değildi.

Harivansa şöyle der, “Kuşların olmadığı bir yer, baharatsız ete benzer.” Benim yerim böyle bir yer değildi. Kendimi ansızın kuşlara komşu buldum. Hiçbirini hapseden, kendimi yanlarına kafesleyerek. Sadece bahçeye ya da bostana sıklıkla girip çıkan kuşlara değil, bir köylüye nadiren şarkısını söylemiş ya da hiç söylememiş, ormanın küçük ve nefes kesici ötücü kuşlarına da yakın-

dım. Orman ardıcına, ardıca, kızıl tangaraya, tarla serçesine, çoban aldatana ve daha nicesine.

Concord Kasabası'nın yaklaşık bir buçuk mil güneyinde bulunan küçük bir gölün kıyısına yerleştim. Burası kasabayla Lincoln arasındaki geniş bir ormanda ve oradan daha yüksekte kalıyordu. Concord Savaş Meydanı denilen en bilindik bölgenin de iki mil uzağındaydı. Ama ormanlık alandan çok alçakta kalıyordum ve yarım mil uzaktaki karşı kıyıda görünen tek şey her yerde görünenle aynı olan ağaçlıktı. İlk hafta göle her bakışımda burayı bir dağ yamacında bulunan yüksek bir dağ gölüne benzetiyor ve yüzeni diğer göllerden daha yukarıda gibi hissedip buna hayran kalıyordum. Güneş doğarken, gecenin sisli elbisesini üzerinden oraya ve buraya atılışını, yumuşak dalgaların ve dümdüz yansımaların etrafa serilişini izliyordum. Geceye ait dini tören sona ererken sis, hayaletler gibi her yönden ormana doğru geri çekiliyordu. Dağların yamaçlarında olduğu gibi burada da gerçek çiy, ağaçların üzerinde günün ilerleyen saatlerine kadar asılı kalırdı.

Bu küçük göl, en çok Ağustos'ta meydana gelen ve çok da sert olmayan yağmur fırtınalarında değerli hale geliyordu. Bu zamanlarda hava ve su durgunlaşıyor, gökyüzü bulutlarla kaplanıyordu. İkinci vakti akşamın dinginliğine bürünür, orman ardıcı etrafta ötmeye başlar ve sesi bir kıyıdan öbürüne yayılırdı. Bunun gibi bir göl, böyle günler dışında hiçbir zaman bu kadar pürüzsüz olmaz. Üzerindeki hava olduğundan daha berraktır, bulutlarla sığlaşır ve kararır. Su ışık ve yansımalarla dolar, daha da önemlisi yeryüzüne inmiş bir cennete dönüşür.

Buraya yakın bir tepeden, yakın zamanda ağaçların kesildiği yerden, güneye doğru geniş bir girintiyle sahili yayılan, gölün karşısında hoş bir manzara vardı. Tam burada birbirine eğimli olan karşı yamaçlarda, tepeden ağaçlıklı vadiye doğru bir ırmak akıyormuş gibi görünüyordu, oysa orada bir ırmak yoktu. O tarafa, yakındaki yeşil tepelere ve ufuk çizgisinin üzerindeki maviye çalan ağaçlara bakardım. Parmak uçlarımda üzerinde durduğum zaman kuzeybatıda, epey uzakta bulunan dağların zirvelerindeki maviyi yakalar, cennetin kendi darphanesinden çıkan gerçek mavi paraları ve köyün birazını da bazen görebilirdim. Ama diğer taraftan baktığımda tam aynı şekilde dursam bile etrafımı saran ağaçların üzerinden hiçbir şey göremezdim. Yakın çevrede suyun olması iyidir. Kaldırma kuvveti sayesinde yeryüzü ayakta kalır. Küçük bir kuyu bile çok değerlidir çünkü içine baktığınızda yerkürenin bir kıta değil de ada olduğunu size gösterir. Bu tereyağını soğuk tutması kadar önemlidir. Bu tepeden gölün karşı kıyısına, Sudbury çayırlarına doğru baktığımda, sel taşkını sırasında dolup taşan vadilerin havuzdaki para gibi yükseldiğini fark ettim. Tıpkı bir serap gibi. Bu gölün ötesindeki tüm dünya bu küçük su tabakasında yüzen yalıtılmış ince bir kabuk gibi görünürdü. Ve buna yaşadığım yerin kuru bir toprak olduğunu hatırlatırdı.

Kapımdan görünen manzara her ne kadar sınırlı olsa da, en azından kendimi sıkıştırılmış ya da hapsedilmiş hissetmiyordum. Hayal gücüm için yeteri kadar alan vardı. Karşı sahildeki alçak meşe ağaçlarıyla örtülü düzlükten Batı'nın çayırlarına ve Tartary steplerine kadar her yer

göçebe halklara yaşam alanı sağlıyordu. Damodara sürüleri için yeni ve geniş otlaklara ihtiyaç duyduğunda, “Geniş bir ufkun özgürce tadını çıkaran insandan daha mutlusuz yoktur bu dünyada.” demişti.

Yer ve zaman değişmişti ve ben evrenin ve tarihin beni en çok etkileyen kısımlarının yakınında yaşıyordum. Yaşadığım yer gökbilimcilerin geceleyin gözlemledikleri bölgeler kadar uzaktaydı. Alışkanlık haline getirmişiz gökyüzünün uzak köşelerini ve güzel yerlerini hayal etmeye. Gürültüden ve kargaşadan uzaktaki Küçük Ayı Takımyıldızı’nın ardını düşlemeye. Evimin gerçekten evrenin sonsuza dek bakır ve ıssız kalacak bir köşesinde yer aldığını farkına vardım. Eğer yerleşme zahmetine girseydim buraya bırakıp Ülker yıldızına ya da Boğa yıldız kümesine, Aldebaran’a ya da Altair’e giderdim. Arkamda bıraktığım hayattan eşit uzaklıkta olan, titreyen ışıklarıyla gittikçe küçülen en yakınimdaki komşumun sadece aysız gecelerde beni görebildiği bir yerde olurdum. İşte sahip çıktığım arazi yerkürenin böyle bir yerindeydi:

*" Bir zamanlar bir çoban yaşırdı
Düşüncelerini dağlarda gezdirdiği sürüsü kadar
Yükseklerde tutardı.
Ve beslenirdi sürekli bundan."*

Eğer sürüsü, düşüncelerinden daha yükseklerde otlamak isterse o çobanın hayatı hakkında ne düşünmeliyiz?

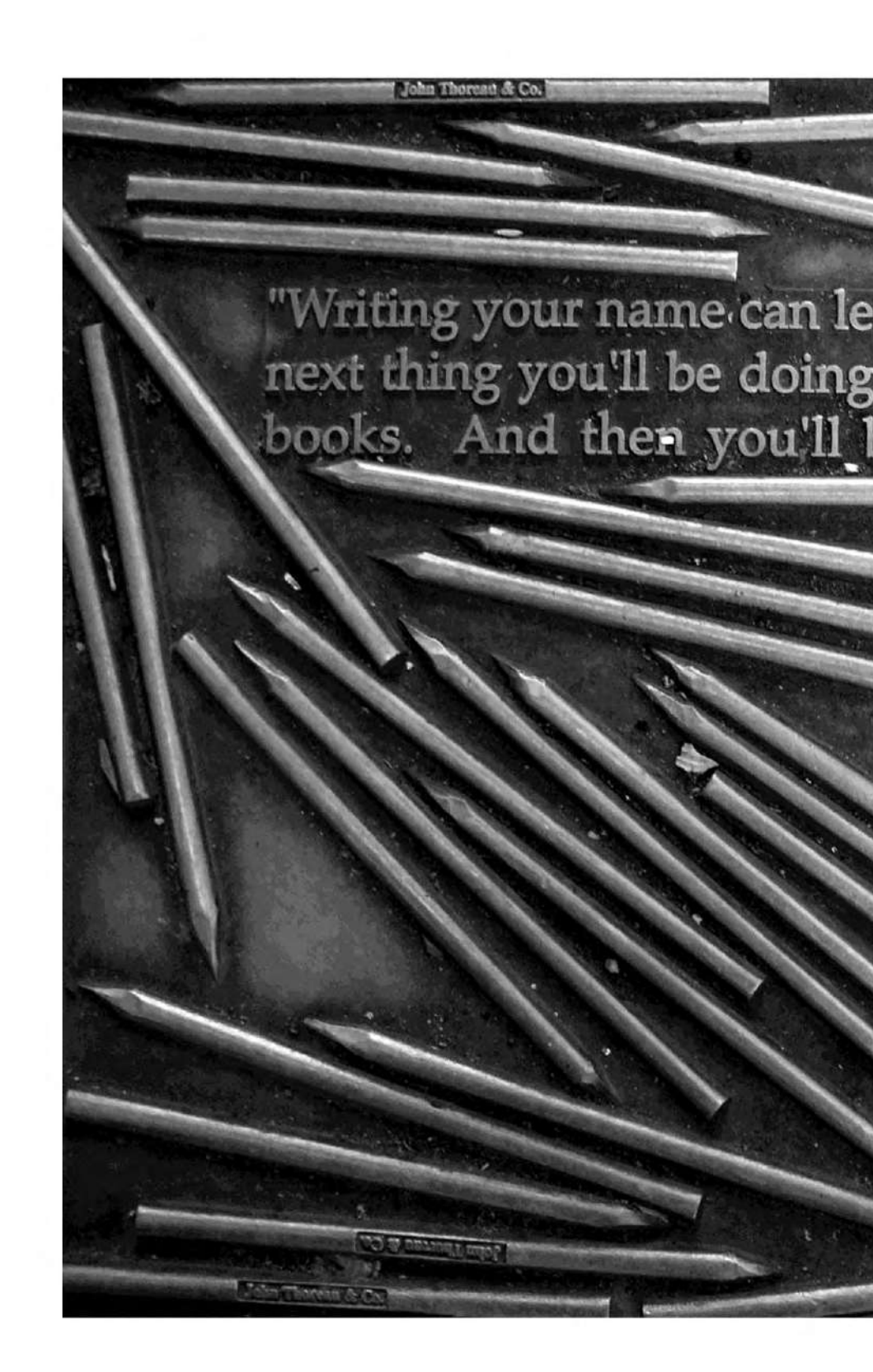
Her sabah, benim için keyifli bir davetti. Hayatıma Doğa’nın kendisi kadar masum bir yalınlık katmam için.

Aurora'ya Yunanlılar kadar içtenlikle tapardım. Sabahları erkenden kalkar, gölde banyo yapardım. Bu bir çeşit dinsel bir törendi ve yaptığım en iyi şeylerden biriydi. Kral Tchingthang'ın banyo teknesinin üzerinde şu cümlelerin kazılı olduğu söylenir. "Her gün kendini tamamen yenile; yine yap ve yine ve sonsuza dek yinele." Bunu anlayabiliyorum. Sabahlar kahramanlar devrini geri getirir. Gün doğmak üzereyken, kapı pencere açık evimde otururken bir borazandan yayılan sestene ne kadar etkilenirsem, içeride görünmez ve hayal edilemez bir tur atan bir sivrisineğin çıkardığı cılız vızıltıdan da o kadar etkilenişiyordum. Homeros'un ağtıydı o. Havadaki İlyada ve Odyssea'nın kendisiydi. Hiddetini ve yolculuğunu seslendiren. Kozmik bir durum vardı bunda; yasaklanana dek asılı duran, dünyanın bitmeyen gücünden ve doğurganlığından bahseden bir ilan. Sabahlar, uyanış saatleri günün en akılda kalan anlarıdır. Uyuklama hali en azıdır. Günün ve gecenin geri kalanında uyuklayan yanlarımız sabahları en azından bir saatliğine uyanıktır. Eğer *kendi gücümüzle* değil de, mekanik bir aletin dürtmesiyle uyanmışsak, yeniden kazanılmış gücümüz ve isteğimizle kalmamışsak, havayı fabrika zilleri yerine doldurmuyorsa Tanrısal bir müzikle, o günden, tabi ona gün diyebilirsek, ne beklenebilir ki?

Böylece karanlık meyvesini verir ve aydınlıktan aşağı olmadığını, en az onun kadar iyi olduğu gösterir. Her günün daha erken, daha kutsal ve daha aydınlık bir saate dönüştüğüne inanmayan insan, hayattan umudunu kesmiş, kirlenmiş ve alçalarak karanlık bir yola sapmıştır. Duygusal yaşamının bir kısmı kesintiye uğradıktan sonra

insan ruhu hatta organları her gün yeniden canlanır. Ve *kendi gücüyle* elinden geldiğince soylu bir yaşamı inşa etmeye çalışır. Akılda kalan her olay, söylemeliyim ki sabah saatinde ve sabahın atmosferinde meydana gelir. Vedas şöyle der, “Tüm zihin günle birlikte uyanır.” Şiir ve sanat, insanoğlunun tüm büyüğü ve akılda kalıcı eylemleri bu zaman diliminde ortaya çıkmıştır. Tüm ozanlar ve Memnon gibi kahramanlar, Aurora’nın çocuklarıdır ve gündoğumunda yayarlar etrafa müziklerini. Uyumlu ve coşkulu düşüncelerini güneşin ritmiyle dengeleyebilen için gün, daimi bir sabahdır. Saatin kaç gösterdiğinin ya da insanların davranış biçimlerinin bir önemi yoktur. Sabah uyanık olduğum ve şafağın içimde olduğu zaman dilimidir. Ahlaki yenilik uykuyu üstünden atma gayretidir. İnsanoğlu uyukladığı için mi, bu kadar az bilgi veriyor gününü anlatırken? Hesaplayıcı olarak çok da yeteneksiz sayılmazlar. Uyku sersemliğiyle baş edebilmiş olsalardı, bir şeyler sergileyebilirlerdi. Fiziksel işler için milyonlar uyanık haldedir ama yararlı bir zihinsel uğraş için sadece milyonda biri uyanıktır. Şiirsel ya da ilahi bir hayat için ise sadece yüz milyonda biri. Uyanık olmak hayatta olmak demektir. Bugüne değin henüz yeterince uyanık biriyle karşılaşmadım. Karşılaşırsam yüzüne nasıl bakardım?

Türkçesi: Candan Selman

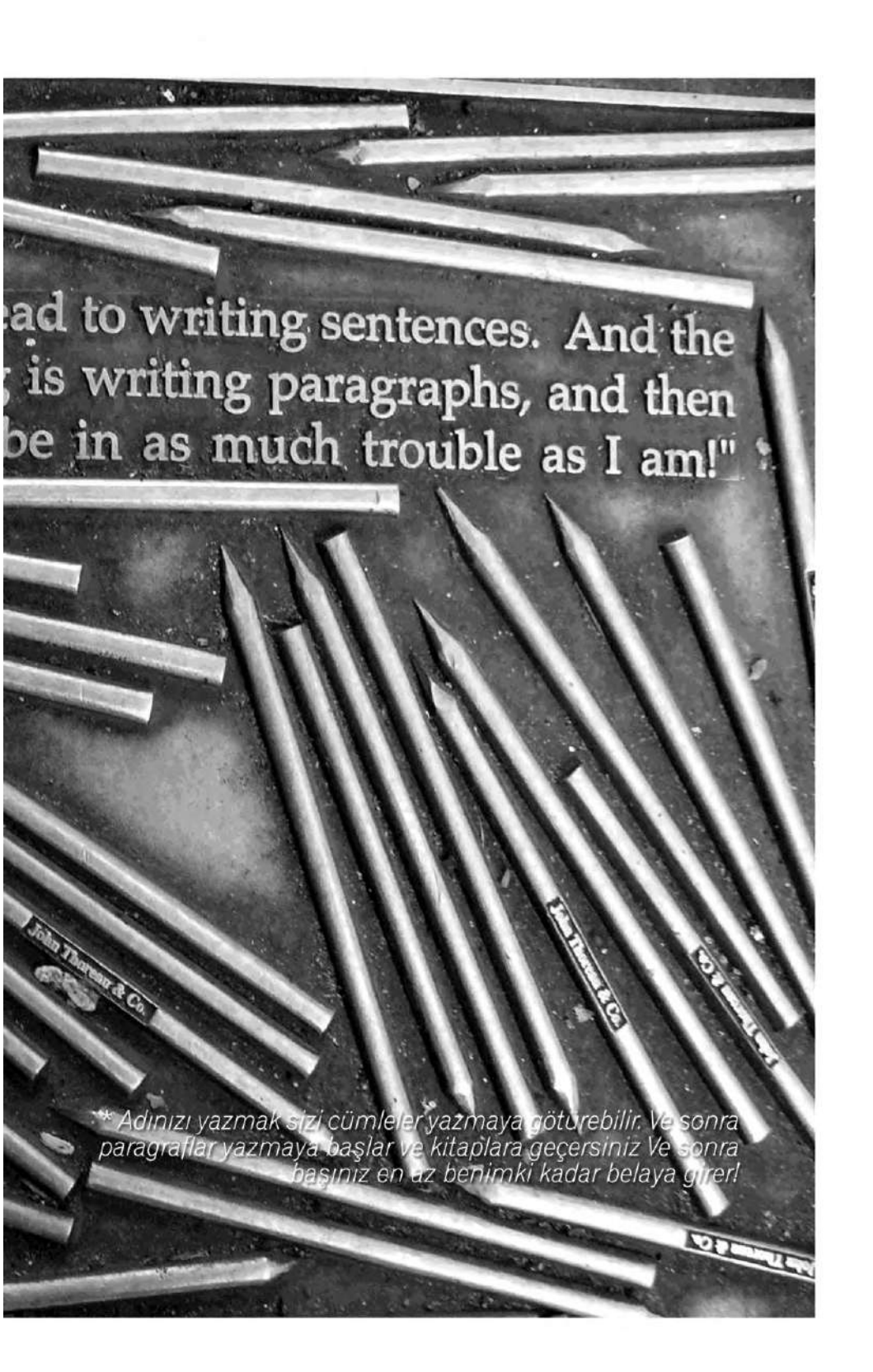

John Thoreat & Co.

"Writing your name can let
next thing you'll be doing
books. And then you'll be

JOHN THOREAT & CO.

John Thoreat & Co.

ad to writing sentences. And the
is writing paragraphs, and then
be in as much trouble as I am!"

* Adınızı yazmak sizi cümleler yazmaya götürebilir. Ve sonra
paragraflar yazmaya başlar ve kitaplara geçersiniz Ve sonra
başınız en az benimki kadar belaya girer!

YÜRÜMEK

*"Greenwood'a geldiğinde,
Neşeli bir sabahtı,
Neşeyle şakıyan kuşların
Küçük notalarını duydu orada.
Robin "Uzun zaman oldu,
Buraya son gelişimden beri;
Kahverengi geyikleri vurmak için
Biraz zaman ayırmak isterim," dedi.*

Tüm dünyevi meşgalelerden tamamen arınmış olarak ormanlarda, tepelerde ve tarlalarda günde en az dört saat - ve genellikle daha da uzun süre - gezmezsem sağlığını ve moralimi koruyabileceğimi sanmıyorum. Ne düşündüğümü merak ediyor olabilirsiniz. Bazen tamirci ve esnafların sadece bütün sabahlarını değil tüm öğleden sonralarını da dükkanlarında bacak bacak üstüne atıp oturarak geçirdikleri hatırlatıldığında -sanki bacaklar ayakta durmak ya da yürümek için değil de oturmak için yaratılmışlar gibi -şimdiye kadar çoktan intihar etmemiş oldukları için övgüye değer olduklarını düşünürüm.

Odamdan bir gün çıkmasam pas tutmaya başlayan ben, kimi zaman, yürüyüşe ancak saat 11'de ya da öğleden sonra dörtte çıkabildiysem, yani günü yakalamak için çok geç kalmışsam ve gecenin gölgeleri gün ışığı ile iç içe

geçmeye başlamışsa, kefaretiini ödemem gereken bir günah işlemiş gibi hissederim. Kendilerini gün boyu, haftalarca ve aylarca, evet ve yıllarca, dükkân ve ofislere hapseden komşularımın tahammül sınırları ve ahlaki duyarlılıkları karşısında hayretler içinde kaldığımı itiraf ediyorum. Bu insanların mayası neyle karılmıştır bilmiyorum; üstelik onlar saat öğleden sonra üçte hâlâ sabahın üçüymüş gibi otururlar. Bonaparte saat sabah üçte gösterilen cesareten bahseder ama insanın böylesi güçlü sempati bağlarıyla bağlı olduğu bir garnizonu aç bırakarak yerinden çıkarması, günün bu saatinde tüm günü birlikte geçirmiş olduğu kendisini karşısına alıp hâlâ keyifle oturabilmesi çok daha büyük bir cesaret ister. Nasıl oluyor da bu saatlerde ya da diyelim öğleden sonra dört ile beş arasında, sabah gazetesi için geç, akşam gazetesi içinse erken bir saatte, bir alay antıkalaşmış ve amatör düşünce ve parlak fikrin sokağın başından sonuna kadar duyulan büyük bir patlama ile dört bir yana savrulup havalandırılması ile bu musibet kendi kendini iyileştirmiyor anlamıyorum..

Erkeklerden daha da fazla eve hapsolmuş olan kadınların nasıl bütün gün durabildiklerini bilmiyorum. Ama çoğunun fazlaca ayakta durmadığına dair şüphelerim var. Bir yaz günü, öğleden hemen sonra, köyden eteğimizin tozuyla dönerken, tamamen Dorik ya da Gotik tarzdaki ön cepheleriyle insana inanılmaz bir güven duygusu veren o evlerin önünden hızla geçerken, refakatçim bu saatlerde içerideki herkesin muhtemelen uyuyor olduğunu fısıldar. Asla içine kapanmayıp sonsuza dek dik duran, göze çarpan ve evdeki uykuculara bekçilik yapan

mimarinin güzelliğini ve görkemini ancak o zaman fark ederim.

Şüphesiz burada mizaç ve her şeyden önce yaş büyük rol oynar. İnsan yaşlandıkça hareketsiz durma ve kapalı yerlerde yapılacak işlerle uğraşma yetisi artar. Hayatın son baharı yaklaştıkça alışkanlıklarda da yaprak dökümü yaşanır ve kişi artık güneş batmadan hemen önce çıkıp yarım saat içinde ihtiyacı olan yürüyüşü tamamlayabilir.

Ama benim sözünü ettiğim yürüyüşün hastaların belirli saatlerde ilaç almaları gibi yapılan egzersiz denen şeyle, ağırlık ya da sandalye sallamayla ilgisi yoktur. Bahsettiğim yürüyüşün kendisi o günün teşebbüsü ve macerasıdır. Egzersiz yapmak istiyorsanız yaşamın pınarlarını bulmaya gidin. Düşünün ki insan sağlıklı olmak için elinde ağırlıklar sallarken bu pınarlar onun aklından bile geçmeyen uzak çayırarda akmaktadır!

Ayrıca, yürürken geviş getiren tek hayvan olduğu söylenen develer gibi yürümek gerekir. Bir gün bir gezgin Wordsworth'un hizmetçisinden efendisinin ofisini göstermesini istediğinde hizmetçi şöyle cevap vermiş: "Kütüphanesi burası, ama ofisi dışarıda."

Dışarıda, güneş ve rüzgâr altında fazla zaman geçirmek şüphesiz ki insanın kişiliğini bir miktar kabalaştıracak, ağır işlerin ellerimizin dokunuşundaki kibarlığı alışına benzer bir şekilde ya da yüzümüz ve ellerimizde olduğu gibi, yaradılışımızın incelikli özellikleri üzerinde de daha kalın bir deri tabakası oluşmasına neden olacaktır. Evde oturmak ise, buna deride incelme denemez ama bir yumuşaklık ve pürüzsüzlükle birlikte bazı etmenlere karşı duyarlılık artışına sebep olabilir. Belki de, güneş üzeri-

mizde biraz daha az parlarsa ve rüzgâr üstümüzden daha az eserse, zihinsel ve ahlaki gelişimimiz için önemli olabilecek bazı etkilere daha açık olabiliriz ve şüphesiz ki kalın ve ince deri arasında doğru dengeyi bulmak önemlidir. Fakat bence oluşan bu kabuklar çabuk dökülür ve doğal tedavisi gece ile gündüz, kış ile yaz, düşünce ile deneyim arasındaki dengedir. Dışarıda ne kadar çok kalırsak düşüncelerimizde de o kadar fazla hava ve gün ışığı olacaktır. Ataletin uyuşuk parmaklarına kıyasla işçinin nasırlı avuçları dokunuşuyla kalbi titretir ve şeref ve hamasetin incelikli dokularına daha aşınadır. Bütün gün yatıp kendini deneyimin esmerliği ve nasırlarından uzak ve beyaz gören şey ancak ve ancak aşırı duygusallıktır.

Yürüyüşler bizi doğal olarak tarla ve ormanlara götürür. Sadece bahçe ve çarşılarda yürüseydik halimiz nice olurdu? Bazı filozof cemaatleri bile sütunlu galeriler boyunca subdiales ambulatione yaptıkları "çınar koruları ve ağaçlı yürüyüş yolları oluşturmuşlardır. ”

Elbette ayaklarımız bizi o yöne götürmüyorsa adımlarımızı ormana yöneltmenin bir faydası yoktur. Bedensel olarak ormanın içine doğru bir kilometre yürüyüp de ruhsal olarak oraya varmamış olursam endişelenirim. Öğleden sonra çıktığım yürüyüşlerde o sabahki meşgalelerimi ve topluma karşı sorumluluklarımı unutmak isterim. Ama bazen köyü üzerimden atmakta zorlandığım da olur. Bir iş hakkındaki düşünceler kafamda dönüp durur ve ben bedenimin olduğu yerde değilimdir; aklım başımda değildir. Orman dışında bir şey düşüneceksem ormanda ne işim var?

Kendimden şüphe ederim ve kendimi bu kadar işe kattırılmış olduğumu, iyi işler dediklerimizden bile olsa, fark ettiğimde - ki bazen olabiliyor - tüylerim diken diken olur.

Yaşadığım yöre birçok güzel yürüyüş rotası sunuyor ve yıllardır neredeyse her gün ve bazen arka arkaya günlerce yürümüş olmama rağmen hâlâ bunları tüketmiş değilim. Yepyeni bir manzara benim için büyük bir mutluluk kaynağıdır ve hâlâ herhangi bir öğleden sonra bunu elde edebiliyorum. İki-üç saatlik bir yürüyüş beni hiç ummadığım kadar garip yerlere götürebiliyor. Daha önce görmemiş olduğum bir çiftlik evi bana bazen Benin Krallığı'nın toprakları kadar güzel geliyor. Aslında 10 kilometre yarıçaplı bir daire ya da bir öğleden sonra yürüyüşüyle ulaşılabilir sınırlar içindeki peyzajın içerdikleri ile yetmiş yıllık bir insan ömrünün sunabildikleri arasında bir tür uyum bulmak mümkündür. Bu alan size hiçbir zaman tümüyle tanıdık gelmeyecektir.

Son zamanlarda, insanlığın ev inşa etmek, ormanları ve büyük ağaçları kesmek gibi sözde ilerlemelerinin neredeyse hepsi, aslında sadece peyzajı bozmakta ve onu daha ehli ve ucuz hale getirmektedir. Keşke insanlar çitleri yaksalar ve ormanı rahat bıraksalar! Yarısi çürümüş, bir ucu çayırların içinde kaybolup gitmiş çitler gördüm. Cennet ayağına kadar gelmiş olmasına rağmen yanından gelip geçen melekleri görmeyip eski bir kazığın izini arayan dünya malının derdine düşmüş bir pinti ile yanında arsasının sınırlarını arayan bir haritacı vardı. Tekrar baktığımda adamın etrafında zebanilerle Hades'te bir bataklığın ortasında durduğunu gördüm.

Elbette sınırlarını, yani eskiden kazık çakılı olan yerde duran üç küçük taş bulmuştu ve daha yakından baktığımda yanındaki haritacının Karanlıklar Prensi olduğunu gördüm.

Kendi kapımın önünden başlayıp on, on beş, yirmi kilometre boyunca, hatta her-hangi bir mesafede, başka hiçbir evin önünden, tilki ve minklerin kullandığı yollar dışında hiçbir yoldan geçmeden rahatlıkla yürüyebiliyorum: Önce nehir kenarı, sonra dere, sonra çayır ve ormanın kıyısına geliyorum. Etrafımda kimsenin yaşamadığı kilometrekarelerce alan var. Tepelerden baktığımda medeniyeti ve insan yerleşimlerini uzaktan görebiliyorum. Buradan bakıldığında çiftçiler ve tarlaları genellikle dağsıçanları ve onların yuvalarından daha belirgin görünmüyor. İnsan ve işleri; din, devlet ve okul, sanayi, tarım ve en endişe verici olanı siyaset...

Bunların arazide ne kadar az yer kapladığını görünce memnun oluyorum. Siyaset dar bir alan; ona giden yol ise çok daha dar. Bazen gezginleri oraya yönlendiririm. Siyaset dünyasına gitmek istiyorsan geniş yolu izle; şu pazarcıyı izle, onun peşinden ayrılma ve seni doğruca oraya götürecektir. Çünkü o da sonuçta sadece kendi alanını kaplar ve her yerde değildir. Bu alandan sanki bir fasulye tarlasından geçer gibi geçip ormana giderim ve unutulup gider. Yarım saat içinde bir yıl boyunca kimse-nin uğramayacağı yerlere yürüyebilirim ve orada siyaset yoktur çünkü politika puro dumanı gibidir.

"Hafif bir meltem, görünmeden gezen,
Ve fırtınaların Loira'sı etrafında devedikenlerini eğer,

Rüzgârlı vadilerin yolcusu,

Neden kulağımı bu kadar çabuk terk ettin?"

Neredeyse herkes topluma karşı, ama pek az insan Doğa'ya karşı güçlü bir çekim hisseder. İnsanların Doğa'ya yönelik tepkileri, sanatlarına rağmen, bana genellikle hayvanlardan daha aşağı görünür. İlişkileri hayvanlarınkı gibi güzel değildir. Peyzajın güzelliğini ne kadar az takdir ediyoruz! Yunanlıların dünyaya Güzellik ya da Düzen adını verdiklerini duyar, ama bunun nedenini pek de anlamayız ve bunun en iyi ihtimalle ilginç bir filolojik bilgi olduğunu düşünürüz.

Bana sorarsanız, Doğa konusunda sınırda, sadece ara sıra ve kısa girişimlerde bulunduğum bir dünyanın kenarında bir yaşam sürdüğümü düşünüyorum ve sığındığım toprakların ait olduğu devlete karşı yurtseverlik ve sadakatim bir bataklık eşkıyasınınkı kadar. Doğal diyebileceğim bir hayata ulaşmak için yakamozların peşine takılıp en korkunç bataklıklardan bile geçerdim ama bugüne kadar ne ay ne de ateş böcekleri bana böyle bir yol göstermediler. Doğa öyle engin ve evrensel bir kişiliktir ki henüz hiçbir çehresini bize göstermemiştir. Doğduğum kasabayı çevreleyen tanıdık tarlalarda yürüyen biri kendini tarla sahibinin tapusunda anlatılandan farklı bir yerde bulur; sanki gerçek Concord'un sınırında, kentin bitişi ve concord kelimesinin çağrıştırdığı fikrin artık çağrışmadığı yerdeki uzak bir tarlada gibi. Ölçümelerini kendi elimle yapmış olduğum bu çiftlikler, kendi çizdiğim bu sınırlar, sanki bir buğunun ardındaymış gibi loş bir durgunluk halinde görünür; ama bunları onaracak bir kimyaları yoktur. Camın yüzeyinden soluklaşarak uçarlar

ve altından ressamın yaptığı resim belli belirsiz görünür. Hepimizin tanışık olduğu dünya arkasında hiçbir iz bırakmaz ve yıl dönümü olmaz.

Geçen öğleden sonra Spaulding Çiftliği'nde yürüyüşe çıktım. Görkemli bir çam ormanının karşı tarafını aydınlatan günbatımını izledim. Altından ışıkları asil bir salona düşer gibi ağaç sıralarının içine yayılıyordu. Concord olarak adlandırılan bu toprakların benim bilmediğim bu bölümüne-güneşin hizmetkâr olduğu-köyde topluma karışmamış - kabul edilmemiş - antik ve büsbütün hayranlık uyandırıcı ve ısıltılı bir ailenin yerleştiği hissine kapıldım. Ormanın ötesinde, Spaulding'in yabanmersini çayırında, onların parklarını ve mesire yerlerini gördüm. Çamlar büyüyerek etraflarına duvar örüyordu. Evleri gözle görünmüyor, içinde ağaçlar büyüyordu. Bastırılmış bir kahkaha duyup duymadığımı bilmiyorum. Sırtlarını güneş ışınlarına yaslamışlar gibi görünüyordu. Oğulları ve kızları vardı. Oldukça iyilerdi. Tam salonlarının ortasından geçen çiftçinin araba yolu, bir havuza yansıyan gökyüzünde dipteki çamurun görünmesi gibi, hiç canlanırlarını sıkıymıyordu. Spaulding'in adını hiç duymamışlardı ve komşuları olduğunu bilmiyorlardı halbuki arabasıyla evlerinin içinden geçerken ısıklık çaldığını duymuştum. Onların yaşamlarındaki dinginliğin bir benzeri daha yoktu. Armaları bir likenden ibaretti. Bu armayı çam ve meşelerin üzerine resmedilmiş olarak gördüm. Tavan araları ağaçların tepesindeydi. Politika ile işleri yoktu. Hiçbir çalışma gürültüsü yoktu. Örgü ördüklerini ya da yün eğirdiklerini görmedim. Ama rüzgâr dindiğinde ve seslerini tekrar duyabildiğimde, hayal edilebilecek en güzel ve

tatlı müzikal mırıldanmayı fark ettim-sanki Mayıs ayında uzaktaki bir kovanın sesi gibiydi ve belki de düşüncelerinin sesiydi. Hiçbir boş düşünceleri yoktu ve dışarıdan kimse işlerini göremezdi, çünkü ürünleri düğümlemlerle ve gereksiz detaylarla kaplı değildi.

Ama onları hatırlamakta güçlük çekiyorum. Şu anda konuşurken, onları hatırlamaya ve kafamı toplamaya çalışırken bile, geri gelmeyecek şekilde zihnimden siliniyorlar. Ancak en iyi düşüncelerimi anımsamak için uzun ve ciddi çabalar sonucunda onların bizimle birlikte yaşadıklarını tekrar fark ediyorum. Böyle aileler de olmasa herhalde Concord'dan taşınırdım.

New England'a gelen güvercinlerin sayısının her yıl biraz daha azaldığını söyleriz. Ormanlarımız onlara tünek sağlamıyor. Aynı şekilde, büyümekte olan insanlara da her yıl daha az düşünce geliyor gibi görünüyor, çünkü zihnimizdeki koruluk ziyan oluyor; gereksiz hırs ateşlerini beslemek için satılıyor ya da hızara gönderiliyor ve düşüncelerin üstüne tüneyebilecekleri bir dal bile kalmıyor. Artık bizimle ne inşaat yapıyor ne de ürüyorlar. Daha hoş bir mevsimde, belki ilkbahar ya da güz göçü sırasında, bir düşüncenin kanatlarının düşürdüğü belli belirsiz bir gölge zihnimizden uçarak geçer, ama yukarı baktığımız o düşüncenin kendisini göremeyiz. Kanatlanmış düşüncelerimiz kümes hayvanlarına dönüşmüştür. Artık havada süzülmez ve ancak bir Şanghay ya da Cochin China kadar görkemlidirler. O BÜ-YÜÜK FİKİRLER, hep sözü edilen o BÜ-YÜÜK adamlar!

Yeryüzünü kucaklarız-pek az tırmanırız! Bence kendimizi biraz daha yükseltebiliriz. En azından bir ağaca tırma-

nabiliriz. Bir keresinde kendi hikayemi bir ağaca çıkarak buldum. Bir tepenin üzerinde büyük bir akçam ağacıydı ve oldukça hırpalandım ama karşılığını da aldım. Çünkü ufukta daha önce hiç görmediğim yeni dağlar keşfet-tim; çok daha fazla yer ve gök. Bu ağaçların altında bir ömür boyu dolaşsam yine de bunları göremezdim. Ama daha önemlisi, etrafıma baktığımda-Temmuz ayının sonlarıydı; sadece en üst dalların ucunda birkaç tane küçük koni şeklinde çiçek fark ettim; akçamın göğe doğru bakan çiçekleri. En üstteki çiçeği alıp hemen köye götürdüm ve sokakta gördüğüm ve hiç tanımadığım jüri üyelerine-mahkeme haftasıydı ve çiftçilere ve kerestecilere ve odunculara ve avcılara gösterdim ve hiçbirisi daha önce böyle bir şey görmemişti ve çiçeği sanki gökten düşmüş bir yıldızmış gibi merakla incelediler. Kolonların üstlerini en alttaki en görünür bölümlerle aynı mükemmellikte yapan antik dönem mimarlarından bahsedin! Doğa sadece göğe bakan, insanların kafasının üzerinde ve onların gözünden uzak ilk minik çiçekten başlayarak bunu yapar. Sadece çayırdaki ayaklarımızın altındaki çiçekleri görüyoruz. Çam ağaçları yüzyıllardır her yaz, ormanın en üst dallarında narin çiçekler açıyorlarmış; Doğa'nın beyaz çocuklarının olduğu gibi kızıl çocuklarının da başının üzerinde. Ama bunları görmüş bir çiftçi ya da avcı nadirdir.

Her şeyden önce, bugünde yaşamamaya gücümüz yetmez. Geçmiş anların hiçbirini unutmayan kişi bütün ölümlülerin üzerinde kutsanmıştır. Felsefemiz, görüş alanımızdaki tüm çiftlik avlularındaki horozların ötüşlerini duymadığı sürece geç kalmış demektir. Bu ses genel-

likle hepimize, işlerimizde ve düşünce alışkanlıklarımızda paslandığımızı ve antika haline geldiğimizi hatırlatır. Onun felsefesi bizimkinden daha yakın bir zamana düşer. Daha yeni bir ahiti anlatmaktadır-bu ana uygun bir İncil. Geriye düşmemiştir; erken kalkmış ve yola erken çıkmıştır ve onun olduğu yerde olmak mevsiminde olmak, en önde gitmektir. Doğa'nın sağlığı ve esenliğinin bir tezahürü, tüm dünya için bir böbürlenmedir-patlayan bir pınarda, yeni bir Müzler çeşmesinde bulunabilecek bir sağlık; zamanın bu son anını kutlamak için. Onun yaşadığı yerde kaçak köle yasaları geçmez. Bu notayı en son duyuşundan beri efendisine defalarca ihanet etmemiş olan var mıdır?

Bu kuş cinsinin özelliği herhangi bir kederden uzak olmasıdır. Şarkıcı bizi kolaylıkla gözyaşlarına ya da kahkahalara boğabilir ama bizi saf bir sabah neşesine sevk edebilecek kişi nerede? Bir Pazar günü, büyük bir kederle ahşap kaldırımımızın ya da belki bir yas evinin bekçisinin korkunç durağanlığını bozarken, uzakta ya da yakında bir horozun ötüşünü duyduğumda kendi kendime şöyle düşünürüm, "en azından birimiz iyiyiz" ve ani bir coşkuyla kendime gelirim.

Geçen Kasım ayında bir akşam, muhteşem bir günbatımı vardı. Güneş, soğuk ve gri bir günün ardından batmadan hemen önce, ufukta berrak bir tabakaya ulaştığında, küçük bir derenin kaynağının bulunduğu bir çayırda yürüyordum. Sanki ışınlarındaki tek tanecikler bizmişiz gibi gölgelerimiz çayırın üzerinde doğuya doğru uzarken, gün ışığı en yumuşak ve parlak haliyle kuru otlara ve karşı taraftaki ağaçların dallarına ve tepenin

üzerindeki meşe çalılarının yapraklarına düştü. Bir an öncesinde hayal bile edemeyeceğimiz bir ışıktı ve hava o kadar ılık ve sakindi ki o çayırın cennetten hiçbir eksiği yoktu. Bu olayın bir daha tekrarlanmayacak istisnai bir olgu olmadığını ve sonsuza kadar, sonsuz sayıdaki akşamlarda, tekrar tekrar gerçekleşeceğini ve burada yürüyen son çocuğu bile neşelendirip rahatlatacağını düşündüğümüzde görkemi daha da artmıştı.

Güneş, hiçbir evin görünmediği ıssız bir çayırda da - yalnız bir gökdoğanın kanatlarından başka bir şeyi yalızlayamadığı ya da sadece bir misk faresinin yuvasından gördüğü ve bataklığın ortasındaki siyah damarlı bir derenin çürümekte olan bir kütüğün etrafından yavaşça kıvrılarak akmaya başladığı yerde de - kentlere hesapsızca sunduğu görkem ve ihtişamla, belki de daha önce hiç batmadığı bir şekilde batar..

Solmuş ot ve yaprakları altın rengine boyayan öyle parlak bir ışıktı, öyle yumuşak ve sakin bir parlaklıkla yürüdük ki, böylesi bir altın selde hiç yüzmemiş olduğumu düşündüm. Ne bir dalgalanma ne de bir uğultusu yoktu. Tüm ormanların ve yamaçların batı tarafı Elision ovalarının sınırı gibi parlıyordu ve arkamızdaki güneş sanki akşam bizi eve götüren nazik bir çoban gibiydi.

İşte böyle, Kutsal Topraklar'a doğru boş boş gezeriz; ta ki bir gün güneş hiç olmadığı kadar parlak ışıyana, belki de akıllarımızın ve kalplerimizin içine ışıyana ve sonbaharda bir derenin kenarına vurduğu gibi sıcak ve dingin ve altın sarısı ve büyük bir uyanış ışığı ile hayatlarımızı aydınlatana kadar.

Türkçesi: İlknur Urkun

*See page 9
of the
issue*

TREA

ALL TRUE CHRISTIANS
through Jesus Christ alone," a

CAPT. JOHN

who now is under sentence of
month for righteousness sake,
low man, his country and his C

By request of one who loves
man that is to die a martyr to

Somersworth, Nov. 4, 1859.

*Yüce İsa'nın ölümsüzlüğüne inanan tüm gerçek
Hristiyanlardan Kaptan John Brown için dua etmenizi
istiyoruz.*

*Sadece vatanına ve Tanrı'sına hizmet eden John Brown idamla
cezalandırılmış ve önümüzdeki ay asılması karar kılınmıştır.*

ASON!

who believe in "Immortality
are requested to pray for

N BROWN,

death, and is to be hung next
and doing justly with his fel-
God.

s the Truth, and feels for the
it. J.

SİVİL İTAATSİZLİK

En iyi hükümet en az hükmedendir-

*Bir tek ses, bir tek nota dahi yok,
Cesedini surlara taşıırken biz;
Tek bir askerden dahi veda atışı yok
Kahramanımızı gömerken biz..*

İnsanlar, devlete hizmet etmekte, ama insan olarak değil bedenleri olan makineler olarak. Onlar: Sürekli ordu, asker, gardiyan, memur, yasa uygulayıcı... Çoğu örnekte, duygu ya da düşünce ne olursa olsun, özgürce hareket etmek mümkün değildir; bu insanlar taş gibi toprak gibi değerlendirilmektedir. Aslında, bu hizmetlere koşmak için belki de taştan ve topraktan insanlar üretilmelidir. Onlar ancak atlar veya köpekler kadar değer görmektedir. Kaldı ki, onlar bile saygın bir vatandaş olarak kabul edilmektedir. Diğerleri — milletvekilleri, politikacılar, avukatlar, bakanlar ve ofis sahipleri — devlete üst kademelerde beyinleri ile hizmet edenler ki çok nadir ahla-ki kararlar alırlar, Tanrı diye daha çok, istemeden de olsa, Şeytana hizmet eder gibidirler. Yalnızca çok az insan — kahramanlar, yurtseverler, şehitler, devrimciler ve insanlar — devlete vicdanları ile hizmet ederler ve bu sebeptendir ki çoğunlukla direnişle karşılaşır ve düşman

gibi görülürler. Bilge bir kişi, ancak bir insan olarak faydalıdır; toprak olarak değil, ama sonunda sadece külleri kalır:

Zengin olmaya geldim bu dünyaya,
Almaya yerini ikincinin,
Faydalı bir aracı, hizmetçi ya da,
Dünyaca güçlü bir devletin..

Kendini tamamen yoldaşlarına adanmış bir adam, onlar için faydasız ve bencildir, ama kısmen onların yanında olduğunda, onlara hayırsever ve insancıl görünür.

Bugün, Amerikan hükümetine yakın davranmak bir insan için nasıl olabilmektedir? Cevaplayayım, ancak utanması olmayan biri bunu yapabilir. Benim hükümetim dediğim bu politik kurumun aynı zamanda bir kölenin hükümeti olduğunu düşünüyorum.

Herkes, hükümetin zulmü ve yetersizliği dayanılmaz olduğunda, devrim yapmanın; direniş ve biat etmeyi reddetme hakkı olduğunda hemfikirdir. Ama hemen herkes, şu anda böyle bir durum olmadığını söyleyecektir. 1775 yılında da böyle olduğu düşünülen durum tam şu anki gibiydi. Eğer ki savınız, belli yabancı malların vergisini artırdığı için bu hükümetin kötü bir hükümet olduğu ise, ben bu konuda yaygara yapmazdım, çünkü onlar olmadan da yaşayabilirim. Tüm makineler aşınır ve bu aşınma iyiyi ve kötüyü dengeler diye düşünebiliriz. Her neyse, bu konuda bir karmaşa yaratmak büyük kötülüktür. Ama ne zaman ki aşınma, makinenin kendisi olur, o zaman baskı ve soygun organize olur; böyle bir

makineye ihtiyaç olmadığını söylememe izin verin. Diğer bir deyişle, ne zaman ki özgürlüğün sığınağı olmayı üstlenmiş bir milletin altında biri kölelerden oluşmaktadır ve tüm ülke yabancı bir ordu tarafından fethedilerek adaletsizce yönetilmekte ve askeri hukuka maruz kalmaktadır, zannımca o ülkede dürüst insanların isyan etmesine ve devrim yapmasına ramak kalmıştır. Durumu daha vahim kılan ise, bize ait olanın bu durumdaki ülke değil işgalci ordu olduğu gerçeğidir.

Ahlaki konuların çoğunda bir otorite olarak kabul edilen Paley, “Sivil Hükümete Teslim Olma Görevi”ndeki bölümünde, faydaya dair tüm sivil yükümlülükleri açıklamıştır ve

“tüm halkın çıkarı bunun üzerindeyse ki kamuda rahatsızlık oluşmadan mevcut yönetim değiştirilemez ve karşı durulamaz, artık iş Tanrı’ya kalmıştır... Kabul edilen bu prensip, direnişin her bir örneğindeki adalet bir taraftan bir tehlike ve şikâyet unsuruna indirgenirken öbür yandan telafisinin imkânı ve fiyatıyla değerlendirilir.”

Paley bunun, herkesin kendi içinde karar vermesi gereken bir şey olduğunu söylemektedir.

Ne var ki Paley, yararlılık kuralının uygulanmadığı, insanların birey olarak adaleti uygulamak zorunda kaldığı durumları ve bunların bedelini tartışmamıştır. Boğulan bir adamın elinden tutunduğu dalı aldıysam eğer, kendim boğulma pahasına da olsa ona geri vermeliyim. Bu, Paley’e göre uygunsuz bir davranıştır. Ama hayatını kurtaracak olan bu davranış aslında hayatına mal olur. Bu insanlar, köleliği ve Meksika Savaşı’nı durdurmalıdır, çünkü bunlar onların insanlığına mal olmaktadır.

Pratikte, uluslar Paley ile aynı fi-kirdedir, ama sürmekte olduğu görü-len bu krizde, Massachusetts'in doğru olanı yaptığını düşünen var mı?

*İşten bile değil,
Gümüşten bir entari ile
Bir fabiçe var etmek,
Ve rubunu çamurlarda sürümek...*

Eğer pratikte söyleyecek olursak, Massachusetts reformuna muhalif olanlar Güneyli yüz bin politikacı değil, orali yüz bin tüccar ve çiftçidir; bu kimseler, ticaret ve tarımla insanlıktan daha fazla ilgilenmektedirler ve köleliğe ve Meksika'ya, her ne pahasına olursa olsun, adalet getirmeye hazır değildirler. Asıl kavgam, uzaktaki düşmanla değil, en yakında olan ve uzaktaki düşman ile birlik olan ve fırsat sunan düşmanlardır ve bu kimseler olmasa, zaten uzaktaki düşmanın hiçbir zararı olamayacaktır. Kitlelerin hazır olmadığını söylemeye alışkınız ve bunun suçunu da azınlıktaki kimselerin yeterince akıllı veya donanımlı olmadıklarından ilerlemeyi yavaşlattıklarında buluruz. Çoğunluğun sizin kadar iyi olması çok da önemli değildir, yeter ki bir yerde bir iyilik olsun, o bütün hamuru mayalamaya yeter.

Kölelik ve savaşa fıkren karşı olan fakat bunları bitirmek için hiçbir şey yapmayan; Washington ve Franklin'in çocukları olduğuna inanan, ama yine de eli cebinde oturup ne yapacaklarını bilmediklerini söyleyen ve hiçbir şey yapmayan, hatta özgür ticareti insan özgürlüğüne tercih eden ve akşam yemeğinin üzerine sessizce

okudukları piyasa haberleri ve Meksika haberleri sonrasında uyuyakalan binlerce insan var..

Piyasa haberleri bugün dürüst ve yurtsever birine ne ifade etmektedir? Duraklar ve pişmanlık duyarlar, belki bir dilekçe yazarlar ama etkili hiçbir şey yapmazlar. Beklerken, bertaraf edilmişlerdir, bir başkasının gelip kötülüğü durdurmasını ve bu sayede pişmanlıktan kurtulmayı beklerler. Çoğunlukla, basit bir oy verirler ve Tanrı yanlarından geçip giderken hepsini Tanrı'ya havale ederek tevazu gösterirler. Tek bir güçlü patronun dokuz yüz doksan dokuz güçlü patronu vardır, ama bir şeyin gerçek sahibi ile uğraşmak geçici bekçileri ile uğraşmaktan daha kolaydır.

Oy vermek oyun oynamak gibidir, dama veya tavla gibi, çok az ahlaki düşünceye bağlıdır, ama yanlış ve doğruyu seçmek için ahlaki değerleri sorgulamak gerekir, burada ise bahis eşlik etmektedir. Ama gerekliliği asla faydalılığın gerekliliğini asla geçmez. Doğru olana oy verseniz bile, bu hiçbir işe yaramaz. Bu sadece kimin egemen olması konusunda sizin düşüncenizi gösterir.

Akıllı biri asla doğru olanı şansa bırakmaz ya da doğru olanın çoğunluğun gücü ile iktidara gelmesini beklemez. Ama bazen çoğunluğun tavrında ufak erdem belirtileri görülebilir. Çoğunluk, köleliğin kaldırılması için oy verirse, ya köleliğe karşı kayıtsız olduklarından ya da onların oyları ile kaldırılacak köleliğin zaten çok azalmış seviyede olduğundandır. Sonra, onlar köle olurlar. Sadece onların, kendi özgürlüğünü feda edeceklerin, oyu köleliğin kaldırılmasını hızlandırır.

Baltimore’da ya da bir başka yerde, yapılacak olan, çoğunlukla editörlerin ve profesyonel politikacıların katılacağı başkanlık aday seçimleri kongresini du-yuyorum, ama bu seçimden çıkacak kararlar bağımsız saygın ve zeki herhangi bir vatandaş için ne ifade edebilir? Peki biz de o bilgelik ve dürüstlüğe erişemez miyiz? Birkaç bağımsız oya kendimizi mecbur mu bırakmalıyız? Bu ülkede oylamalara katılmayan çokça insan yok mu? Ama hayır: Bu ülkesi hakkında endişelenen adam hemen görevinden alınır ve endişelerden uzaklaştırılır, çünkü ülkesi onun hakkında çok daha fazla endişelidir. O da derhal adaylardan uygun olanı seçer, böylece kendisinin de o lafebesinin amaçlarına uygun olduğunu kanıtlar. Oyu, bir yabancıнын oyundan ya da satın alınmış bir oydan daha kıymetli değildir. Adam gibi adamlarda, komşumun da dediği gibi, kemikten bir omurga olmalıdır! İstatistiklerimiz hep hatalı: Nüfusun çoğu ülkede bile değil. Metrekareye kaç kişi düşmekte?

En fazla bir kişi!

Yoksa Amerika, insanlar için yeterince çekici bir yer değil mi?

Amerika tuhaf bir adam olmuştur — sürü halinde yaşayan, zekâsı, neşesi ve kendine güveninden yoksun; dünyaya gelmekteki birincil amacı, sağlam düşkünler evleri görmek ve dullara ve yetimlere yardım eden ve onu da düzgünce gömeceğine söz veren ortak sigorta şirketlerine, buna gücü yetmeyecek olsa da para ödemek olan tuhaf biri..

Kendini, büyük ya da küçük, hiçbir yanlış düzeltmeye adanmış, temelde tabii, kimsenin görevi değildir; bundan

daha önemli saydığı meşguliyetleri olabilir, ama görevi olan, en azından, kötülüğün içinde olmamak ve artık düşünmek istemiyorsa, kötülüğe hiçbir destek vermemektir. Eğer kendimi bir fikre adayacaksam, en azından önce o fikrin kimsenin hakkını gasp etmediğini görmeliyim. Eğer öyleyse, onu bu durumdan kurtarmalıyım ki hakkını gasp ettikleri de kendi fikirlerini bulabilsin. Hoş gördüğümüz genel uyuşmazlığı görünüz. Bazı hemşerilerimin şunu dediklerini duyuyorum:

“Başımızda biri olmalı ki kölelerin ayaklanması önlensin ve Meksika’ya girilebilsin — ben girmeyeceğim nasılsa — ve bu kimseler, doğrudan itaat ederek ya da dolaylı yoldan, en azından para ile buna destek vermekteler.

Adaletsiz bir hükümet ve onu ayakta tutan destekçileri tarafından sebep olunmuş adaletsiz bir savaşa isteksizce gönderilen askerler, kendi davranışlarından bile memnun olmayan kimselerce alkışlanmaktadır, devlet ise bir günahı cezalandırmaktadır, kendi bir tövbekâr mışçasına. Böylece biz, Düzen ve Sivil Yönetim adı altında, kendi ettiğimiz kötülüğü desteklemek ve ona saygı duymak zorunda bırakılırız. Günah yüzünüzü bir kez kızarttıktan sonra, alışkanlık yapar, ahlaksızlıktan kayıtsızlığa dönüşür ve sanki kurduğunuz hayatlar için bir gereksinim halini alır.

En büyük ve yaygın hataları, en bilinçsizce yapılmış iyilikler ayakta tutmaktadır. Yurtseverliğin erdeminden dem vuran en hafif sitemlere, büyük çoğunlukla asiller maruz bırakılır. Reformun önündeki en büyük engeller, hükümetin karakterini ve ölçütlerini kabul etmeseler de ona bağlılık gösteren ve destek veren ve böylece şüphe-

siz ki en vicdanlı destekçileri olanlardır. Bazıları, devlet birliğinin bozulmasını (eyaletlerin ayrılmasını) böylece başkanın yaptırımlarından kurtulmayı istemekteler. Neden bunu, devlet ile aralarındaki birliği bozmayı, kendileri yapmamaktadır? Ve hazineye ödeme yapmaktan vazgeçmemektedir? Eyaletleri ile aralarındaki bağ, Eyaletlerin devlet ile arasındaki bağdan farklı mıdır? Ve kendileri ile Eyaletleri aralarındaki bağın kopmaması, devlet ile Eyaletlerin ayrılamamasına sebep olan nedenlerden farklı mıdır?

Bir kimse nasıl bir tek düşünceye ilgi duyabilir ve onu yaşayabilir? Eğer kullanıldığını düşünüyorsa, bu fikri yine de yaşamalı mıdır? Komşunuz sizi bir dolar bile dolandırsa, bunu söylemede, bunu düşünmeden rahat edemezsiniz ve size paranızı iade etmesini beklersiniz, ama paranızı almak için harekete geçerseniz bir daha aldatılmazsınız. Prensiplerin icraata dökülmesi, doğrunun algılanması ve uygulanmaya konması, ilişkileri ve işleri değiştirebilir; aslında bu devrimsel bir şeydir, eskiye dair hiçbir şey kalmaz. Geçmişte bu, sadece yönetim ve kiliseyi ayırmakla kalmadı, aileleri de ayırdı; bu ayrıca bireyi kendi içinde ayırır; içindeki şeytanı ve Tanrı'yı ayırır.

Adaletsiz yasalar var: bunlara uymalı mıyız yoksa değiştirmek için çaba mı göstermeliyiz? Ya da yasa değişene kadar uymalı mıyız yoksa bir defada çiğneyip geçmeli miyiz? İnsanlar genellikle, böyle yönetimler varken, değişim için çoğunluğun ikna olması gerektiğini düşünür. Eğer tek başlarına direnişe kalkarlarsa, durumun daha kötü olacağını düşünürler. Ama durumun giderek kötü-

leşmesi, yönetimin suçudur. Re-formu anlamak ve buna zemin hazırlamak daha uygun değil midir? Neden yönetimler çözüm sunan azınlığı dikkate almazlar? Neden daha canları bile yanmadan ağlamaya başlarlar? Neden vatandaşları, yönetimin hatalarını bulmaya ve onları düzeltmeye teşvik etmezler? Neden İsa her zaman çarmıha gerilir, Kopernik ve Luther aforoz edilir ve Washington ve Franklin isyancı addedilir?

Kişi, kendi otoritesini kasti olarak reddetmenin kendi hükümetinin tek kötü yanı olduğunu düşünebilir; yoksa neden uygun ve açıkça belli olanı yapmasın? Bir kimse, devlet için 9 şilin kazanmayı bir reddetmeye görsün, bildiğim hiçbir yasanın belirleyemediği, sadece onu oraya koyanların tayin ettiği sürelerce hapse tıklır, ama aynı kişi devletten 90 kez 9 şilin çalmaya kalktığındaysa, kısa sürede salınır.

Eğer adaletsizlik, yönetim makinesinde gereken sürtünmeyi yaratan parça ise, atın gitsin, atın gitsin: İşleyiş pürüzsüz olacak ve zaten makineye hacet kalmayacaktır.. Adaletsizliğin kendi yayı, ipi, kasnağı veya levyesi var ise, o zaman sonuçların çok da kötü olmayacağını düşünebilirsiniz; ama eğer bunların işlemesi için size ihtiyacı varsa, yani siz bir başkasına adaletsizlik getirecekseniz, o halde derim ki, o yasayı çiğnemelisiniz. Bırakın hayatınız işleyen makineyi durduracak karşı kuvvet olsun. Yapmam gereken, hiçbir şekilde tasvip etmediğim bir yanlış alet olmadığımın emin olmaktır.

Devletin sorunları çözmek içindir, bildiğim kadarıyla bunun pek fazla yöntemi yoktur. Olanlar da o kadar uzun süreler gerektiriyor ki, insanın ömrü yetmez. Başka

işlerim de var. Bu dünyaya burayı yaşanacak bir şey yapmaya değil, iyi ya da kötü, yaşamaya geldim. Bir kişi her şeyi yapamaz, ama bir şeyler yapmış olmalı; çünkü zaten her şeyi yapamaz, yapması da gerekmez ki bir şeyi yanlış yapmasın. Valiye ya da milletvekiline şikâyet dilekçeleri yazmak durumunda değilim, onlar yaptıklarından beni haberdar etmek durumundalar ve şikâyet ettiğimde de duymuyorlarsa ne yapmalıyım? Ama bu durumda devlet hiçbir çözüm sunmamaktadır, çünkü sorun zaten kendi anayasasıdır. Biraz sert, inatçı ve ödün vermeyen bir tavır olarak algılanabilir ancak; sadece hak eden ve değerini bilenlere nazık ve düşünceli olmak gerekir. Yani, her değişim daha iyisi içindir; tıpkı bedeni tamamen sarsan doğum ve ölüm gibi.

Türkçesi: Melis Olçum

THOREAU

U.S.

5 cents

AFORİZMALAR

Bir sürü insanla kadife bir minderde oturacağıma,
sadece bana ait olan bir balkabağının üstünde
oturmayı tercih ederim.

*

En ufak bir inanç tohumu, en büyük mutluluktan
daha iyidir.

*

Her nesil eskilerin moda akımlarını komik bulup
güler ancak güncel modayı mürit kıvamında izler.

*

Gerçeklerin, güllerin nasıl varsa, kendisine ait
dikenleri vardır.

*

Hayatımız detaylarla mahvoluyor. Sadeleştirmeliyiz.

*

İçimizdeki yanı başımızdaki düşman olmasa,
uzaktakiler hiçbir halt karıştıramaz.

*

İtaatsizlik özgürlüğün gerçek temelidir. İtaat edenler
sadece kölelerdir.

*

Kendimi şöyle bir devlet düşleyerek avutuyorum:
Sonunda bütün insanlara karşı doğru olmayı göze-
ten, bireye sanki komşusuymuş gibi davranan bir
devlet! Komşularıyla yurttaşlarının tüm ödevlerini
yerine getiren bir avuç kişi, onun işlerine karışmak-
sızın ne de onunla kuşatılmaksızın kendisinden
uzakta yaşayacak olursa, bunu kendi amacına aykırı
saymayan bir devlet! Bu tür meyveler veren, bu
meyvelerin olabildiğince çabuk olgunlaşıp dökülme-
leri uğruna sıkıntı çeken bir devleti böylesi bir olu-
şum daha yetkin daha parlak bir devletin yolunu
açacaktır. Benim düşlediğim de bu işte. Gelgelelim
henüz böylesi yok orta yerde.

*

Ne yaşamın ta kendisi olmayanı yaşamaya ne de,
açıkça gerekmedikçe vazgeçmeye niyetim vardı.
Ormana gittim. Çünkü bilinçli yaşamak istiyordum.
Hayatı tatmak ve yaşamın iliğini özümsemek istiyordum.
Yaşam dolu olmayan her şeyi bozguna uğratmak için.
Ve ölüm geldiğinde aslında hiç yaşamamış
olduğumu fark etmek için...

*

Tutkularınızdan ve hayallerinizden vazgeçmeyin.
Eğer vazgeçerseniz, bedeniniz bu dünyada var olsa
da, yaşamınız son bulur.

*

Yalnız olmayı seviyorum. Hiçbir zaman yalnızlıktan
daha iyi eşlik eden bir arkadaş bulamadım.

*

Yaşanabilir bir dünyada olmadıktan sonra, güzel bir
eve sahip olmak neye yarar?

*

Önyargılarınızı bırakmak için hiçbir zaman geç
değildir.

*

Olaylar değişmez, biz değişiriz.

*

Kişi güvenle hayallerinin peşinden giderse ve zih-
ninde canlandırdığı yaşamı sürdürmek için çaba gös-
terirse bildiğimiz saatlerle hesaplayamadığımız bir
süre içinde arzusuna kavuşacaktır. Bazı şeyleri geride
bırakacak, görünmez bir sınırı geçecektir; yepyeni,
evrensel ve daha liberal kurallarla kuşatılacak, bu
kurallar içine yerleşecektir; ya da eski kurallar geniş-
leyecek ve kendi lehine daha özgür bir anlamda yo-
rumlanacaktır ve daha yüksek düzeydeki varlıklarla
beraber yaşama salahiyetine sahip olacaktır.

*

Eğer bir insan günün yarısını çok sevdiği koruluk-
larda dolaşarak geçirirse, kendisinin bir serseri yerine
konması tehlikesi ile karşı karşıyadır. Ama aynı adam
bütün gününü spekülasyon yaparak geçirir ve ağaç-
ları kökünden kazıyıp doğayı bir kele benzetirse, o
zaman çalışkan ve müteşebbis, bir iş adamı olarak
takdir edilir.

*

Basitleştir, basitleştir. Günde üç öğün yemek yerine, gerekirse bir tane ye, 100 tabak yerine 5 tane kullan, diğer ihtiyaçlarını da aynı oranda azalt.

*

Yaşamak için ayağa kalkmadıysan, yazmak için oturmak ne kadar beyhude.

*

Devlet, bütün gücünün ve yetkesinin kaynağı olan insan tekini daha yüce ve daha bağımsız bir güç olarak kabul etmedikçe ve ona bu yolda davranmadıkça, gerçekten özgür ve aydın bir devlet hiçbir zaman olmayacaktır.

*

Tüm bireysel ve toplumsal yoksulluk, çalışma tutkusundan doğmuştur

*

İşçi sınıfı, kendi gücünün bilincine varmak için, Hıristiyan ahlakının, ekonominin, liberal düşüncenin önyargılarını ayaklar altına almalıdır. Doğal içgüdüle-

rine dönmeli; kentsoylu devriminin metafizikçi savunucularının hazırladığı veremli İnsan Hakları'ndan binlerce kez daha kutsal olan Tembellik Hakkı'nı ilan etmeli, günde üç saatten çok çalışmamaya kendini zorlamalı, günün ve gecenin geri kalan saatlerinde tembellik etmeli ve tıksa basa yemeli.

*

Bir insanı, haksızlık yaptığına inandırmak istiyorsan, sen kendin haklı davran. Ama onu inandırmaya çalışma. İnsanlar gördüklerine inanırlar. Bırak görsünler.

*

Gereğinden çok ahlaklı olma. Yaşamda pek çok şeyden yoksun bırakırsın kendini. Ahlakın da üstünde olsun gözün. Yalnızca iyi olmaya değil, bir işe yaramaya bak.

*

Çalışkan olmak yetmez, karıncalar da çalışkandır. Ne için çalışıyorsun, amacın ne, onu söyle!

*

Herkes için yalnızca bir tür besin yoktur. İşlettiğiniz yetilerinizi beslemelisiniz ve besleyeceksiniz. Bedence yorulan işçi, kafaca yorulan bilginin istediği yiyeceği istemez, insanlar, hayvanlar gibi, çılgıncasına çalışmamalıdır. Ama insanın hem bedeni hem kafası işlemeli, elinden geldiği ya da olabildiği kadar hem çalışmalı hem dinlenmeli; o zaman, çalışma öyle bir duruma gelir ki, beden acıkınca kafa da acıkır ve aynı besin ikisine de yeter. Yoksa fazla çalışan bedenin yitirdiği enerjiyi yerine koyan besin, çalışmayan kafayı baskısı altına alır, yozlaşan bilgin de bütün besinleri bayağı, köle gibi çalışanların yaşamını normal görmeye başlar.

*

İnsan ekmeğini alnının teriyle kazanır, burası doğru; ama alnının ardındaki kafasının teriyle de kazanmalı ekmeğini. Bedeni ancak beden besleyebilir. Ben yaşamımda pek az ekmeğe tattım. Tattıklarım da çoğu zaman hayvan yemi, posa gibi şeylerdi. Kafayla yüreği besleyen ekmeğe gelince, hemen hiç tatmadım. Zenginlerin sofralarında bile bir tanecik olsun bulamazsınız ondan.

*

Ekmeğimizin ekşimiş, sindirilmesi güç olması gerekmez. Doğa akıl için neyse, beden için de o. düşün-
lem gücümüzü beslediği gibi bedenimizi de besler.
Çünkü ne dediğini bilir ve dediğini yapmaya hazırdır. Doğa, yalnızca ozanın gözünde güzel değildir. Yalnızca gökkuşağı, güneşin batışı güzel değil, insanın karnını doyurması, sırtına bir şey giymesi, bir dam altında oturması, doğru dürüst ısınması da güzeldir. Bunlar da insanı esinleyebilir. İnsanın yaşamından atılamayacak hiçbir kaba ve iğrenç şey yoktur. Ömrümüz boyunca, düşünme gücümüzün bulup çıkardığı bütün kusurları da düzeltmeye çalışmalıyız. Gökler ne kadar derinse, bizim özlemlerimiz de o kadar yüksektir. Bir ağaç ne kadar boy atmayı özlerse, kendine o kadar yüksek bir atmosfer bulur. Her insan, hemen hemen karşı konmaz bir güce kafa tutmalıdır.

*

İnsan olmayı göze alabilen bir adam nasıl güçsüz olur? En körpe bitki bile en sert toprağı ve kaya çatlaklarını zorlayıp boy atar. Ama bir insana gelince, hiçbir maddesel güç duramaz karşısında onun. Ciddi bir insan, ne büyük bir kama, ne korkunç bir tokmak, ne yaman bir güllüdür! Karşısında durabilene aşk olsun!

*

Bir insanın iyi ya da kötü olması önemlidir. Yaşamı, doğru ya da eğri olabildiği gibi, bir yüzkarası ya da bir onur olabilir onun için. İyi insan kendini kurar, kötü insansa yıkar.

*

Her ne yaparsak yapalım, inançla yapalım (eğer çekingensek, o zaman da, çekingen davranalım), daha fazla ışık beklemeksizin, gerektiği kadarıyla yetinelim.

*

Çoğu insan, bir bakıma özgür olan bu ülkede bile, salt bilgisizlik ve yanılgılar yüzünden, bir takım ıvır zıvır, bayağı günlük işlerle boşuna uğraşıp duruyor, yaşamın en güzel meyvelerini toplayamaz duruma geliyor. Parmakları, çalışa çalışa bu meyveleri koparamayacak kadar beceriksizleşiyor. Bugünün çalışan insanı, günlük yaşayışında gerçek bütünlüğünü kazanıp elde tutmaya vakit bulamıyor; insanlarla insanca bağlar kurup sürdürmeyi göze alamıyor, onun için de, emeği piyasada değerini yitiriyor. Hiçbir şeye verecek vakti yok. Çünkü bütün vaktini makine gibi çalışıp makineleşmek yolunda harcayabiliyor ancak.

Dağarcığındaki az buçuk bilgisini kullanmak zorunda olduğuna göre, gelişmesi için giderilmesi gereken şeyi, yani bilgisizliğini nasıl anımsasın? Üstüne bir takım yargılar yürütmeden önce, boş zamanlar sağlayalım ona, bedavadan giydirip kuşatalım ve yürekten ağırlayalım onu. Yapımızın en güzel yanlarını özenle ele alarak uzun ömürlü kılabiliriz, tıpkı meyve ve duran çiçekler gibi. Ama biz ne kendimize, ne de başkasına karşı böylesine bir sevgiyle davranmıyoruz.

*

Gerçek bir yaşam sürmeye kalkmak, tıpkı uzak bir yolculuğa çıkmak, dört bir yanımızı, gitgide yeni sahneler, yeni insanlarla çevrili görmektir. Eski günlerimden kopamadığım sürece, gerçek anlamda yeni ve daha iyi bir yaşam sürmediğimi bilirim. Dış görünüş, iç yaşamımızın dışıdır yalnızca. Giysiler insanların içini gizlemez, dışa vurur. İnsanlar kendilerinin gerçek giysileridir.

*

Her türlü değişme, üzerinde düşünülmesi gereken, her an olagelen bir mucizedir.

*

Konfüçyüs şöyle der: Bildiğimizi bildiğimizin, bilmediğimizi de bilmediğimizin ayrımında olmak, gerçek bilginin ta kendisidir.

*

Bir insan düşlemindeki aklına uygulayabildi mi, o zaman, herkes yaşamını bu temel üzerine kurabilir er geç.

*

Geçen gün bir gemiyle birlikte suya gömülenlerin birkaçı paranın ağır bir nesne olduğunu anlayıvermişler birden. Paranın ağırlığıyla övünen insanı düşünün. Sanki insanı pek çok zenginleştirmiş böylesine para! Okyanusun ortasında, sırtında bir çuval altın, çırpınıp duran bir insan son soluğunda "ben yüz bin dolarlık adamım" diye bağırabilirmiş sanki! Ben insanların karada da boşu boşuna, hem de daha da umutsuzcasına çırpındıklarını görüyorum. Birinci durumda insanlar boğulmaktansa çuvalı suya bırakıyorlar; ikincide ise bırakmıyor, tutuyorlar onu, sonra da batıyorlar onunla birlikte, hem de şaşmamacasına.

*

Hintliler dünyanın bir fil, filin bir kaplumbağa, kaplumbağanın da bir yılan sırtında durduğunu sanırlarmış. Her ne kadar önemli bir rastlantı değilse de, şunu söylemek yerinde olacak. Son zamanlarda Asya'da bir kaplumbağa fosili bulmuşlar, mübarek sırtında bir fil taşıyacak kadar büyükmüş. Doğrusunu isterseniz, zaman ve gelişme düzenini aşan bu korkunç düşler hoşuma gitmiyor da değil. Bunlar aklın en yüce oyalanmalarıdır. Keklik nohuttan hoşlanır ama kendisiyle birlikte tencereye atılan nohutlardan değil.

*

Törelerimiz ermişlerle sıkı ilişkiler yüzünden bozulmuşlardır. Peygamberler insanın umutlarını güçlendirecek yerde, korkularını yatıştırmışlardır daha çok. Başlı başına bir nimet olan yaşamın yalın ve içten bir övgüyle karşılandığına pek rastlayamazsınız. Başkalarının sağlığı ve başarısı, benden uzak olsalar da, ferahlık verir içime. Hastalık ve başarısızlık, ne denli olağan gelse, yine de üzer beni. Onun için, insanlığı ilkel bir takım yollardan diriltmek istersek, önce doğa kadar yalın ve iyi olalım, alnımızın üstündeki bulutları dağıtalım ve iliklerimize kadar yaşam sokalım...

*

Eğer bir insan günün yarısını çok sevdiği koruluklarda dolaşarak geçirirse, kendisinin bir serseri yerine konması tehlikesi ile karşı karşıyadır. Ama aynı adam bütün gününü spekülasyon yaparak geçirir ve ağaçları kökünden kazıyıp doğayı bir kele benzetirse, o zaman çalışkan ve müteşebbis, bir iş adamı olarak takdir edilir.

*

Kişi güvenle hayallerinin peşinden giderse ve zihninde canlandırdığı yaşamı sürdürmek için çaba gösterirse bildiğimiz saatlerle hesaplayamadığımız bir süre içinde arzusuna kavuşacaktır.

*

Bazı şeyleri geride bırakacak, görünmez bir sınırı geçecektir; yepyeni, evrensel ve daha liberal kurallarla kuşatılacak, bu kurallar içine yerleşecektir; ya da eski kurallar genişleyecek ve kendi lehine daha özgür bir anlamda yorumlanacaktır ve daha yüksek düzeydeki varlıklarla beraber yaşama salahiyetine sahip olacaktır.

*

Bir kişi güvenle hayallerinin arkasından giderse ve hayal ettiği yaşamı gerçekleştirmeye çalışırsa, bilinen saatlerle lmeyecek bir süre içinde başarıya ulaşacaktır. Bazı şeyleri geride bırakacaktır, görünmez bir sınırı açacaktır; çevresinde ve kendi içinde yeni, evrensel ve daha çok liberal kurallar yerleşmeye başlayacaktır; ya da eski kurallar genişleyip kendi yararına daha liberal bir biçimde yorumlanacaktır; kişi, daha yüksek bir sınıfın mensubu olarak yaşamaya hak kazanacaktır. Hayatını basitleştirdiği de evren de daha az karmaşık görünecek, yalnızlık, yalnızlık olmaktan, fakirlik, fakirlik olmaktan, zayıflık da zayıflık olmaktan çıkacaktır. Havada kaleler inşa ederse-niz, yaptıklarınızın boşa gitmesi gerekmez; kalelerin yerleri orasıdır. şimdi de altlarına temellerini yerleştirin.

*

İhtiyaçtan fazlasını biriktirmenin birey açısından tek avantajı cenaze masraflarının karşılanmasıdır. Fakat herhalde kişiden kendini gömmesi beklenemez.

*

Dünyaya kazığı çakmış, cenneti unutmuşuz. Hıristiyanlığı da sırf toprak işlemenin gelişmiş bir yöntemi olarak uygulamışız. Bu dünya için bir aile malikanesi öteki için de aile mezarlığı inşa etmişiz.

*

Ne yaşamın ta kendisi olmayanı yaşamaya ne de açıkça gerekmedikçe vazgeçmeye niyetim vardı. Derinden yaşamak ve yaşamın özünü emmek, azimle, Spartalı gibi yaşamak... Yaşamla ilgili olmayan her şeyi kökünden söküp atmak, genişçe bir ot kümesini dibinden biçmek, hayatı bir köşeye sıkıştırarak en yalın anlamına dek soymak ve alçak olduğu ortaya çıkarsa, Dünya'ya ilan etmek; yok eğer asil olduğu anlaşılırsa, bunu sınavarak öğrenmek istiyordum.

*

Doğruya oy vermek bile doğru için bir şey yapmak değildir. Bu sadece doğrunun üstün gelmesi yolundaki irademizi insanlara az buçuk duyurmaktır. Akıllı bir insan, doğruyu ne rastlantıya bırakır, ne de onun çoğunluk kanalıyla üstün gelmesini ister. Yığınların davranışlarında pek az fazilet vardır. Çoğunluk, nihayet köleliğin kaldırılması için oy verirse, ya köleliğe karşı ilgisiz olduğu için verir veya kendi

oyuyla ortadan kaldırılacak pek az kölelik kaldığı için. o zaman da asıl kendisi köle olmuş olur.

*

Senin verdiği oy, parayla satın alınan bir ahlaksızın veya kiralık bir şerefsizin oyundan daha değerli değildir. Ah, nerede o gerçek insan; o boyun eğmez, o beli bükülmez adam?

*

En geniş ve en yaygın hata, desteklenmek için en çıkarsız fazilete ihtiyaç duyar. Bir hükümetin icraatını ve tedbirlerini tatminkâr bulmadıkları halde ona sadık kalan ve onu destekleyenler, hiç şüphemiz olmasın, gidişatın en şuurlu dayanaklarıdır ve çoğu zaman yeniliklere de en çok onlar karşı çıkarlar.

*

İnsanı haksız yere hapse atan bir yönetim altında dürüst bir insanın asıl yeri cezaevidir. Bugün devletin hür ve yalın olmayan insanlara sağladığı biricik yer, cezaevidir. Böylece devlet bu insanları kendi içinden atmış olur ki, onlar zaten prensipleri dolayısıyla kendilerini saf dışı bırakmışlardı. Burada bu insanların etkisiz kaldığını, , seslerinin devleti artık

pek etkilemediğini, o duvarlar arasında artık devletin düşmanı olmaktan çıktığını sananlar, doğrunun eğriden ne kadar güçlü olduğunu, haksızlığı az buçuk tatmış bir insanın haksızlığa karşı ne kadar büyük bir kuvvet ve etkiyle savaşılabileceğini bilmiyorlar demektir.

*

Bir azınlık çoğunluğa uyduğu sürece güçsüzdür; azınlık bile değildir. Ama bütün ağırlığıyla directti mi, işte o zaman önüne geçilmez bir kuvvet olur.

*

Eğer sahiden bir şey yapmak istiyorsanız, istifa edin! Bir devletin tebası onunla ilişkisini keser, memuru da işinden el çekerse, ihtilal başarılmış demektir. Ama isterse kan gövdeyi götürsün.

*

İnsanın vicdanı zedelendi mi, kan gövdeyi götürmüş olmaz mı zaten? Bu vicdan yarasından, insanın asıl insanlığı ve ölmezliği akıp gider, ebedi bir yok oluşa doğru akar kanı. Bu kan akıyor şimdi!

Preparation for C. C. King

Child 18 mo old -

Chronic Diarrhoea.

R. Nit. Argent. 2. grs.

135 Gum Arabic Water 3. $\frac{1}{2}$.

Tinct Opia 40. Itt. m.

Dose tea spoon full 3 times

a day. Apill. 11th 1844

Eberle on Children

Page. 257.

Gentian & Aloe. Pills

R. Ext. Gentian ʒijss

136. Sulph. Iron ʒi

Aloe Soc. ʒij. m

60. Pills. One 3 times daily.

Congestive fever.

R. Sulph. Quenin gr VII.

137. Pulv. Capsici

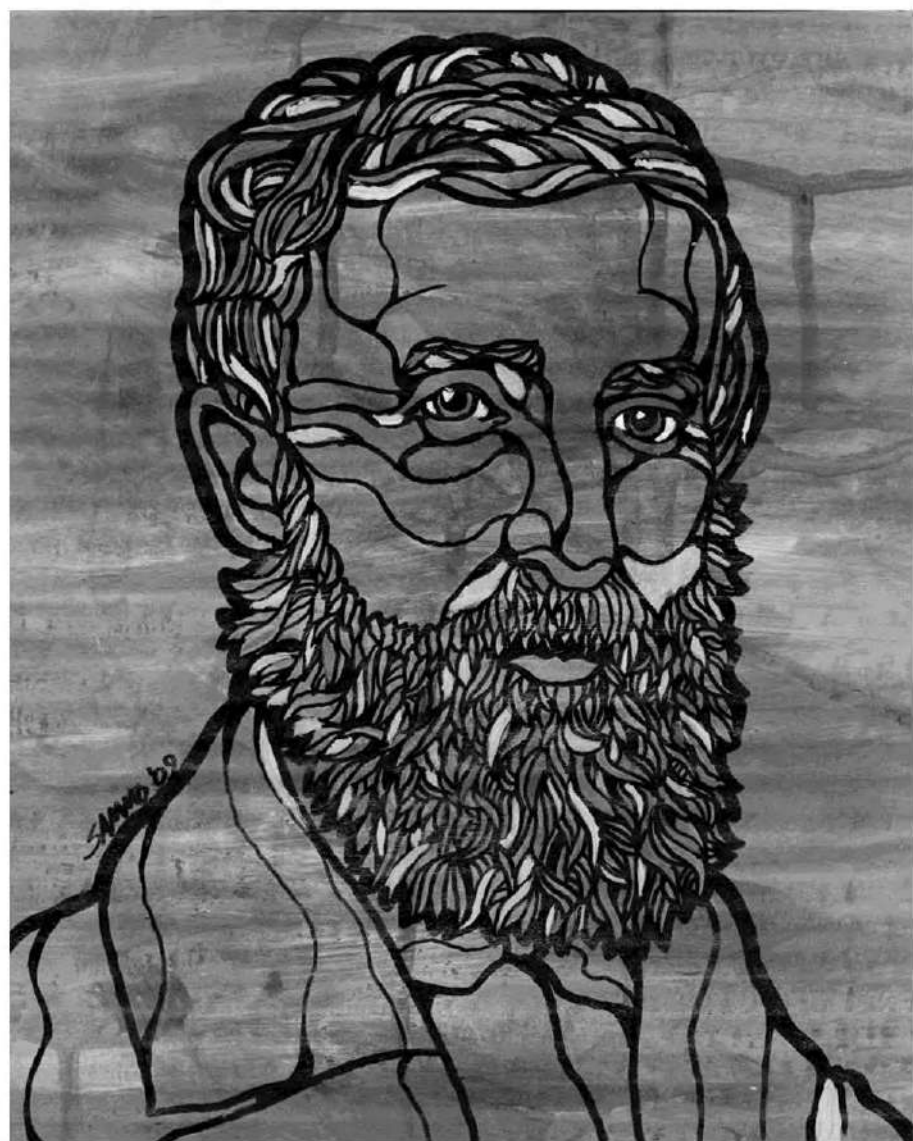
Camphor aa gr. V. m.

ft. pulv. omni die secunda
hora sumendus; combining
each dose with 1. or 5. grs
of cal. til 15 or 20 grs
of this are taken.

Am Jour. Med Sci

— — — New Ser. V. p. 342,
Camphorated Iulep.

R. Gum. Camph. ℥i
138. Gum Myrrh. XXX. grs
Sacc. alb. ℥ij
Aq. font. ℥v.

Dehasını Doğaya Borçludur

RALPH WALDO EMERSON

Söylentilere göre antik filozof Plotinus'un vücudundan utandığını ve bunun için gerçekten bir bahanesi olduğunu, vücudunun onun işine pek yaramadığını ve bu materyalist dünyayla baş edebilmek için yeterli derecede yeteneğinin olmadığını ve soyut anlayışın bir insanın daha sık hayatında yer etmesi gerektiğini desteklemiştir. Fakat Bay Thoreau en iyi adapte olmuş ve işe yarayabilir bir vücuda sahipti. Kısa boylu bir yapıya sahip, sıkı bir vücudu olan, zayıf yapıda, güçlü ve ciddi mavi gözlerle güçlü bir yapıya sahiptir. Yüzünde ise son senelerde oluşan bir sakal vardır. Hisleri ise keskin, çevresi ise adaleli ve sıkıdır. Son olarak ise birçok aleti kullanmak için çok güçlü kaslara ve yeteneklere sahiptir. Aynı anda on altı kütüğü taşıyabiliyor ve buna ek olarak bir adamın bunları taşıyabilmesi ancak zincirler ve kayışlar gerektirir. Söylediğine göre, geceleri gözlerinden daha iyi halde ayaklarıyla yolu daha iyi bulabileceğini söylemiştir. Bir ağacın boyunu gözüyle, sanki bir tüccar gibi, bir domuzun veya bir dananın ağırlığını kolaylıkla tahmin edebilecek donanımına sahiptir. Bir ölçek kadar bir kutudaki düzinelerce kalemi olabildiğince hızlı bir şekilde tutup kaldırır ve

rahatlıkla bunu defalarca yapabilirdi. Çok iyi bir yüzücü, koşucu, patenci, kayıkçı ve şehirde yaşayan bir adama göre en uzun mesafeleri bir gün de yürüyebilecek durumdaydı. Buna ek olarak vücuduyla zihni arasındaki iletişim ve mekanizme belirttiklerimizden daha iyi durumdaydı. Düzenli yürüyüşleri gibi düzenli bir şekilde yazı yazabilmesi de buna bağlıydı. Eğer bir eve kapatılmış olsaydı, bugüne kadar hiç yazmamış olacaktı.

Thoreau, Scott'un aşk romanındaki, dokumacının kızı olan Rose Flammock gibi, babasını bir yarda ölçeğine benzeterek öven ve bu esnada altından kıyafet veya goblen kumaşları ölçebilecek durumdayken bebek bezi ve örtü ölçen, çok güçlü bir sağduyuya sahipti. Her zaman yeni kaynaklara ulaşabiliyordu. Orman ağaçları konusunda tarımcılık yaptığı esnada bulduklarının çeyreğinden sağlam ve sağlıklı meşe palamudu çıksa dahi hepsini teker teker incelerdi. Ama bunun çok zaman aldığını fark ettiğinde, dedi ki, "Eğer hepsini suyun içine koyarsan, kanımca iyi olanlar suda batacaktır" ve bunu denediğimizde doğru olduğunu görmüş olduk. Birileri bir bahçe, bir ev, bir barınak yapmak istediğinde "Pasifik Keşif Seferi" adı altında bir gruba önderlik eden Thoreau, çok vahim ve özel sorunlardan halka ilişkin olaylara kadar, en makul ve akıllıca öneriyi vererek danışmanlık yapıyordu.

Anı yaşayan ve hafızasının geleceğini engellemesine ve incitmesine izin vermeyen bir yapıya sahipti. Eğer dün size yeni bir varsayım getirmişse, ertesi gün daha devrimci bir tanesini çıkarabilirdi. Çok girişimci bir adamdı ve dışarıdan bakıldığında çok düzenli bir şekilde yaşa-

yan, ki o döneme göre çok değerli ve kaliteli olan bir şeydir, şehirde rahat görünen tek adam olan Thoreau, son anda düzenlenmiş uzatmalı gezilere her zaman hazır haldeydi. Günlük yaşamındaki basiretsizliğini bir kenara koyduğumuzda, keskin ve etkili yapısı, yeni koşullara hemen ayak uydurmasını sağlıyordu. En basit yiyecekleri kullanarak yemek yapmayı tercih eden Thoreau'ya biri sebze diyeti yaptığını söyleyince, Thoreau düşündü ki her diyetin kendine has çok az bir önemi vardır, ona göre “bir bizonu vuran adam, Graham Evi'nde yaşayan ve her şeyi istifleyen adamdan daha iyi yaşıyordur.” Ve ekledi “Demiryolunun yanında uyuyabilir ve hiç rahatsız edilmeden yaşantınızı devam ettirebilirsiniz: Doğa seslerin duymaya ve beklemeye değer olduğunu bilir ve demiryolundan gelen fısıltıları duymayacağınıza emindir. Ama bu gibi şeyler samimi bir zihniyete her zaman saygı duyar ve mantığımızdaki rahatlatıcılar hiç incitilmemiş olur.” Bir gün yazarken, üst üste başına gelen şeyi fark etmiştir, uzak topraklarda çok seyrek görünen bir bitkiyi bulup kendi bahçesine getirdiğinde, artık kolayca yakınında dahi bulabilir olmuştur. Ve bu tarz şans parçacıklarının sadece iyi insanların başına geldiğini savunan Thoreau, kendi başına da geldiği için doğru yolda olduğunun farkındaydı. Bir gün, bir yabancıyla yürüyüşteyken, ona Kızılderili oklarının ucundan ihtiyacının olduğunu ve nerede bulabileceğini sormuş, adamsa “Her yerde” diye cevap vererek yerden bir tane alıp göstermiştir. Washington Dağı'nda, Tuckerman Geçidi'nde, Thoreau kötü bir şekilde düşmüş ve ayağını burkmuştur.

Tam kalkacakken, hayatında ilk defa *Arnica mollis* bitkisinin yapraklarını görmüştür.

Güçlü sağduyusu, sağlam elleri, keskin algıları ve güçlü iradesi ile donanmış basit ve gizli hayatı hala daha yeterince parlayıp ortaya çıkabilmiş değildir. Asıl eklememiz gereken şey, onda bulunan asıl cevher, birçok erkekte nadir görünen şey, bu maddeci dünyada sadece anlamlara ve sembollere yüklediği anlamlardır. Bu buluş, bazen sıradan veya kesintili bir ışık sunmuş, kendilerine ait yazma stiline bir süs olarak kullanılmış ve hiç uyumayan sezgileri, yaşadığı sıkıntılar ve engeller ne olursa olsun, mizacı bunları gölgelese dahi, iyimser bir vizyon yapısına karşı çok itaatsiz bir tutumu söz konusudur. Gençliğinde, bir gün, “Benim tüm icraatlarım diğer dünyayla ilgili: kalemlerim başka bir şeyi çizmeyecek; çakım başka bir şey kesmeyecek; bunları hiçbir zaman gerektiği gibi kullanmayacağım.” demiştir. Seçimlerine, konuşmalarına, çalışmalarına, uğraştığı işine ve en çok da hayat çizgisine hükmeden ilham perisi ve dâhisi budur. Bu da onun insan için adaleti arayan bir insan olmasına neden olmuştur. İlk bakışta, yanındaki insanı önce bir süzer, kültürünün verdiği ince özellikleri de hesaba katarak, onun rahatlıkla ağırlığını ve yeteneklerini sayabilirdi. Ancak bu şekilde konuşmalarının bizde yarattığı izlenimin ne kadar dâhi olduğuna dair hissini açıklayabiliriz.

Bu dehşet gözlerden hiçbir şey kaçmıyor, karşısındakinde ilk bakışta tüm sınırları ve acizlikleri anlayabiliyor ve böylece ilk izlenimin onun için ne kadar önemli olduğunu biliyordu. Bu genç adamı tanıdıkça, anladım ki, uzun süredir aranılan adam, hatta adam gibi adam, onlara ne

yapmaları gerektiğini söyleyecek adam bu adamdı. İnsanlarla gerçek iletişimi ve baş edışı hiçbir zaman sevence olmadı, fakat kibirli, öğretici, yavaş bir şekilde her şeyden ödünç vererek veya hiç ödün vermeden, evlerinden sundukları vaatlerle veya kendilerine dair umutlarıyla önemsiz şeyleri hep küçümsüyordu. “Onlarla yürümemesi gerekirdi değil mi?” “O bilmiyordu. Onun için yürüyüşünden daha önemli hiçbir şey yoktu; ona eşlik eden kişi yüzünden yürüyüşünden vazgeçecek değildi.” Ona çok saygıdeğer davetiyeler ve partiler için birçok talep geldi fakat hepsini geri çevirdi. Birçok arkadaşını harcamalarını karşılamayı vaat ederek onu Yellow-Stone Nehir’ine gitmeye ikna etmek için çalışmış dahi olsa, Batı Kızılderililerinin bulunduğu bu bölgeye yani Güney Amerika’ya gitmeyi kabul etmemiştir. Tüm bu reddedişlerinin ve muhalif yapısının arasında onu bir kuvvet içinde taşımayı teklif eden züppe bir arkadaşına “Ama öyleyse sen neye bineceksin?” diye sorduğu soru ile sessizliği bölerek karşı konulamaz konuşmaları ve tüm savunmalarını bu şekilde ortaya koyduğunu arkadaşları tarafından hep hatırlanacaktır!

Bay Thoreau dehasını, Amerikalılara ve deniz aşırı ülkelerden insanların onun kitaplarını okuma arzusu taşıyan insanlara, tarlalara duyduğu aşka, ovalara, tepelere ve doğduğu şehrin akarsularına borçludur. Baharını tanıdığı ve kıyısında doğup büyüyüp öldüğü Merrimack'le kesişen nehir etrafında yaşamıştır. Uzun yıllar, yaz ve kış durmadan ve günlerce sabahtan akşama kadar gözlem yapmıştır. Massachusetts Eyaleti'nin ortaya çıkardığı anketlerin Su Komisyonu üzerinden yaptığı buluşları o

daha seneler önce kendi deneyleriyle elde etmişti. Yatağındayken, kıyıda ya da üstündeyken senede sadece bir kereliğine öğlenleri ölümüne tıklım tıklım karnını doyurmuşken yığın haline gelmiş nehirdeki küçük taşların, arada bir el arabası ile taşınırdı fakat bu yığınlar küçük balıklar için koca yuvalar özelliği taşırdı; kuşlar akıntının hızını devamlı takip ederek, balıkçıl, ördek, al kuşaklı ördek, dalgıçkuşu, balıkkartalı, yılan, misk sıçanı, su samuru, dağ sıçanı ve tilkinin; kıyıda ise kaplumbağanın, kurbağanın, karakurbağasının, cırcırböceğinin, kıyının sesini oluşturarak, sanki hemşerileriymişçesine ve hemcinsi gibi hepimizin bildiği bu yaratıkları tanıyarak, böylece bu yaratıklara yapılan tüm şiddet ve aşırılıkları kendisini bunun haricinde tutarak ya da kendi iskeletlerinden ayırarak sergilemek için ya da bir sincabın ve kuşun konyak dolu bir şişede numune olarak saklanmasını tuhaf buluyordu. Nehirdeki hayvanların tutumları konusunda ne kadar adil bir doğaları olduğunu savunurken, her şeye rağmen onların kesinliğinden emin bir halde ve her zaman gözlemlediği koşulları destekler bir tutum sergilemiştir. Nehirleri bildiği kadar çevresindeki gölleri de çok iyi biliyordu.

Mikroskop ve alkol detektöründen daha önemli olan, her ne kadar en vahim açıklaması olarak bilinse de, kendi çevresindekileri ve hemşerilerini överek doğal gözlem için en favori mekânı olarak belirttiği şehrini büyük bir zevkle kendisinde yeşermekte olan merak silahına borçludur. Massachussetts'in florasının Amerika'da bulunan tüm önemli bitkileri barındırdığını belirterek birçok meşe, söğüt, en iyi çam, dişbudak ağacı, akça ağacı, kayın ve

son olarak ceviz ağacı gibi bitkilerin burada yetişebildiğini göstermiştir. Kane'in "Arktık Yolculuk" adlı kitabını aldığı arkadaşına geri verirken, en harika doğa olaylarının ancak Concord'da gözlemlenebileceğini bir dipnot olarak yazıp öyle vermiştir. Kutuplara gıpta eden bir yapısı vardı; güneşin doğuşu ve batışı ile ilgili tesadüfler ya da beş dakikalık gün ve altı ay boyunca gece olması gibi muhteşem nedenleri vardı: öyle muhteşem bir nedendi ki; Annursuc bunu ona hiç sunamamıştı. Yürüyüşleri esnasında bir keresinde kırmızı kar buldu ve bana Concord'daki *Victoria regia*'yı bulmayı umduğunu söyledi. O, sanki medeni bir Kızılderili gibi, yöreye özgü bitkilerin avukatıydı ve dediğine göre kutuptan gelen söğüt fasulyeleri buradakilerle karşılaştırıldığında daha hızlı büyüyordu. "Bu tohumları görüyor musun?" demişti ve "senelerce yaz ve bahar ayları boyunca çapalanan ve ancak bu şekilde zafer elde eden bu bitkiler, yaşama güçleri gibi tüm patikalar, otlaklar, tarlalar ve bahçelerde galip gelebilmişlerdir" diye eklemiştir. "Onlara köklü tilkikuyruğu, kurtçuk odunu, civciv tohumu ve gölge çiçeği gibi aşağılayıcı isimler taktık." Ve "Onların görkemli isimleri de var, Ambrosia, Stellaria, Amelanchia, Amaranth gibi..."

Her şeye karşı duyduğu hayreti ve sempatiyi Concord'a bağlamasının nedeni, diğer boylam ve enlemlerde yetişen şeylere karşı küçümsemek ya da görmezden gelmek değil, tam aksine alaycı bir ifadeyle yaşadığı yer dışında tüm bölgelere duyduğu kayıtsızlığıydı. Bir keresinde bunu çok dâhice bir şekilde açıklamıştı: "Ayağının altındaki şey düşünüldüğünde, gübreli toprak bile olsa, bu dünya-

da ya da diğesinde, başka bir şey yenilebilmesi beklene-
mez.”

Bilim için karşısına çıkan tüm engeller için kullandığı bir
diğer silah ise sabırdı. Bir kuş, sürüngen ya da bir balık
ondan uzakta inzivaya çekilmiş öylece dururken ve alış-
kanlıklarını sürdürürken ya da merakla ona yakınlaşıp
izlemeye başladıkların da, bir kayanın üzerinde dinlen-
mek için hareketsiz oturmayı çok iyi biliyordu.

Onunla yürüyebilmek bir zevk ve ayrıcalıktı. Ülkeyi bir
tilki ya da bir kuş kadar iyi biliyor ve patikalardan sanki
kendisine aitmişçesine özgürce geçebiliyordu. Yollardaki
tüm kar izlerini takip edebiliyor ve böylece hangi canlı-
nın ondan önce o yoldan geçtiğini anlayabiliyordu. Nan-
körce bir yol gösterene sahip olmuş ve ödülü her zaman
muhteşem olabileceğini biliyordu. Kolunun altında bit-
kileri etkileyebilmek için eski bir müzik kitabı, cebinde
günlüğü ve kalemi, kuşlar için bir büyüteç, mikroskop,
bir çakı ve sicim bulundururdu. Tüm batabilecek sert
cisimlere ve çayır çimene rahatlıkla karşı koyabilmek ve
sincap ya da şahin yuvalarına tırmanabilmek amacıyla
Hasır bir şapka, kalın bir ayakkabı ve kaliteli gri bir pan-
tolon kullanıyordu. Bitkiyle kaplı bataklıklar da öyle ra-
hat yürürdü ki, bacakları zırhından herhangi bir belirti
göstermez, hatta bunu kolaylıkla yapar olmuştu.
Menyanthes adlı bitkiyle ilgili araştırma yaparken onunla
konuşmuştum ve bitki örtüsünü incelemek için beş
gündür burada olduğunu anlamıştım. Sanki borcunun
vadesi gelmiş bir banker gibi, göğüs cebinden günlüğü-
nü çıkarmış, o gün çiçeklenmesi gereken çiçek isimlerini
okumuştı. Cyripedium’un yarına kadar bile vakti yok-

tu. Düşündü ki, eğer bu hipnoz halinden uyanabilirse, çiçeklerin yılın hangi zamanında olduğunu ona iki gün içinde söyleyebileceğini biliyordu. Çevresinde kızılkuşuk ve ispinozgillerden bir kuş, gözlerindeki akıl almaz al rengiyle gözünüzü alarak uçuyordu ki, bu esnada Thoreau ispinozla sesini karşılaştırdığında sesindeki bozukluğu fark etti. Aynı anda on iki yıldır aradığı ve daha önce tanımlayabilme şansını hiç yakalamamış olduğu ve gördüğümde bir ağaç veya çalıya dalış yapıyor olduğu için onu aramanın nafile olduğunu anlayarak, gece ve gündüz aynı şekilde öten tek kuş olan gece ötlegen kuşunu kısa süreliğine dahi olsa görmüş oldu. Ona hayatın daha fazla göstereceği bir şey olmadığını ve arayıp bulmaktan sakınmasını tembihledim. O ise “Hayatının yarısı boyunca boşu boşuna aradığın şey, gün gelecek tüm aile yemekten önünde olacak. Onu sanki bir hayalmişçesine arayacaksın ve bulduğun andan itibaren onun avı haline geleceksin” dedi.

Zihnindeki doğaya bağlı olan kuş veya çiçeğe olan ilgisi öyle derinde yatıyordu ki, ona göre doğayı tanımlamaya bile kalkışamazdı. Doğa Tarihi Cemiyeti ondan gözlemlerinin tutanağını istediğinde “Neden vereyim ki? Benim hafızamda kalan bağlantıları artık benim için doğru veya değerli değil ki; ve zaten onlar da buna bağlı bir şey istemiyorlar mı?” diyerek cevapladı. Sanki bir mikroskop gibi inceliyor, kulak borusuna sahipmişçesine duyabiliyor ve hafızası o kadar güçlüydü ki, görsel hafızası sayesinde her şeyi görebiliyor ya da duyabiliyordu. Onun getirdiği şeyler nedeniyle değil ama hafızanızda yarattığı etki veya kanı sayesinde kimse ondan daha iyi bilemezdi.

Her olgu hafızasında bir zafer, bir düzen veya güzellik çeşidi olarak bir bütün olarak yer alıyordu.

Doğa Tarihi'ne duyduğu kararlılık organikti. Bazen kendini bir tazı veya panter gibi hissettiğini itiraf etmiş ve eğer Kızılderililerin arasında doğmuş olsaydı bir avcı olabileceğini de eklemiştir. Ama Massachusetts kültürüyle bastırıldığı için, bu oyunu daha uysal bir biçimde botanik ve balık bilimini inceleyerek oynuyordu. Arı bilimcisi olan Butler'ın kayıt aldığına göre, Thomas Fuller'in de desteklediği şey olan "ya arılara o bir şeyler söylemiştir ya da arılar ona" sözü her şeyi ortaya koymuştur. Yılanlar bacaklarına sarılmış, balıklar onun ellerine doğru y zmiş ve bu şekilde onları sudan çıkarmış; dağ sıanını kuyruğundan tutup ininden çıkarmış ve tilkileri avcılardan koruyarak kendi koruması altına almıştır. Bu natüralist adamın muhteşem bir bağışlayıcılığı vardı; hiç sırrı yoktu: tüm riskleri göze almanıza rağmen ve büyük ihtimalle bir daha bulamayacağınız sizi bir balıkılın yuvasına veya en değerli botanik bataklığa götürebilirdi.

Hiçbir  niversite ona bir diploma veya bir profesör unvanı teklifinde bulunmadı; hiçbir akademi ona sekreterlik, k şif veya üyelik eş değerinde bir belge sunmadı. Belki de bu bedenler onun varlığının yergisinden korkmuştu. Yine de onun sayesinde bir çoğu, dini bir ereve içinde kalmaktan öteye gitmeyecek şekilde, doğanın sırları ve d hisini görerek çarpılmıştır. Özellikle saygı duyulması için bir insanın ya da bir insan bedenine bürünmüş kişinin fikirlerini desteklememiş, sadece dürüst-l ğ n destekçisi olacak şekilde erkekçe ve sanki her yerde doktorlar arasında asaleti bağdaştırabileceği düşünce-

siyle, onları her fırsatını bulduğu anda küçük düşürmüştür. O, hemşerileri tarafından ilk kez duyarlılığıyla tanınmış, örnek gösterilmek ve referans verilmek üzere büyütülmüştür. Ona iş veren çiftçiler, sanki kendi toprakları üzerinde en doğrusunu Bay Thoreau biliyormuşçasına, toprakları, ağaçları, kuşları ve Kızılderililerden aldığı mirasları üzerine o kadar donanımlı olduğunu keşfettiklerinde, her çiftçi onun toprakları kendisinden bile daha iyi bildiğini öne sürmeye başlamıştır. Aynı zamanda, her erkeğin kendi doğal hükmünü sürmesini destekleyen bu adamın yüceliğini de kabul etmişlerdir.

Ok başları, taş keskiler, havan tokmakları ve çömlek kalıntılarıyla nehir kenarında yığılmış istiridye kabukları ve yabanilerin uğrak yerlerindeki işaretli noktaların izleri Kızılderililerin Concord etrafında bıraktığı kalıntılardan oluşuyordu. Bunlar ve bunun gibi Kızılderililere ulaşabilme yolları onun gözünde çok önemliydi. Maine'e ziyaretlerinin asıl nedeni her zaman Kızılderililer olmuştur. Barakalarının ve kanolarının üretimini izleme tatmini sayesinde kendi elleriyle bunu daha hızlı bir şekilde yapmayı deneme şansına erişebilmiştir. Taştan ok başı yapma konusunda öylesine meraklıydı ki, son günlerinde kendini sanki deneyimsizmişçesine, Rocky Dağları'nda kendisine şunları söyleyecek bir kızıl deriliyi bulmakla görevlendirmişti: California'yı öğrenebilmek için, ziyaret etmeye değer. Ara sıra, Penobscot Kızılderililerinden gelen küçük miktardaki azınlık Concord'u ziyaret eder ve nehir kıyısında birkaç haftalığına çadırlarını kurarak bu sahayı kullanırlardı. Aralarından en iyileriyle tanışma fırsatını tepmiştir, zira bunu yapmak demek, kunduz ve

tavşanlara ilmi hal öğretmek gibi bir şey olduğunu biliyordu. Maine'e son gelişinde, eski topraklardan gelen akıllı bir Kızıl derili olan Joseph Polis ile tanışma şansına erişmiş ve birkaç haftalığına rehberliğini yapmıştır.

Aynı şekilde doğal olaylara da özel bir ilgi duyuyordu. Algısının derinliği, doğa yasaları devam ettirildiği sürece aynı doğrultu da ve benzerlikte olacak ve başka hiçbir dahi bu kadar hızlı bir şekilde tek bir olgudan bu kadar evrensel bir sonuç çıkarabilecek kapasiteye sahip değildi. Hiçbir alana asılı kalmıyordu. Gözleri tüm güzelliklere ve kulakları tüm nağmelere açıktı. Bulduklarını nadir koşullarda değil, gittiği her yerde bulabiliyordu. En iyi müziğin tek bir basınç sonucunda ve şairane iddianınsa telgraf telinin uğultusuyla ortaya çıkabileceğini biliyordu. Şairliği iyi veya kötü olabilirdi; şüphesiz ki sözlerin basitliğini ve teknik becerilere sahip olmayı fakat ruhani bakış açısının kaynağından geliyor olmasını istiyordu. Çok iyi bir okuyucu ve eleştirmendi, muhakeme yeteneği de bu temele dayanıyordu. Hiçbir bütünlükte şiirin özellikleri tarafından ya da yokluğundan kandırılmıyor ve ona karşı duyduğu susuzluk, bu tip yüzeysel lütuflara karşı belki de küçümseyen bir ihmalkârlığa itiyordu. Bir çok narin kafiyeleri atlıyor, fakat her ciltteki dörtlülüğü çok iyi benimseyerek, düzyazı da aynı çekicilikte uyum sağlıyordu. Ruhani güzelliğe öylesine tutkunduydu ki, karşılaştığında güncel olan tüm yazılmış şiirlere çok az itibar duyuyordu. Aeschylus'a ve Pindar'a öylesine tapıyordu ki, birisi onları övmeye kalkıştığında, "Onlar, Apollo ve Yunanlılar bize hiçbir şarkı vermemiştir. Onlar ağaçları kesmemeye zorunlu bir şekilde, eski düşüncelerini ilahi

özelliklere sahipmişçesine şarkı haline getirerek yenilerinin arasına sokabilmişlerdir” demiştir. Kendine ait olan dörtlükler genelde kaba ve kusurluydu. En güzelleri bile, saf denilse dahi, süprüntü ve basit kalırdı. Kekik ve mercanköşkü henüz bal haline gelmiş değildi. Eğer şairane bir mizaca sahip değilse, sözlerinde zarafet ve teknik faziletler aranıldığında, hiçbir zaman, dehasının yeteneğinden daha iyi olduğunu, asıl eksikliğinin nedeni olan düşüncesini göstermemiştir. Hayal gücünün insan hayatındaki canlandırıcı ve teselli edici değerini biliyor ve bunu tek bir olguya dayandırmaktan zevk alıyordu. Söylenenlerin değeri olmamasının, sadece etkisi olmasının nedeni de buydu. Bu nedenle varlığı şairane ve her zaman hafızasındaki sırları daha derinden kırılmasıyla sonuç oluyordu. Çok donanımlıydı, kendisine göre kutsal olan, kâfir gözleri sergilemek konusunda duyduğu isteksizlikle deneyimlerinin üstüne şairane bir örtü sermeyi çok iyi biliyordu.”Walden” adlı kitabını okuyanların tümü, hayal kırıklıklarının efsanevi hatıralarını çok iyi hatırlayacaktır.

“Uzun bir süre önce bir tazı, bir kızıl at ve bir üveyik kaybettim, hala daha onların izini sürüyorum. Konuştuğum birçok gezgine onlardan bahsettiğimde, hepsi arayışlarıma cevap vermeye çalıştı. Bir iki tanesi tazının sesini ve atın ayak seslerini duymuş, hatta güvercinin bulutlar arasında kaybolduğunu görmüş olduğunu; bu nedenle sanki kendilerini kaybetmişlercesine dehşete kapılıp kendilerine gelmeleri uzun sürmüş.”

Size temin ederim ki, bilmeceleeri okumaya değer şeylerdir ve eğer ifadelerini anlayabiliyorsam bu sadece yeni

yeni kavrayabildiğimdendir. Kendi doğrularının değeri, kelimeleri boşu boşuna kullanmıyor olmasından kaynaklanır. “Sempati” adlı şiiri, stoacılığın katılığı ve entelektüel inceliğini canlandırarak, hassaslığını bir üçlünün altında gözler önüne sermektedir. Simonides’lerden bahseden klasik “Duman” şiiri, Simonides’lerin şiirlerinden bile daha iyidir. Biyografisini mısralarının içinde bulabilirsiniz. Alışılmış düşünce yapısı, şiirciliğini nedenlerden neden beğendirerek, ruhu ise kendiliğinden canlanarak kendisini kontrol etmesine yarayarak, ilahiye dönüştürür.

“Üstlenerek sahip olabiliyor, kötülük yerine kulaklarımı dinliyor, görmek söz konusu olduğunda her şeyden önce gözlerim var; yaşamak için yıllar yerine anlarım, bilen fakat öğrenmenin irfanını kavramış gerçeklerim.”

Ve daha çok dini satırlar vardır: “Şimdi en başa doğum saatinde, sadece yaşama önceliğim söz konusu iken; aldığım aşığılanan isteğim veya değerim, beni çok gençken elde etmeye çalışan ve yaşlanınca elde edecek olan şey, beni bugünlere getirerek bu duruma indirgeyen, hiç şüphesiz söylemeden seveceğim.”

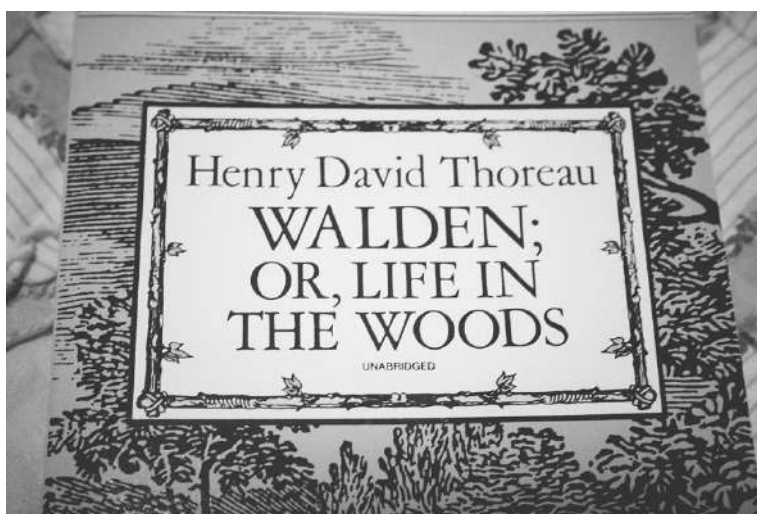
Bu esnada yazılarını sanki bir kiliseye ya da bir din adamına ithaf ederken, belli bir dikkat içinde alınganlık halinde yazar ve nadir bulunan ve dini bütün bir insan olduğu için, herhangi bir hareketle kutsal şeye saygısızlığı başarabilecek bir insan değildi. Tabii ki, sosyal dini ortamlar da onun kendine has düşünce yapısına bağlı olarak aynı izolasyona bağlı yaşamasına neden olmuştur. Bunun üstünün kapatılması veya buna dayalı bir pişmanlık duyulmasının gereksiz olduğunu belirtmek gere-

kir. Aristoteles bunu çok uzun zaman önce açıklamış ve “Kim kendi sevgili vatandaşlarına baskın geliyorsa, artık erdemlerinden kendi şehrinden bahsederken bahsetmek söz konusu olamaz. O kendine özgü bir yasa ortaya koyuyorsa, artık onların yasaları ona göre değildir.”

Türkçesi: Eylül Desen Kayıncı

*Bir şeyi karşılıksız almak
hırsızlıktır*

ELBERT HUBBARD

Immanuel Kant, modern transandantalizasyonun babası olarak bilinir. Ancak bildiğimiz kadarıyla Sokrates ve öğrencisi Plato bu akımın ilk temsilcileridir. Onları ne sinek vızıltıları ne de hanedanların çöküşü rahatsız etmişti. Plato "Ruh her şeydir" derken Emerson "Ruhun her şeyi bildiğini" söyler. Hangi yüzyıl olursa olsun, basit bir hayat sürmenin ve tefekkürün değerini bilen insan sayısı oldukça azdır. Çoğu zaman bu düşüncenin tersine hareket edenler oluştururlar toplumu. İlkel Hıristiyanlar olarak bilinen bütün bu mezhepler (Quakers, Mennonites, Communists, Shakers ve Dunkards) belli bir düşüncenin farklı uzantılarını temsil ederler. Bir transandantalist, fakülte eğitimi almış bir Dukhobor'dur. Sanata eğilimi olan bir Quaker, ön-Rafaelit'e dönüşür. Dünyanın yarısı, bu ve buna benzer şekilde, tek bir kişinin tevazu, gözütokluk ve cömertliğinden etkilenererek *News from Nowhere, a Dream of John Ball, Merton Abbey, Kelmscott* gibi pek çok mezhebe katılmıştır. George Ripley, Bronson Alcott ve Ralph Waldo Emerson, New England Transcendentalismde geliş-

miş, Henry Thoreau da farklı düşünceleriyle sonradan onlara eklenmiştir. Horace Greeley, Tribune’de yayınlanan bir başyazısında, Thoreau’yu parmaklıklar arkasına atan İcra Memuru Sam Staples’ın New England rönesansında önemli bir faktör olduğunu, bu nedenle de heykelinin dikilmesi gerektiğini söylemişti. California bıldırcını New York State bıldırcınından oldukça farklıdır. Natüralistler bu farklılığın çevresel değişimlerden kaynaklandığını, çünkü bıldırcının toprak ve iklim ürünü olduğunu söylerler. Belli bir toprakta sadece belli ürünler yetiştirilebildiği gibi, insan da toprağa ve iklime göre farklılık gösterir. Belli topraklarda, belli insan tipleri yetiştirilebilir. Bütününde bakıldığında dünyanın, insan üretiminden çok balık üretimine daha iyi uyum sağlayabildiğini görürüz. Çünkü en iyi iklimsel özellikler denizde bulunur. Christian Scientists’i Transandantalistlerden ayıran en önemli nokta, hastalığa inanmamalarıydı.

Şu gerçeği kabul edelim: Concord’u Concord yapan Emerson’du. İlk o görmüş ve keşfeden o olduğu için de arazi onun olmuştu. Dört kuşaktır bölgede rahiplik yapan bir aileden geliyordu ve Muhterem Rahip Doktor Ripley de yakın akrabasıydı. Bin sekiz yüz kırklı yılların başında Concord ve Emerson neredeyse aynı anlama geliyordu. Harvard geleneklerine karşı gelmiş, Alma Mater tarafından aforoz edilmiş, panteistçi kitabı Doğa Üzerine Denemeler’i burada yayınlamış, Boston Katolik Kilisesi’nin yasak kitaplar listesine giren küçük kitapları-

nı ve vaazlarını burada hazırlamıştı. Bütün bunları yaparken hep nazik, güler yüzlü, sempatik ve sakin tavrını korumuştı. Dünya, işini yaparken sükûnetini koruyan insanları esirgemez. Emerson'ın ünü yayıldı ve insanlar ona yönelmeye başladı. Bin sekiz yüz kırk yılında, Amerika'nın Sokrates'i olarak bilinen Bronson Alcott, Emerson'ın kişiliğinden etkilenerek ilginç ailesi ile birlikte Concord'a yerleşti. Louisa kısa elbiseler giyer, yabani böğürtlen toplayıp Emersonlara satar ve bol gümüş para, nazik gülümsemelerle ödüllendirilirdi. Son derece dürüst ve açık yürekli bir insan olan Alcott, aynı zamanda tam bir anarşistti. Bir yerde asla uzun süre kalamaz, hep kendi yüreğinin peşinden giderdi. El arabasını Emerson'ın bahçesine sürer ve patates, lahana ve şalgamla doldururdu. Bir defasında bu sebzelerin özel mülkiyette olduğunu söyleyenlere sinirli bir şekilde "Onlara ihtiyacım var!" diye bağırmıştı. Aslında bütün olay buydu: bir insanın ihtiyacı olan şeylere sahip olmaya tanrısal hakkı vardı. Alcott'un felsefesinin tutarlı olduğu yan, asla ihtiyaç duyduğundan fazla veya ihtiyaç doğduğundan farklı bir şey almamasıydı. Eğer sizin ihtiyaç duyduğunuz bir şey kendisinde varsa, sizin de onu alma hakkınız vardı. Alcott tutumlu Emerson'ın ürünlerinden, Emerson ve Thoreau da onun fikirlerinden faydalanmışlardı. Bir keresinde bir araba dolusu odun Alcott'un evinin önünde devrilince çiftçi atlarını çözüp yeni bir tekerlek almak için kasabaya gitmişti. O geri dönmeden Alcott "Takdir-i İlahi!" diyerek bütün odunları kendi odunluğuna taşımıştı. Çünkü buna gerçekten inanıyordu. Dünyadaki bütün insanlar Alcott'un seviye-

sine geldiklerinde askere, polise, bekçiye, kilitlere ve parmaklıklara ihtiyaç kalmayacaktır. Bin sekiz yüz kırk yılında Nathaniel Hawthorne Salem'deki gümrük memurluğu işinden istifa edip tüm zamanını edebiyata adanmak üzere Concord'a geldi. Doktor Ripley'in Brook Çiftliği'ni kurmak üzere boşalttığı ve bir zamanlar Emerson'ın da yaşamış olduğu Eski Konak'a yerleşti. Hawthorne'un yetenekli baldızı Elizabeth Peabody de buraya yakın bir yerde yaşıyordu. Hawthorne, yazdığı eserlerin büyük bir kısmını önce ona okuyordu. Edebiyatın yüksek sesle okunup da anlayışlı ve zeki birileri tarafından yorumlanmadıkça edebiyat olmayacağını söylememe gerek yok sanırım. Edebiyat, okuyucuyla dinleyici arasındaki işbirliğidir. Trajik yaşam öyküsü halen daha çözülememiş olan Margaret Fuller, bir dönem ona çok yakın yaşamıştı. Hawthorne onu Palmira Kraliçesi Zenobia'ya benzetip çok öfkelenmesine sebep olmuştu. Margaret'in kız kardeşi Ellen, Henry Thoreau'nun en yakın arkadaşı Ellery Channing ile evlendi. Dedikodulara göre bu evlilik, Margaret ve Henry ile çifte düğüne dönmüştü. Ancak bu konuda soru sorulduğuna Henry başını iki yana sallayarak cevap vermişti: "Öncelikle Margaret benimle evlenecek kadar deli değil; ikincisi, ben Margaret ile evlenecek kadar deli değilim." Thoreau'yu dışarıda defterine not alırken gören bir İrlandalı para hesabı yaptığını zannetmiş ve ne kadar parası olduğunu sorgulamaya başlamıştı. Ücretten çok düşüncüyü önemseyen bir rençperdi. George William Curtis de Lowell Road'da çalışan bir rençperdi. Her Cumartesi akşamüstü kasabaya dönerken yol üzerindeki

ırmakta yüzer, sonra da Emersonların evindeki felsefe sohbetlerine katılırdı. Doktor Holmes arada sırada tek atlı arabayla Boston'dan Concorde'a gelirdi. James Russell Lowell Cambridge'den Concorde'a kadar yürürdü. Longfellow dostlarını bir doğum günü partisi için Cambridge'deki çiftliğine davet ettiğinde Thoreau, Bedford'daki nilüferleriyle ve tarla fareleriyle ilgilenmesi gerektiğini söyleyerek bu daveti geri çevirdi. O sıralarda Thoreau, sık sık Emerson'ın evinde kalıyordu. Bir mektubunda Emerson onun hakkında şöyle diyordu: "Ne iş yapmak isterse onun karşılığında pansiyoner olarak kalıyor burada; benim için büyük bir iyiliksever ve hekim, yorulmak bilmeyen, becerikli bir işçi, bir bilim adamı ve şair olmasının yanı sıra, gelecek vaat eden genç bir fidan..." Benzer şekilde, Carlyle'a yazdığı bir mektupta şöyle anlatıyor Thoreau'yu: "enin arkadaşlarından ve okuyucularından biri, Henry Thoreau benim evimi mesken tuttu. O genç, bir gün gurur duyacağın soylu, yetenekli ve yaratıcı bir şair. Her gün bahçemde birlikte çalışıyoruz ve ben gün geçtikçe daha iyileşiyor, güçleniyorum."

Çalışmak ve konuşmak, eğitimin en doğru yöntemidir. Yaptığımız en iyi şeyler düşünerek değil, tesadüf eseri gerçekleşenlerdir. Hawthorne gazetesinde Emerson ve Thoreau'nun ziraatının büyük bölümünün çapa sapına dayanarak, Alcott'un çite oturup neden ve niçin üzerine açıklamalarını dileyerek geçtiğini anlatır. Ama Hawthorne'un mürekkep şişesinde bir tutam da demir boyası olduğunu unutmamak gerek. 1 Eylül bin sekiz yüz kırk iki tarihli gazetesinde şöyle yazmıştır: "Bay

Thoreau dün akşam yemeğinde bizimleydi. Kendine has bir karakteri var; içinde hâlâ vahşi, orijinal özellikler taşıyan, genç bir adam. Birçok konuda bilgili olduğu için kendine özgü yöntem ve metotları var. Günah kadar çirkin, uzun burunlu, yamuk ağızlı, kaba birisi... Nazik davranışları, böyle bir dış görünüşle büyük bir uyum içinde doğrusu. Ama çirkinliği, dürüst karakterini öyle güzel yansıtıyor ki, yakışıklı olmak ona bu kadar yakışmazdı." Hawthorne'un konuklarının çok azı bu kadar kızarmış et ve yahniyi gelecek nesillerin eğitimi için tükettiklerinin farkındaydı. O zamanlar Hawthorne yeni zengin olmuştu. Yaptığı müsrifliklerden biri de Thoreau'dan aldığı ünlü Yankee tekne ustasının yaptığı kayıktı. Hawthorne, kayığı yapan ustanın ona verdiği transandantal tavsiyeyi şöyle alıntılıyor: "Kayığın küreklerini çekerken yapman gereken tek şey, hangi yöne gideceğine niyet etmektir. O zaman kayık, sanki bir dümencinin ruhu tarafından yönetiliyormuş gibi o tarafa yönelir." Ve sonra kendi çıkarımını ekliyor: "Senin için öyle olabilir, ama benim için bu kesinlikle geçerli değil." Hawthorne'un Thoreau'ya hayranlığı giderek güçlendi ve o da Emerson gibi Thoreau'yu "genç Tanrı Pan"a benzetti. Ve bu, Thoreau'nun, Hawthorne'un "Mable Faun" kitabındaki Donatello'ya ilham kaynağı olduğu ifadesini de haklı çıkarıyor. Thoreau'nun dönüşümünü göstermek için sınıf arkadaşlarından birinin şu notuna bakmak yeter: Bay Emerson'u ziyaret ettiği günlerden birinde, o sıralar Concord'da yaşayan sınıf arkadaşım Henry Thoreau'yu görüp görmediğini sordum. "Thoreau mu?" diye yanıtladı Emerson, coşkulu bir gü-

lümsemeyle. "Ah, evet, onsuz yapamazdık. Carlyle Amerika'ya geldiği zaman Thoreau'yu Concord'un adamı olarak tanıştırmayı umuyorum..." dediğinde çok şaşırdığımı itiraf etmeliyim. Thoreau'ya gereğinden fazla saygı duyuyorlardı. Çok geçmeden Emerson'ın Concord'daki çalışma odasında Thoreau ile karşılaşma fırsatım oldu. Fakülteden sonraki ilk karşılaşmamızdı. Onda gördüğüm değişim beni çok şaşırtmıştı. Kısa boyu ve yüzü pek değişmemişti elbette. Ama davranışları, sesinin tonu, kullandığı ifadeler, hatta tereddütleri ve konuşurken duraklamaları bile değişmiş, Emerson'ın bir kopyası olmuştu adeta. Thoreau'nun fakültedeki ses tonunun Emerson'inkiyle hiçbir benzerliği yoktu. O sese kulaklarım o kadar aşınaydı ki, karanlıkta bile sesin ona ait olup olmadığını anlayabilirdim. İkisinin yan yana oturup konuştuğunu dinleme şansı bulduğumda gözlerimi kapatırdım ve konuşanın hangisi olduğunu ayırt edemediğimi fark edince büyük şaşkınlık yaşıyordum. Nasıl bir cazibedir ki Bay Emerson'la çok kısa bir süre de olsa sohbet ettiğimde, kendi sesimin ve tavırlarımdan bile onunkine benzemeye başladığımı hissediyordum.

Thoreau öğretmenlik yapmayı denemiş, fakat çiftçilikten uzak kaldığı için bu işi bırakmak zorunda kalmıştı. Okuldaki yöneticilerden birisi, "Eğer öğrenciler ihtiyaç duyduklarında öğretmenlerinin kendilerine destek olacağını öğrenirlerse bu okulun sonu demektir," dedi. Diğerleri de onunla aynı fikirde olunca, Thoreau'dan

istifa etmesi istendi. Ralph Waldo'nun kardeşlerinden biri olan New Yorklu zengin tüccar William Emerson, Ralph Waldo'nun işçilerini ayartıp New York'a, Staten Island'a götürdü. Thoreau burada özel öğretmen olarak çalıştı ve mermere meraklı oğlan çocuklarına ormancılığın sırlarını anlattı. Staten Island Thoreau'nun Concord'daki evinden yaklaşık iki yüz mil uzaklıktaydı. New York'taki yalnızlığı, Concord'un ve Walden ormanlarındaki çam ağaçlarının hasretini daha da artırıyordu. Kalabalığın ortasında hissedilen yalnızlık kadar büyük bir kalp acısı yoktur. Margaret Fuller şimdi New York'taydı ve Greeley'de Tribune için editörlük yapıyordu. Greeley Thoreau'yu çok sevmiş ve ona muhabirlik teklif etmişti. Greeley'e göre şehirdeki en iyi muhabirler, kasabadan gelen gençlerdi. Çünkü onlar her şeyi merak ve hayranlıkla izler ve her şeyi duyarlardı. Ama çok geçmeden birçok şey öğrenir ve hiçbir şeyden zevk almaz olur, yani kör ve sağır hale gelirlerdi. Greeley, başkalarını da konuşturabilmeye beceren oldukça iyi bir konuşmacıydı. Thoreau'yu komün hayatı ve ormancılık hakkında konuşturuyor, Horace da, bütün büyük yazarların fikirlerini geliştirdiği şekilde onun söylediklerini makalelerinde yazıyordu. Thoreau "Tribune"u alıp da bir gün önce Greeley ile sohbetinde söylediklerini gazetede görünce çok şaşırılmıştı. Bu yazılar sayesinde bir lidere dönüşmüştü Thoreau. Fourierizm üzerine bir konuşmaydı; komün hayata karşı bireysel yaşam. Greeley, kırk aile için kırk mutfak yerine, kırk aile için tek mutfak demek olan komün hayatın tercih edileceği tahmininde bulunuyordu. Greeley'in kehaneti, belki de komün haya-

ta bir geçiş olarak g r şebilecek çok katlı modern evlerde yaşamı  n görmüyordu. Ama Thoreau'nun şu sözlerini de tırnak içinde belirtiyordu: “Ev işleri tarafından esir alınan bir kadın, bir erkeğın satın aldığı köleden farksızdır.” Bin sekiz yüz kırk beş yılıydı ve Henry Thoreau henüz yirmi sekiz yaşındaydı. Concord'un ninnileri hiç susmayan koyu am ormanlarının, r zg rlı ve dingin nehrinin, büyük ve kasvetli kayalıklarının hasretine dayanamadı. Kendisine Brook Farm benzeri bir yer yapıp kendi cemaatini kurmaya karar verdi. Onun iftliği Walden Gölü'nün kıyısında olacaktı.  yelik hakkı olan tek insan ise kendisiydi. Cemaatin geri kalan  yeleri kuşlar, sincaplar, arılar ve ağalardı. Brook Farm, transandantalistler için tefekküre dalacakları, hayal edip çalışacakları bir inziva yeri idi. Orada doğayla i içe yaşayabilir, basit, güçlü ve sağlıklı bir yaşam s rebillirdi. Thoreau'nun yeri de böyle olacaktı. Brook'a göre tek dezavantajı, kişisel iletişimden yoksun olmasıydı. Thoreau, bin sekiz yüz kırk beş yılının mart ayında kulübesini inşa etmeye başladı. Kulübeyi yaptığı arazi sık ormanın içinde, etekleri Walden Gölü'nün serin sularına inen bir tepede idi. Arazinin sahibi olan Emerson, burayı kullanması için Thoreau'ya bedelsiz ve şartsız olarak vermişti. Kulübenin marangozluk işlerinde Alcott yardımcı oldu. Çevredeki birkaç komşu çiftçinin de yardımıyla kulübe kısa sürede ortaya ıktı. Kulübe yirmi metreye on beş metreydi ve işçilik hariç m bleli olarak toplam yirmi sekiz dolara mail olmuştu. Bütün mobilyalar bir masa, bir sandalye, bir yataktan ibaretti ve bunların hepsini Thoreau kendisi yapmıştı. Yatak takımları ve

tabaklar, Emerson ailesinin armağanıydı. Kapıda bir kapı mandalı vardı ama kilit yoktu. Thoreau, kulübe bitince karşısına geçip eserini keyifle izledi. Bir kulübe inşa edip orada yaşamak, bunu yapan kültürlü ve eğitimli bir adam değilse pek dikkate değer bir olay değildir. Thoreau, kulübeye kapatılmış kalkınmanın bir örneği idi. Cümlelerin öneminin kimin yazdığına, tavsiyenin değerinin kimin tarafından verildiğine bağlı olduğu gibi, her hareketin değeri de o hareketi kimin yaptığına bağlıdır. Aynı şekilde, eğer bir anlamda Emerson'ın ilham kaynağı olan bir adam ormana giderse onu takip edip neler yaptığını izlemeye değer. Thoreau hemen işe koyulup iki dönümlük bir böğürtlen arazisini bahçe yapmak temizlemeye başladı. Canı ne zaman isterse o zaman çalıştı. Akşam olunca pencereleri ve kapıyı açık bırakıp yatmayı ve sabah beşte kalkmayı planlıyordu. Sabah kalkınca ilk iş gölde yüzüp giyindikten sonra basit bir kahvaltı etmek oluyordu. Sonra da ya bahçede çalışıyor, ya da kulübenin kapısında oturup tefekküre d alıyor veya yazıyordu. Evini düzenlerken hiçbir sistem veya kural uygulamadı. Erzakını köydeki arkadaşlarından temin etti ve karşılığında onlar için çalıştı. Thoreau'nun felsefesinde bir şeyi karşılıksız almak hırsızlık anlamına gelirdi. Hediye vermek veya kabul etmek ise ahlâk dışıydı. Aldığı her şeyin karşılığını büyük bir titizlikle çalışarak öderdi. Fikirilere gelince, kendisini hep bir öğrenci olarak görürdü. Bir fikri varsa o fikir ona katkıda bulunabilecek herkese ait demektir. Emerson ile Horace Greeley'in özümsemek, sindirmek ve geri çıkarmaktaki kapasitelerinin çok farklı olduğu herkes tarafından görülüyordu. Emerson'un Pla-

to hakkında söylediği meşhur söz şöyle açıklanabilir: Ne dersen de, Emerson tarafından söylenen her şey, mutlaka Thoreau’da bir yerlerde saklıdır. Aslında gençler de ihtiyarlar kadar zekâya sahiptir; ama düzenli ve ısrarlı çalışmayı sağlayan sabırdan ve inceleme, analiz etme, karar verme, sınıflandırma ve düzenleme kapasitesinden yoksundurlar. Söylemek istediğim, Thoreau’nun girişimci içgüdüsünün olmadığı. Walden Gölü’ndeki kış boyunca Thoreau’nun bütün işi yakacak odun toplamaktır. Düşünmek ve yazmak için bol zaman vardı. “Walden”ın bir bölümünü ve “Concord ve Merrimac Irmakları Üzerinde Bir Hafta”yı orada yazdı. Ne bir komşusu, ne de evcil hayvanı vardı. Sadece damdaki sincap, toprağın altındaki dağ sıçanı, çamların tepesindeki mavi kargalar, gölde yüzen vahşi ördekler ve gece öten baykuşlar...

Thoreau düşünen ve düşündüğünü söyleyen insanların oluşturduğu toplulukları önemseydiği için yalnızlığı seviyordu. Thoreau münzevi değildi; haftada en az iki defa kasabaya iner ve sokaklarda dolaşır insanlarla sohbet ederdi. Genellikle bütün akşam yemeği davetlerini kabul eder, ama gece kalmasını istediklerinde hava koşulları nasıl olursa olsun prensip olarak mutlaka reddederdi. Hawthorne’a göre aslında saat dokuz ya da on gibi sıcak şömineyi bırakıp karanlık, fırtınalı gecede, ancak bilinçsiz birisinin “ev” olarak nitelendirebileceği soğuk ve kasvetli kulübeye giden bir adamda samimiyetsizlik olduğu düşünülebilirdi. Hawthorne, Thoreau’nun aslında çok iyi bir numaracı olduğunu ima eder; hatta o kadar doğal numara yaparmış ki kendi kendini bile kandırır-mış. Köyü ziyaretlerinden sadece birinde gece evine

dönmedi Thoreau. Bir dolar yirmi beş sentlik vergisini ödemediği için vergi memuru tarafından çağrılmıştır. Thoreau uzun süre tartışır ve der ki: "Size silah alıp adam öldürtmeniz için para vermeyeceğim. En iyi hükümet, en az yöneten değil, hiç yönetmeyen hükümettir." Vergi memuru bunun üstüne "Peki, ben şimdi ne yapayım?" diye sorar. Filozofun yanıtı "istifa et!" olur. Thoreau, vergi memurlarının nadiren öldüğünü, ama asla istifa etmediklerini unutmuş gibidir. Maliyeci tartışmada yenilmiştir ama onun başka kaynakları vardır. Kasabaya döner ve oradaki diğer maliyecilere olup biteni anlatır. Onurları ile oynanmıştır. Bir süre önce benzer bir davranışta bulunan Alcott, belli ki gençleri kendisi gibi isyana teşvik ediyordu. Thoreau postalarını almak için tekrar köye geldiğinde tutuklanır ve nezarethaneye atılır. Bunun duyunca hemen karakola koşan Emerson, Thoreau'nun yanına gidip "Henry, neden buradasın?" diye sorar. Thoreau'nun yanıtı: "Waldo, sen neden burada değilsin?" olur. Emerson bu tür çürütülebilir teorilerden hoşlanmayan birisidir ve bu konu da dalga geçilecek bir konu değildir. Bu yüzden de Thoreau'yu orada bırakıp evine gider. Ertesi sabah Thoreau serbest bırakılır. Vergi borcu ise ismi açıklanmayan bir kişi –yani Emerson- tarafından ödenmiştir. Kasaba halkı Thoreau'ya ve Alcott'a şüpheli gözlerle bakıyordu. Her ikisi de çok ciddi biçimde kınanmayı hak ediyordu. Emerson da bu beceriksizlere cesaret verdiği ve onları barındırdığı için lekelenmekten kurtulamamıştı. Thoreau'nun kulübedeki hayatı iki yaz ve iki kış devam etti. Bu sürede bir adamı tutmak için iki saatlik bir fiziki

Çalışmanın yeterli olduğunu kanıtladı; günde yirmi sent yeterliydi. Ormandaki son yılında oldukça çok ziyaretçisi oldu: Agassiz onu görmeye gitti, Emerson sık sık aradı, Ellery Channing mdavimlerindendi, piknikiler de oldukça sık uğrayan ziyaretileriydi. Lowell " Diyojen'in fıısını Thoreau'nun kulübesine tercih ederim, çünkü onun tabanı daha sağlamdır," derken Hawthorne yazılarında onu "şüpheli yalnızlığın güzelliği" olarak betimler. Thoreau çok fazla dikkat çektiğini düşünüyordu. Belki de Hawthorne haklıydı; çok ziyaretçisi olan bir münzevi olmak, istenmeyen bir durumdu. Bunun yanı sıra bu hayattan vazgeçmek için pek çok neden vardı. Brook Farm bile bir kenara atılmış, sadece anılarda kalmıştı. Thoreau kulübesini faydacılık akımından kıvılcıqlı bir İskoç'a devretti. Daha sonra kulübe tahıl ambarı olarak kullanıldı. Thoreau ise köye dönüp bir evin tavan arasında yaşamaya ve kayık yapımı, bahçıvanlık gibi işlerde çalışmaya başladı. Bugün o kulübeden geriye sadece birkaç taş kaldı. Önceleri gelen ziyaretçiler taş yığına yeni taşlar eklerken zamanla bu alışkanlık tersine döndü ve her gelen bir taş alıp götürmeye başladı.

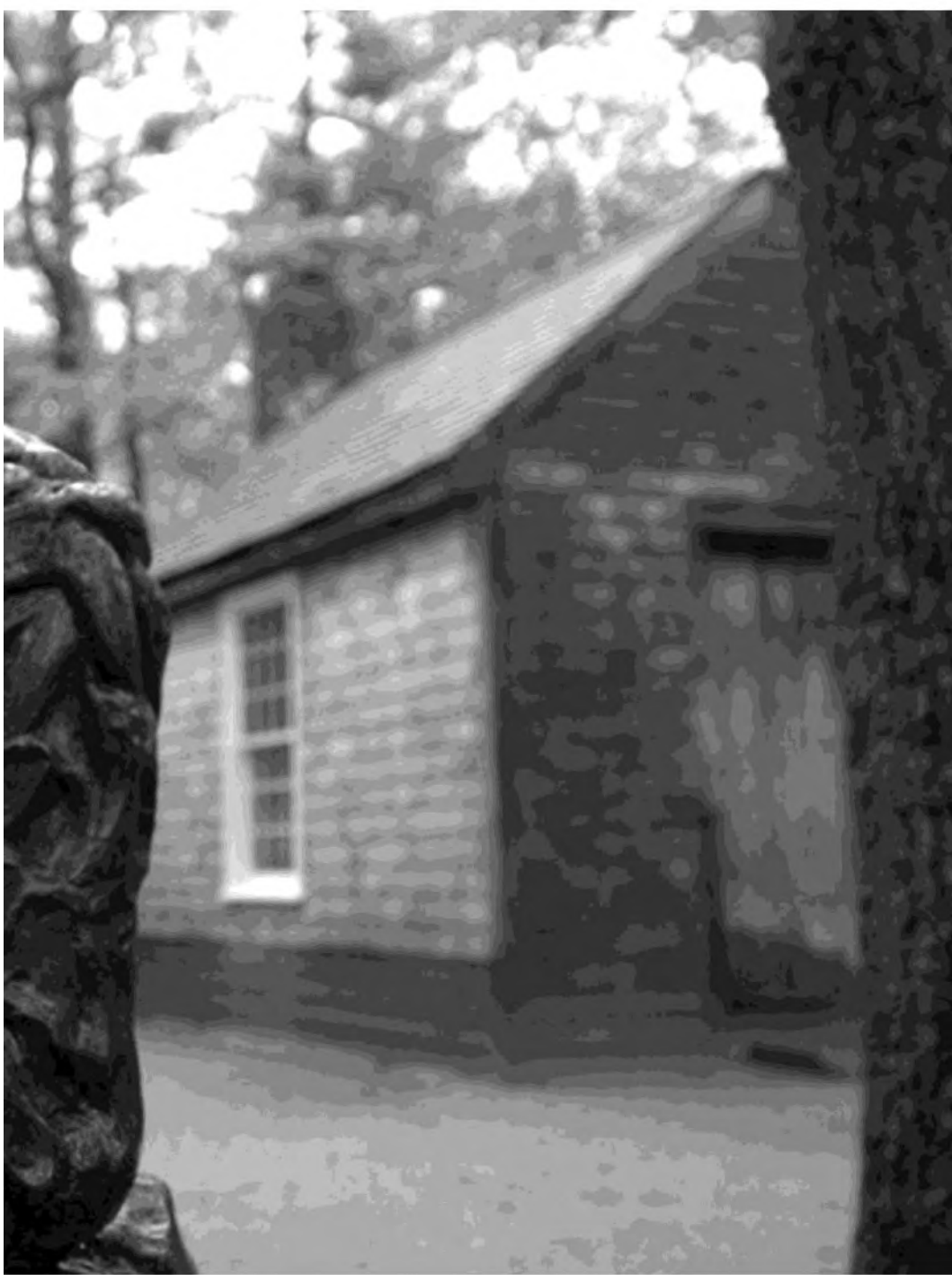
Thoreau'nun erken ölümünün nedeni, ihtiyaattan ve sağduyudan uzak olmasıydı. Thoreau düzensiz ve dengesiz besleniyordu. Tek başına yaşayan erkekler, sadece lmecek kadar yemek yaparlar. Kadınlar ve erkekler, aslında birbirleriyle rekabet etmek için yemek yaparlar. Yani biz birbirimiz için çalışırız ve sadece birbirimize yardım

ederek başarılı olabiliriz. Thoreau, kendisinden başka bir şey düşünmeyen ama aynı zamanda kendisini hiç düşünmeyen bir bireyciydi. Bir adama ihtiyatlı olmayı öğretti ve onu fırtınaya karşı koruyan şey bir eş ve çocuklardır. Thoreau, "Walden'da devlet dışında hiç kimse beni rahatsız etmedi" demişti. Eğer Thoreau'nun bir ailesi olsaydı ve onlara kendisine davrandığı gibi davransaydı, o küçümsediği şey, yani Devlet gelip onu bir cezaevine, çocuklarını ise kimsesizler yurduna gönderirdi. Hayvanlara da kendine davrandığı gibi davransaydı, Hayvanlara Karşı Şiddeti Önleme Derneği mutlaka müdahale ederdi. Sosyal bağlarının ve sorumluluklarının olmaması, garip mizacına açlık, sıcak, soğuk, ıslaklık gibi şeylere duyarsız olmayı da eklemişti. Sadece çilek yiyip soğuk su içerek geçirdiği pek çok gün vardı. Bazen bütün gün yemek yemeden yağmur altında dolaşıp gece geç bir çam ağacını altında uyuyakalırdı. Emerson'ın notlarından, Thoreau'nun bazen zengin içerikli olduğu ve yüksek besin değeri olduğu gerekçesiyle günlerce sadece erikli turta yediğini öğreniyoruz. Yıllarca erikli turta, üzümlü ve baharatlı tart ve çiğ sebze ile beslenmek, en güçlü canlıları bile güçsüz düşürebilir. Ormanda yaşadığı süre boyunca kötü beslenen ve şartlara uyum sağlayamayan Thoreau, sonunda tüberküloza yakalanır. Thoreau çocukluğunda çelimsiz ve güçsüzdü. Açık havada yaşamak zamanla onun zayıf bedenini güçlendirmiş, hareket edecek ve ayakta durabilecek takati kazandırmıştı. Kasabalıların hepsinden daha hızlı koşabilir ya da yürüyebilirdi. Zamanla bir atlet kadar özgüven kazandı. Ama çok genç yaşta ölen bir atlet... Thoreau bir

atletti ve bir atlet gibi öldü. Düzensiz beslenmesi ve sürekli açık havada olması yüzünden hayati güçleri zayıfladı ve “soğuk algınlığına” yakalandı. Soğuk algınlığı bronşite, bronşit ise tüberküloza dönüştü.

Türkçesi: Asena Yalnız

Transandantalizm

Transandantalizm 19. yüzyıl başlarından itibaren Amerika Birleşik Devletleri'nin New England bölgesinde edebiyat, din, kültür ve felsefe alanında ortaya çıkan yeni fikirler toplamıdır. Bazen transandantal kelimesinin diğer kullanımlarından farkını ortaya koymak için "Amerikan Transandantalizmi" olarak da adlandırılır. Amerikan Transandantalizmi döneminin kültür ve toplumunun genel durumuna özellikle de Harvard'daki entelektüalizme karşı bir protesto olarak ortaya çıkmıştır. Temel inançları arasında, aşkın ideal spiritüel durumun fiziksel ve empirik olduğu ve kurumuş dinlerin doktrinlerinden çok yalnızca bireyin sezgisi yoluyla idrak edilebileceği bulunmaktadır.

Önde gelen Transandantalistler; Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Margaret Fuller, Bronson Alcott, Orestes Brownson, William Ellery Channing, Frederick Henry Hedge, Theodore Parker, ve George Putnam'dır. Transandantal akım 18. yüzyıl rasyonalizmine karşı bir tepki ve 19'uncu yüzyıl düşüncesinin genel insancıl eğiliminin bir göstergesiydi. Bu akım dünyanın ve Tanrının birliğine olan temel bir inanca dayanıyordu. Her bireyin ruhunun dünyayla aynı olduğu, dünyanın birebir bir mikro kozmoz olduğu düşünülüyordu. Kendine güven ve bireycilik doktrini, bireysel ruhun Tanrı ile kendini

özdeşleştirmesine olan inançla gelişti. Transandantalizm Boston'un 32 km batısında küçük bir kasaba olan Concord'la özel olarak ilişkiliydi. Concord eski Massachusetts körfez sömürgesindeki ilk denizden uzak yerleşme idi. Ormanlarla çevrili olan bu huzurlu kasaba, o zaman da ve hala bugün de gayet kültürlü olacak kadar Boston'daki konferans, kitapçı ve kolejlere yakın, ama sakin olacak kadar da uzaktı. Concord Amerikan Devrimi'nin ilk muharebesinin olduğu yerdi, Concord Hymn (Concord İlahisi) Amerikan edebiyatının en meşhur açılış dizelerinden birine sahiptir:

By the rude bridge that arched the flood
Their flag to April's breeze unfurled,
Here once the embattled farmers stood
And fired the shot heard round the world.

Concord hem ilk kırsal sanatçı sömürgesiydi, hem de Amerikan materyalizmine manevi ve kültürel bir seçeneğe önerebilen ilk yerdi. Burası entelektüel konuşmaların ve basit yaşantının yeri (burada Emerson ve Henry David Thoreau'nun ikisinin de sebze bahçeleri vardı). Concord denince en çok 1834'te buraya taşınan Emerson ve Thoreau akla geldi ama bu yer aynı zamanda romancı Nathaniel Hawthorne, feminist yazar Margaret Fuller, eğitimci (ve yazar Louisa May Alcott'un babası) Bronson Alcott ve şair William Ellery Channing'i de kendine çekti. Transandantal Kulübü 1836'da gevsek bir şekilde organize edildi ve değişik zamanlarda Emerson, Thoreau, Fuller, Channing,

Bronson Alcott, önde gelen bir papaz olan Orestes Browson, Theodore Parker (kölelik karşıtı ve papaz) ve diğerleri buna dahildi.

Transandantalistler ve yayın hayatı kırk yıl süren ve ilk editörü Margaret Fuller ve daha sonra Emerson olan, üç ayda bir çıkan The Dial dergisini yayınladılar. Edebiyat kadar Reform çabaları da onları meşgul ediyordu. Transandantalistlerin önemli bir kısmı aynı zamanda kölelik karşıtı idi ve bazıları Brook Çiftliği (Hawthorn'un The Blithedale Romance adlı eserinde tarif edilir) ve Fruitlands gibi deneysel ütopyacı topluluklara dahil oldular.

Pek çok Avrupalı grubun tersine, Transandalistler hiçbir zaman bir Manifesto çıkarmadılar. Bireysel farkların, bireyin özgün bakış açısının üstünde durdular. Amerikan Transandantal Romantikleri radikal bireyciliği en uç noktalarına kadar zorladılar. Amerikan yazarları çoğu kez kendilerini toplumun ve alışılmış kalıpların dışında yalnız kaşifler olarak gördüler. Amerikan kahramanı - Herman Melville'in Kaptan Ahab'ı, ya da Mark Twain'in Huck Finn'i, ya da Edgar Allen Poe'nun Arthur Gordon Pym'i gibi-metafizik bir kendini keşfediş peşinde tipik olarak riskle, hatta belli bir yıkımla yüz yüze geldi. Romantik Amerikan yazarı için hiçbir ön kabul yoktu. Edebi ve toplumsal kalıplar, yardımcı olmanın tersine, tehlikeliydiler. Özgün bir edebi biçim, içerik ve ses -ve bunların hepsini aynı anda- keşfetmek yönünde muazzam bir baskı vardı. Amerikan yazarlarının bu zorluğun üstesinden gelebildikleri, Amerikan İç Savaşı'ndan

(1861-65) önceki otuz yıllık dönem boyunca üretilen başyapıtlardan açıkça bellidir.

Emerson Transandantalizm akımıyla ilgili düşüncelerini ilk kez 1836'da Nature adlı makalesinde yazmıştır. Bu ses getiren eserinden sonra Harvard Üniversitesi'nde The American Scholar adında yine görüşlerini dile getirdiği bir konuşma yapmıştır, onu dinleyenler arasında Thoreau da vardır.

Emerson'ın çağdaşları olan Walt Whitman ve Henry David Thoreau ondan etkilenen düşünürlerdendir. Ancak bu kadarla kalmayıp yıllar boyu dünyanın çeşitli yerlerindeki düşünür ve yazarları etkilemeye devam etmiştir. Bunlar arasında en bilineni Nietzsche'dir.

Nietzsche, "Kendimi Emerson'a o denli yakın buluyorum ki onu övmekten çekiniyorum, çünkü kendimi övmüş gibi olmaktan korkuyorum" demiştir.

Transandantalizm daha çok materyalizm ve kapitalizmi eleştirir.

Transandantalizm edebiyattan çok siyasetle de ilgilenir.

Transandantalizm in anahtar sözcüğü "birlik"tir.

Transandantalistler doğa ve insanın kusursuz birliğine inanırlar. Onlara göre Tanrı hepimizin ve doğanın içindedir. Bu yüzden insanların, içlerinde tanrı'dan bir parça taşıdığı için, ilahi yönü vardı ve bu ilahi yön onları önemli kılar.

Bu yüzden transandantalizm bireycilik ve demokrasi ile kol kola hareket eder, diyebiliriz.

Din açısından incelendiğinde, transandantalistlerin dinin mantıkla açıklanabileceğini öne süren aydınlanmacılara karşı çıktığını görebiliriz. Onlara göre bilginin kaynağı

bilim veya deneyim değil, sezgidir. Yani, bilgi bizim içimizde zaten vardır, yalnızca ortaya çıkarmamız önemlidir. Bu bağlamda, zaten bilgiye sahip olduğumuz için mantığı gereksiz görürler ve dinin ilahi yanıyla mantığın bağdaşmadığını iddia ederler. Tanrı her yerdedir ve doğa tanrıdır.

Bilginin zaten içimizde olduğunu öne süren bu görüş, geçmişten ve geleneklerden sıyrılmayı da ön görür. Çünkü geleneksel ve tarihi bilgiler aslında hazır kurallardır ve kendi ilahiyatını içinden taşıyan insanların bu bilgilere ihtiyacı yoktur. Bizler kendi içimizi dinleyerek kendimize ait yolu belirleyebiliriz.

Kendi çağlarına da eleştiri getiren transandantalistler, kapitalizmin insanı yalnızlaştırdığını ve makineye döndüğünü söyler. Yalnızlaşma hissiyle birlikte insan kendinden, çevresinden ve en önemlisi doğadan uzaklaşırlar. Doğadan uzaklaşma ise, transandantalistlerin ön gördüğü “birlik” kavramını ters yönde etkiler; yani kursesiz ahenk bozulur.

Bu yüzden Emerson, “the american scholar” adlı eserinde izole edilen materyalist insanı şöyle tanımlar;

“man becomes a finger that pushes a button” (insan, yalnızca düğmeye basan bir parmağa dönuştü.)

Yine Emerson’a göre her şeyden çok önem verdiğimiz işlerimiz aslında bizim aklımızı ve karakterimizi geliştirmedi oldukça yetersizlerdir.

Bu bağlamda, paraya veya mala bağıllık kişinin kendine olan güvenini sarsar. Kendine güveni sarsılan kişi içine dönemez ve tanrıyı (doğruyu) bulamaz. Böylece kendine

güven konseptinin maddi açıdan herhangi bir dayanağı olmadığını da çıkarabiliriz.

Ayrıca, transandantalistlere göre cevap verilemez hiçbir soru yoktur. Her sorunun cevabı ya içimizdedir ya da doğada. Doğa bizim bütün ihtiyaçlarımıza cevap verebilen tek kaynaktır, bu yüzden doğayla ilişkimizi asla koparmamız ve hatta mümkün olduğunca doğa ile iç içe yaşamamız gerekir.

Son olarak, transandantalizm her ne kadar tanrı'nın her yerde olduğunu söylese de transandantalist sanat yorumuna baktığımızda gözümüze çarpan ilk şey agnostisizmdir. Sanatlarına Tanrı'yı pek fazla karıştırmayan transandantalistler, ayrıca, şekilden çok içeriğe önem vermişlerdir. Onlara göre ilham, teknik sanattan her da-
im daha üstündür.

İtaatsiz

NEREDE VE NİÇİN YAŞAMALI?

Mekanik araçlar olmaksızın, derin uykumuzda bile bizden vazgeçmeyen şafağın sonsuz umuduyla yeniden uyanmayı ve kendimizi uyanık tutmayı öğrenmemiz gerekiyor. İnsanoğlunun yaşamını yüceltme konusunda tartışılmaz bir yeteneğe sahip olduğunu biliyorum. Bir resmi boyayabilmek, bir heykeli oyabilmek ve bazı objeleri güzelleştirmek de bir şeydir. Ama baktığımız ve manevi olarak hissedebildiğimiz ortamları oyup, boyayabilmek çok daha ihtişamlı bir eylemdir. Günün kalitesini arttırabilmek ise en yüce sanattır. Herkes en keyifli ve hassas saatlerini hesaplayıp, tüm detaylarıyla, kendi hayatını kurmayı görev edinmiştir. Eğer bunu reddeder ya da alıştığımız kıymetsiz bir bilgi gibi görüp bunu tüketirsek, biliciler, bizi nasıl olması gerektiği konusunda bilgilendirir.

Ormana gittim çünkü bilerek yaşamak istiyordum. Yaşamın asıl gerçekleriyle yüzleşmek ve öğretilerini öğrenip, öğrenemeyeceğimi görmek için. Ve ölüm geldiğinde aslında hiç yaşamadığımı fark etmek için. Yaşamak öyle tatlı ki, ne yaşamın kendisi olmayanı yaşamayı diledim, ne de gerçekten gerekmediği sürece çekip gitmeyi istedim. Hayatın özünü derinlemesine içime çekerek yaşamayı, bu yaşama ait olmayanı bozguna uğratmak için bir Spartalı gibi güçlü

olmayı istedim. Orakla geniş bir alanı biçerek bir yol açmak, hayatı bir köşeye sürüp, en basit terimlere indirgemek istedim. Dünyanın kötü bir yer olduğunu ilan etmeyi, gerçekten kötü bir yerse böyle bir yerde çırpınmanın bir anlamı olmadığını söylemeyi, yok eğer yüce bir yerse, bunu deneyimlerle öğrenip bir sonraki yolculuğumda hesap vermeyi amaçlıyorum. Bana öyle geliyor ki pek çok insan yaşamın şeytana mı yoksa Tanrı'ya mı ait olduğu konusunda tuhaf bir kuşku içerisinde. Ve insanoğlu acele bir kararla “Tanrı'ya tapmalı ve onu sevmeliyim” sonucuna varıyor.

Efsane bize uzun zaman önce insana dönüştüğümüzü anlatıyor ama yine de hala karıncalar gibi alçakça yaşıyoruz. Pigmeler gibi turnalarla kavga ediyor, hata üstüne hata, darbe üstüne darbe yapıyoruz ve elde ettiğimiz en yersiz ve iyi şey aslında sakınabileceğimiz bir zavallılık oluyor. Yaşamlarımız küçük ayrıntılar yüzünden boşa harcanıyor. Dürüst bir adam hesap yapması gerektiğinde on parmağından fazlasına ihtiyaç duymaz. Eğer olağanüstü bir durum olursa belki on ayak parmağına da ihtiyaç duyar, ötesi fazlalıktır. Sadelik, sadelik, sadelik! Ben diyorum ki, işleriniz iki ya da üç olsun, yüz ya da bin değil. Milyonu saymak yerine yarım düzineyi sayın ve hesaplarınızı parmak uçlarınızda tutun. İnsanoğlu, uygar yaşamın çalkantılı denizinin ortasında, bulutlar, fırtınalar ve bataklık kumları arasında, bin bir tehlike içinde yaşamak zorundadır. Eğer kişi rotasını doğru ayarlayamazsa dibe batar ve limana ulaşamaz. Hayatta kalmak ve başarıya ulaşmak için usta bir hesaplayıcı olmak gerekir. Sadeleştir, sadeleştir, sadeleştir. Üç öğün yerinde eğer gerekliyse günde bir öğün ye. Yüz tabak yerine, beş tane kullan ve diğer her şeyi de bu oranda azalt.

Hayatlarımız küçük eyaletlerden oluşan ve sınırları sürekli değişen Alman Konfederasyonu'na benziyor. Bir Alman bile o an sorsanız size sınırlarını çizemez. Ülkenin kendisi de, içsel gelişme dedikleri durumla birlikte ki aslında tamamı dışla ilgili ve yüzeysel bir gelişmedir, kapana kısılmıştır. Kendisi de bünyesinde bulanan içi eşya dolu evlere benzer. Lüks ve gereksiz harcamalarla batağa saplanmışır. Bu durumdan kurtulmanın tek yolu, katı bir ekonomi uygulamasından geçer. Sert bir duruş, Spartalılar kadar sade bir hayat ve hedeflerin yükseltilmesi. Çok hızlı bir yaşam bu. İnsanlar, ülkenin ticaret yapmasının, buz ihraç edip, telgraf üzerinden iletişime geçmesinin, saatte otuz mil kat edilmesinin zorunlu olduğunu düşünüyorlar. Hem de hiç sorgulamadan. Bunları yapıyorlar mı, yapmıyorlar mı? Bir tek şebek gibi mi yoksa insan gibi mi yaşayacakları konusunda kafalarında küçük kuşklar var. Eğer keresteleri hazırlayıp, gece gündüz kendimizi işe adamayıp, demirleri döşemez, bunun yerine hayatlarımızı düzelterip gelişmeye çalışırsak, demiryollarını kim inşa edecek? Ve eğer demiryolları inşa edilmezse cennete zamanında nasıl varılacak? Ama eğer evde oturur, kendi işimize bakarsak, kim demiryoluna ihtiyaç duyacak? Biz demiryolunun üstünden geçmiyoruz, o bizim üzerimizden geçiyor. Demiryollarının temelini oluşturan kerestelerin ne olduğunu daha önce hiç düşündünüz mü? Her biri bir insan. Bir İrlandalı ya da bir Yanki. Raylar onların üzerine döşeniyor, üstleri kumla kaplanıyor ve vagonlar rahatça üzerlerinden geçiyor. Epey sağlam keresteler, sizi temin ederim. Birkaç yılda bir yenileri kestirilir ve üzerlerinden konur. Böylece kimileri demiryolunun üstünün keyfini çıkarır gibi dururken, kimileri de

altta kalıp şanslarına yonarlar. Ve sonra uykusunda yürüyen bir adama, yanlış pozisyonda duran fazladan bir keresteye çarpıp, onu uyandıkları zaman vagonları aniden durdurup, sanki sıra dışı bir durummuş gibi bağırıp çağırıyorlar. Her beş milde bir, bir ekip keresteleri aşağıda ve yataklarının seviyesinde tutabilmek için çalışıyor. Bu da beni mutlu ediyor çünkü bu, bir gün tekrar uyanabileceklerinin işareti. Neden bu kadar telaşlı yaşayıp, hayatımızı boşa harcama çabasıdayız? Sanki acıkmadan açlıktan ölme kararıdayız. ‘Bir mih bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır’ derler. Ve yarın ki dokuz mihı kurtarmak için atın ayağına bugünden bin tane mih çakarlar. Çalışma dersiniz, hiçbirinden hiçbir sonuç alınamıyor. Aziz Vitus’un dansını yapıyor ama kafalarımızı bir türlü düzgün tutamıyoruz. Bir yangını haber vermek için tasarlanmış kilisenin çan ipine biraz asılısam, kimse koşup gelmez. Ne bir çocuk, ne de bir kadın. Concord Kasabası’nın eteklerindeki bir çiftlikte yaşayan, sabah işlerinin yoğunluğundan yakınan adamın biri anca gelir. İşin aslını söylemem gerekirse bu adam da yangından malları kurtarmak için değil, yanışını seyretmek için gelecektir. Sonuçta mallar yansa da yangını onun çıkarmadığı bilinecek ve yardım ettim diyebilecektir. Evet hatta yanan kilise bile olsa durum böyle olacaktır. Akşam yemeğinden sonra en fazla yarım saat uyuklayabilir bir insan. Ama uyandığında başını kaldırır ve sorar. “Ne var, ne yok?” Sanki o uyurken diğer herkes nöbet tutmuş gibi. Bazıları da her yarım saatte bir uyandırılmak ister. Kuşkusuz tek amaçları budur ve sonrasında karşılığını rüyalarını anlatacak öder. Gece uykusunun ardından gelen haberler kahvaltı kadar önemlidir. “Lütfen söyle bana yerkürenin herhan-

gi bir yerinde yeni bir şey geldi mi herhangi birinin başına?” - Ve Wachito Nehri’nde bu sabah birinin gözlerinin oyulduğunu okur kahvesinin son yudumunu içerken. Ama kendisinin bu dünyadaki karanlık mamut mağarasında yaşadığını ve gözlerini hiç kullanmadığını düşünmez.

Bana gelince, posta ofisi olmadan da yaşayabilirim. Bence çok az önemli iletişimlere ev sahipliği yapıyor orası. Duruma eleştirel bakarsam, posta bedeline değecek bir iki mektuptan daha fazlasını almadım hayatım boyunca. - Bunu birkaç yıl önce söylemiştim. -Ödemeli posta çoğunlukla jest yapmak amacıyla ciddi paralar ödemek zorunda kaldığı bir kurumdur. Ve şimdiye dek gazetelerde de akılda kalıcı bir haber okuduğumu söyleyemem. Eğer bir adamın soyulduğunu ya da cinayete kurban gittiğini ya da kazayla öldüğünü, bir evin yandığını, bir teknenin karaya oturduğunu, buharlı bir geminin patladığını, Batı Demiryolu’nda bir ineğin ezildiğini ya da kudurmuş bir köpeğin öldürüldüğünü ya da kış mevsimimde çekirge sürüsünün akın ettiğini okursak aynı haberin tekrarlarını okumamıza gerek yoktur. Bir tanesi yeterlidir. Eğer ilkelere tanıdıksanız, sayısız örnek ve uygulamaları niye önemseyesiniz ki? Bir filozof için tüm haberler bir dedikodudur. Ve yaşlı kadınlar tarafından çay saatlerinde anlatılıp, okunur. Yine de bu dedikoduların peşinde olanların sayısı çok da az değildir. Duyduğuma göre geçen gün epey bir hareketli anlar yaşanmış. Son gelen dış haberleri öğrenmek amacıyla büroya akın edenler yüzünden binanın geniş vitrin camı basınçtan kırılmış. Kafası çalışan birinin haberleri on iki ay, ya da on iki yıl öncesine göre daha doğru yazabileceğini düşünüyorum. Mesela İspanya’da Don Carlos’u ve Infanta’yo, Don

Pedro'yu Seville ve Granada'yı nasıl birbirine ekleyebileceğinizi, -Bu isimler gazetelerde son gördüğümünden beri değişmiş olabilir. - diğer eğlenceler önemini yitirdiğinde boğa güreşini nasıl sunabileceğinizi biliyorsanız gazeteniz basıma hazır olacak, İspanya'daki sistemin bozulmuşluğuyla ilgili çıkan raporlar kadar okura bilgi verecektir. İngiltere'yi ele alırsak en son çıkan önemli haber 1649 yılındaki devrimdir. Ve eğer yıllık ortalama ne kadar hasat verildiği hakkında tarihi bir bilginiz varsa ve tahminler cebinizdeki parayı etkilemiyorsa, bu konuyla bir daha ilgilenmenize gerek yoktur. Nadiren gazetelere göz atan biri için yurt dışında olan biten yeni bir şey yoktur. Fransız devrimi dahil.

Ne haberler, ne haberler! Hiçbir zaman eskimeyecek bir şeyi bilmek ne kadar da önemli! Wei eyaletinin büyük ruhani lideri Kieou-he-yu haber iletmek için filozof Khoung-tseu'a bir adam gönderdi. Khoung-tseu elçiyi yanına oturup ona şunları sordu: "Efendin ne yapıyor?" Elçi saygıyla cevapladı, "Efendim hatalarının sayısını azaltmayı arzuluyor ama henüz onları sonlandıramadı." Elçi gittikten sonra filozof düşüncesini söyledi: "Ne değerli bir elçi! Ne değerli bir elçi!"

Bir rahip hafta sonunda, dinlenme gününde kiliseye gelen çiftlikçileri - ki bu çiftçiler pazar gününü yeni haftaya taze ve güçlü bir başlangıç olarak değil de eski haftanın sonu olarak görüyorlar - can sıkıcı sesiyle uyutmak yerine, onları gür sesiyle uyandırmalıdır "Durun! Yeter! Niçin bu kadar hızlı gibi gözükürken, ölü gibi yavaşsınız?"

Gerçeklik hayal gibi görünürken, sahtelikler ve yanılgılar en sağlam doğrular olarak kabul ediliyor. Eğer insan sadece gerçekleri dikkate alıp, aldatılmayı göz ardı etseydi, ha-

yat; bildiğimiz diğer şeylere kıyasla bir peri masalı ve Binbir Gece Masalları'ndaki eğlencelere benzerdi. Eğer kaçınılmaz ve var olmaya hakkı olana saygı gösterseydik, müzik ve şiiir sarardı tüm sokakları. Telaşsız ve mantıklı olduğumuzda büyük ve değerli şeylerin daimi ve mutlak varlığa sahip olduğunu, ufak tefek korkuların ve zevklerin sadece gerçekliğin gölgesi olduğunu kavrarız. Bu her zaman canlandırıcı ve yüceltici. İnsanlar gözlerini kapayıp, uyuklayarak ve gösterileriyle aldatana razı olarak, tamamen yanıltıcı temellerin üzerine inşa edilmiş günlük hayat davranışlarını ve alışkanlıklarını kabullenip yaşamaya devam ediyorlar. Çocuklar, yaşamı oynayan çocuklar, yaşamın gerçek yasasını ve bağlantılarını, kendilerini deneyimler konusunda oldukça bilgili sanan ama hayata yaraşır bir şekilde yaşamada konusunda başarısız olan yetişkinler daha net görüyorlar. Bir Hindu kitabında okudum, "Doğduğu şehirden çocukken kovulup, bir ormancı tarafından büyütülen, yaşadığı şehirdeki barbar ırkın soyundan geldiğine inanan, bir kral oğlu vardı. Babasının hizmetkârlarında biri bir gün onu bulup, ona kim olduğunu anlattı. Kim olduğuna dair kafasındaki soru işaretleri silindi ve artık bir prens olduğunu öğrendi." Hindu filozof şöyle devam ediyor, "Ruh, kutsal bir öğretmen tarafından aydınlanana dek, bulunduğu koşullar ve kim olduğu hakkında yanılgı içerisinde. Ve sonrasında kendisinin bir Brahma olduğunu kavrar." Şunu anladım ki biz, New England sakinleri bu alçak hayatı yaşıyoruz çünkü yüzeyde olanın içindekini sindirme ve görme yetisine sahip değiliz. *Görünenin* var olduğunu düşünüyoruz. Eğer adamın biri bu kasabadan geçse ve yalnızca gerçekleri görseydi, "Mill-dam" ona göre ne tarafa düşer-

di? Eğer adam bize orada yaşıadığı gerçeklikleri sıralasaydı, onun tanımladığı yeri tanıyamazdık. Kiliseye, hükümet konağına, hapishaneye, bir dkkna ya da bir eve bakın. Ve dikkatle incelemeden önce nasıl göründüğünü söyleyin. nceki görüntüleri aklınızdan uçup gidecektir. İnsanoglu gerçeğin uzaklarda, kainatın eteklerinde, en uzak yıldızın ardında, Adem'den önce son adamdan sonra olduğunu sanıyor. Sonsuzluk içinde mutlaka gerçek ve yüce bir Şey vardır. Ama tüm zamanlar, yerler ve olaylar Şimdi ve buradadır. Tanrı kendini Şimdiki zamanda zirveye çıkartıyor, tüm ağar sona erdiğinde Şu andan daha yüce olmayacak. Bizi kuŐatan gerçekliği, sürekli bize aŐılayarak ve yutturarak yüce ve soylu olanı kavramamız sağlanıyor. Evren algılarımıza sürekli ve en uysal haliyle cevap veriyor. Hızlı ya da yavaş nasıl yolculuk edersek edelim, yollar bizim için dŐeli duruyor. O halde hayatlarımızı kavrayarak harcayalım. Şair ya da sanatçı Şimdiye dek böylesi büyülü ve onurlu bir Şey tasarlamadı. Ama belki onun gelecekteki nesilleri bunu baŐaracaktır.

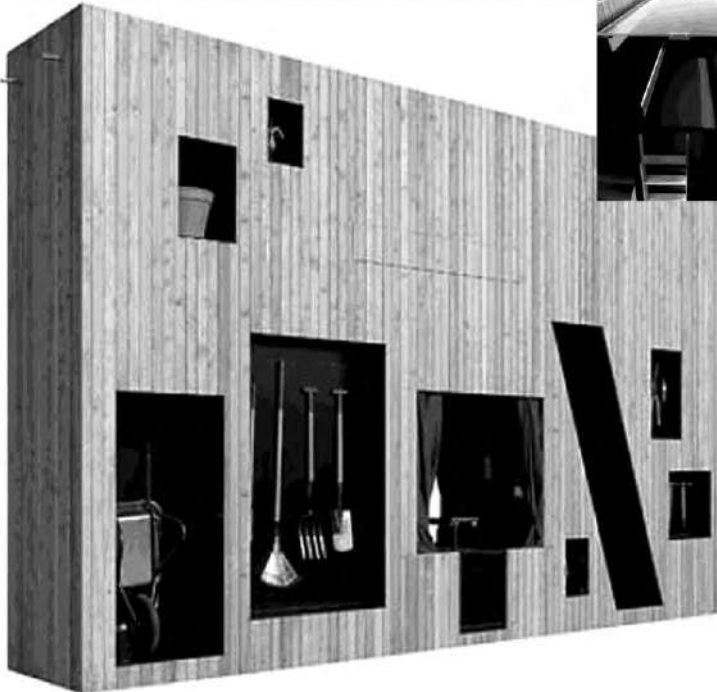
Gelin bir günümüzü Doğa kadar incelikli bir Şekilde yaŐayalım. Bir fındıkkabuğu ve demiryoluna düşen bir sivrisinek kanadı gibi yola fırlatılmıŐıasına yaŐamayalım. Gelin erkenden ve evik bir Şekilde kalkalım. Kahvaltımızı tedirginlik içinde değil, keyifle yapalım. Misafirler gelsinler ve gitsinler. Bırakın kapı zili çalsın ve çocuklar bađrıŐsın. Gün böyle sona ersin. Neden kendimizi akıntıya bırakıp, srk-lenmemiz gerekiyor? Gelin akşam yemeği denen, öğlen çemberi sığlığında, o berbat ve hızlı girdapta altüst olmaya-lım. Bu tehlikeyi savuŐturdunuz mu güvendesiniz demektir çünkü yolun geri kalanı yokuŐ aŐađıdır. Sabah zindeliğinde,

kaskatı sinirlerinizle, kendimizi Ulysses gibi direğe bağlayıp, yelken açacak başka bir yol bulalım. Eğer motor ısılk çalıyorsa, bırakın acısından sesi kısılana dek çalsın. Çanlar çalıyorsa neden koşmamız gerekiyor? Ne çeşit bir müziğe benzediğini düşünelim. Kendimizi yatıştıralım ve ayaklarımızı fikirler, önyargılar, gelenekler, yanlışlar ve görünüm-ler çamuruna sokalım. Paris'ten Londra'ya, New York'tan Boston ve Concord'a kadar, Kilise'den Devlet'e, şiirden felsefeye ve dine kadar tüm yerküreyi kaplayan alüvyon batıralım ayaklarımızı. En sonunda *gerçeklik* denilen noktaya en dipteki sert ve kayalık böyleye ulaşana dek. İşte burası dediğiniz anda kendinize bir *dayanak noktası* bulduğunuzda yeniden başlayabilirsiniz. Sonunda akarsuyun, bu-
zun ve ateşin altında bir duvar, bir devlet ya da bir elektrik direği dikebilirsiniz. Belki de oraya nehrin suyunu ölçmek için bir alet dikersiniz. Bir Nilölçer değil Gerçekölçer. Gelecek nesillerin zaman zaman yükselen bu nehrin derinliğini ölçebileceği bir alet. Eğer bir gerçeğin tam karşında durur, onunla yüz yüze gelerseniz bir palaymışçasına her iki yüzeyinin de parladığını göreceksiniz, kalbinizden, iliğinizden ve kemiğinizden geçerek sizi ikiye böldüğünü hissedersiniz. Böylece ölümlü hayatınızı mutlu bir sona kavuşturacaksınız. İster hayat olsun, ister ölüm sadece gerçekliğe hasretiz. Eğer gerçekten ölüyorsak, boğazımızdaki hırıltıyı duyalım, ellerimizin ve ayaklarımızın soğuduğunu hissedelim. Eğer yaşıyorsak, işimize bakalım.

Zaman, içinde balık tuttuğum bir nehir. Suyumu oradan içiyorum. İçerken de kumlu zeminini görüyor ve ne kadar sığ olduğunu fark ediyorum. Cılız akıntısı kayar gider ama sonsuzluğu kalır. İçebilirim daha derinleri, altımda çakıl

taşı yıldızlar. Sayamam hiçbirini. Bilmem alfabenin ilk harfını. Doğduğum gün kadar bilge olmadığımı üzülürüm her an. Akıl bir balta, ayırıp, yarar yolunu tüm gizemlerin. Ellerimi gereğinden fazla çalıştırmak istemiyorum. Kafam; hem elim, hem ayağım. Hissediyorum kafamın içinde duruyor en büyük yeteneklerim. Sezgilerim bana kafamın tünel kazamaya yarayan bir araç olduğunu söylüyor. Tıpkı bazı hayvanların burunlarını ve ön ayaklarını kullanması gibi, ben de tepelerin arasından tünel kazabilmek için kafamı kullanıyorum. En değerli cevherin yakınlarda bir yerlerde olduğunu düşünüyorum. Çatal çubuğum ve ince ince yükselen buharla kararımı veriyorum. Ben madenimi çıkartmaya buradan başlıyorum.

Türkçesi: Candan Selman

Henry David Thoreau'nun "Walden, ya da Ormanda Yaşam"ından esinlenen Alman mimar Nils Holger Moormann bu ince prefabrik bahçe barakasını inşa etti. Walden, dışarıda bahçe hayatını sevenler için içinde barındırdığı gizli bölümleriyle kaçıp dinlenebileceğiniz mükemmel bir prefabrik yaşam istasyonu.

HENRY DAVID
THOREAU

Ruhu en asil toplum için yaratılmıştı

RALPH WALDO EMERSON

Thoreau, kutsal yaşam tarzı sayesinde etik kurallar dâhilinde peygamberlerin kanatlarını kuvvetlendirerek kendince çok dürüst ve içten bir insan olmuştur. Bu, bir kenara atılmayacak derecede engellenemeyecek olumlu bir deneyimdir. Doğrulardan bahsederek, her derin ve keskin konuşmaya karşı sahip olduğu kapasitesiyle; her ruhun barındırdığı yaraları tedavi edecek bir doktor, bir arkadaş, arkadaşlığın sadece sırlarını bilmekle kalmayan, fakat neredeyse ona sanki günah çıkaran papaz ve kâhin gibi birkaç insanın taparcasına sevdiği ve her konuda başvurduğu, doğal olarak kalbinin ve hafızasının derin değerini bilen bir adamdır. Din ve bağlılık olmadan, muhteşem denilebilecek bir şeyin başarıya ulaşabilmesinin imkânsız olduğunu ve geri kafalı bir tarikatçının zihninde birçok şeyi çok daha iyi üstlendiğini düşünürdü.

Erdemleri, tabii ki bazen uçlara kaçıyordu. Kesin doğruyu bulmak için duyduğu istek ve doyuramadığı talepleri, acımasız bir şekilde izini sürerken geldiği tasarruflu hal, onu aslında istediğinden daha da yalnız hale getirmiştir. Kendisi adına gösterdiği mükemmel dürüstlüğü, başka-

larına da aynı oranda gösterirdi. Suça karşı bir iğrenme duyar ve dünyevi hiçbir başarının bunu örtmeye yetmeyeceğini düşünürdü. Bazı şeyleri savsaklamanın kolayca ve refah içinde yaşayan insanlar için aynı dilenciler gibi fakirleştirerek küçümsemeyle eşdeğer hale geldiğini biliyordu. Bu denli tehlikeli açık sözlülüğünün hayranları tarafından “o beter Thoreau” gibi sıfatlarla gitse bile sanki oradaymışçasına arkasından konuşmalarına neden oluyordu. Bana göre, onun yerinde müdahalesinin ciddiyeti, insanoğlunun sağlıklı bir şekilde kendi kendine yetebilmesinden mahrum etmiştir.

Her şeyi görüldüğünden tam tersi gibi gösterme alışkanlığı, Bir gerçekçi için her şeyi çelişkili bir ifadeyle ortaya koymasına eğilimli olmasına neden olmuştur. Belli bir düşmanlık alışkanlığı da önceki yazılarına kazınmış, daha sonrasında o kadar kendini ortaya koymamış güzel konuşma sanatı yerine tam tersi olan açık ve bariz kelimeleri kullanmayı tercih etmiştir. Kendi vahşi dağlarını ve karlı dağlarını yerli hava alanı olarak övmüş, karlı ve buzla kaplıyken ne kadar boğucu ve rutubetli olduğundan, bazense uçsuz bucaksız çölümsü halini Roma ve Paris’e benzetmiştir. “O kadar kuruydu ki, ıslak bile denilebilirdi.”

Onun tüm doğa yasalarını tek bir amaç ve birleşim çatısı altında sizin gözler önünüze sererek okumanız için yaptığı anı yüceltme eğilimi, tabii ki filozofun kişiliğinin bakış açısıyla aynı hisleri paylaşmadığından ötürü, bazılarına gülünç gelecektir. Ona göre yeterli yücelikte bir şey yoktur. Göl küçük bir okyanus; Atlantik ise büyük bir Walden Gölü’dür. Evrensel yasalara her dakika başvura-

rak atıfta bulunmuştur. Fakat sadece kelime anlamıyla tam olarak bunu anlatmaya çalışmış dahi olsa, kronikleşmiş belli bir varsayıma takılıp kapılmış olacak ki, bilim sahte olan bir bütünlük öne sürdüğünde, özel bitki örtüsündeki çeşitlilik sadece yedi tanesi için geçerli olduğunu ve maalesef tohumları veya çanak yaprakları saymakta başarısız olmuştur. “Söylenmesi gereken şey şudur” diye cevap verdik, “ahmaklar Concord’da doğmamıştır; ama kim onların öyle olduğunu söylemiştir? Onların Londra’da, Paris’te veya Roma’da doğmamış olmaları kelimelerle anlatılamayacak bir şanssızlıktı ve hiçbir zaman Bateman Gölü’nü, Dokuz Dönüm Noktası’nı veya Becky-Stow’un bataklığını görmediklerini göz önüne aldığımızda, onların yapılabilecek her şeyi yaptığını görmüş olduk. Hem zaten her şeyi bir kenara bırakırsak, bu gözlemciliği yapmak için gönderilmediyse, dünyaya neden geldik?”

Onun dehası sadece düşüncelere dalmış bir halde, bu hayata uyum sağlamaya çalışarak fakat sanki emir vermek için ve mükemmel bir şirkette çalışacakmışçasına doğmuş gibi bir enerjiyle, onun birçok şeyi yapabilecekken kaybettiği hırsı nedeniyle sahip olduğu nadir hareket etme şevkinin de kaçmasından dolayı çok pişmanlık duymuşumdur. Bunu istemek yerine Amerika adına, yabanimersini üretmek daha doğrudu. Fasulyelere vurmak, imparatorlukları vurmaktan iyiydi, çünkü seneler geçse bile imparatorluklar darbe alabilir fakat fasulyeler yine fasulye olarak kalacaktı!

Ama bazıları çok sahici ve aşikâr olan bu zayıf yönleri, bu denli dirençli ve bilge ruhun içerisinde durmadan

gözden kaybolarak git gide gelişmesine neden oluyor ve yeni zaferlerle yenilgileri giderebiliyordu. Onun doğa üzerinde sürekli süsleme yaparak çalışmalarını yürütmesi ve dünyayı görmeye karşı duyduğu merakla arkadaşlarına maceralarını anlatmaktan zevk almasıyla, örnek olmasına neden oluyordu. Onlara her türlü merakı böylelikle aşılmasını başarmıştı.

Kendine has birçok özelliğe ve erdeme sahipti, hatta bu nedenle geleneksel zarafet kurallarıyla kendince alay ederdi. Üstüne üstlük, çakıl kum üzerindeki yolda yürürken kendi ayak seslerini duymaya bile katlanamaz, fakat çimlerin üzerinde, dağlarda veya ormanda yürüdüğü kadar hiçbir yolda bu denli istekli yürümemiştir. Duyuları, keskindi ve geceleri uyuduğumuz yaşanılan evin, mezbaha gibi, kötü bir hava solumamıza neden olduğunu söylemiştir. O sarıyoncanın saf kokusunu severdi. Bazı saygı değer çiçeklere karşı onlara özgü bir şerefle yaklaşır, her şeyin üstünde, gölet zambağına ve sonrasın da centiyana, Milcania scandens adlı çiçeğe sonsuz hayat ismini yakıştırmış, ıhlamur ağacını her sene ziyaret ettiğinde, “her temmuz çiçek açtığında, sanki kokusuyla kehanette bulunacakmışçasına bir soruşturma yaptığında gerçek hayattakinden daha güvenilir ve gerçekçi olduğuna emindi.” Kokusu öylesine güzeldi ki, diğer hislerin ve duyuların açığa vuramadığı hisleri dışa vurmamızı sağlıyordu. Zaten bu şekilde dünyadaki metaneti algılayabiliyordu. Dünyadan gelen yankıları duymaktan dolayı büyük bir memnuniyet duyuyor, hatta duyduğu seslerin en kalpten sesler olduğunu söylüyordu. Doğayı öyle çok seviyordu ki, yalnızlığı içinde çok mutluydu ve şehirlerin

bunu kısılandığını çünkü onların doğada olduğu gibi bir arıtma sistemlerinin olmadığını biliyor ve konutların git gide yük olmaktan ileriye geçemediğini biliyordu. Balta sürekli ormanını kesiyordu. “Şükürler olsun Tanrım,” dedi, “hiç değilse bulutları kesemiyorlar.” Gördükleri sanki mavi bir zemin üstüne ipliksi beyaz bir boyayla kendini ortaya koyabiliyordu.

Buraya yayınlanmamış el yazması örneklerinden birkaç cümleyi, sadece düşünceleri ve hisleri üzerine kayıtları değil, sahip olduğu edebi tasvir gücünün mükemmelliğini görebilmek için ekliyorum.

“Eğer sütun içinde bir alabalık bulursanız işte o zaman tesadüfî kanıtların çok güçlü olduğu söyleyebiliriz.”

“Tatlı su kefalî tadı tuzlanarak kaynatılmış kahverengi bir kâğıda benzeyen yumuşak bir balıktır.”

“Gençlik, sahip olduğu materyalle aya kadar ulaşabilecek yapıda köprüler kurar veya şan eseri dünyaya bir tapınak veya saray diker, fakat orta yaşlı bir adam eldekilerle sadece bir ahşap kulübe yaparak sonuçlandırır.”

“Lotusun kuvveti.”

“Şeytan fındık yetişen çayırlardan derelere zehrini enjekte ediyor.”

“Şeker, sağlıklı bir kulak kadar insana ağız tadı veremiyor.”

“Baldıran dallarının sürü halinde çatırdayan yapraklarına biraz fazlaca tuz ekliyorum ve böylece kulaklarda hardal etkisi yaratıyor. Ölü ağaçlar ateşi sever.”

“Mavi kuş sırtında gökyüzünü taşıyor.”

“İspinoz yeşilliği yararak öyle bir uçuyor ki, yaprakları tutuşturabilir.”

“Eğer pusulama bakabilmek için bir at yelesine ihtiyacım olursa, kararlı bir şekilde yoluma devam etmeliyim çünkü saç kuşu keskin gözleriyle yolu benden iyi yolu geçip gidebilir.”

“Ölümsüz su, hangi yüzeyden bakılırsa bakılsın yaşar vaziyette.”

“Ateş, en dayanılır üçüncü güçtür.”

“Doğa eğreliotunu daha saf yapraklar için onların kendi çizgisinde devam edebilmesi amacıyla üretmiştir.”

“Hiçbir ağacın gövdesi, kayının toprağa değdiği kısım kadar güzel ve adil değildir.”

“Nasıl çamura gömülü halde derin nehirde, bu güzel gökkuşağı tonları tatlı su istiridyесinin kabuklarına kadar gelerek nüfuz edebiliyor?”

“Zor zamanlar, bir bebeğin ikinci adımını atmasıyla başlar.”

“Bizler, özgürlük verdiğimiz insanlara tamamıyla hapşolmuş varlıklarız.”

“Korkudan daha çok korkabileceğimiz hiçbir şey yok. Ateizm Tanrı sayesinde ünlenmiştir.”

“Unutabileceğiniz şeylere ne gibi bir anlam yükleyebilirsiniz? En ufak bir düşünce bile dünya için bir zangoçtan farksızdır.”

“Bir düşüncenin karakter oluşup olgunlaşmadan ürün vermesini nasıl bekleyebiliriz?”

“Beklentilere karşı değersiz bronz bir yüzle kendini sunan kişinin bahsettiklerine güvenilebilir.”

“Eritilebilmeyi isterdim. Ancak ateşe karşı hassas olan ve istenildiğinde eritilebilen metallerden isteyebilirsiniz.

Bundan başka hiçbir şeye karşı hassasiyetleri olmamalıdır.”

Bitki bilim uzmanlarının bildiği ve yaz çiçekleri ile aynı cinsten gelmekte olan, “Sonsuz Hayat” diye adlandırılmış *Gnaphalium* Tyrolese dağlarının en tepelik yamaçlarında yetişebilen ve güderinin bile zorla eriştiği, avcının güzelliğinden ve aşkından dolayı büyülendiği(özellikle İsveç el değmemişlerinin değer kattığı) tepelere ulaşabilmek için tırmanarak, hatta tepenin başladığı yerde elinde bir çiçekle ölü bulunmuştur. Bitki bilim uzmanlarının *Gnaphalium leontopodium* diye adlandırdığı fakat İsveçlilerin *Edelweisse* dediği çiçek Asil Saflığı temsil eder. Bana öyle geliyor ki Thoreau bu bitkiyi toplamaya çalışıyordu, ki zaten buna hakkı vardı. Çalışmalarının devamlılığının sürdürülebilmesi için belli bir uzunluk gerektiriyordu ve bizler bu ani yok oluşa hazır değildik. Ülke henüz ne kadar değerli bir evlat kaybettiğinden haberdar değil. Hiç kimsenin bitiremeyeceği bu görevin ortasında bir yerde yara almış olmalı ki, böylesine asil bir ruhun henüz bir emsali ortaya çıkmadığını varsayarsak doğadan kaynaklandığını söylersek yanlış olmaz. Fakat en azından memnundu. Ruhu en asil toplum için yaratılmıştı ve bu dünyadaki koşulları göz önüne aldığımızda kısa hayatında çok yorulmuş; nerede bir tecrübe, nerede bir erdem ve güzellik varsa kendisine yuva edinebilirdi.

Onu arama, çünkü zaten seninle

ELBERT HUBBARD

Hayatı boyunca Thoreau sadece iki kitap yazabilmiş ve kitapları çok az satmıştı. Ama ölümünden sonra el yazmalarından on kitap daha çıkarıldı ve ünü giderek artmaya başladı. Boston yaşadığı sürede Thoreau'yu hiç tanımadı. O dönemin kabul görmüş yazarları arasında George S. Hillard, N. P. Willis, Caroline Kirkland, George W. Green, Parke Godwin ve Charles F. Briggs'i sayabiliriz. Dergilerin satışında çok büyük rolü olan bu yazarlar, eğer Thoreau'nun adının kendi adlarından daha çok duyulacağını ve daha uzun ömürlü olacağını söyleseler gülerlerdi. Onlar kitaplarını satın alan kişiler için yazarken Thoreau bütün çalışmasını zamana bırakmıştı. Thoreau kendi düşüncelerini yazarken ötekiler diğer insanların düşündüklerini zannettikleri şeyleri yazdılar. *The Dial*'ın basımında Thoreau'nun çok emeği vardı. Düzenli olarak dergi için şiir ve makaleler yazdı. Transandantalistlerin resmi organı, bu yazılar karşılığında hiçbir ücret ödemedi. Ciddi ve samimi bir dergi olan *The Dial*, fazla ağırbaşlı olduğu için zamanla etkisini yitirerek kapandı. "*Atlantic Monthly*" dergisi Thoreau'nun bir makalesini kabul etti ve karşılı-

ğında para da ödedi. Fakat editör James Russell Lowell, yazara danışmadan makalenin üzerinde kalem oynattığı için Thoreau bir daha aynı dergiye yazı göndermedi. Horace Greeley, Thoreau'nun yazılarıyla bizzat ilgilenmiş ve bazılarının Graham'ın ve Putnam'ın dergilerinde yayınlanmalarını sağlamıştı. *The Week* dergisi, yazarın ilk yıl maliyeti karşılayacak kadar çok satacağını garantilemesi üzerine basılmıştı. Dört yıl sonra, bin adet basılan dergiden sadece üç yüz tanesi elden çıkarılabilmmişti ve bunların çoğu da ücretsiz dağıtılanlardı. Thoreau basımının maliyetini karşılamak için işe koyuldu ve bir yıl boyunca mütalaalarda bulundu. Tanıdığı, korkuyla karışık saygı duyduğu tek kişi Walt Whitman'dı. Blake'e yazdığı bir mektupta şöyle diyordu: "On dokuz kasım bin sekiz yüz elli altıydı... Alcott buradaydı. Geçen Pazar günü onunla birlikte Greeley'in New York'un otuz altı mil kuzeyindeki çiftliğine gittim. Ertesi gün Alcott'la birlikte Beecher'in vaazını dinledik. Bir sonraki sabah da Whitman'ı ziyaret ettik. Kendisinden ve sözlerinden çok etkilendik. Dünyanın görüp görebileceği en büyük demokrat o belki de. Kaba görüntüsüne rağmen güçlü karakteri, arkadaşları tarafından çok takdir ediliyor. Dışarıdan bakınca biraz tuhaf ve sert görünüyor ama aslında tam bir centilmen. Aslında onun hakkında hâlâ kararsızım: esasen bana garip geliyor, ama onu görünce şaşıyorum. Yedi aralık bin sekiz yüz elli altı. Şu an benim için en ilginç şey, sana bahsettiğim Walt Whitman. Bana verdiği ikinci kitabını yeni bitirdim. Uzun zamandır okuduğum en faydalı kitaptı benim için. Hatırladığım en iyi şiirler Amerikalı Walt Whitman ve Günbatımı. Bu

kitapta pek hoşuma gitmeyen, şehvet hissi uyandırabilecek iki ya da üç şiir var. Aslında görüldüğünden daha az arzu uyandırıyor olabilir, ama yine de bu bölümlerin yazılmamış olmasını dilemem. Çünkü bunları okuyacak erkekler ve kadınlar öyle saf ki, zarar görmeden okuyabilirler. Bütün olarak bakıldığında şiirleri, bana son derece cesur ve Amerikan geliyor. Bu memlekette söylenen bütün vaazlar toplansa onun bu şiirleri kadar etkili olacağına inanmıyorum. Onu diğer Brooklynlilerle karıştıramazsınız. Onu okuduklarında nasıl da titrerler! Bazen biraz zorlandığımı hissediyorum. Onu gördüğümünden beri kitaplarındaki egoizmden veya böbürlenmelerden rahatsız olmadığımı farkına vardım. Walt mükemmel bir arkadaşdır. Bir keresinde bir hanım John Burroughs'a şunu sordu: "Herkes Henry Thoreau'yu örnek alsaydı dünya nasıl olurdu?" John'un yanıtı ise netti: "Çok daha gelişmiş olurdu şüphesiz!" Fakat John Amca oldukça şakacıydı. Henry Ward Beecher "Tanrı sadece bir tek Thoreau yarattı ki bu yeterliydi. Ama o tek insan için Tanrıya müteşekkiriz..." dediğinde haklı olduğunu biliyordu. Thoreau doğacı bir şairdi. Bize verdiği ders ise, en güzel dünyanın doğa olduğu, öğrenilebilecek her şeyin ayaklarımızın altında, başımızın üstünde ve etrafımızda olduğuydu. Hayat boyu bizi eğlendirecek, ilgimizi çekecek ve bize bir şeyler öğretecek her şeyin doğada olduğunu öğretti bizlere. Doğada çok az şeye ihtiyaç duyarız. Gözlerinizi kullanmanız yeter! Bir arkadaş Thoreau'ya "Bu kadar çok Kızılderili kalıntısını nereden buluyorsun?" diye sorar. Thoreau eğilip arkadaşının ayağını altından bir ok kafası alır ve "İşte böyle!" der. Bir

komşusunda yediği akşam yemeğinde hangi yemeği tercih ettiğini sorduklarında cevabı "En yakın olanı..."ydı. Onun için her şey iyiydi; hiçbir şeyden şikâyet etmez, hiçbir talepte bulunmazdı. Bir papaz kendisine neden kiliseye gitmediğini sorduğunda onu şöyle yanıtlamıştı: "Çatısı yüzünden... Çünkü yukarıya baktığımda mavi gökyüzünden başka bir şey görmek istemiyorum." Sonra masaya döndü ve papaza şunu sordu: "Vaaz verirken, kazara da olsa herhangi bir şey söylediniz mi?" Zeki vazizler her zaman ilgisini çekmedi: Hiç kimseye yazmadığı kadar çok mektup yazdığı Harrison Blake bir cemaat papazıydı. Horace Greeley Thoreau'yu Plymouth Kilisesi'ne götürdüğünde Beecher onu "Sonbaharın yanan bütün yapraklarında Tanrıyı gören adam" olarak tanıtarak oturması için platforma davet etmişti. Onun düşünceleri, tok sözlülüğü, yalan söyleyen insanlara inananlara karşı umursamazlığı son derece ulviydi. Thoreau'nun doğasında bayağılığa, iki yüzlülüğe, gizliliğe ve hileye yer yoktu. Ne onaylanmak, ne de alkış... Özgürlük dışında hiçbir şey istemezdi. Kızlarda dolaşırken onu gören işçiler, buralardan başka kimseyi geçmediği için ona seslenip sigara isterlerdi. Çiftçiler onu durdurup hava hakkında sohbet ederlerdi. Köy sokaklarında çocuklar koşup elinden ya da ceketinin ucundan çekerek nerede çilek olduğunu veya bahar çiçeklerini nerede bulabileceklerini sorarlardı. Çocuklara karşı özellikle sabırlı ve nazikti. Onlarla, George Francis Train'ın Madison Square'daki çocuklarla konuştuğu gibi konuşurdu. Çocuklar onu bir şekilde kendilerine yakın bulurlardı. Zamanla hiç aldırmadan onlara flüt çalar, ağaç dallarından

oyuncaklar yapardı. Zaman zaman düşkünler evinden gelen zihinsel özürlüler onun ormandaki kulübesinin etrafında dolaşırlardı. Thoreau onlarla da gayet nazik ilgilenir, dönüşlerinde düşkünler evine kadar eşlik ederdi onlara. Blake'e göre Thoreau'nun dünyevi sağduyudan yoksun oluşu ve cesareti bazı durumlarda onu John Brown'dan bile daha yenilmez olmasını sağlıyordu. Blake şu olayı da anlatıyor: Bir keresinde Thoreau tek başına Concord'dan iki mil uzaklıkta bir yolda yürürken iki serserinin çilek toplayan bir kızı durdurup onu rahatsız etmeye başladıklarını görmüş. Genç kızın sıkıntısını göre Thoreau hemen iki serseriye yakalayıp köye götürmüş ve Sam Staples denen o korkunç transandantaliste teslim etmişti. Thoreau'nun kemerli burnu ve fiziksel özellikleri, nadiren de olsa hiç kimsenin sorgulayamayacağı bir otoriteye dönüşürdü. Hayatından başka kaybedecek hiçbir şeyi olmayan, ona da fazla önem vermeyen bir adamdı. "Biraz daha çok tutkusu ve biraz daha az sempatisi olsaydı dünya yeni bir Sezar'la tanışmış olurdu..." diyor Blake. Korkaklık, uç noktaya kadar taşınabilecek tek sağduyudur. Thoreau para kazanma, ünlü olma, sağlığını koruma, arkadaşlarına sahip çıkma ve yeni arkadaşlar edinme konularında hiç basiretli değildi. Neye mal olacağını hesaba katmadan davranmak cengâverliktir. Thoreau çatışmaya eğilimli değildi. Genellikle direnmezdi. En çok önem verdiği şey ağırbaşlılıktı ki bu da çatışma ve kavgadan uzak durmak demekti. Dünyevi zenginliğin ve bizim kalkınma dediğimiz şeyin onun gözünde hiçbir değeri yoktu. Ama onun yargıları genellikle olumluydu: Bu kavramlar zor zamanlarda önemli

olabilirdi; fakat genellikle toplum, rahipler ve diğer herkes konuya yanlış açıdan bakıyorlardı. Hem özel sektörde hem devletteki bu genel acizlik, en azından bize kimin dümende olduğunu hatırlattığı için mutlu olunacak bir durumdur. Eğer tüccarlarımızın ve bankaların çoğu başarısız olmasaydı, dünyanın eski kanunlarına olan inancım sarsılabilirdi. Bu tür işler yapanların yüzde doksan altısının kesinlikle iflas edeceği ifadesi belki de istatistiğin açığa çıkardığı en güzel şeydi. Bir yerlerde şöyle denmiyor mu: “Tanrı yönetiyor, bırakın dünya eğlen-sin”? Eğer binlerce insan işlerinden atılıyorsa bu, zaten iyi bir işleri olmadığı anlamına gelir. Neden bu ipuçlarını görmüyorlar? Çok çalışkan olmak yeterli değil; karıncalar da çok çalışıyor. Ne için çok çalışıyorsunuz?

Tüccarlar ve finans kurumları, sanki kendi durumları sabit ve sürekliymiş gibi, uzun süre transandantalizmi ve tefekkürü gelip geçici bir saçmalık olarak görüp güldüler. Eğer bu kurumlardan hayatta kalabilecek, sağlam olanın hangisi olduğu sorulsa, bankalar denirdi kuşkusuz. Fakat en güçlüsü bile güçlü rüzgâra karşı duramadı. Neredeyse hiçbirisi sözünü tutamadı. Sadece Brook Farm ve Fourierite cemaatleri değil, genelde bütün cemaatler başarısız oldu. Ama ay ışığı hâlâ dingin, hayırsever ve değişmez bir şekilde duruyordu. Thoreau kötümser değildi. Ne insanlardan şikâyet ederdi ne de kaderden. Tek görevinin yaşamak olduğuna inanırdı. Sözleri çok sert ve iğneleyici olsa da bunlar acı sözler değildi. Hiç kimse için hayatı zorlaştırmadı, hiç kimsenin yükünü artırmadı. Doğaya yakın olmak, gurur, neşe, kendi kendine yetme onun en üstün özellikleriydi. Akli umuttan yanaydı. Her

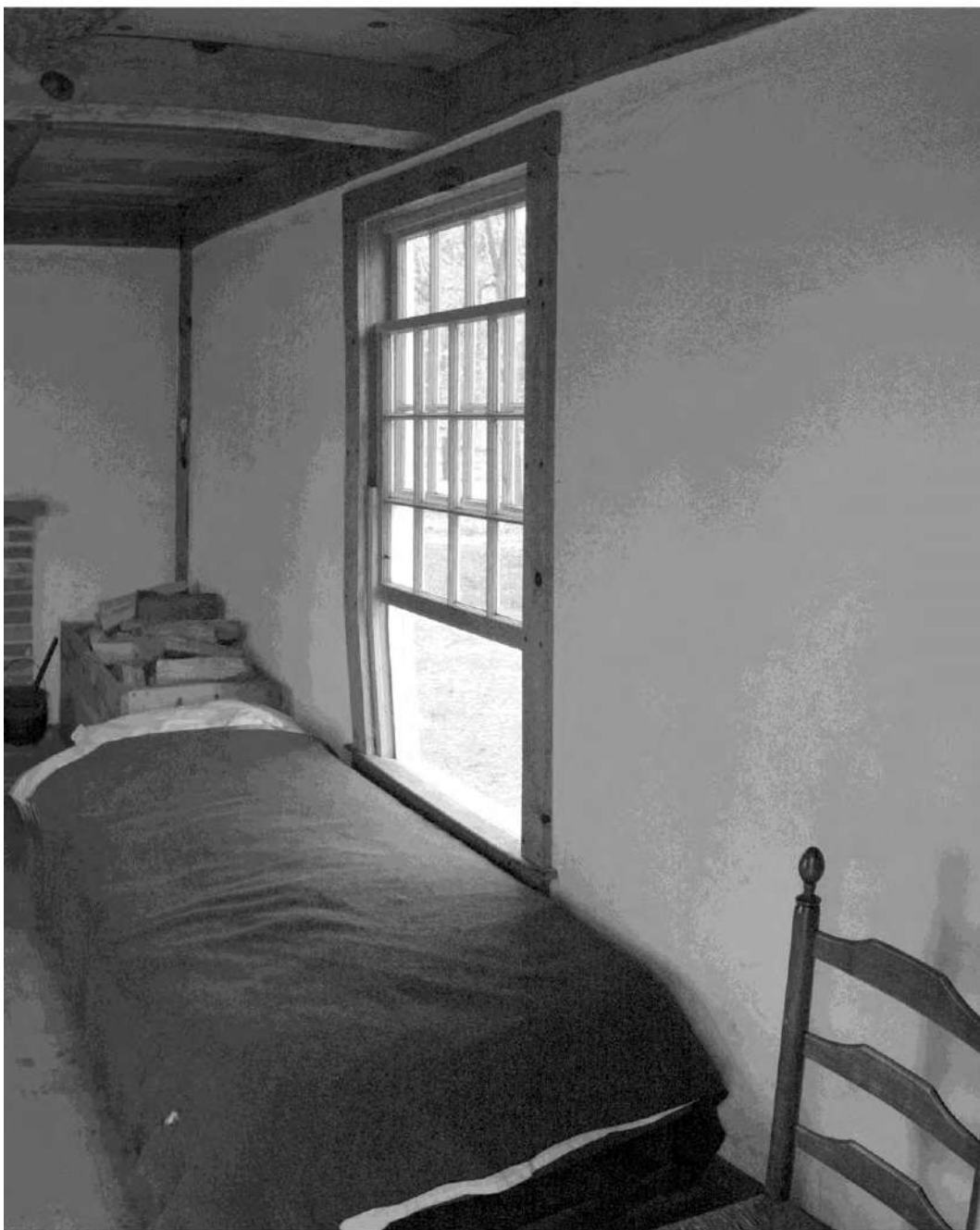
zaman nüktedan ve iyi huyluydu. Tanrıyla barışıp barışmadığı sorulduğunda cevabı “Ben onunla hiç tartışmadım ki!” olurdu. Kırk dört yaşında, annesinin mütevazı evinde öldü. Köy okulu çocukların cenaze törenine katılmasına izin verince tam üç yüz çocuk Sleepy Hallow mezarlığına kadar korteje katıldı. Emerson mezarı başında bir konuşma yaptı; Alcott, Thoreau’nun şiirlerinden birkaç alıntı okudu. Louisa Alcott ise Thoreau’nun ardından yazdığı şu şiiri okudu:

*Ah çekerek dedik ki: "Pan'ımız öldü;
Flütü nebrin kenarına sessiz duruyor,
Güneşin arzulu ışıkları titreyiyor etrafında,
Ama müziğin şen sesi yok artık.
Babar, zamansız yazın matemini tutuyor:
Kuşlar ağutlar yakıyor;
Tomcuklar yolunu gözliyor,
Ama ormanın dâhisi yok artık."
Ve el değmemiş flütten,
Bir nefes geliyor yumuşak, abenkli:
"Ölüm yoktur onun gibiler için;
Ebedi hayatı hak eder onlar;
Ruhu daha yücedir bedeninden.
Adaletin bilgeligi,
Küçük bir noktayı kıtaya,
Ve bir şairin hayatını nesire dönüştürdü.
"Pişmanlık duymadı hiçbir şeyden...
O ince rubu, sadece besledi ve güçlendirdi ormanı,*

*Ve hiç üzmedi dünyayı.
Ey yalnız kalp! O hep burada,
Göremesen de hissedersin varlığını,
Sebatkâr, bilge, dingin;
Onu arama, çünkü zaten seninle."*

Türkçesi: Asena Yılmaz

Sivil İtaatsizlik Nedir?

20. yüzyılın kilit kavramı “demokrasi” her türlü sorunu çözen bir araç olarak algılanmakla birlikte kavramın kendi içinde barındırdığı açmazlar nedeniyle birçok siyasal tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Bu açmazlardan en çok tartışılanı ise demokratik toplumların unsurlarından bir olan “Hukuk Devleti Olma İlkesi”dir.

Hukuk devleti; yasa yapıcıları ve uygulayıcıları da dahil olmak üzere devletin tüm organlarının ve vatandaşlarının hukuk kurallarına uyma yükümlülüğünün olduğu ve bunun yargısal denetime tabi olduğu düzendir. Bu düzenlerde birey olmak, vatandaş olmak önemlidir. Ve bireyler bundan doğan haklarını kullanabildikleri, yükümlülükleri yerine getirebildikleri ölçüde bireylerdir.

Böyle bir toplumda devlet, meşruluğunun ve devamının, onu oluşturan bireylerin istekleri ve seçimleri doğrultusunda hareket etmesine bağlı olduğunun bilincindedir. Bu noktada bireyin iktidarın keyfilliğini engelleyebileceği ve haklarını savunabileceği yollar ortaya çıkmaktadır.

Yapılması gereken; hükümete en iyi en etkili olacak yolla tepkileri iletmektir.

Bu yol ise özel alanlarda durumdan nedenli rahatsız olduğunun dile getirilmesi değil, kamusal alanda baskı grubu oluşturmak, etkili olmaya çalışmaktır.

Baskı yollarından biri, belki de en önemlisi “sivil itaatsizlik” eylemidir. Sivil itaatsizlik, haksız olduğu düşünülen bir uygulamaya karşı bütün yasal yollar tüketildikten sonra girilen ve o anki hukuk düzenince yasal olarak kabul edilmeyen eylemlerdir.

Eylem tarzı ve hedeflediği amaç bakımından terörizmden, düşünsel çerçevesi bakımından ise anarşizmden tamamen farklı olan “Sivil İtaatsizlik” kavramı ilk defa 1849 yılında Amerika’da Henry David Thoreau (1817-1862) tarafından kullanıldı. Thoreau görüşlerini 1849’da *Resistace of Civil Lavernment*”, daha sonra da *“Civil Disobedience”* (1866) adlı makaleleriyle gündeme getirdi.

Bugün üzerinde çok tartışılan sivil itaatsizlik kavramının bir çok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan en tipik alanı, dar tanım olarak da ifade edilen Fleish’in tanımıdır: “Sivil İtaatsizlik devlet gücünün üçüncü kişilerce de açıkça görülebilir ve anlaşılabilir derecede, haksız olarak duyumsanan bir edimine karşı, kaba güç kullanmadan ve kamuya açık olarak gerçekleştirilen bir protesto eylemidir. Bu eylem dikkate değer bir siyasi ahlaki motivasyondan kaynaklanır, en azından bir adet suç uygun bir hukuk ihlalinin içerir ve norm ihlalinin hukuki sonuçlarına katlanmaya hazır bulunmak tutumunu taşır.” Bu tutum sivil itaatsizliğin öncüleri olarak nitelenen insanların (Socrates, Mahatma Landhi, Martin Luther King) düşünce ve eylemlerinde de önemli bir yer tutmaktaydı.

Sivil itaatsizlik kavramı için yapılan diğer iki modern tanımlama ise şu şekilde ifade edilmektedir;

“Şu ya da bir ölçüde adil ilişkilerin hüküm sürdüğü demokratik bir sistemde ortaya çıkan ciddi haksızlıklara karşı, yasal imkanların tükendiği bir noktada, son bir çare olarak başvurulana, anayasa ya da toplumsal sözleşmede ifadesini bulan, ortak adalet anlayışını temel alan, şiddeti reddeden, yasa dışı politik bir edimdir.”

“Hukuk devleti idesinin içerdığı üstün değerler uğruna, kamuya açık ve yasaya aykırı olarak gerçekleştirilen, bu sırada üçüncü kişilerin hakkını çiğnemeyen, barışçıl bir protesto eylemidir.”

Sivil İtaatsizliğin Unsurları

Yasaya Aykırılık

Sivil itaatsizlik haksız bir uygulamaya karşı bütün yasal yollar denendikten sonra girilen “yasa dışı” bir eylemdir. Ancak yasa dışı eyleme girişmek ilke olarak yasa dışı örgütlenmeyi ya da eylemi savunmak anlamına gelmez. Sivil itaatsizlik toplumsal sözleşmenin çiğnenmesinden duyulan kaygıyı dile getirmek için başvurulana bir tepki türüdür. Bu anlamıyla sivil itaatsizlik yasa dışı ancak “meşru” bir eylem olarak değerlendirilir.

Sivil itaatsizlik, doğrudan veya dolaylı olarak ortaya konulabilir. Doğrudan sivil itaatsizlikte, söz konusu pozitif hukuk normuna, bir düzenlemeyi çiğneyerek yapılan bir protesto eylemi iken; dolaylı yapılan sivil itaatsizlikte, karşı çekilen hukuk kuralı ile protesto eylemi aynı değildir. İlgili pozitif hukuk metnine aykırı davranılmaksızın bir protesto eylemi söz konusudur.

Sivil İtaatsizlik kamuya açık aleni bir eylemdir; sivil itaatsizlik kavramının en önemli unsurlarından biri kamuya açıklıktır. Sivil itaatsizlik vicdanlarda yatan bir adalet, bir hakkaniyet duygusuna çağre niteliğinde olduğundan, kamuya açıklık vasfı aranmaktadır. Sadece olaydan mağdur olanın değil “her insanın böyle bir olguya karşı tepki duyması gerektiği” öngörüsünden hareket etmektedir. Kişisel çıkar arayışlarının ötesinde, aynı durumdaki herkes için adalete yönelik bir çözüm arayışı olan sivil itaatsizlik bu yönüyle kamusalığını da ortaya koymaktadır.

Doğrudan sivil itaatsizlikte, söz konusu pozitif hukuk normuna, bu kuralın getirdiği düzenlemeyi çiğneyerek yapılan bir protesto eylemi ile karşı çıkış söz konusudur. Bu duruma örnek olarak, ülkemizde frekans ve yayın yapmaya ilişkin yasal düzenleme yapılmadan önceki özel radyo ve televizyon yayınlarını gösterebiliriz.

Dolaylı sivil itaatsizlikte ise, karşı çıkılan hukuk kuralı ile protesto eylemi aynı değildir. İlgili pozitif hukuk metnine aykırı davranılmaksızın bir protesto eylemi söz konusudur. Örneğin, uluslararası bir askeri anlaşma gereği yerleştirilen uzun menzilli füzelerin kaldırılması için girilen bir protesto eyleminde, bu anlaşma metninin çiğnenmesi mümkün olmadığından, konuya kamuoyunun dikkatini çekecek, başka bir protesto yapılabilir. Gandhi’nin pasif direniş tutumu da dolaylı protestonun tipik örneklerinden biridir.

Bir sivil itaatsizlik eylemi gerçekleştirilmeden önce eylemin hedefi ve nasıl gerçekleştirileceği baştan açıklanır. Eylemin gidişatının ve ortaya çıkardığı sonuçların eylemin başından söylenenlere uygun olması gerekir. Ey-

lemcinin, eylemin başında söyledikleri ile eylem sırasında yaşananların farklı olması, gerçekleştirilen eylemin bir sivil itaatsizlik eylemi olarak sunulmasını güçleştirir.

Sivil itaatsizlik şiddet kullanımını dışlayan bir eylemdir; şiddet kullanımı diğer protesto biçimlerini sivil itaatsizlikten ayıran en temel özelliklerden birisidir. Sivil itaatsizlik şiddetsiz olmalıdır. Şiddet şiddeti doğurmakta ve çoğunlukla da tırmanmaktadır. Sivil itaatsiz, kendisine karşı şiddeti haklı kılacak ve çoğaltacak bir şiddet kullanımına girmekten kaçınarak, şiddete maruz kalmayı tercih eden bir bilinç düzeyine sahiptir.

Diğer yandan, eylemin yapısı gereği, az da olsa ortaya bir hareketlilik çıkıyorsa: bunun sivil itaatsizlik eylemi olup olmadığının en önemli ölçütü, üçüncü şahısların hak ve özgürlüklerinin çiğnenip çiğnenmediğidir.

Eğer üçüncü şahısların hak ve özgürlükleri ihlâl ediliyorsa eylem bir sivil itaatsizlik eylemi olmaktan çıkar. Çünkü sivil itaatsizlik çoğunluğa yapılan bir çağır, bir mesajdır.

Sivil itaatsizlik, “Hukuk sisteminin içinde aksayan bir kurala karşı çıkmıştır.” Dolayısıyla, sistemin bütününe yönelik genel bir kabul söz konusudur. Sivil itaatsizlik, toplumsal durum karşısında, yasaya aykırı davranışa zorunlu kılacak, vicdani bir duygu-düşünce sürecidir. Bu vicdani süreç kişiyi sivil itaatsizliğe götüren süreçtir. Asıl alan, karşı çıkılan ya da istenen şeylerde ortaklıktır. Düşünsel düzeyde genel bir örtüşmenin değil, kısmi bir çakışmanın varlığı yeterlidir. İdeolojik birliktelikler sivil itaatsizlik kavramının ve eyleminin ruhuna aykırıdır.

Sivil itaatsizlik çiğnenen pozitif hukuk normunun yaptırımına katlanma tutumunu gerektiren bir eylemdir; bu tür bir eyleme katılanlar, bu protesto eylemiyle ihlâl ettikleri yasanın yaptırımlarına katlanmayı göze almaktadırlar. Yaptırımlara katlanma “hukuksal düzene” duyulan bağlılık ve güvenin bir göstergesidir.

Ancak literatürde hukuki sorumluluk konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı teorisyenler hukuki sorumluluğu üstlenmenin eylemcilerin samimiyetlerinin ifadesi olarak değerlendirmekte ve eylemin çağrı etkisini güçlendireceği gerekçesiyle hukuki sorumluluğun üstlenilmesi gerektiği görüşündedir.

Bazı teorisyenler ise meşru düzeyde girilen bir eylemden dolayı cezalandırmayı kabul etmenin doğru olmadığı görüşünü savuna gelmektedir.

Şiddet içermeme unsurunda olduğu gibi, bu katlanmak tutumu da, sivil itaatsizliği, diğer protesto çeşitlerinden ayırmaktadır.

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze “sivil itaatsizlik” olarak niteleyebileceğimiz bazı eylemlerin yapıldığı söylenebilir. Bu bağlamda Sokrates, Henry David Thoreau ve Mahatma Gandhi sivil itaatsizlik eylemlerinin fikir öncüleri ve uygulayıcıları olarak kabul edilmektedir. Konunun enine boyuna anlaşılabilmesi için, bu bölümde Sokrates, Thoreau ve Gandhi’nin hayat hikâyelerine yer verilecektir. Ardından Türkiye’de yaşanan sivil itaatsizlik eylemlerinden örnekler verilecektir.

Öncüler

Sokrates (M.Ö. 469-399)

Yunanlı filozof Sokrates, İsa'dan önce, 469-399 yılları arasında, Atina'da yaşadı. Genellikle ahlak felsefesinin, yani değer öğretisinin kurucusu olarak bilinse de ondan asıl geriye kalan, kişilerin özlerinin ne olduğunu göstermeye yönelik çalışmalarıdır. Yaşamının ilk safhalarında doğa bilimleriyle, canlı varlıkların üremesi ve kaybolup gitmesi olgusuyla ilgilenen düşünür, diyalog sanatı ve diyalektikle de insanlara, bilgiye sahip olduklarını sanmanın bir yanılgı olduğunu kanıtlamaya çalışır.

Her zaman yazma yerine konuşmayı ve sorgulamayı tercih etmiştir. Hakikate ortak bir çaba ile ulaşılabilceğine inandığı için, etrafındakilerle sürekli diyalog halinde oldu. Her şeyden önce, insanın kendi nefsinin mahiyetini bilmesi gerektiğini savunup “kendini bil” sözünü bir tarz olarak benimsedi.

Sokrates, o günkü Atina yönetiminin özgürlük anlayışıyla ters düştü. Gençleri baştan çıkarmakla suçlanarak yargılandı. Atina Sitesi'nde esas olan düşünce, sitenin korunması olduğu için gençlerle ilgili düzenlemelere ağır cezalar verilmekteydi. Sokrates yapılan yargılamanın sonucunda ölüm cezasıyla cezalandırıldı. Sokrates savunmasında, kendisine yöneltilen suçun söz konusu olmadığı gibi, asıl amacının düşünce özgürlüğünün önemini vurgulamak olduğunu söyledi. Hatta daha da ileriye giderek, sitenin varlığını koruyabilmesi için özgür düşüncüyü esas alması gerektiğini savundu.

Bu suça bağılı olarak başlangıcından itibaren Sokrates, hiçbir itirazda bulunmaksızın yargılanmaya razı oldu. Hatta ilk aşamada lehine gelişmiş olan durumu göz ardı ederek, savunmasını düşünce özgürlüğüne ilişkin bir söyleve dönüştürdü. Yönetim tarafından böyle bir suçun varlığı kabul edilecekse, kendisine verilen ölüm cezasını da hiç itirazsız benimsemeyeceğini söyleyerek sisteme olan bağlılığını da gösterdi.

Sokrates, kendisine verilmiş olan ölüm cezasının haksızlığını tartışmamaktadır. Gençleri baştan çıkarma suçunun, aslında düşünce özgürlüğüne yönelik bir eylem olduğunu ve Site'nin de olayı bu şekilde değerlendirmesi gerektiğini savunmasına esas yapmıştır. Sivil itaatsizlik olarak değerlendirilen, söz konusu suçun işlenmemiş olması ya da cezanın haksız oluşu değil, düşünce özgürlüğü karşısında Sokrates'in takındığı tavırla, Site'nin değerlendirilmesi arasındaki farktan kaynaklanmaktadır.

Henry David THOREAU (1817-1862)

Thoreu'nun hiçbir zenginlik hırsı yoktu ve kendisine asgari geçim şartlarını sağlamaktan ödete bir iş de istemiyordu. En büyük emeli Concord kırlarında dolaşmak, tabiatı doğrudan doğruya müşahade etmek, tefekküre dalmak, okumak, yazmak –kısacası istediği her şeyi yapmak- gibi önemli saydığı şeyler için yeterli zaman bulabilmektir. Kutsal kitabın “altı gün çalışma, bir gün istirahat” formülü yerine o tam tersini yaptı ve haftanın yedinci gününü çalışmaya ayırdı.

Thoreau bu düşüncesini, kendisini her türlü fuzuli şeylerden arınmış, sade bir hayat içerisinde, iki yılını

Concord yakınındaki Walden Pond'da yaşayarak hayata geçirdi. Orada bir kulübe yaptı, fasülye, ve patates ekti, en taze gıdaları –özellikle pirinç, mısır, patates, şeker pancarı- yedi ve orada cemiyetten uzak, tek başına yaşadı. Bu süre içerisinde yoğun bir okuma ve yazma imkânı buldu ve Amerikan edebiyatının en büyük eserlerinden birini meydana getirdi: “Walden” yahut “Ormandaki Hayat”(1854).

Walden Pond'a çekilişinden hemen sonra Concord'a yaptığı bir ziyaret sırasında Thoreau, seçmen vergisini ödemeyi reddetmesinden dolayı tutuklandı ve hapse atıldı. Her ne kadar yakınları tarafından vergisi ödenerek hapisten ertesi gün çıkarıldıysa da bu tecrübe onun “sivil itaatsizlik” adlı eserini yazmasına sebep oldu.

Thoreau'nun fikirleri hayattayken pek ilgi uyandırmamıştır. Ancak, Gandhi'yle birlikte Thoreau bütün dünyada tanınmış ve fikirleri ilgi uyandırmıştır.

Thoreau'nun “Sivil İtaatsizlik” adlı denemesinde kaleme aldığı düşünceleri dört temel ilkeye dayanmaktadır:

* Bir kimsenin ülkesinin yasasından daha yüce bir yasa vardır. Bu vicdanın yasasıdır.

* Bu yüce yasayla ülkenin yasası birbiriyle çatışır duruma geldiğinde kişinin ödevi “yüce yasaya uymak, ülke yasasına bile bile karşı gelmektir.

* Kişi ülkenin yasasına bile bile karşı geliyorsa bu eylemin bütün sonuçlarını göze almayı istiyor olmalıdır, hapishaneye kapatılmayı bile!

* Oysa hapishaneye girmek sanıldığı kadar olumsuz bir edim değildir. Bu durum iyi niyetli kişilerin dikkatini kötü yasaya çekmeye yarayacak, bu yasanın kaldırılması

sonucuna katkıda bulunacaktır. Ya da yeterince kişi hapishaneye kapatılırsa, edimleri devlet mekanizmasını işlemez kılmayı, dolayısıyla kötü yasayı uygulanamaz duruma getirmeyi sağlayacaktır.

Mahatma GANDHİ (1869-1948)

Thoreau'nun "sivil itaatsizlik" konusunda geliştirdiği fikirlerini uygulamaya koyan tarihteki en önemli kişi Gandhi'dir. 2 Ekim 1869'da Probender'de dünyaya gelen Gandhi, İngiltere'de hukuk eğitimi gördü. Bu süre içerisinde Batı'nın ve Doğu'nun birçok düşünür ve filozofların eserlerini okuyarak kendini yetiştirdi.

Gandhi, Cayna dininin temel ilkesi olan Ahimsa'yı (tüm canlılara saygı duyup onlara zarar vermeme ilkesini) şiddet karşıtlığına dayanan bir mücadele yöntemine dönüştürdü. Daha sonra Ahimsa ve sivil itaatsizlik öğretilerinden yola çıkarak "Satyagraha"yı oluşturdu. Hakikat (sat) ve sebat (agraha) kelimelerinden oluşan bu kavrama göre insan, inandığı gerçeği ilân etmelidir ve hiç kimseye karşı şiddet göstermeden bunun uğrunda ölmeye hazır olmalıdır.

Satyagraha, insanı iki ayrı alanda mücadele etmeye çağırır:

Birinci alan; dış dünyadır. İnsan dış dünyaya karşı sivil itaatsizlik, pasif direniş ve şiddet aleyhtarlığı ilkelerine sadık kalarak inancının savunmalıdır.

İkinci alan ise; insanın kendi benliğidir. İnsan nefis terbiyesi ve riyazet ve oruç gibi yöntemlerle nefisini arındırıp ruhunu dünyevi arzulardan kurtarmalıdır.

Özcesi Gandhi, toplumsal ve siyasal hedeflere ulaşma felsefesinin adını “Satyagraha” olarak belirlemiştir. Toplumsal ve siyasal hedeflere şiddet kullanarak ulaşmanın adına ise terörizm diyoruz.

Bu çerçevede, Gandhi’nin geliştirmiş olduğu yöntemin ana ilkeleri şunlardır:

- * Güç odakları ile işbirliğinden kaçınmak,
- * Pasif direniş teknikleri geliştirip bunları uygulamak,
- * Satyagraha gücünü kullanmak.

1914 yılına kadar Güney Afrika’da kalan Gandhi, General Jan Smuts tarafından yönetilen hükümet kuvvetleriyle devamlı bir mücadele verdi. Bu hükümete karşı şiddet haricinde her türlü yöntemi kullandı. Gandhi’nin kullandığı işbirliğinden kaçma, pasif direnme, sivil itaatsizlik ve Satyagraha teknikleri meyvesini verdi ve Başbakan Smuts ile hükümeti Hintlilerin birçok önemli isteğini kabul etti. Bu istekler arasında parmak izi kanununun kaldırılması, adam başına üç sterlin verginin ilgası, Hindularla Müslümanlar arasındaki evliliklerin geçerliliği, tahsil yapmış Hintlilerin göç etmesi üzerine konan sınırlamaların kaldırılması ve Hintli vatandaşların kanuni haklarının korunmasına dair bir vaat da bulunuyordu.

1915’te Hindistan’a dönen Gandhi, 1948’de bir Hintli suikastçı tarafından öldürölünceye kadar, Pakistan ve Hindistan’a özgürlük kazandıracak kuvvetleri idare etti. Fiziksel olarak çok şey başaramayacağı izlenimi uyandıran Gandhi, İngiliz sömürgeciliğine karşı başlattığı hürriyet mücadelesini tüm toplumun ruhunda tutuşturmayı

başardı. Bunun için grevler tertip etti, yürüyüşler düzenledi, boykotlar ilân etti, açlık grevi ve ölüm oruçları tuttu, mektup ve telgraf kampanyaları düzenledi ve Hindistan ile Pakistan'ın bağımsızlıklarını kazanmalarını sağladı. Gerçek şu ki, o dönemdeki İngiliz yönetiminin despotizmi bilinmeden, Gandhi'nin başarısını anlamak mümkün değildir.

Gandhi'nin hayranlarından biri olan Albert Einstein'nin değerlendirmesi çok ilginçtir: “Gandhi'nin düşünen insanlar üzerindeki bıraktığı ahlâki etki, kaba gücün gözde çok büyütüldüğü günümüzde görüldüğünden çok daha kalıcı olacağı benzer. Kaderin gelecek kuşaklara yol gösteren, böylesine parlak görüşlü bir insanı bize bağışlamasını bir talih saymalı ve şükran duymalıyız.”

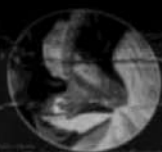
UNABRIDGED CLASSIC
MARY
SHELLEY

FRANKENSTEIN

Includes
Detailed
Notes and
Commentary

TO KILL A MOCKINGBIRD • Harper Lee

Gone
with the
Wind

MARGARET
MITCHELL

THE WIND • JEROME LAWRENCE & ROBERT E. LEE

The Pelican Shakespeare
Hamlet

Alice in Wonderland Lewis Carroll

ERICH MARIA
REMARQUE

All Quiet
on the
Western Front

JANE EYRE

Charlotte Brontë

Wuthering Heights Emily Brontë

THE VARIORUM WALDEN • THOREAU

The Jungle • Upton Sinclair

A Streetcar Named Desire Tennessee Williams

LAUBERT • MADAME BOVARY

ISBN 0 14
04 4015 1

OF AVOLON
MARION
ZIMMER
BRADLEY

AS SHRUGGED AYN RAND

FOR WHOM THE
BELL TOLLS

F. SCOTT
FITZGERALD

THE GREAT GATSBY

EKONOMİK İTAATSİZLİK

En büyük ihtiyaç, vücutlarımızı, yaşamsal ısıyı içimizde tutarak, sıcak su tutabilmektir. Buna göre asıl içimizi acıtan şey, sadece yeme ve giyinme, barınma için değil ama bizim yataklarımız, gece giydiğimiz kıyafetlerde, kuluçkadayken çalınan ve kuşun daha yavrusunu beslediği dönemde yuvasını yuva içinde kuran, köstebeğin yapraktan yapma yuvasıdır.

Eğer rahatsızlık duyduğumuz şeylerden bahsetmemiz gerekirse, sosyal alandan daha çok fiziksel anlamda, fakir adam soğuktan şikâyet etmez çünkü bu dünya zaten soğuk bir dünyadır. Bazı iklimlerde yaz, bir çeşit cennet hayatını yaşamayı mümkün kılabilir. Yakıt, yemeğini pişirmek dışında gereksizdir ki güneşin kendi ısısı vardır ve birçok meyve kendi ısısı sayesinde olgunlaşarak yenilecek duruma gelir, bu arada yemek çeşitliliği fazladır ve ulaşımı daha kolaydır ve giyim, barınma gibi gereksinimler neredeyse gereksizdir.

Günümüzde, bu ülkede, kendi deneyimlerime göre, bazı araç-gereçler, bir bıçak, balta, kürek, el arabası gibi şeyler ve çalışkan biri için lamba ışığı, kitapçı ve kitaplara ulaşılabilirlik ve diğer bir seviyeye geçerse her şey çok üs-

tünkörü ve saçma fiyatlar söz konusudur. Buna rağmen bazıları dünyanın başka yerlerine giderek daha barbar ve sağlıklı bölgelerinde kendilerini on ya da yirmi seneliğine bu şekilde yaşamaya adanarak – işte bu, rahatça sıcacık tutar – ve Kuzey Amerika Eyaletleri’nde ölürlər. Tabii ki modaya uygun bir şekilde, önceden de kast ettiğim gibi, aşırı lükse kaçan derecede zenginler; sadece basitçe rahat bir sıcak içinde yaşamazlar, doğal olmayan bir biçimde pişerler.

Yaşamın rahatlıkları olan adlandırılan birçok lüks, sadece kaçınılmaz değil fakat pozitif bir şekilde insanoğlunun yükselirken karşısına çıkan ayak bağlarıdır. Rahatlıklara ve lükse saygı sayesinde, en bilgisi bile fakirden daha kıt ve basit yaşamıştır.

Eski filozoflar, Çinli, Hindu, Pers, Yunan, hepside dışarıdan zengin görünenlerden ne daha fakir, ne de derinlemesine daha zenginlerdi diyebiliriz. Onlar hakkında çok fazla şey bilmiyoruz. Onlar hakkında bu kadar şey bilmemiz bile dikkate değer. Aynı şey, onların türünden daha modern reformistler ve hayırseverler içinde geçerlidir. Gönüllü fakirlik dememiz gereken şeyin temelinin avantajı üzerinden bakıldığında hiçbirisi tarafsız ya da bilge gözlemcisi olamamıştır. Lüks bir hayat için, meyvede bir lükstür, tarım için düşündüğümüzde veya ticarete veya edebiyatta veya sanatta.

Bugünlerde felsefe profesörleri var, filozof değil. Buna rağmen eğitmek bile hayranlık verici, çünkü yaşamak hayranlık verici. Filozof olmak sadece ince düşüncelere sahip olmak değildir, okul içinde değil, ilime duyulan aşkın hayatın dayattıklarına tercih eden ve sade bir haya-

tı tercih ederek, bağımsız, bağışlayıcı ve güven dolu bir hayat sürdürmektir. Hayatta karşımıza çıkan bazı problemleri teoride değilse de pratikte çözümlemektir bu.

Büyük düşünürlerin ve ekollerin ortak özelliklerine bakarsak, ne krallık ne de adamlık taslayarak, saray mebusu başarısıyla kendilerini ortaya koyarlar. Asil bir insan türüne hiç yakışmayacak şekilde, pratikte babalarında yaptıkları gibi, topluma ayak uydurmak için sade bir değişim geçirerek yaşamlarını sürdürüyorlar.

Peki, ama bir adam hiç yozlaşır mı? Ailelerin dağılmasına ne sebep olur? Ulusları mahveden ve kuvvetten düşüren şeyin, yani lüksün doğası nedir? Bunların hiçbirinin bize ait olmayan hayatlar olduğuna emin değil miyiz? Sadece dışarıdan hayatına baktığımızda bile çağından ileride olan kişiye filozof deriz. Çağdaşları gibi, ısıtılmamış, giydirilmemiş, barındırılmamış ve beslenmemiştir. Bir insan filozof olup, başka bir adamdan daha iyi yöntemlerle yaşam ısınısını sağlayamaz mı?

Bir adam bu şekilde ısınabiliyorsa bir sonraki adımda başka ne ister ki? Eminim ki, aynı şekilde olmasa da daha sıcak tutamayacak şekilde, daha çok ve zengin besinlerle, daha geniş ve kocaman bir evle, kaliteli ve pahalı bir giyimle ve bunun gibi sayısızca durmaksızın daha çok ısıtacak ateşlere sahip olunabilir.

Hayatı boyunca ihtiyaç duyabileceği her şeye sahip olduktan sonra ihtiyaç fazlası şeylere sahip olmaktan başka bir alternatifi kalmaz ve bu angarya uğraş bu şekilde başlamış olur. Toprakta, içeriye doğru bakıldığında gidecek kök salıveren tohum, artık güven sayesinde yukarıya doğru fışkırmaktadır. Bir adam kendini toprağa kökleri-

le bu kadar sıkıca sarıp sarmalamışsa, neden aynı ölçüde tepelerdeki cennetlere çıkmaya çabalar ki?

Daha asil meyveler düşünüldüğünde, ışığa ve havaya daha kolay ulaşabildikleri için fazla değerlidirler ve topraktan çok yukarıda yetişirler ve sanki yenilecek bir şey değilmişçesine, zira iki senede bir yetiştirildikleri göz önüne alındığında, birçok zaman kökünün kalitesine bakılarak, meyvenin kalitesine göre çiçek kesilerek daha sonraki hasat döneminde de faydalanabilir.

Cesur ve güçlü kurallar buyurmak niyetinde değilim, kendimi de içinde tuttuğum fakat durum ne olursa olsun ve iş sahibi olsun ya da olmasın bu durumu düzeltmek için hiç bir şey yapmayan genellikle her şeyden hoşnutsuz ve aylak aylak kendi dönemlerinin ne kadar zor olduğundan şikayetçi adamlar haricinde, bazıları cennette ya da cehennemde olsa bile işlerine sahip çıktıkça, şansları sayesinde daha mükemmeliyetçi bir biçimde ve zenginden daha bolca ve kendilerini hiç fakirleştirmeden ve nasıl yaşadıklarından bir haber ki işin doğrusu, eğer hayalini kurmuş olsalardı kimse onlardaki teşviki ve ilhamı o günkü şartlar altında aşkla ve sevgiyle bağlı olanlar kadar gerçekleştiremezdi.

Bazılarıysa durmadan, söylediklerine göre görevlerine yaptıkları için, en enerjik ve hareketli biçimde şikâyet ediyorlar. Ve bir de aklımdan tüm zamanların ve sınıfların farkında olmaksızın en fakirleşmiş ve sözde güçlü görünün fakat biriktirilmiş birçok süprüntüsü olan ki bununla ne yapacağını ya da nasıl kurtulacağını bilemeden ve altın veya gümüşten yapılma zincirlerini unutmuş olduklarını hatırlatmak gerekir.

Gerçek hikâye ile bir şekilde tanışmış olan bazı okuyucularım eğer geçen yıllarda bu şekilde yaşamaya yeltendiğimi duysalar büyük şaşkınlık yaşıyorsa, bu konu hakkında hiçbir şey bilmeyenler ise hayrete düşerdi. Fayda landığım şirketler hakkında sadece birkaç ipucu vereceğim. Her havada, her saatte, sabah veya gece olsun, zamanın izlerini iyileştirmek için endişeleniyorum ve kalemimle kazıyorum ki iki sonsuzluğun karşısında durabilmek için, geçmiş ve geleceğin ki özellikle şimdiki zaman bu ikisinin arasındaki sınırı çekmeye yardımcı olur. Hala daha birçok insanın gönülsüzce sakladığı ticari sırlar kendi doğaları gereği saklanmaya devam ettirmekte ve duysanız bu karanlık işleri affedebilirsiniz. Memnuniyetle söyleyebilirim ki, tek bildiğim kendi kapıma hiçbir zaman “girilmez” yazmam.

Şehirdeki yabancı sermayede göz kulak oldum, işine bağlı bir çoban gibi başımı belaya sokup çitlerden zıplayarak, ahırların uğrak yerler olmayan kuytu köşelerine göz kulak oldum ki bugün bile Jonas veya Solomon’un özellikle hangi tarlalarda çalıştığını bilmediğim gibi, onlarla hiç işim olmadı. Kurak mevsimlerde solabilecek, kırmızı yabanimersinini, kirazını, ısırgan ağacını, kızılçam ve siyah külü, beyaz üzümü ve sarı menekşeleri suladım.

Kısacası, bunun üzerinde uzun bir süre dikkat ederek(övünmeden söylüyorum) sadık bir şekilde işimi ciddiye aldım, ta ki kasaba sakinleri beni kasaba memuru olmamı sağlayacak listeye almadığı gibi, hizmetsiz maaşlı memuriyet hakkını vererek daha ılımlı bir yetkiye sahip olmamı sağlayana dek.

Bu arada hiç denetlenmemiş olan hesaplarımı, yemin ederim ki büyük bir dürüstlikle tutmaya devam ettim ki hala daha az kabul görürken, az ödenirken ve daha azıyla yetinirken. Yine de, tüm kalbimle kendimi buna adanmadım. Çok uzun zaman önce değil, benim muhitimde tanınmış bir avukatın evinde sepet satmaya giden gezgin bir Hintli;

“Sepet satın almayı ister misiniz?” diye sordu.

“Hayır, istemiyoruz.” cevabını aldı.

“Ne!” diye çıkıştı Hintli ve kapıya doğru ilerlerken ekledi “Bizi aç bırakmak mı sizin amacınız?”

Beyaz ve zengin komşularına bakarken kendi kendine durdu ve onların sadece savunmalarını savuşturdıklarını fark etti ve sanki bir çeşit büyü sayesinde kendi kendine şunu söyledi:

Bende bu işe gireceğim, sepet dokumak tamda bana göre bir iş. O sepet yapmaya başladığında, kendine düşeni yaptığı için beyaz adamda üstüne düşen görevi yaparak, sattığı sepetleri satın alacağını sanıyordu. Daha, diğerleri bazı şeyleri değer bulup satın alabilecekken, ya da en azından sanki satın almaya değer bir şey olduğunu sanabilecek, bu durumun böyle olmadığını kavrayamamıştı. Benim birçok hassas ve özel bir biçimde örülmüş sepetim oldu fakat hiç birini herhangi birinin satın alabileceği değerde göstermeye çalışmadım.

Yine de bu kadar az olmasa da, kendi durumumda, insanların bu sepetleri satın almasına çalışmak yerine, nasıl bunların satın alınması gerekliliğinden sakınabileceğim üzerine çalıştım. İnsanın başarılı ve öveceği tek tip bir

hayattır bu. Neden başkalarının harcamaları üstünde bu hayat tipini abartıyoruz ki?

Kendimi özellikle ormana adayarak, daha iyi bildiğim yerde buldum. Bir kere iş kurmayı düşündüm fakat her zamanki geliri elde etmeyi beklemektense, sahip olduğum çok daha az bir bölümünü kullanmak benim için daha çok şey ifade ediyordu. Benim Walden Göleti'ne gidip yaşama amacım samimiyet veya daha ucuz bir hayat değildi, sadece birkaç ufak tefek engel haricinde bazı özel işlerimle muhatap olarak az biraz sağduyu isteyerek kendimi hayattan alıkoyarak bazı şeyleri başarmaktı ve düşünüldüğünde küçük bir işletme veya iş aptalca görüldüğü kadar acıklı değildir.

Basit isteklerine yeterli gelebilecek, yabani hayata uygun yaşayan tüm aileler en iyisi olmasa da yeterince iyi bir barınağa sahip olarak, fakat buna bağlı olarak şunları da söylemeliyim ki nasıl kuşların yuvaları varsa, tilkilerin kendi mağaraları ve yabanilerde kendi çadırlarında kalıyorsa, modern uygar toplumlarda ailenin sadece yarısının sahip olduğu bir barınağı vardır..

Özellikle medeniyet galip geldiği, büyük şehirlerde bir barınağa sahip olanlar bütüne oranla çok az bir bölümünün barınağa sahip olduğu görülür. Geriye kalanlar dıştan görünen bu giysinin senelik vergisini ödeyerek, eskiden bir köy dolusu Kızılderili çadırı alabilecek durumdayken, şimdi onların fakir kalmasına olabildiğince yardım edebildiği kadar yardım ediyor.

Burada sahip olmakla ödünç almak arasındaki karşılaşmada kötü tarafları üzerinde ısrarcı davranmıyorum, fakat yabani olan taraf, ederi çok düşük olduğu için sa-

hip olabildiği yerde, medeni olan ve genellikle kiralyor çünkü bunu karşılamaya gücü yetmediği gibi bir de üstelik bu koşuda kiralamaktan daha iyi başka bir tercihi de kalmamış oluyor. Ama sadece bu vergiyi ödeyerek bile, fakir ve medenileşmiş insan, yabancı olanınkiyle karşılaştırıldığında saray olabilecek ikametgahını güvence altına almış oluyor. Yirmi beş ile yüz dolar arası değişen senelik kira (bunlar tüm ülkedeki oranlardır) yüzyıllardır yaşanan gelişmelerden faydalanmasına, geniş dairelere sahip olabilmesine, temiz boya ve duvar kâğıdından faydalanmasına, taştan bir şömineye sahip olarak, bakırdan pompaya, yaylı bir kilitle ve ferah bir kilere ve tabii ki daha başka şeyler. Fakat nasıl oluyor da aslında zengin taraf kadar kazanmamasına rağmen yabancı taraf, genelde fakir medeni insan kadar hayattan zevk alabiliyor? Eğer ki insanın medenileştikçe gerçekten avantajı olarak iddia edilirse – ve ancak akıllı kimse kendi avantajlarını kullanarak kendini geliştirir – daha da pahallaştırmadan daha ucuz hale getirebileceği gösterilmeli ve anında veya bu uzun hayat koşturmacasın da bunun ederi hayat olarak adlandıracağım şeyin zorunlu olarak değiştirilmesiyle sağlanabilecektir.

Bu çevrede ortalama bir ev belki de sekiz yüz dolar eder ve böyle bir parayı ödeyebilmek demek on ile on beş sene arası bir işçilik hayatı gerektirir, hatta aile gibi bir yükümlülüğü olmasa bile – her adamın tahmini parasal iş gücünü günlük aşağı yukarı bir dolardan hesaplarsak – hayatının yarısından fazlasını sadece çadır elde etmek için harcamak zorundadır..

Eğer bunun yerine kira ödemeye zorunlu bırakırsak, kuşkulu bir şekilde daha çok şeytanın işine yarayacak bir seçim olacaktır. Acaba bu koşullarda bir yabani kendi çadırını, saraya bile değişir miydi? Tahmin edersiniz ki, gereksiz malların kazandıracağı paraların aslında ileride çok önemli bir avantajı göz ardı ettiğimi düşünebilir ve şimdiye dek insanı ilgilendiren cenaze masraflarını ödemek başlıca sebep olarak gösterilebilir. Ama belki de insan kendini gömmeye ihtiyaç duymuyordur. Hiç değilse, bu medeni ve yabani insan arasındaki önemli ayrım yapabilmek için önemli bir noktaya değiniyordur. Ve şüphesiz ki, bireyin hayatına büyük ölçüde burnunu sokarak, onu kendi türüne göre muhafaza edebilmek ve mükemmelleştirmek için, medenileşmiş insanın hayatını kurumsallaştırarak, bizim üzerimizde çıkar amaçlı birçok planları vardır.

Fakat göstermek istediğim şey, günümüzde elde edeceğimiz şeyler için bu avantajı feda etmek yerine, bu kadar çok kötü şeyi çekmeden tüm avantaja neden sahip olmayalım ki? Eski sen, fakir sen, hep seninle birlikte olsun ya da olmasın, babaları ekşi üzüm yedi diye mi çocuğun dişleri bu kadar keskin olsun demek ne anlama gelir?

Hayata karşı mutsuzluğu ve kayıtsızlığı karşısında, bir adam ayağınıza bir avuç dolusu dünya alıp evinizin kapısını o renge boyayın demişti. Acaba bunu söylerken sonuncu dar yuvasını mı düşünüyordu? Bunun içinde yazı tura atmak gerekebilir. Sahip olunması gereken nasıl bir rahatlık zengini! Neden bir avuç dolusu pislik almayalım?

En iyisi evi size ait bir şeylerin karışımıyla boyayarak sizin için solgunlaşmasına veya kızarmasına izin verin. Kır evi tarzını geliştirmek için çok iyi bir girişim! Benim süslemelerim hazır olduğunda onları giyebilirim. Kış gelmeden şömineyi inşa ettim ve evimin etrafını padavra ile kaplayarak böylece yağmura karşı dayanıklı olacak ve kulübenin ilk zamanlarda kenarları bir rende ile keskinleştirilmiş kusurlu ve eski saç doğramayı tamir etmiş oldum. Ve buna ek olarak sıkıca kaplamayı döşedim ve evi sıvadım, on metre genişliğinde ve on beş metre uzunluğunda ve çaprazlamasına sekiz metre tavan arası ve dolap, her tarafa geniş bir pencere ve iki tane kapak ve evin diğer tarafına da tuğladan şömine. Evimin gerçek değeri, kullandığım malzemelerin her zaman ki edelerini ödeyerek, fakat işçiliği saymazsak, çünkü birçoğunu ben yaptım.

Gecekondu tarzı mekânlarda yaşayanlarda istediğim kereste, kum ve taşlar haricinde kullandığım tüm malzemeler bunlardır. Buna ek olarak evin bittiği noktada küçük bir kömürlük vardı ve bunu da evin inşasından arta kalan birkaç parça eşyayla yaptım. Evimi inşa ederken, şimdiki evimden daha pahallıya gelmeyecek şekilde ve ana caddedeki Concord evlerinin ihtişamını ve şaşalı geçmeyecek biçimde yapmaya niyetliydim ve beni memnun ettiği sürece başka bir şeyin önemi yoktu. Ve buna ek olarak gördüm ki, bir öğrenci senelik ödediği parayı bir kenara ayırırsa, hayatı boyunca bir kere ev sahibi olabiliyor. Eğer olduğunda fazla abartıyormuşum gibi geliyorsa, özrüm bunu kendimden çok insanlık için ya-

pıyor olmamdandır ve aykırılığım, eksikliklerim ifade etmeye çalıştığım şeylerin doğruluğunu etkilememelidir. Toprağın sadece kiracısı olduğum için hiç gübre koymadım ve tekrardan toprağı işlemeyi düşünmediğim için öyle çok fazla çapaladığımda söylenemez. Bir miktar gübre tepeciğı oluşturarak yazın fark edilebilir güzellikte fasulyelerim için kullanacağım ve bana uzun süre yakıt içinde yardımcı olan kütükleri, su tesisatı için sıraya dizdim. Evimin önünde geriye kalan pazarlanamayacak ölü odunların hepsi ve dalgaların gölde kıyıya vurduran odunlar ihtiyacım olan yakacağımın diğer kısmını oluşturuyordu. Aslında bir takım veya bir adam tutmam gerekiyordu fakat tüm çiftliğı ben düzenledim.

Günümüzdeki önemini ve insandaki o ruhu göze aldığımızda, her şeyi dikkate alırsak, kısa süre ilgilendiğim bu uğraşın kısa sürmüş oluşunu değil de, sadece kısmen geçici bir özellik olduğunu düşündüğümüzde, bu sene Concord'da herhangi bir çiftçinin geçindiğinden daha iyi geçindim.

Seneye çok daha iyi olacağına eminim, çünkü tarım işleri üzerinde çok rahatça ünlenmiş işleri olan Genç Arthur gibi, üç dönüm kadar olan toprağı küreyecek ve tüm yıllarda daha çok deneyim kazanacak ki onun kadar basit ve sadece kendi mahsulünü yiyerek ve yediğinden daha fazlasını yetiştirmeyerek ki gereksiz ve lüks şeylerle bunların yerini hiçbir şeye değiştirmeyerek böylece sadece birkaç filiz dikerek ki zaten öküzün çektiğı sabanla toprağı sürmekten daha ucuz olacağı için toprağı küreyerek ve eskimiş toprağı değil fakat yenilenmiş olanını seçerek bu kısımları gübreleyip, yazları zamanını sadece sol elini

kullanarak bile geçirecek kadar gerekli olan çiftlik işlerini rahatça yapabiliyorken, şimdi olduğu gibi, ilerde bir öküzü ya da bir ata ya da bir ineğe ya da bir domuza bağımlı yaşamayacağım..

Bu noktada tarafsız konuşmak istiyorum ve aynı zamanda günlük sosyal ve ekonomik düzenlemelerin başarıyla ya da başarısız olması beni ilgilendirmiyor. Bir eve ya da bir çiftliğe hiç bağılı kalmadığımdan dolayı, Concord'daki herhangi bir çiftçiden daha bağımsızdım çünkü benimki her an dahi yeterince bükülerek çarpık çurpuk olmuş durumdadır. Zaten onlardan daha iyi olmanın yanında, eğer evim yansaydı ya da vücudum iflas etseydi yinede eskisi kadar iyi olurdu. Ben insanın süründen sorumlu olmasından çok, sürünün insandan sorumlu olacağını düşünerek daha çok özgürleşeceğine inanıyorum.

Eğer insanla öküz yer değiştirirse; ama sadece gerekli işi göz önüne alırsak, öküzün, ahırının büyüklüğü daha fazla olduğu için avantajı olduğu herkesin kabul edeceği bir gerçektir. İnsan bu iş değişikliği karşısında, altı hafta boyunca saman harmanlayarak kendine düşen görevi yapmış olacaktır. Zira bu çocuk oynacağı değildir. Şüphesiz, her bakış açısına göre sade yaşamış hiçbir millet, düşünürlerin milleti olamadığı gibi, hayvan emeğini kullanmak gibi bir gafa düşmekten kaçamamıştır. Doğrudur, hiç olmamıştır ve hiçbir zaman düşünürlerin oluşturduğu bir millette oluşturamayacağı gibi bende olması konusunda arzulandığını söyleyemeyeceğim. Halbuki sadece çoban veya ata binen biri olmaktan korkulduğu için ben hiçbir zaman bir atı ya da öküzü doğasından

koparıp benim için yapabileceği herhangi bir iş için ele geçirerek ki toplum bunu yaparken bir şey kazanıyor gibi görünse dahi, kararlı olan insanın sahibini tatmin etmekle aynı amaca hizmet etmesi ve bir adamın kazan-
cının bir diğerinin kaybı olmadığına emin miyiz?

Bu yardım söz konusu olmadan bazı toplumsal işlerin yapılmadığını ve insanın bu şerefi öküz ve atla paylaştığını farz edersek, o halde bu onun henüz işleri layığıncı yapamadığını mı gösterir?

İnsan, sadece gereksiz ve havalı işleri değil, şaşalı ve işe yaramaz olan işleri öküz ile çok az sayıda iş bölümü yap-
sa bile, diğer bir deyimle, güçlünün kölesi olmaktan kaçınamayacaktır. Böylece, insan onunla birlikte hayvan için değil ama bunun bir işaret olabilmesi için, insan desteği almadan hayvan için çalışmış olacaktır.

Gerçi bizim tuğladan veya taştan yapılmış birçok evimiz olmasına karşın, çiftçinin refah seviyesi hala evine gölgesi düşen ahırın büyüklüğüyle ölçülmektedir. Bu şehir için öküzler, inekler ve atlar için yakınlarda en geniş evlere sahip olduğu söylene bile, kamu binalarının gerisinde kalmasa dahi çok az salonda özgür ibadet ve konuşma söz konusudur. Mimarisinden dolayı değilse de, yinede neden bu teorinin gücü bile, ulusların kendilerini aramasına neden olmuyor?

Ticareti denedim; anladım ki bu işlerin altına girmek için en az on yıl gerektiğini ve bu süre içinde şeytan olma yoluna gireceğimi fark ettim. Bu süreç içinde iyi iş dedikleri şeyi yapıyor olmaktan korktum. Salakça alışılmış ruh halimi çok rahatsız etmeyeceğini ve çok az sermaye

gerektirdiğini düşünerek, en iyi kabiliyetimin bu olmasına rağmen, küçük karların bana yeterli geleceğini düşündüğümünden dolayı, sık sık yabanmersini toplamaya çıkabileceğimi, böylelikle kafamda marifetlerimi ödüllendirerek, arkadaşlarımla uygun dileklerine nazaran, birçok kötü deneyimin sonunda eskiden yaşamımı sürdürmek için ne iş yapabileceğimi düşünürdüm.

Tanıdıklarım hiç tereddüt etmeden ticarete veya bazı meslek dallarına girerken, bende aynı onlar gibi bu meşgaleyi kurguladım ve tepeler arasında gezinirken yabanmersini toplamak aklıma geldi, böylece farkında olmaktan onları dahi ikna ederek admetus sürülerini tutmaya devam ettim. Yabani bitkiler toplamayı dahi hayal ettim ya da samandan yapılma yük arabasıyla şehre orman havasını hatırlattığı için köyde yaşayanlara hep yeşil kalan bitkilerden taşımayı bile düşündüm. Ama ticaretin el attığı her şeyi lanetlediğini öğrendiğimden beri ki cennetten gelen mesaja göre ticaret yaptığınız için, ticaretin tüm laneti işe bağlı olarak ortaya çıkmakta olduğunu gördüm.

Nasıl bazı şeyleri diğerlerine tercih ediyorsam ve bu şekilde özgürlüğüme değer katıyorsam aynı şekilde zar zor yol parasını denkleştirip yinede başarılı olabilirdim, çünkü henüz zamanımı pahallı halılar ya da diğer kaliteli mobilyalar ya da narin mutfak eşyası ya da Grecion'da Gothic tarzda bir ev için harcamak istemiyorum. Eğer bunlara sahip olurken kimse rahatsızlık duymuyorsa ve buna sahip olduklarında nasıl kullanacağını bilmiyorsa, ben bu uğraştan feragat ediyorum. Bazıları “çalışkan” ve sanki kendi hatırı üstüne iş aşkı duyuyormuş gibi duru-

yor veya beklide bu yüzden bu meşgale onları en kötü fesatlıklardan uzak tutuyor fakat onlara söyleyecek bir lafım yok.

Şimdilik, daha fazla rahatlıktan başka bir şeyden zevk almayı bilmeyenlere sadece kendi masraflarını ve faturalarını ödeyebilecek kadar şimdi çalıştıkları sürenin iki katı kadar çalışmalarını tavsiye edeceğim. Kendi adıma konuşmam gerekirse, günlük çalışan işçinin hepsinden bağımsız olduğunu ve özellikle sadece bir kişiyi geçindirmek için otuz veya kırk gün çalışmanın yeterli olduğunu söylemem gerekir. İşçinin günü; kendi işinden bağımsız bir şekilde güneşin batmasıyla biter ve sonra neyle uğraşmak isterse kendini buna adayabilir. Ama ona işveren aydan aya sadece tahminde bulunarak, bir sene bitip diğerine geçerken hala daha kendisine vakit ayırmaz.

Uzun lafın kısası, inanç ve deneyim sayesinde birinin hayatını devam ettirebilmesi zor bir iş değil sadece zaman kaybıdır ve eğer sade ulusların yapay sporlar yapıyormuşçasına basit ve akıllıca yaşarsak başarabileceğimize ikna olmuş durumdayım. Eğer benim terlememden daha kolay terliyorsa, bir insanın alın teriyle para kazanmasının gereksiz olduğunu düşünüyorum.

Birkaç dönüm babadan toprağı olan tanıdığım genç bir adam, eğer benim kadar cimri olabilseydi, benim gibi yaşayabileceğini söylemişti. Benim başka bir şekilde yaşayabileceğimi anlayışından önce, benim dünyada olabildiğince çok insana sırtımı dayayarak yaşamak yerine, babasının, annesinin ya da komşusunun yolundan git-

meyecek bir insan aradığımı ve bundan başka hiçbir hayata sahiplenmeyeceğimi bildirdim.

Belki de tüm evrenin kendini yok etmesinden kurtarmak için toplumun benden iyi bir şekilde istediği şeyden bilinçli ve kasten vazgeçmemeliyim ve inanıyorum ki sonsuz büyüklükte sebat herhangi bir yerde kendini hala koruyordur. Tüm kalbim, ruhum ve hayatımla reddettiğim şeyi yapan adam ve dehası arasına girmeyeceğim, sadece azmet diyerek, dünyanın şeytanlık yapma diye adlandırdığı şeyi, onların devam ettirebilmesini sağlayacağım. Benim durumumun kendine has bir tarafı olduğunu düşündüğümüzde, şüphesiz tüm okuyucularım aynı savunmayı yapacaktır.

Bir şey yaparken benim sermaye adamı olmamın gerektiğini fakat bunun da işverenin bulması gerektiği bir şey olduğunu söylemekten hiç çekinmeyeceğim.

Türkçesi: Eylül Desen Kaytancı

Haksız Yönetime Karşı

VEDAT GÜNYOL

Henry David Thoreau Massachusetts Devleti'ne bağlı Concord adlı küçük bir kasabada doğup büyüyor, dört yıllık Harvard Üniversitesi'ndeki öğrenimle birkaç kısa gezi dışında, bütün ömrü orada geçiyor. Harvard'ı bitirir bitirmez bir ortaokula öğretmen oluyor ama öğrencilere dayak atmadığı için okul yöneticileriyle kavga edip ayrılıyor.

Bir iki hafta süren öğretmenlik bu mesleğe bağlanmasına yetiyor ve kardeşiyle birlikte özel bir okul açıyor. Zamanı için ileri bir adım olan dayaksız eğitim sistemini uygulayan okulu büyük ilgiyle karşılanıyor. Ne yazık ki, iki buçuk yıl sonra, kardeşinin ölümü üzerine Thoreau okulu kapatmak zorunda kalıyor.

Thoreau o sıralarda ünlü filozof Emerson'la tanışıyor ve bir süre onun evinde kalıp yazmanlıktan bahçıvanlığa kadar her türlü işte çalışıyor. Bir ara, köleliği sürdürüyor ve Meksika'ya karşı açtığı haksız savaşı durdurmuyor diye Amerikan yönetimine kızıp onunla hiçbir ilişkisi olmadığını belirtmek için vergi vermekten kaçınıyor ve bu yüzden hapse atılıyor. "Haksız Yönetime Karşı" adlı yapıtı, bir gecelik hapisliğin verdiği öfkeyle yazıyor.

Thoreau bu kitapçıkta yurttaşlarına şu öğüdünü veriyor: İnsan, toplumsal bir kurumun haksızlık ettiğini görür ve buna içten inanırsa, karşı koymalıdır ona. Thoreau'nun

salık verdiği karşı koyma savaşı, “bıçaksız kamasız” bir direnmedir. Gandhi, sonradan satyagraha adını vereceği savaşı direnme öğretisini bu yapıtıktan esinlenerek geliştirmiştir. Daha Cambridge’de öğrenciyken büyüme kapıldığı bu yapıtı ana diline çevirip yurttaşlarına dağıtan Gandhi, Thoreau’nun öğretisini Güney Afrika’da, sonra da 1914’te Hindistan’da uygulamış, büyük bir başarı elde etmişti. Aslında, Thoreau bu sessiz direnme yolunu Hint kaynaklarından, özellikle Bhagavad-Gita’dan esinlenerek ortaya sürmüştü. Kökünü Hindistan’dan alan bir düşünce, böylece bir Batı dilinde biçimlenerek, dönüp dolaşıp yine Hindistan’ı bulmuş oluyordu. Yalnızca şu ayrımla ki, yurttaşlarını haksız bir yönetime karşı tek tek kafa tutmaya çağıran Thoreau’ya karşılık, Gandhi bu bireysel çağırışı koca bir ulusa mal edip onu İngiliz İmparatorluğu’na karşı politik bir eylem aracı olarak kullanabilmişti.

Thoreau’nun yaşamında en önemli olaylardan biri de, topluma küsüp bir süre tek başına ormanda yaşamasıdır. Walden Gölü kıyısında kendi eliyle yaptığı bir kulübede, “Devlet’ten uzak” olmanın hazzı ve çılgınca sevdiği doğayla baş başa kalmanın sevinci içinde iki yıl yaşayan Thoreau Concord’a Walden ya da Ormanda Yaşam adlı ünlü yapıtıyla dönüyor.

Bu yapıtta doğa üzerine yer yer ozanca, yer yer de filozofça eğilen Thoreau, yurttaşlarına, bir insanın Devletle bu yoldan da ilişkisini kesip kendi başına “bir lokma, bir hırka” yaşayabileceğini göstermek istemişti.

Thoreau, Amerika’da kölelik sorununu kendine dert etmişlerin başında gelir. Bu yoldaki asıl savaşı Kansalı

John Brown adında bir dava adamını tanınmasıyla başlar. John Brown kölelikle savaşı bağnazlığa vârdıran bir adam. Köle kullanan beş komşusunu soğukkanlılıkla öldüren bu yarı deli ama içten adamın etkisinde kalan Thoreau, köleliği kaldırmaya çalışan Kuzey’le, rahatını hatta lüksünü köle kullanmakla sağlayan Güney arasında patlak verip Amerika’yı kana bulayan kardeş kavgasının birinci yılında veremden ölünceye kadar bu adamı destekliyor.

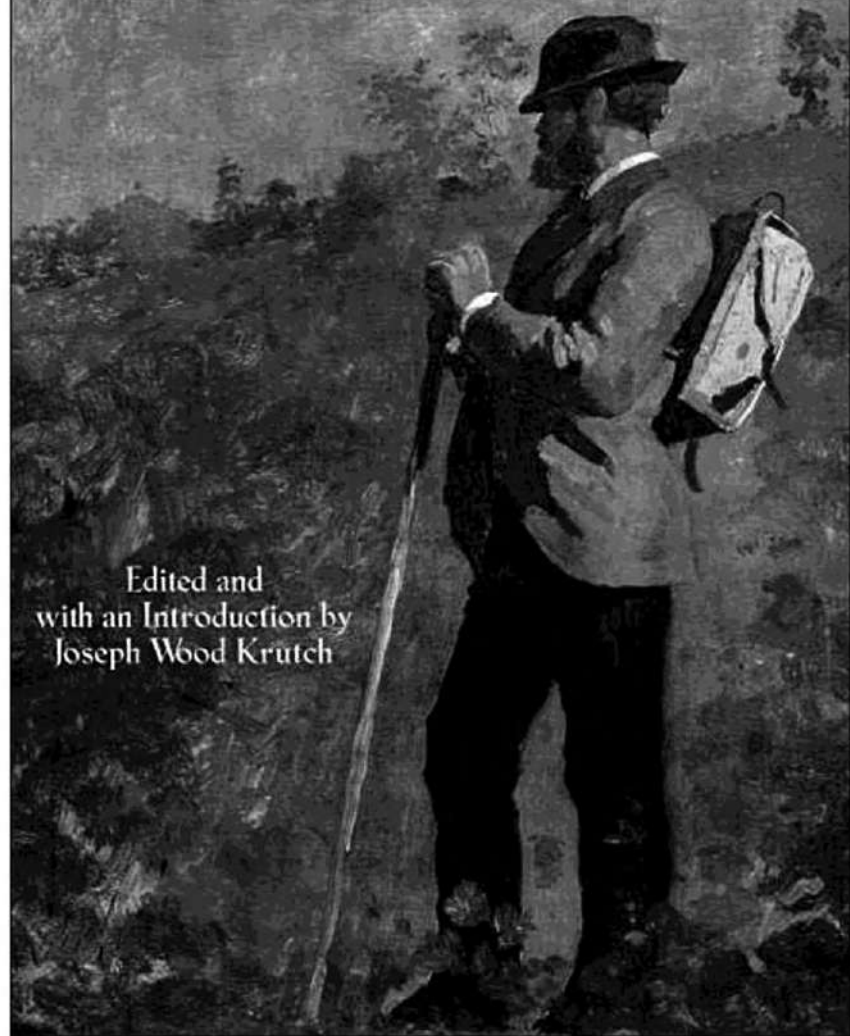
Harper’s Ferry diye anılan bir baskınla ordunun silahlarını ele geçirip üs kuran ve kölecilere dehşet salan John Brown yakalanıp sorguya çekildiği zaman, Thoreau büyük bir ataklıkla onu destekliyor. “John Brown’ın Son Günü” adlı savunusu Thoreau’nun en çok anılan yazıları arasında yer alır.

B A N T A M C L A S S I C

Walden and Other Writings

Henry David Thoreau

Edited and
with an Introduction by
Joseph Wood Krutch

BİR DEVLET HAYAL EDİYORUM

(...)

Hiçbir kimse ya da toplulukla kavga etmek istemem. Herhangi bir ayrıma, ayrılığa veya kendimi komşularımdan daha üstün gördüğüm izlenimine mahal vermek istemem. Daha ziyade, diyebilirim ki, yasaların gerekli olabileceğine dair bahaneler aramaktayım. Onları haklı göstermek için her şeye hazırım. Aslında, kendimden dahi şüphe ederim ve her yıl, vergi memuru geldiğinde, kendimi devletin ve tüm yönetimlerin duruş ve icraatını değerlendirmemem için bertaraf edilmiş hissederim ve insanların rahatlık için bahaneler bulmaya çalıştığını düşünürüm.

*Ülkemizi ailemiz gibi görmeliyiz,
Eğer ki yabancılaştacak olursak sev-giye
Ya da mesguliyetimizde onur kal-mazsa
Sonuca katlanmalı ve ders çıkarma-lıyız
Vicdan ve inancı öğrenmeliyiz*

Güce ve çıkara tamah etmemeyi.

İnanıyorum ki yakında devlet tüm işime engel olacak ve diğer vatandaş-lardan bir farkım kalmayacak. Daha aşağıdan bakacak olursak, anayasa, tüm hatalarına rağmen, oldukça iyidir; hukuk ve mahkeme hala saygı uyandırmaktadır; hatta bu yönetim ve Amerikan hükümeti de, pek çok açıdan, hayranlık uyandırmaktadır ve nadiren, minnettarlık uyandırır ki bunları anlatan pek çok kimse vardır; daha uzaktan bakacak olursak ya da en uzaktan, bunların ne olduklarını kim söyleyebilir ya da bakmaya ve hakkında düşünmeye değecek şeyler midir?

Bununla birlikte, hükümet beni çok fazla kaile almamaktadır ve ben de onu mümkün olduğunca az düşünmeliyim. Bu dünyadayken bile, bir yönetim altında yaşadığım süre sayılıdır. Eğer kişi düşünemiyorsa, hayal gücü ve arzuları yoksa ki bu asla uzun sürecek gibi görünmemektedir, akılsız hükümdarlar veya reformcular onu sonsuza kadar engelleyemezler.

Biliyorum ki, çoğu insan benden farklı düşünüyor, ama hayatı profesyonel manada bu ve bunun gibi konuları araştırmaya adanmış olanlar benden hiç ama hiç memnun değiller. Devlet adamları ve milletvekilleri, kurumun içinde boylu boyunca yer alanlar, asla açıkça ve belirgin biçimde onu göremezler. Toplumu ileri götürmekten bahsederler ama nereye vardıracaklarını bilmemektedirler. Belli bir tecrübeye ve imtiyaza sahip olabilirler ve şüphesiz çokça işe yarayan ve bizim de bunlar için samimi teşekkürlerimizi sunduğumuz sistemler geliştirmişlerdir, ama yine de akılları ve işe-yararlılıkları belli sınırla-

rı aşamamaktadır. Dünyanın çıkarlarla ve politika ile yönetilen bir yer olmadığını unutmaya alışmışlardır. Webster, hükümetin peşi sıra gitmemektedir ve bu yüzden onun otoritesiyle konuşmaz. Onun sözleri, mevcut hükümetle ilgili hiçbir reform düşünemeyen milletvekilleri için bilgecektir, ama düşünenler için ve her zaman görevini yapanlar için diyecek sözü yoktur. Bu konudaki açık ve derin spekülasyonlarıyla aklının ve mantığının sınırlarını ortaya koyan kişiler tanırım. Yine de, çoğu reformistin ucuz işleriyle ve politikacıların çok daha ucuz laf salatalarıyla karşılaştırılırsa, onlarınki en hassas ve ne değerli sözlerdir, Tanrı onları korusun. Her şeyden önce o, hepsinden güçlü, özgün ve pratiktir. Yine de, kalitesi aklından değil sağduyusundan gelir. Avukatların gerçeği, gerçek değildir, tutarlılık ya da tutarlı bir faydadır. Gerçek daime kendi içinde uyumludur, yanlışlardan adaleti ortaya çıkarmayı beklemez. O, zaten bilindiği gibi, Anayasa Savunucusu olarak bilinmelidir. Savunma dışında yapacak bir şeyi yoktur. O bir lider değil takipçidir. Onun liderleri 287 kuşağıdır. “Hiçbir zaman bir çaba sarf etmedim” der “ve asla böyle bir niyetim de olmadı; pek çok Eyaletin birleşerek oluşturduğu birlik düzenin bozmak için hiçbir zaman çaba gös-termem için teşvik edilmedim ve bu yönde hiçbir çabayı da teşvik etmedim.” Hala anayasanın köleliğe karşı yaptırımlarını düşündüğünde, “Bu en baştan beri olan bir şey — bırakalım devam etsin,” der. Tüm uyanıklığına ve yeteneklerine rağmen, bunun politik ilişkilerini anlayamamaktadır ve mantık dışı bir şey olduğunu görmezden gelmektedir — kişinin Amerika’da kölelik için yapılması

gerekenleri — ama Şu soruya işe yaramaz cevaplar üretmek üzere, hem de kesin konuşmalarla, özel olarak işe girişir ya da işe sürölür — başka nereden yeni ve eşsiz sosyal vergiler türetilbilir? “Yöntem” der, “Köleliğin geçerli olduğu Eyaletlerde, bu Eyalet yönetiminin kararına bağılıdır, onun sorumluluğunda ve mülki insan hakları, adalet ve Tanrı’nın koyduğu kanunlara bağılıdır.” İnsanlık düşüncesinden ya da başka bir sebepten doğmuş ve bu konuya ilişkisi bulunmayan ortaklıklar başka yerde kurulmuştur. Benden hiçbir zaman destek görmemişlerdir ve göreme-yeceklerdir.

Gerçeği, kaynağında kadar takip ederek ortaya çıkaranlar, Kutsal Kitabın ve Anayasanın yanında dimdik dururlar ve saygıyla ve insanlıkla özümserler, ama diğersleri, hemen önlerindeki havuza ya da göle damla damla dököldüğünü görenler, paçalarını bir daha sıvar ve damlaların geldiği yönde yola devam ederler.

Amerika’da devlet yönetiminde hiçbir dahi çıkmamıştır. Dünya tarihinde de böyle dâhiler nadirdir. Hatipler vardır, politikacılar ve dilbaz binlerce kimse vardır ancak, mikrofonlar henüz tartışmaya değersorular soranlarına rastlamamıştır. Hitabeti severiz, ama bunun gerçeği söylemekle ya da hiçbir kötülüğe ilham vermekle ilgili olmadığını biliriz. Bizim milletvekillerimiz serbest piyasa ile bir birliğin özgürlüğü ve bir ulusun saygınlığı arasındaki karşılaştırma değersini henüz öğrenememiştir. Vergiler ve finans, ticaret, imalat ve tarım arasındaki ilişki ile ilgili sorularda bile cevap verecek yeteneğe veya zekâya sahip değildirlers. Eğer bu konularda sağduyu insanların şikâyetleri ve önerileri olmadan sadece milletvekillerinin

laflarına kalsaydık, Amerika uluslararası sıralamada şimdiki yerinde olamazdı. Bin sekiz yüz yıldır, gerçi bunu tesadüfen söylemeye hakkım yok, Yeni Ahit yazıldı, ama yine de onun yasama bilimi üzerindeki ışığını kullanacak kadar yetenekli ve akıllı bir milletvekili çıkmamıştır.

Kendim de içtenlikle takip edeceğim ve sevinçle kurallarına uyacağım yönetim; ki bu yönetim çoğu kimsenin bilmediği ve yapmadığı şeyleri ve konuları benden daha iyi bilmeli ve yapmalıdır, yine de ahlaki yönü zayıf bir yönetimdir: kesinlikle adil olması için, yönetilenin yaptırımına açık ve rızasına malik olmalıdır. Benim kişiliğim ve mülküm üzerinde hiçbir hakka sahip olmamalıdır, eğer ben razı gelmiyorsam. Mutlak monarşiden kısmi monarşiye ve oradan da demokrasiye uzanan yol bireye ve insana saygı yoludur. Çinli felsefeci bile, bireyi imparatorluğun temeli olarak görecektir kadar bilgedir. Demokrasi, bildiğimiz şekli ile, devlet yönetiminde gelinen son nokta mıdır? Bireyin haklarını tanımada ve düzenlemede bir adım daha ileri gidilemez mi? Devlet, bireyi; tüm gücünü ve otoritesini ona bahşeden, yüksek ve bağımsız bir güç olarak tanıyana ve buna göre davranana kadar, Amerika için gerçek özgürlük ve aydınlanma tamamlanmış olmayacaktır. Şöyle bir devlet hayal ediyorum: tüm vatandaşlarına adil, her bir bireyi komşusu gibi gören, hatta dâhil olmak, karışmak veya onunla yaşamak istemeyenleri kendi yolunun dışında görmeye, komşularının ve tüm vatandaşlarının ihtiyaçlarına yeten bir devlet. Böylesine meyve veren ve olgunlaşan meyveleri toprağa düşen bir yönetim, daha mükemmel ve görkemli

bir Amerika'ya giden yolu hazırlayacaktır; ancak bu şimdilik yalnızca hayaldir.

(Sivil İtaatsizlik)

Türkçesi: Melis Olçum

Walden Gölü

İŞTE BU, O EPİK ÇAĞ

Tanık olduğum her günbatımı bana, güneşin gidebildiği kadar uzak ve güzel bir Batı'ya gitme isteği verir. Güneş her gün batıya doğru göç eder gibi görünür ve bizi de kendisini takip etmemiz için baştan çıkarır. Uluslarımızın takip ettiği Büyük Batılı Önder odur. Gece boyunca, her ne kadar buhardan ibaret olsalar da, en son onun ışınlarıyla varaklanmış olan ufuktaki o dağ sırtlarını hayal ederiz. Bir tür yeryüzü cenneti olan Atlantis adası ve Hesperidlerin adaları ve bahçelerinin antik insanlar için gizem ve şüire sarmalanmış bir Muhteşem Batı olduğu anlaşılmaktadır. Günbatımında gökyüzüne bakarken Hesperidlerin bahçelerini ve tüm o fablların doğduğu yeri hayal etmemiş olan var mıdır?

Kolomb batıya doğru gitmek için ken-dinden öncekilerden çok daha kuvvetli bir dürtü hissetmiştir. Bu dürtüye boyun eğdiğinde ise Kastilya ve Leon için Yeni Bir Dünya keşfetmiştir. O zamanlar insan sürüleri taze çayırların kokusunu çok uzaklardan alıyorlardı;

"Ve şimdi güneş bütün tepelerin üzerine yayıldı,
Ve şimdi batıdaki körfezin içine düştü;
Sonunda O kalktı ve mavi gömleğini çekti;
Yarın taze ormanlara ve yeni çayırlara."

Devletlerimizin kapladığı alana eşit bü-yüklükte ve ürün-leri bakımından böylesine verimli, zengin ve çeşitli, aynı zamanda da Avrupalıların yerleşimine bu kadar uygun bir yer dünyada başka nerede bulunabilir? Bunlardan sadece bazılarını bilen Michaux şöyle diyor: "Kuzey Amerika'daki büyük ağaç türlerinin sayısı Avru-pa'dakinden çok daha fazladır. ABD'de boyu dokuz metreyi geçen tür sayısı 140'dan fazla iken Fransa'da bu boya erişebilen ancak 30 tür bulunmaktadır." Kendisin-den sonraki botanikçiler de onun bu gözlemini fazlasıyla doğrulamıştır. Humboldt gençliğinin tropikal bitki örtü-sü hayallerinin peşinden Amerika'ya gelmiş ve bu haya-lini dünyanın en büyük yaban alanı olan ve kendisinin oldukça çarpıcı ve etkili bir dille tasvir ettiği Amazon'un ilkel ormanlarında, en mükemmel haliyle yakalamıştır. Avrupalı coğrafyacı Guyot daha da ileri gitmiştir-benim peşinden gitmeyeceğim kadar ileri gitmiştir ama şu sö-züne katılıyorum: "Bitkinin hayvan için yaratılmış olma-sı, bitkiler aleminin hayvanlar alemi için yaratılmış olma-sı gibi, Amerika da Eski Dünya insanı için yaratılmıştır... Eski Dünya insanı yola koyulur. Asya'nın dağlık arazile-rinden çıkıp duraklaya duraklaya Avrupa'ya doğru iner. Her adımında bir öncekinden daha üstün yeni bir me-deniyete, daha büyük bir kalkınma gücüne sahip olur. Atlas Okyanusu'na vardığında bilinmezlerle dolu, sınır-larını bilmediği bu okyanusun kıyısında durur ve bir süre eski ayak izlerinin üstünden geçer." Avrupa'nın zengin topraklarını tükettikten ve tazelendikten sonra "geç-miş

çağlarda olduğu gibi batıya yönelik maceracı kariyerine yeniden başlar." Şu ana kadar, Guyot.

Bu batı dürtüsünün Atlas Okyanusu engeli ile karşılaşması sonucunda modern zamanların ticaret ve teşebbüsleri doğmuştur. 1802 yılında *Travels West of the Alleghenies* (Allegheny Dağlarının Batısına Yolculuk) adlı eserinde genç Michaux, yeni Batı yerleşimlerinde en sık sorulan soru "Dünyanın neresinden geldin?"dir. Sanki bu geniş ve verimli topraklar doğal olarak dünya halklarının buluşma noktası ve ortak vataniymiş gibi." der.

Eski bir Latince kelime kullanmak gerekirse, *Ex Oriente lux; ex Occidente FRUX* diyebilirim: Işık Doğu'dan, meyve Batı'dan.

İngiliz gezgin ve Kanada Genel Valisi Sör Francis Head'e göre "Yeni Dün-ya'nın kuzey ve güneyinde Doğa, eserlerini sadece daha geniş ölçeklerde çizmekle kalmamış, bu resmi Eski Dünya'yı betimlemek ve güzelleştirmek için kullandığı renklerden daha parlak ve daha değerli renklerle boyamıştır... Amerika semaları çok daha yüksek görünür, gökyüzü daha mavi, hava daha temiz, soğuk daha şiddetli, ay daha büyük, yıldızlar daha parlak, gök gürültüsü daha gürültülü, şimşekler daha parlak, rüzgâr daha güçlü, yağmur daha hızlı, dağlar daha yüksek, nehirler daha uzun, ormanlar daha büyük, ovalar daha geniştir." Dünyanın bu bölümü ve ürünleri hakkında Buffon'un anlattıklarına karşı çıkmak için en azından bu beyan yeterlidir.

Bir zamanlar Linnaeus "Nescio quae facies laeta, glabra plantis Americanis" (Amerika'nın bitkileri kadar keyifli

ve hoş başka bir şey var mı bilmiyorum) demiş ve bence bu ülkede, Romalıların deyişiyle *Africanae bestiae*, Afrikalı canavar yoktur ya da en fazla birkaç tane vardır ve bu yönden de insan yerleşimine bilhassa uygundur. Bize söylenene göre Doğu Hindistan'daki Singapur kentinin merkezine üç kilometre mesafede her yıl birkaç kişi kaplanlar tarafından yakalanmaktayken Kuzey Amerika'nın neredeyse her yerinde, yolcular yabani canavarlardan korkmadan gece ormanda yatabilmektedir.

Bunlar cesaret verici beyanlardır. Burada ay Avrupa'dakinden daha büyük görünüyorsa herhalde güneş de daha büyük görünüyordur. Amerika semaları çok daha yüksek ve yıldızlar daha parlak görünüyorsa sanırım bu, buradaki insanların felsefe, şiir ve din alanlarında bir gün erişebileceği seviyeyi sembolize etmektedir. Açıklamak gerekirse, belki de, Amerikan zihninin manevi semaları da aynı derece yüksek ve orada parlayan işaretler de o derece parlak görünüyorlardır. Çünkü bence iklimin insan üzerinde bu tür bir etkisi vardır; dağ havasında ruhu besleyen ve ilham veren bir şeyler olması gibi. Bu etkiler altında insan hem entelektüel hem de fiziksel olarak daha üstün bir mükemmelliğe ulaşmaz mı? Ya da insa-nın ömründe kaç sisli gün yaşadığı önemsiz midir? Sanıyorum düşüncelerimiz gökyüzümüz gibi daha net, daha taze ve daha havai, bizler daha yaratıcı olacağız-anlayışımız ovalarımız gibi daha kapsamlı ve geniş - aklımız gök gürültümüz ve şimşeklerimiz, ırmaklarımız ve dağlarımız ve ormanlarımız gibi daha büyük ölçekli - ve kalplerimiz iç denizlerimiz ile aynı büyüklük, derinlik ve görkemde ola-caktır. Belki de yolcular yüzümüze bak-

tıklarında ne olduğunu bilemedikleri bir şey, laeta ve glabra, neşeli ve dingin, bir şey görecektir. Yoksa dünya neden dönüyor, neden Amerika keşfedildi ki?

Amerikalılara şunu söylememe aslında gerek yok:

"İmparatorluğun yıldızı Batıya doğru seyreder."

Gerçek bir yurtsever olarak, Adem'in cennetteki durumunun taşralıların bu ülkedeki durumundan daha iyi olduğunu düşündüğüm için utanç duymalıyım.

Massachusetts'te bizler sadece New England'ı sevmekle kalmayız. Her ne kadar Güney'e yabancılaşmışsak da Batı'yı severiz. Genç oğulların evi oradadır; mirasları için İskandinavlılarla birlikte denize açılmışlardır. İbranice öğrenmek için artık çok geç, günümüzün argo dilini anlamak bile bundan daha önemli.

Birkaç ay önce Ren nehrini görmeye gittim. Orta Çağ'dan kalma bir rüya gibiydi. Neredeyse bir hayal dünyasındaymışım gibi tarihi sularının üzerinde, Romalılar tarafından inşa edilmiş ve daha sonra gelen kahramanlarca tamir edilmiş köprülerin altından, isimleri sanki birer şarkı gibi gelen ve her biri bir efsaneye konu olmuş eski kentler ve şatolardan geçtim. Sadece tarih kitaplarından tanıdığım Ehrenbreitstein, Rolandseck ve Coblentz karşında duruyordu. En çok ilgimi çeken kalıntılar bunlar oldu. Nehrin sularından ve sarmaşıklarla kaplı tepe ve vadilerden, Kutsal Topraklar'a gitmek için yola çıkan haclı askerlerinin seslerine benzer, belli belirsiz bir müzik yükseliyor gibiydi. Epik bir çağa yolculuk yapmış gibi bu büyüün etkisi altında yol aldım ve kahramanlık havasını içime çektim.

Bundan kısa bir süre sonra bu kez Mississippi'yi görmeye gittim. Bugünün gözüyle nehirden yukarı çıkarken ve buharlı gemilerin odun toplayışını gördüğümde, kurulan şehirleri sayarken, Nauvoo'nun taze yıkıntılarına bakarken, batıya doğru gitmek için nehirden geçen Kızılderilileri seyrederken, tıpkı daha önce Moselle'ye hayranlıkla baktığım gibi Ohio ve Missouri'ye bakarken ve Dubuque ve Wenona'nın Uçurumu efsanelerini dinlerken - yine de geçmiş ve bugünden çok geleceği düşünürken -bunun başka türlü bir Ren akıntısı oldu-ğunu gördüm; henüz şatoların temelleri atılmamış ve ünlü köprüler henüz inşa edilmemişti ve hissettim ki biz farkında olmasak bile İŞTE BU, O EPİK ÇAĞIN TA KENDİSİYDİ. Çünkü kahramanlar genellikle en sıradan ve en silik insanlardan çıkar.

(Yürümek)

Türkçesi: İlknur Urkun

TOPRAĞIN SADECE KİRACISI OLDUĞUM İÇİN HİÇ GÜBRE KOYMADIM

Daha öncede evimin önünde dondurucu ayazın olduğu sabahları hareketsiz ve hissiz yılanlar görmüştüm ve güneşin onları eritmesini bekliyorlardı. Nisan'ın birinde yağmur yağdı ve buzu eriterek günün erken saatlerde sisli bir hava varken, başıboş gezen bir adamın el yordamıyla gölün üstünde havayı parmakla göstererek sanki kaybolmuşçasına gevezelik ettiğini veya sisin ruhuyla konuştuğunu gördüm. Bazı günler kereste doğramak ve yontmak için gittiğimde, aynı zamanda ince baltamla kirişlere bir şeyler saplarken, iletişim ya da eğitimle alakalı olmamakla birlikte kendi kendime şarkı söyledim, “İnsan çok şey bildiğini zanneder; Ama bak! Onlardan alınmış kanatlar var, sanat bilim ve binlerce araç, esen rüzgârı hiç kimse bilmiyor.” Ama keresteleri altı metre-kare biçtim, çatı kirişine ve zemine tek taraflı ve geriye kalan ağaç kabuğunu öylece bıraktım çünkü biçilmemiş olanlardan daha düzgün ve güçlüdür. Her parça dikkatlice delinerek kütüğe uygun yerleştirildi ki zaten bu zamana kadar yeni malzemeler satın almıştım. Ormandaki

günlerime baktığımızda pek uzun sayılmazdı; kahvaltımı oluşturan ekme  ve yağı taşıdığım gazeteyi okur, akşamları ise kestiğim yeşil  am dallarının ortasına oturup(ekmeğimin onlar sayesinde çok güzel bir koku kazandığı) ellerimi ince bir zift tabakasıyla kaplardım. Eskiden  am ağacının edindiğı düşman sayısından bile fazla arkadaşım vardı, fakat birkaç tanesiyle ilişkimi kestim ve birkaçıyla daha iyi arkadaş oldum. Bazen ormanda başıboş gezen birisi baltamın sesi tarafından çekilmiş olmalı ki, nazıkçe sohbet ederdik benim oluşturdüğ m kırlntılar arasında. Nisan ortasına doğru, bu konuyu aceleyle getirmek istemediğim için, fakat yine de büyük bir kısmını yapmış olduğum için, evim oluşturm ş ve hazır halde kaldırılması için bekliyordu. Şimdiden James Collins’ten bir baraka için, sadece plakaları yerleştirmesi için Fitchburg Demiryolu’nda  alışan İrlandalı bir adam tutmuştum. James Collins’in barakası genelin aksine çok iyiydi. Onu görmek istediğimde henüz evde değildi. Dışarıda gezindim, i ini inceleyemeden üstün k r  göz gezdirdim, pencere çok derinde ve yüksekteydi. Küçük boyutlardaydı, sivri yazlık çatısıyla pek görülecek bir şey yoktu çünkü beş metreyi bulan organik gübre evin tüm etrafını sarmıştı.  atı en güvenilir tarafıydı ve böylece taraflı ve iyi bir anlaşma yapılarak güneş batışıyla beraber halledildi. Kapı eşiği vardı diyemem ama kapının altındaki plakanın tavuklar için uzun ömürlü bir geçit olabileceğini düşündüm. Bayan C. Kapıya geldi ve manzarayı birde içerden görmemi teklif etti. Tavuklarda beni takip etmeye başladı. Karanlıkı ve yerlerde pislik kaplıydı, büyük bir kısmı rutubet, k f veya tozla kaplı halde sade-

ce orada burada yerden söyleyemeyeceğim plakalar vardı. Duvarları ve çatıyı gösterebilmek için bir lamba yaktı ve yatağın altındaki plakaları göstererek, ardiyeye adımı atmamam için uyardı çünkü sadece iki metre derinliğinde bir toz çukuruydu. Kendi sözleriyle, tepemizdekilerde, etrafımızdakilerde iyi plakalardı ve pencerelerde iyi bir kaliteye sahipti, iki tane orijinal pencere parçası sadece bir kedinin kaçıp gidebileceği şekilde yerleştirilmiş. Bir ocak, bir yatak ve oturmak için bir yer vardı, yani ipekten güneşliklere olan, çerçeveli ve yıldızlı pencerelere sahip ve bir meşe fidanına çivilenmiş kahve değirmeni bile olan evlere göre daha yeni başlıyordu. Pazarlık sonunda tamamlandı ve James bir an geri döndü. Bu gece dört dolar ve yirmi beş sent ödedim ve böylece önümüzdeki beş sabaha kadar kimseye satmayacaktı: Altı gün şansı verir sanmışım. İyi geçti dedi fakat bunu söylemek için erkendi ve bazı belirsizlikler bekliyordum ama toprağın kirası ve yakıtının talep edilen giderine bakıldığında tamamen adaletsizdi. Bana garanti ettiği şey sadece bunlardı. Altıda ona geçtim ve ailesiyle yola çıktık. Yataklarını taşıyan kocaman bir destekleri, kahve değirmeni, hoş görünümlü bir cam, tavuklar ve tabii bir de kedi, ormana geçerek vahşileşmişti ve öğrendiğim kadarıyla dağ sıçanı için kurulmuş bir tuzaga basarak artık ölü bir kedi olmuştu. Aynı günün sabahı, çivi çakarak küçük taşıma arabalarıyla gölün kıyısına taşındım ve plakaları güneş ışığıyla eski şeklini alması amacıyla çimlere sererek renklerini açmaya çalıştım. Ormanlık yolu tek başıma yürürken ardıç kuşu bana bir veya iki nota verdi. Genç Patrick tarafından haince, komşum

İrlandalı bir adam olan Seeley'nin arabayla taşınma esnasında, rahatlıkla taşınarak, düzgünce, sürdürebilir çiviler, zımbalar, cebindeki tutamaçlarla tüm gününü bu şekilde endişesizce geçirerek tazelenmiş bir halde, kafasında kavak yelleri eserken, harap bir halde; işi eksik yapmış halde olduğunu söyleyerek beni bilgilendirdi. Sanki Spectatordom'u temsil etmek için oradaydı ve Truva tanrılarını ortadan kaldırmak için yapılmış bir olaymışçasına her şeyi önemsiz kılıyordu. Tepenin güneye eğimli tarafına doğru kilerimi kazdım ve bu tarafta dağ sıçanı, sumak ve böğürtlen kökleri arasında kendi yuvasını kazıyordu ve çok az seviyede bitki örtüsünün bulunduğu, altı metre kareye yedi metre derinlikte, patateslerin kışın donmamasını sağlayacak iyi bir kum tabakasına ulaştım. Etrafında eğimlerle tabakalaşmıştı ama taşlaşmamıştı fakat güneş ışığı hiç alamamışlardı ve kum bu sayede kendini koruyabilmişti. Sadece iki saatlik bir işti. İnsan her enlemde dünyayı ılık bir sıcaklık için kazarken, ben toprağı kazmaktan özellikle çok değişik bir zevk aldım. Bu şehirde her olağanüstü evin altında hala daha kendi kökleri kadar eski bir ardiye bulunur ve üst yapı ortadan kalksa bile gelecek kuşaklar dünyada açtığı göçüğü kolaylıkla fark edecektir. Ev hala bir verandadan bozma bir yuva girişine benzer. Bu sürede, Mayıs'ın başında, birkaç tanıdığın yardımı sayesinde herhangi bir ihtiyaç aksine, komşuluğu geliştirmek için iyi bir durum söz konusu olduğu için evimin iskeletini kurdum. Hiç kimse benim kadar yetiştirdiği şey için bu kadar gurur duymamıştır. İnanıyorum ki, bir gün kaderleri sayesinde daha ulvi yapıları yapmaya yardımcı olabilecekler. 4 Temmuz'da

zemini kaplandığında ve çatı yaptırılınca, evimle ilgilenmeye başladım. Yer plakalarının özenle tüylerle kaplanıp sarıldığı göz önüne alınırsa, böylece su geçirmez hale gelecekti fakat plakaları yerleştirmeden önce şöminenin temelini sererek bir tarafa yerleştirdim ve iki taşı kaldırmak amacıyla gölden tepeye yük arabası getirdim. Ateşin ısıtmak için gerekli olmasını beklemeden, sonbahardaki çapalama işleri bitirince şömineyi inşa ettim. Önceden sabah erken saatlerde, dışarıda pişirme işlemini yapardım: her zamanki uygun ve münasip pişirme tarzının, birçok açıdan evde pişirmekten daha tercih edilebilir olduğunu düşünüyorum. Eğer ekmeğimi pişirmeden önce fırtına çıktıysa, ateşin etrafına birkaç parça plaka yerleştirip yanına oturup somunumun pişmesini izleyerek birkaç hoş saat geçirirdim. O günlerde ellerim pek boş durmuyordu ama azda olsa bir şeyler okuyordum, masa örtüsü veya bir şeyleri muhafaza etmeye yarayan, yerlere serdiğim gazete parçalarını okurdum ve eğlenererek, İlyada ile aynı amaca hitap ederek birçok şeyi cevaplamamı sağlamıştır. Eğer benim yaptığımdan daha iyi tasarlanmış halde bir kapı temeli, bir pencere, bir ardiye, tavan arası, bir insanın doğasında olduğu kadarıyla, bir ihtimal hatta geçici ihtiyaçlarımızdan bile daha iyi bir neden olana kadar hiçbir dış yapı dikmeye gerek kalmayacak şekilde daha değerli olurdu. Nasıl ki bir kuşun yuvasıyla arasında bir uyum varsa, bir insanında eviyle kendisi arasında bir uyum olmalıdır. Aynı kuşların birbirine bağılıklarını göstermek için ötüşlerindeki gibi, şiirsel bir oluşumun evrensel bir şekilde geliştirdiği, insanın kendisine yemek sağladığı ve yeterince basit ve dürüst

aileler kurarak insanda kendi elleriyle yaşantısını kuramaz mı? Ama, yazık! Biz başka kuşların kurduğu yuvalara yumurtalarını bırakıp, hiç uçmayanlar şerefine nağmesiz notalarla gevezelik eden, serçe ve guguk kuşu gibi kuşları severiz. Sonsuza dek marangozluk zevkinden feragat etmek zorunda mıyız? İnsan kitlesinin deneyiminin mimari üzerindeki etkisi nedir? Hayatım boyunca hiç kimsenin evinin inşası gibi basit ve doğal bir uğraşa bu kadar bağımlı olduğunu görmedim. Biz bu topluluğa üyeyiz. Sadece insanın dokuzuncu parçasını oluşturan şey terzilik değildir, aynı zamanda vaiz, tacir ve çiftçilikte oluşturur. İş bölümü nerede bitecek? Ve en sonunda hangi amaca hitap etmiş oluyor? Şüphesiz ki, başkası benim içinde böyle düşünüyor olabilir ama bu nedenle onun benim için düşünme tarzımı göz ardı ederek arzulanabilir hale getirmemesine yol açacaktır. Doğrudur, bu ülkede en azından mimari süslemeleri özünde doğruluk taşıyarak, gereklilik icabı ve güzellik nedeniyle sanki ona vahiy gelmişçesine yapan mimarların isimlerini duydum. Belki de her şey onların gözünde çok iyi gözüküyordur fakat bu sadece genel olarak bildiğimiz amatörce uğraşmadan biraz daha iyi diyebileceğimiz bir şeydir. Duygulara hitap edecek olan bir yenilikçi, temelden değil, kornişten başlar. Her şekerlemede, hatta içinde badem veya kimyon çekirdeği olabilir – zaten bildiğim kadarıyla bademde hiç şeker yoktur – sadece süslerin içine nasıl bir doğruluk özünün koyulacağını bilmek ve yaşayanın, ikamet edecek kimsenin dürüstçe inşa edip etmediğini ve süslemelerin kendi kendilerine yetebilmesini bilmekte gizlidir. Hangi mantıklı insan süslemelerin dışarı-

dan gelen ve ciltte görünebilir olduğunu – kaplumbağanın noktalı kabuğu veya kabuklu deniz hayvanının içindeki inci gibi – sanki Trinity Kilisesi’yle Broadway’de yaşayanların arasında bir benzerlik olduğu düşünülebilir ki? Ama insanın evindeki süslemeleriyle, kaplumbağanın kabuğuyla arasındaki işbirliği gibi bir ilişkisi nasıl olabilir ki? Klasik olarak kendi erdemlerinin rengini belli etmeye çalışırken bir kişinin bu kadar asker olmasına gerek yoktur. Düşman bunu anlayacaktır. Yargılama günü geldiğinde rengi sararacaktır. Bu insan benim için pencere pervazına dayanarak, aslında ondan daha iyi bilen bu kabaca iş görenlere göre çekingen bir şekilde doğruların yarısını fısıldayabilir. Mimari güzelliğin ne demek olduğunu şimdi görebiliyorum, dışarıda giderek büyüyen ve ihtiyaçlar dışında ve yaşayacak kişinin karakteri dışında, şuarsuz gerçekliğin ve asaletin dışında, hiç dış görünüşü ve kendi türünün kaderi ve üretilenin hayatın güzelliğine karşı bilinçsizliğinin öngörülecek olmasını düşünmeden ancak inşa eder derim. Oluşturanda bildiği gibi, bu ülkedeki en ilginç binalar, öngörülemez, onları resmedilebilir kılan ve yüzeylerinde herhangi bir özellik barındırmayarak yaşayanların kabukları ve hayatlarıdır ki bunlar genelde fakir olan başıboş keresteden barakalar ve kır evleridir. Aynı doğrultuda kenar mahallede yaşayanların hayatları hayal edince, bu kadar zevkli ve basit olabilecekken, yaşamlarındaki bunca zorluluğun etkisini taşır. Mimari süslemelerin büyük bir kısmının içi boştur, sanki ödünç alınmış tüyleri uçuşturan Eylül fırtınası gibi onlarda önemsenecek zararlar oluşturmada yerinden söküp atabilir. Ardiyede zeytin ve şarap olmadan herhangi

bir mimari eseri ortaya koyamazlar. Eğer edebiyattaki tarzına göre yapılan süslemelerle ve kutsal kitaplarımızın mimarları içinde bizim kiliselerimizin korn   lerini yapan mimarlarımızın harcadığı zamana olduğu kadar gürültü patırtı  ıkartmı  olsalardı neler olurdu? Böylece edebiyat, güzel sanatlar ve onların öğretmenleri ortaya  ıktı. Hakikaten insanı aslında ilgilendiren şey, üstünde veya altında ona eğimli halde duran kaç direğin olduğu ve içine girdiği kutunun ne renge sıvandığıdır. Gerçekçi anlamda, bu, eğer ki onları eğiyor ve boyuyorsa, fakat içinde ya ayanın ruhu artık kiracısından ayrılmı sa, sadece insanın kendi tabutunu inşa etmesinin bir kısmıdır – mezar mimarı olarak – ve “marangoz” olur fakat diğer bir deyişle “tabut yapan” denilir.

Hayata kar   mutsuzluğu ve kayıtsızlığı karşısında, bir adam ayağınıza bir avuç dolusu dünya alıp evinizin kapısını o renge boyayın demişti. Acaba bunu söylerken sonuncu dar yuvasını mı düşünüyordu? Bunun içinde yazı tura atmak gerekebilir. Sahip olunması gereken nasıl bir rahatlık zengini! Neden bir avuç dolusu pislik almaya lım? En iyisi evi size ait bir şeylerin karışımıyla boyayarak sizin için solgunla masına veya kızarmasına izin verin. Kır evi tarzını geliştirmek için çok iyi bir girişim! Benim s slemelerim hazır olduğunda onları giyebilirim. Kı  gelmeden   mineyi inşa ettim ve evimin etrafını padavra ile kaplayarak böylece yağmura kar   dayanıklı olacak ve kulübenin ilk zamanlarda kenarları bir rende ile keskinle tirilmi  kusurlu ve eski sa  doğramayı tamir etmiş oldum. Ve buna ek olarak sıkıca kaplamayı d  edim ve evi sıvadım, on metre genişliğinde ve on be 

metre uzunluğunda ve çaprazlamasına sekiz metre tavan arası ve dolap, her tarafa geniş bir pencere ve iki tane kapak ve evin diğer tarafına da tuğladan şömine. Evimin gerçek değeri, kullandığım malzemelerin her zaman ki ederini ödeyerek, fakat işçiliği saymazsak, çünkü birçoğunu ben yaptım; size ayrıntılarıyla vereceğim çünkü çok az insan evlerinin tam anlamıyla ne kadar tuttuğunu söyleyebilir ve ayrı ayrı hepsinin ne kadara mal olduğunu söylemem gerekirse:

Plakalar	8.03 \$ (çoğu şantiyede)
Çevre ve Çatı için kullanılan Doğrama	4.00 \$
Çıta	1.25 \$
2.el çam ile birlikte pencere	2.43 \$
1000 adet eski tuğla	4.00 \$
2 fiçı kireç	2.40 \$
Saç	0.31 \$ (beklediğimden fazla)
Mantolama ağacı demiri	0.15 \$
Çiviler	3.90 \$
Menteşeler ve vidalar	0.14 \$
Tebeşir	0.01 \$
Taşıma	1.40 \$ (büyük bir bölümü sırtımda taşıdım)
Toplam	28.12 \$

Gecekondu tarzı mekânlarda yaşayanlarda istediğim ke-
reste, kum ve taşlar haricinde kullandığım tüm malzeme-
ler bunlardır. Buna ek olarak evin bittiği noktada küçük
bir kömürlük vardı ve bunu da evin inşasından arta ka-
lan birkaç parça eşyayla yaptım. Evimi inşa ederken,

şimdiki evimden daha pahallıya gelmeyecek şekilde ve ana caddedeki Concord evlerinin ihtişamını ve şaşalı geçmeyecek biçimde yapmaya niyetliydim ve beni memnun ettiği sürece başka bir şeyin önemi yoktu. Ve buna ek olarak gördüm ki, bir öğrenci senelik ödediği parayı bir kenara ayırırsa, hayatı boyunca bir kere ev sahibi olabiliyor. Eğer olduğunda fazla abartıyormuşum gibi geliyorsa, özrüm bunu kendimden çok insanlık için yapıyor olmamdandır ve aykırılığım, eksikliklerim ifade etmeye çalıştığım şeylerin doğruluğunu etkilememelidir. Riyakârlılığa ve ikiyüzlülüğe pek katlanamadığım için – kendi buğdayımdan farksız bulduğum ıvır zıvırı ayırmakta zorlandığım fakat her insan kadar benimde üzgün olduğum için – özgürce nefes alacak ve kendimi bu şekilde bastırarak, hem ahlaki hem de fiziksel açıdan çok büyük bir rahatlama olan ve bu şekilde alçakgönüllülük yaparak şeytanın avukatlığını yapmayacağım. İyi şeyler söyleyebilmek için doğruları konuşmaya gayret edeceğim. Cambridge Üniversitesi'nde kendiminkinden daha büyük olan bir odanın sadece kirası senelik otuz dolar; zira kurum tek bir çatının altında otuz iki tane karşılıklı inşa edebilecek kadar avantajı sayesinde buradan sorumlu olan kişinin komşularından, uygunsuzluklarından ve çıkardıkları seslerden acı çekerek beklide kırkinci kattaki bir kiracının bile şikâyetçi olmasına neden oluyordur. Pek düşünemiyorum fakat bu doğrultuda keşke daha fazla doğru ve bilge yanlarımız olsaydı diyorum, sadece daha fazla eğitim ihtiyacını ortadan kaldırmakla kalmaz, çünkü sadece önceden her şey kazanılmış olurdu ve bu şekilde eğitim almanın maddi değeri büyük ölçüde orta-

dan kalkmış olurdu. Bir öğrencinin Cambridge’de veya başka bir yerde sahip olduğu kolaylıklar ona veya bir başkasına her şekilde uygun yönetilmesiyle karşılaştırıldığında hayatında edebileceği fedakârlığın on katına mal oluyor. Bu şekilde en çok para harcanan şeylere bakıldığında hiçbir öğrencinin en çok istediği şey bu olmuyor. Başta ödenecek şeyler arasında, öğrenim parası, en önemli şeylerin başlıca koşuludur ki ne kadar geçerli eğitim almak istiyorsa, en çok kültürlü ve çağdaşlarının bu şekilde daha sonra önüne geçebilmek için ödemek zorundadır. Bir üniversite kurmanın altında yatan neden, genelde, en uç noktada bir iş bölümüne körü körüne bağlı olmak amacıyla dolar ve sentleri vermeye dair onay alarak, ki bu iş bölümü de pek takip edilemez, sadece dikkat edilir, müteahhidi arayarak bu sözde teoriyi ortaya koyabilmek için ve İrlandalı adamı çalıştırmak veya diğer sağlayıcıların bu konuyu gerçekten masaya yatırmasını bekleyerek, bu esnada öğrencilerin kendilerini buna hazırladığını söyleyerek, böylece her neslin arka arkaya karşılaştığı şeyi ödettirmekten başka bir şey değildir. Kurumu kendi haline bırakmak bile, öğrenciler için veya bu durumdan yararlanmaya çalışanlar için daha iyi olacaktır. İmrenecek derecede rahatlığını ve faydalanılamaz ve küçültücü bir rahatlıktan başka bir şey olmayan insan için gerekli olan herhangi bir işin bile düzenli bir şekilde kaytarabilmesine katkı sağlaması demek, bu rahatlığın yağmalanarak daha da verimli hale gelmesini öğrenci güvence altına almış olur. Biri “Ama sen öğrencilerin kafaları yerine elleriyle mi iş görmesi gerektiğini ima ediyorsun?” diye sormuştu. Tam olarak bunu ifade

etmiyorum ama bunun gibi güzel bir anlaşma için, hayatla oyun oynamamaları gerektiğini veya sadece bunun eğitimini görmek yerine, toplum bu kadar pahalı bir oyunu desteklerken, hakkını vererek başından sonuna kadar yaşamaları gerektiğini savunuyorum. Gençlik yaşam deneyimi olmadan yaşayabilmeyi nasıl öğrenebilir?

Bana öyle geliyor ki, bu onların zihinlerini en az matematik kadar çalıştıracaktır. Başlıca olarak bir çocuğun sanat ve bilim hakkında bir şeyler öğrenmesini istiyorsam, artık eğitimin peşinden koşturmada çevrede herhangi bir hocaya yollamaktansa(yaşam sanatı haricinde her şeyin işlendiği ve pratikte gösterildiği) dünyayı bir teleskop ya da mikroskop ile incelerken ve hiçbir zaman doğal halini kendi gözleriyle incelemeyen, kimya çalışarak, kendi ekmeğini bile nasıl yapacağını öğrenemeyen ya da mekaniği öğretirken ama nasıl para kazanıldığını öğrenemeyen Neptün'ün yeni uydularını keşfederek fakat kendi gözünün içindeki toz tanesinden bile bir haberken veya sokak serserisinin onun nasıl uydusu haline geldiğini bilemeden veya kendi çevresine üşüşen canavarların onu nasıl yiyip bittireceğini bilmeden, o esnada o canavarlarla bir damla sirke içinde beraber yaşayıp gitmesine izin vermem. Bir ayın sonunda acaba hangisi daha çok gelişmiş sayılır? Kendi kazdığı ve oyduğu cevherlerle kendine sustalı çakı yapan çocuk mu, yoksa metalürji derslerine katılmış olan ve bu esnada babasından Rodgers marka çakı hediye alan çocuk mu? Hangisinin parmağını kesme ihtimali daha yüksek? Hayretle üniversitenin bırakılması konusunda uyarıyorum fakat bende denizcilik okudum! Neden ki, eğer tersane-

de bir tur atsam onun hakkında daha çok bilgim olurdu. En fakir öğrenci bile siyaset ekonomisi eğitimi görür ve öğrenir fakat bu esnada yaşamın ekonomisi felsefeyle birlikte sürdürülen bir şey olmasına rağmen üniversitemizde öğretilmez. Sonuç olarak, o Adam Smith, Ricardo ve Say okurken, babasını telafisi olamayan borçlara sokmaktadır. Üniversitemizde, yüzlerce “modern gelişme” adı altında bir yanılsama söz konusu, her zaman pozitif gelişmelerin olduğunu söyleyemiyoruz. Şeytan elde ettiği tüm faydayı, önceki paylaşım ve sayısız başarılı olmuş yatırım sayesinde yoluna devam ediyor. İcat ettiğimiz şeyler, dikkatimizi ciddi şeylerden alıkoymaya neden olacak tatlı oyuncaklar olmayacaktır. Yine de gelişmiş olduklarını söyleyerek, gelişmemiş bir son için, nasıl ki Boston’dan New York’a demiryolu ulaşıyorsa, çoktan gelinmiş bir sondur bu ve gelinmesi çok kolaydır. Maine’den Texas’a, sanki iletişimden daha önemli hiçbir şey yokmuş gibi, manyetik telgrafı döşemek için inanılmaz bir acelemiz var. Ayrıca bunu çıkma-za sürükleyen, samimi iken, sağır ve seçkin bir kadın olarak tanıtılmış bir insanın kulağında isterseniz trompet çalın, hiçbir şeye yaramayacaktır. Sanki amacımız hassas bir şekilde konuşmak yerine hızlıca konuşmakmış gibi görünür. Atlantik altından tünel kazıp Eski Dünya’yı neredeyse haftalarca yakın hale getirerek yeni olanla karıştırmaya çok hevesliyiz; ama ilk sızan bilgi olarak, gemiden, kulaklarımızı çınlatarak Prenses Adelaide’nin boğmaca öksürüğüne tutulduğu söylentisini yayarız. Her şeye rağmen, atı tırıs tırıs bir mili bir dakikada gelirken size dünyanın en önemli mesajını taşımasa da, gezici

vaiz olmadığı gibi, yabancı bal ve keçi boynuzu yiyerek gelmiyor mu? Flying Childrs'ın bir paket mısır bile taşımış olduğundan şüpheliyim. Biri bana "Tahminime göre bir kenara hiç para koyamamışsındır, sen gezmeyi seversin, arabaları alıp bugün Fitchburg'a gidip ülkeyi gezebilirsin" demişti. Ama ben sandığımdan daha akıllıyım. En çevik gezginin yürüyerek gezmeyi tercih eden olduğunu biliyorum. Arkadaşıma kimin önce gidilecek yere varacağını tahmin etmesini teklif ettim. Uzaklık otuz mil; bilet ücreti doksan sent. Bu neredeyse günlük yevmiyeye eşit sayılır. Bu yolda altmış sente çalışmış işçiler hatırlarım. İşte bu yüzden yürüyerek başlıyorum ve gece olmadan ve gece olmadan oraya varıyorum. Bir hafta boyunca benimle bu şekilde gezebilirsin. Bu şekilde hem yevmiyen sana kalmış olur, hem de bir sonraki gün aynı saatte şehre geri dönerek, ya da akşamüstü, hatta şanslıysan o mevsim yeni bir iş bile bulabilirsin. Fitchburg'a gitmek yerine, burada günün en güzel zamanlarında çalışıyor olabilirsin. Ve eğer, demiryolları tüm dünyayı sarsarsa; senden bir adım önde olabilmek için tüm ülkeyi görerek ve bu konuda deneyim sahibi olarak, seninle ilişkiyi tamamen kesebilirim. Evrensel yasaları göz önüne aldığımızda, demiryollarının ne kadar uzun olabileceği göz önüne alındığında dahi hiçbir insan bunu anlatabileceği ortadadır. Tüm dünyayı çevreleyen bir demiryolu yapmak demek tüm insanlığın tüm dünyayı sarması kadar zordur. İnsan kürekle hisse senetlerini birbirine bağlamaya bu kadar istekli olmaya devam ettiği sürece belirsiz bir kavram olan bu durum; eninde sonunda bir yere kadar gidecek ve tıkanacaktır, bir sonra-

kinde, hiç zaman ve hiç neden yokken, sadece kalabalık yük kısmına doğru koşuştururken, kondüktör “Herkes tren!” diye bağırırken ve duman tüterken, bir süre ilerledikten sonra tren geri kalanın üstünden geçip gitmiş olacaktır ve “melankolik bir kaza” diye adlandıracaklardır. Şüphesiz ki yevmiyesini alanlar bu yolculuğu sürdürebilir kadar sürdürmeye devam edecektir fakat büyük ihtimalle bu süre esnasında gezmek için sahip oldukları arzuyu ve esnekliği kaybetmiş olacaklardır.

En değerli döneminde sorgulanabilecek olan bir özgürlüğün zevkini çıkarmak yerine İngiliz adam Hindistan’a giderek öncelik bir servet edinir, fakat bunun yerine İngiltere’ye dönerek şairde olabilir. Bir kereliğine dahi olsa hayatı boyunca bir tavan arasında yaşayabilir. “Ne!” diye haykırmıştı tüm toprakların üstündeki şantiyelerde çalışmış olan İrlandalı adam ve ekledi “bu inşa ettiğimiz demiryolu iyi bir şey değil mi?” Evet diye cevap verdim, nispeten iyi, daha kötüsünü bile yapıyor olabildiniz ama siz kardeşlerimiz bu pislik içinde kazı yapıyor olmanızdansa zamanınızı daha iyi geçirmenizi umardım. Evimi bitirmeden önce, uygun bir yöntemle dürüstçe on veya on iki dolar kazanabilmeyi dilediğim için, çünkü günlük harcamalarımı karşılayabilmek için ihtiyacım vardı, iki buçuk dönüm toprağın neredeyse tamamına fasulye ekim, diğer kısımlara ise patatesler, mısırlar, bezelyeler ve turplar ekim. Tüm toprak toplamda on bir dönümlük, kuzey Amerika cevizi ve çamından oluşuyordu ve bir önceki mevsimde dönüm başına sekiz dolar sekiz sente satılmıştı. Bir çiftçi “üzerinde cıvıldaayan sincaplardan başka iyi bir tarafı olmadığını” söylemişti.

Toprağın sadece kiracısı olduğum için hiç gübre koymadım ve tekrardan toprağı işlemeyi düşünmediğim için öyle çok fazla çapaladığımda söylenemez. Bir miktar gübre tepecığı oluşturarak yazın fark edilebilir güzellikte fasulyelerim için kullanacağım ve bana uzun süre yakıt içinde yardımcı olan kütükleri, su tesisatı için sıraya dizdim. Evimin önünde geriye kalan pazarlanamayacak ölü odunların hepsi ve dalgaların gölde kıyıya vurduran odunlar ihtiyacım olan yakacağımın diğer kısmını oluşturuyordu. Aslında bir takım veya bir adam tutmam gerekiyordu fakat tüm çiftliği ben düzenledim. İlk sezon araçlar, tohumlar, iş ve diğerlerinin toplamı 14.72 \$ tuttu. Tohumluk buğday bana önceden verilmişti. İhtiyacınız olandan daha fazla dikmeyecekseniz, konuşmaya değmeyecek kadar az miktara mal olan bir harcamadır. On iki ölçek fasulye, on sekiz ölçek patates ve bunların yanında biraz bezelye ve tatlı mısır aldım. Turp ve mısır geldiğinde çok geç olmuştu.

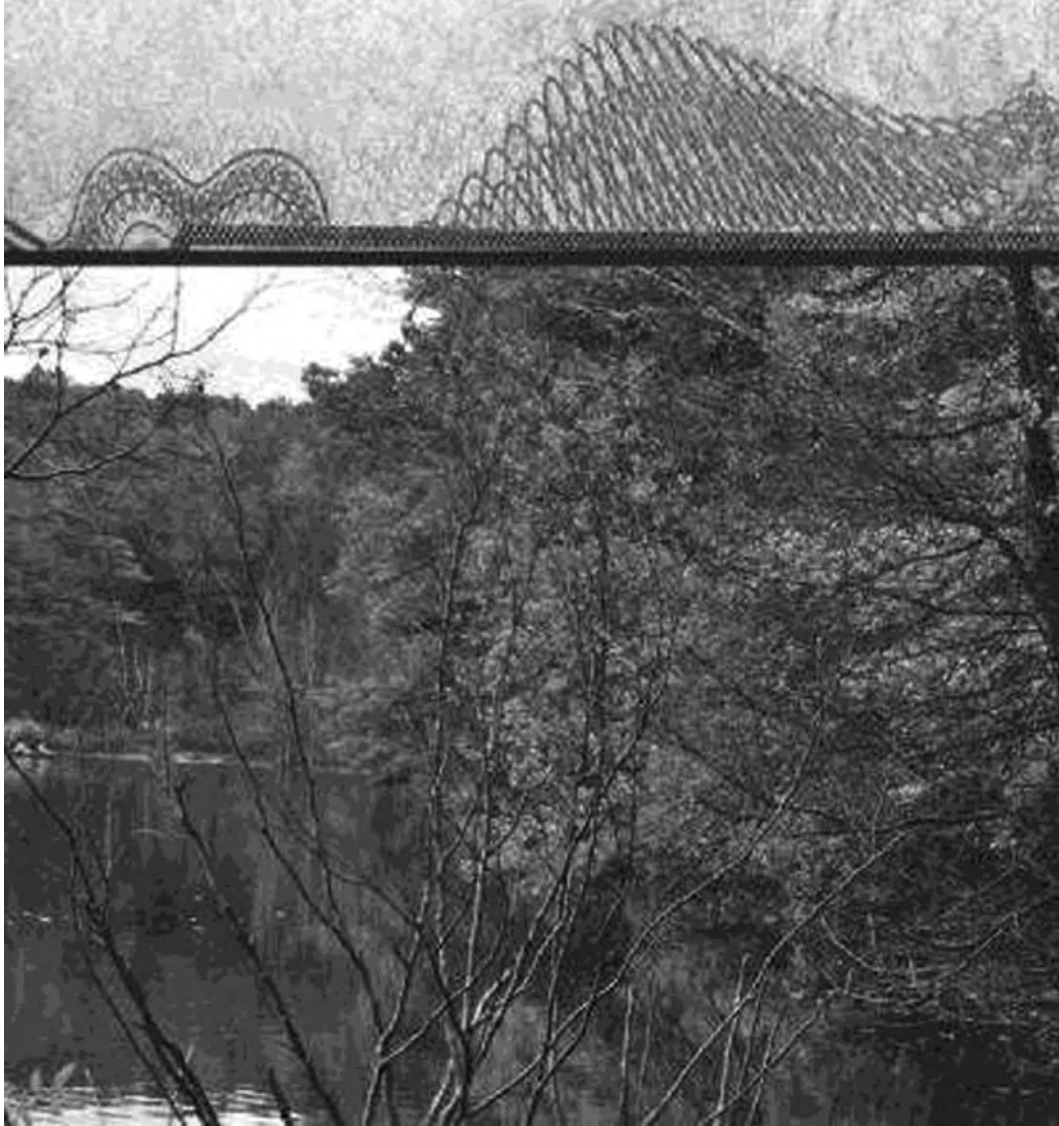
Çiftlik geliri	23.44 \$
Giderleri	14.72 \$
Bakiye	8.71 \$

Bunun yanında israf olan malın ve elde kalanın ederi 4.50 \$'dı. Elde kalanda yetiştirmedığım küçük bir parça ottan başka bir şey değildi.

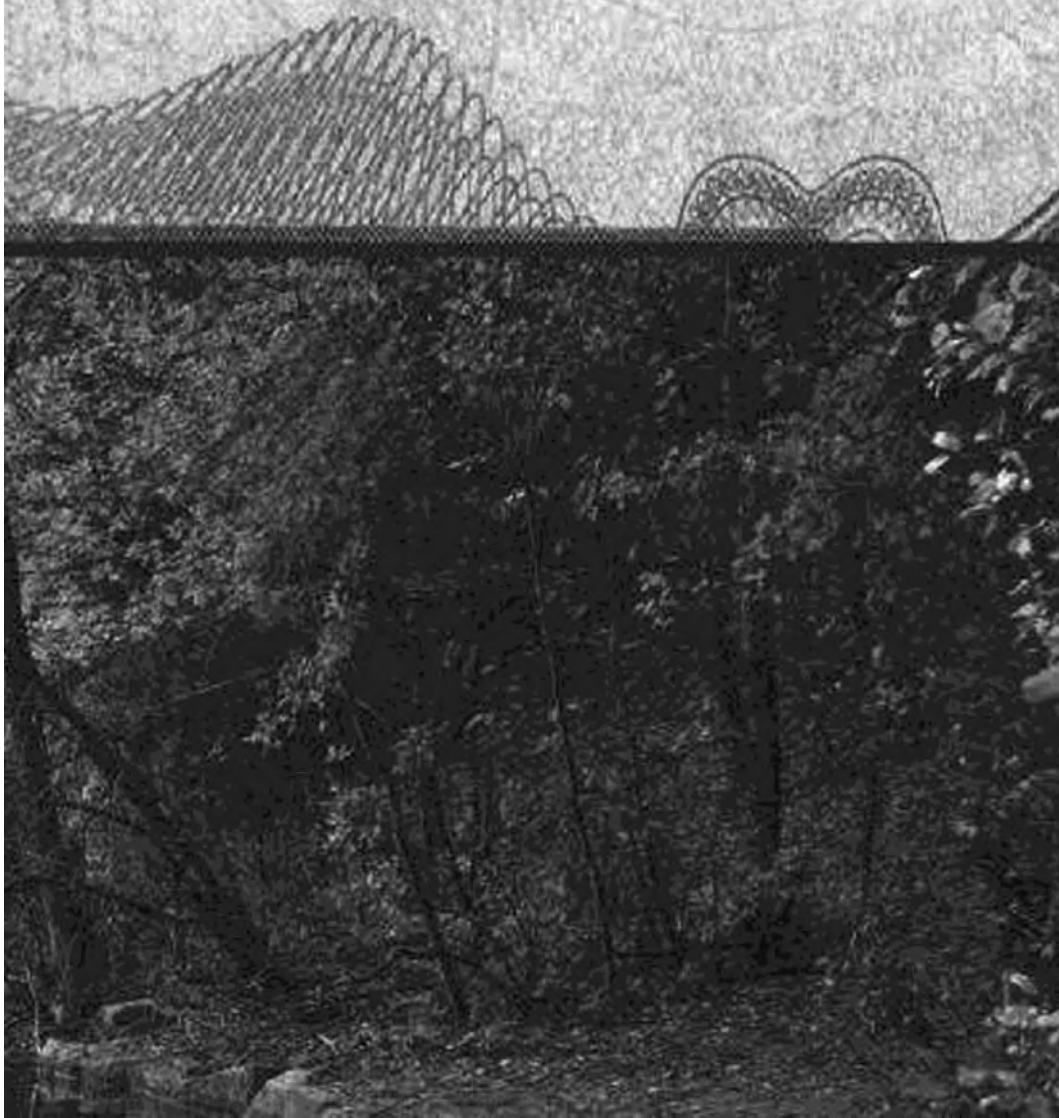
(*Ekonomik İtaatsizlik*)

Türkçesi: Eylül Desen Kayıncı

WAL

DEN

Thoreau'nun Demokrasi Eleştirisi

LEIGH KATHRYN JENCO

Henry David Thoreau'nun siyasal düşüncesini ele alan en yakın tarihli akademik çalışmalar, onu kuşkuya yer bırakmayacak şekilde liberal-demokratik görüşlüler tarafına yerleştirme eğiliminde. Tabii bunun ikna edici nedenleri var: Thoreau, liberal demokrasiye canlılık veriyor gibi görünen özgürlük ve bireycilik ruhunu bütün Amerikalı yazarlardan daha kursuz bir biçimde bünyesinde barındırıyor ve bunun yanı sıra, onun “sivil itaatsizlik” eylemi, modern çağın siyasal eylemcilerine demokratik yaşam biçimini olumlama saikiyle vicdani, kamu yararına eylemler gerçekleştirme yönünde esin kaynağı olmaya devam ediyor. Ancak bu yorumda bir sorun var çünkü bu yorum, Thoreau'nun açıktan açığa demokrasiye yönelttiği çok sayıda eleştirinin, ayrıca demokrasinin ötesine geçme, onu aşma yönündeki öğütlerinin temelinde yer alan, demokratik kurumların adalete arabuluculuk etmesinin olanaksızlığını ifade eden ahlak felsefesini yeterince ciddiye almıyor. Thoreau'nun devlet ve çoğunluk egemenliğine duyduğu nefreti düz anlamıyla değerlendirmeye biraz fazla meyilli yorumcular bile bu noktayı görmezden geliyorlar. Çoğu, Thoreau'nun siyasal denemeleri-

nin, kendi kişisel bağılıklarının ilgi çekici bir anlatımla ifade edilışinden ibaret olduğunu iddia ediyor, daha fazlasını içerebileceğini reddediyor ve bu kişisel bağılıkların meşruiyet kriterlerinin toplumun bütününe gerçekçi bir biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını ifade ediyor. Ben bunun yerine bu makalede Thoreau'nun siyasal projesini bir eleştiri denemesi olarak okumayı tercih edeceğim ve Thoreau'yu onun kendisini anladığı gibi anlamak için ciddi bir çaba göstereceğim; temsili demokrasinin en temel ve kişisel ahlaki bağılıklarıyla bağdaşmadığını genellikle itiraf edilenden daha anlaşılır ve tutarlı bir biçimde ifade eden bir şair ve eleştirmendi o. Thoreau'yu anlamaya çalışırken, siyasal görüşlerinin doğruluğunu kanıtlamayı amaçlamaktan ziyade, onun demokratik okumalar sırasında karanlıkta kalan ahlaki ve siyasal yükümlölükler anlayışını açıklığa kavuşturmayı, bu noktadan sonra da demokrasinin bireylere ödettiği, gerçek olmalarına rağmen sıklıkla gözardı edilen bedellere açıklama getirmeye nasıl bir katkıda bulunabileceğini işaret etmeyi umuyorum.

Thoreau'nun siyasal yükümlölükler ve ahlaki yükümlölükler arasındaki çatışmalara verdiği radikal karşılıklar – kölelik karşıtı John Brown'a tartışmalara yol açan bir şekilde destek vermesi, Kaçak Köle Yasası'nı açıkça kınaması, köleliği ve Meksika'daki savaşı protesto etmek amacıyla kelle vergisini ödemeyi reddetmesi– genellikle yalnızca bahsedilen dönemdeki kof demokrasi uygulamalarını düzeltme amacı güden eleştiriler olarak ele alınır. Fakat bana kalırsa, Thoreau'nun bu eylemler hakkında bizzat yaptığı açıklamalar, kişisel hayatlarımızda

ahlaki uygulamaları olanaklı kılan bağılıkları tehdit edenin yalnızca demokrasinin yürürlükteki tezahürü değil, başlı başına demokrasi kuramı ve pratiği olduğu yönünde çok daha derin bir endişeyi açığa vuruyor. Bu sistemin kendimize ve komşularımıza duyduğumuz gönüllü sorumluluklarımızı daha az doyurucu ve anlamlı bir hale getirdiğine işaret eden Thoreau, demokrasiyi gerçek bedeller yaratmakla suçluyor; üstelik bunların, belki de trajik bir biçimde, onları yaratan sistem tarafından çözüme kavuşturulamayacağını söylüyor. Thoreau, pek çok kişi için simgesi haline geldiği liberal değerleri –ifade özgürlüğü, sivil itaatsizlik, kişinin vicdanını dinleme özgürlüğü– gerçekten sahipleniyor ancak bu değerlerin demokratik bir matris içerisine ilâştirilmiş halde hangi oranda geçerliliğini koruyabileceğini, hatta hayatta kalıp kalamayacağını sorgulamayı özellikle teşvik ediyor.

Eleştirileri öncelikle şu iki temel meseleyi hedef alıyor: hükümetin hakiki bir fikir birliği temin etme yönündeki başarısızlığı ve temsil ehliyetinin yetersizliği. Eleştirilerini demokratik bir hükümet anlayışının aşına olduğu terimlerle ifade etmesi, Thoreau’nun demokrasi projesinin ideallerini desteklediği anlamına gelmiyor. Aksine, demokratik rejimi zihni ve bedeni kutuplaştıran, demokratik süreç yararına doğruyu hiçe sayarak ona saygısızlık eden, makamları, devlet dairelerini ve kurumları insan eylemlerinin yerine geçiren bir güç olarak tanımlıyor sürekli. Bu da, Thoreau’nun yazılarının demokratik okumalarında, özellikle de Nancy Rosenblum ile George Kateb’in okumalarında, Thoreau’nun beyan ettiği tek ahlaki zorunluluk olan “doğrunun algılanması ve ifası”

ile onun siyasal düşüncesi arasındaki can alıcı ilişkinin yeterince dikkate alınmadığını işaret ediyor. Dahası, bu düşünürler, Thoreau'nun yalnız ve rahat bırakılmasını olanaklı kılacağı için demokrasinin liberal versiyonunun onun itirazlarını yatıştırma kapasitesine sahip olduğunda ısrar ederken, Thoreau'nun daha geniş kapsamlı sorusuyla cebelleşmeyi savsaklamış oluyorlar: “Bildiğimiz haliyle demokrasi, mümkün olan en gelişmiş devlet yönetimi biçimi midir? İnsan haklarını tanıma ve düzenleme yönünde bir adım daha atmak mümkün olamaz mı?” Thoreau'nun siyaset yaklaşımının benzersizliğini netleştirmek adına, analizime onun çalışmalarını düşünsel ve tarihi bağlamına yerleştirmekle başlıyorum. Arkasından, onun temsili demokrasi eleştirilerini daha biçimsel siyasal ve ahlaki yükümlülük kategorileriyle bağlantılandırmak suretiyle tanımlamaya girişiyorum – bu Thoreau'nun devlete yönelik eleştirilerinin aynı zamanda ister istemez niçin temsili demokrasiyi de kapsadığını açıklamaya yardımcı olacak ve Thoreau'nun kullandığı terimlerin daha inceltilmiş tanımlamalarını imleyecek. Böylelikle, son bölümde Thoreau'nun adaletli yönetim biçimi vizyonunun deneme niteliğinde bir taslağını daha iyi bir donanıyla oluşturabilecek ve Thoreau'nun siyasal eleştirilerini layıkıyla kavramanın bizlere kazandırabileceği siyasal hayat içgörüsünü daha net biçimde ortaya koyabileceğim; ne de olsa, Thoreau'nun siyaset eleştirileri, bir ölçüde ütöpik olsalar da, en iyi siyaset biçiminin yurttaşlarının ahlaki bağlılıklarını yozlaşmaktan korumak sorumluluğunu taşıdığını ısrarla savunmasıyla inandırıcılığını asla yitirmiyor.

Thoreau'nun "Sivil Yönetime Direniş" başlıklı makalesinde, onun en eksiksiz ilkesel eylem modeli olan "doğrunun algılanması ve ifası" ilk kez ortaya atılır. Algı ve ifa sözcüklerinin bir arada kullanılması, kişinin doğru olanı yapma görevini sahiplenmesi gerektiği anlamına geldiği gibi, bu doğrunun ne olduğunu bulma ve belirleme görevini de ihmal etmemesi gerektiğine işaret eder. Thoreau bu ahlak söylemini epistemolojik açıdan muğlak bir yüksek yasaya, arkadaşı ve akıl hocası Ralph Waldo Emerson'ın kurucusu olduğu Aşkincılık projesinin önemli bileşenleri arasında yer alan bir inanca dayandırır. Emerson'ın yazılarında, bu yüksek yasa, insanın ahlak anlayışını temellendireceği en doğru kaynak olan doğadan gelen bir tür tinsel simgecilik olarak açıklanır. "Her şey ahlakidir ve kendi sınırları içinde değişimler tinsel doğayla aralıksız bir ilişki içindedir... [Her değişim] insana doğru ve yanlışın yasalarını sezdirir ya da haykırır, On Emir'in yankısını duyurur."

Yüksek yasa felsefesinin temel ilkelerinden birine göre, doğa, belli ahlaki hakikatleri açığa vurarak kişinin anlama yetisini geliştirir ve düşünceyle şeyler arasındaki bütüncü [holistik] uyumu açığa vurarak usu terbiye eder. Hepsi tanrısal olanın parçasıdır ve her biri yine diğerlerinin hepsini ve bütünü ima eder. Yüksek yasa görünen doğayı yönetir ve doğanın kendisi de bireyin evrendeki yerini, ayrıca töz ile kavramın, beden ile zihnin bireyde tezahür eden, süregelen ve kaçınılmaz etkileşimini tarif eden bir eğretilenme işlevi görür. Thoreau, ilkelere bağlı sürdürülen bir hayatın en eksiksiz modelini sunduğu çalışması Walden'da, Aşkincılığın, doğal dünyanın dikkatle incele-

nip araştırılmasıyla açığa çıkan yasaların ahlaki sonuçlarına bağlılığını tekrar tekrar teyit eder. “Gölü gözlemleyerek öğrendiklerimin etik için daha az geçerli olduğu söylenemez,” diye aktarır düşüncesini.

Walden Gölü kenarındaki sessiz çayırda Henry David Thoreau hayatın asıl gerçeklerini inceleme fırsatı buldu. Düşüncelerinin neticesinde meşhur Walden ortaya çıktı. Bu resim Rudolph Ruzicka tarafından yapılmıştır.

Handwritten text in cursive script, likely a journal entry, visible on the left page of the open book. The text is dense and fills most of the page.

Thoreau'nun Ahlak Evreni

ALFRED I. TAUBER

Thoreau'nun kalıcı ahlakı nedir? Bu soru birçok konu etrafında dönen yanıtlar üretir: İlk ve en erişilebilir olan, onun modern çevreciliği biçimlendirici etkisi ile ilgilidir. Birçok bakımdan o bu gündemi belirliyor. Onun doğayı yazma türü vahşi ve pastoral arasındaki dengesiz ilişkinin bir keşfi oldu; doğayı tanımlayan veya inşa eden çıkmaz; özün kendisini metafizik olarak evrende yerleştirmeye daha çok rastlanır. Thoreau bu konuları acımasız bir dürüstlük, dokunaklığı benzersiz ve güçlü bir uyanış sağlayacak şekilde takip etmiştir. Thoreau'yu tanımak demek zenginleştirici bir diyalog elde etmek ve onu iyi bilmek layık bir özgüvenle bu konuları keşfetmek demektir. Fakat bir hayran olmaktan ziyade öncelikle bir Amerikan doğabilimcisi ve doğa tarihinin tarihçisi olarak Thoreau bu takipçiliğinde felsefi olarak bilinçliydi. Bu içebakışsal idrak, o kendi kişiliği üzerinde şaşırtıcı oldukça ve çoğu zaman acı meditasyonlar ve doğa bağlamında kendi hayatının anlamıyla ilgilendikçe daha derin bir kaynak soruşturmasını yansıtmaktadır. Bu, Thoreau'nun ahlaki vizyonunun karanlık tarafına, toplumsal evrenin doğuşuna giden tarihe götürür bizi. İnsan içinde yaşadığı bir toplumun çıkarlarını bireysel

çıkarlarla birlikte nasıl dengeleyebilir? Antigone'den itibaren günümüze kadar, bu soru, etiğin kalbinde yer almıştır ve Thoreau'nun bireye verdiği kararlı ve tavizsiz önceliği çok dikkat çekicidir. Onun hayatını güdüleyen ahlakı, kendi kişiliğinin içgüdüsellliği, kendi özerkliğinin korunması, kendi seçim kararlılığının kutsallığıyla belirlenmiştir. Son olarak Thoreau'nun ahlaki felsefesi tehlikeli tekbenci, fazla aşırı uçlara kaçan aşırı narsistik değildir. Thoreau'nun ahlakı, kendi özerkliğinin korunmasının ahlaki eylem için önemli ve saygılı parametre olmasının vazgeçilmezliği üzerine inşa edilmiştir. Bu bağımsızlık için çabalarken Thoreau kendi kendi etrafında bir evren inşa etti. Mistik özlem eğilimiyle Thoreau'nun bilinçli dünya değerlendirmesi ve kendisini kendine yeten, dolayısıyla sonuçta ahlakın yürürlüğe konduğu genellikle büyük toplumsal evrenden izole bir konumda bırakmıştır. Thoreau doğa yazılarına başarılı yeni bir edebi standart kazandırmak için kendi perspektifçiliği etkili bir şekilde icra etmiştir. Ben Thoreau'nun her projeyi etiklendirdiği kişisel onaylarını vurguladım, çünkü her durumda yaratılış anı sadece bir yeniden canlandırma ve bir *ipso facto* olabilir. Yazmanın tüm bu performans türleri böyle bir yeniden canlandırmaya kavuşur zaman içinde.

Her iki tür de, Thoreau'nun hayalinin onun dünya ve zamana karşı olan üstünlüğünü kutsuyor ve bu da ona canlı anlatılarının tasarımını yapma olanağı sağlamıştır. Nitekim, kültür tarihini yazma ve otobiyografi arasında güçlü bir gerilim olduğunu not edebiliriz.

Onun varoluşsal yalnızlık hakkında yazdıkları son derece dokunaklıdır: *Yıldızlar tek gözümün önünde yukarı aşağı inip çıkıyorlar – mevsimler bana yalnız olarak dönüyorlar. Ben bir güneş ısıtına yaslanabildiğim kadar hiçbir kola bu kadar güçlü yaslanamıyorum. Yani katı insanlar bana göre alanların ışıltısı kadar samimi değildir.*

Bu sadece muhalif bir gençlik grubu değil, daha ziyade onu kovalamaya devam eden bir şeydir. O Walden döneminde yazdığı *Journal*'a sığınırken en azından herhangi gerçek bir paylaşım deneyiminden kurtulduğunu hissettirmiştir: *Ne benim yaşadığım ne de içine başıboş olarak daldığım dünyada hiçbir insanoğlu yaşamıyor. Ben şimdiye kadar başka bir insanoğlununkine benzer bir yolculuk yapmadım. Tıpkı bir gün Venüs'ün dünyanın yörüngesine oldukça yakınlaması ve bu gezegenin iki sakininin diğerine ders verme imkânını yakalaması gibi bizim farlılıklarımız da çoğunlukla aynı temele sahiptir.*

Thoreau her zaman kendisini bu kadar umutsuz hissetmiyordu ve bir kamu faaliyeti olarak onun bütün edebi çıkışları bu iddiayı örtbas ediyordu. Fakat o yine de zaman zaman kendi tecrübelerini iletme zorluğu ve diğerlerinin onun argümanlarını şiddetle ciddiye alınması noktasında aynı zamanda bütün zorlukların farkındaydı. O tek başına mücadele vermiştir.

Thoreau kendi izolasyonuna, hem kendi yarattığı dünyasına daha fazla çekilerek, doğada bir yere hem de büyük bir kendine özgü otobiyografi yazarak insanoğlunun dünyasına ulaşmaya çalışarak yanıt vermiştir. Walden'ın "Yalnızlık" bölümünde Thoreau doğrudan ne duygusal ne de sosyal olan kendi tecritinin derin tabakasını ortaya

çıkarmamaktadır, fakat daha ziyade metafizik olarak. Onun "iki yüzlülük" olarak atıfta bulunduğu çekirdek benliğin yalnızlığı ile eş anlamlıdır. Eğer Thoreau kendisine bir çeşit II. Dünya Savaşı sonrası yabancılaşma ve bıkkınlık atfedilen bir Fransız edebi karakter gibi bakmakla oyalansaydı, belki bu açıklamayı varoluşçuluğun erken bir sesi olarak algılayabilirdik. Fakat bu varoluşsal yalnızlık bilincinden sonra, Thoreau insanın kendisi ile sürekli diyalog içinde olan bu kendi ilham ve eylemlerini dile getiren çifte Kimliğini yakalayarak amaç ve kişisel iddiayla yürümeye devam etmiştir. Thoreau benliğin nasıl kendi bencilliği tarafından hapsedilebileceğinin farkına vardı bence ve diğerleri bağlamında hayata nüfuz eden romantik geleneğe karşı sınırları doğanın birlikteliğiyle bulandırılmış olan kendi özerk benlik değişimini acımasız bir tecelli ile takip etti. Fakat kişinin geniş, etki-leyici görünümü arasında ve kendini gerçekleştirmenin özerk varlığı arasında çözümlenmemiş bir gerilim vardır. Yani bir yandan ahlaki görevleri olan kişinin kendi gelişiminin telos'unu (iyi karakter) tanımladığı özün karakterini sınırlar ve diğer yandan varlık herhangi bir sınırlama içinde tanımlanamaz. Kısacası, öz için rekabet içinde olan iddialar vardır ki biri bağımsızlık ve diğeri de sorumluluktur; biri özerkliğe, diğeri ilişkiye dayanır. Böylece romantizmle meşgul bir bireysel psikolojik bağımsızlık aynı zamanda kendi kendini yöneten bir etik etkenin sorumluluğu ve özgürlüğü havale ettiği Aydınlanma geleneğini de miras almıştır.

Türkçesi: Selma May